850
R51

EMILE RICHEBOURG

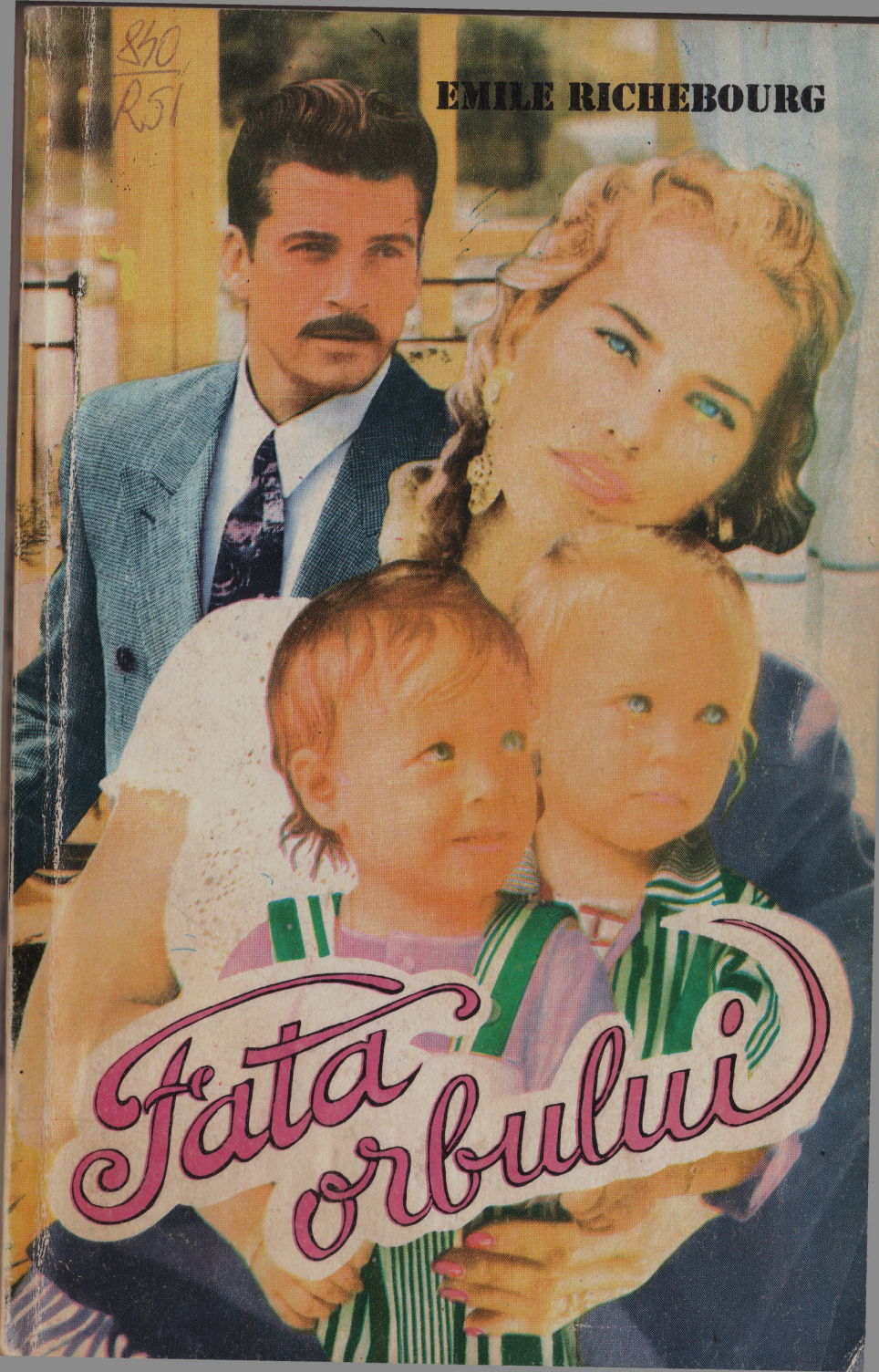

Fata orbului

FATA ORBULUI

EMILE RICHEBOURG

ISBN 937—96246—3—4

E. RICHEBOURG

FATA ORBULUI

ROMAN

Editura „ALISA“
București 1994

PROLOG

I

Acum vreo patruzeci de ani trebuiau mai multe zile pe jos și un timp relativ considerabil pentru a merge la o distanță mai îndepărtată de Paris. Astăzi, mulțumită liniilor căilor ferate ce pleacă din marele oraș și străbat Franța în toate direcțiile, distanțele s-au apropiat foarte mult. Acesta e progresul, nimic nu-i stă în cale, nimic nu-l împiedică.

În departamentul Senei și Marnei, pe calea ferată de la Paris la Strasbourg — oraș luat de nemți — se află un orășel mic numit La Ferté-sous-Jouarre.

Orașul acesta — pentru cititorii care nu știu — posedă însemnate cariere de pietre de moară. Lucrători numeroși muncesc în ele tot anul și fac ca orașul La Férte-sous-Jouarre să fie un oraș foarte bogat.

Altădată, în trecut, pentru a merge de la Paris la La Ferté-sous-Jouarre îți trebuia o zi întreagă și să umbli iute ; astăzi, dus de aburii apei ce clocotesc în pântecele locomotivei, străbați distanța aceasta în cel mult două ore.

Dar este ceva și mai rapid decât trenul, decât chiar electricitatea : este gândul. Momentan el străbate distanțe enorme, trece peste mări, se scufundă în nemărginit.

Dacă cititorii n-or să mă urmeze cu gândul, nu-i voi duce peste oceane, ne vom opri în drum, la La Ferté-sous-Jouarre.

Străbatem orașul trecând podul de peste Marna. Lăsăm la stânga castelul și mergem pe drumul de la

Montmirail care trece pe lângă un râuleț foarte cotit, mărginit de sălcii, numit Morin, și care se varsă în Marna.

Umblăm de un sfert de oră după ce am ieșit din La Ferté. Să ne oprim.

La dreapta este un deal înalt, aproape un munte. Panta sa este foarte înclinată. Din loc în loc, ieșind dintr-o grămadă de verdeață, ochiul zărește câte un acoperiș de casă roșu, câte o fațadă albă. Acolo este un sat, Jouarra, care stă deasupra orașului La Ferté. Un drum pentru trăsuri, mai multe poteci pentru oameni pe jos merg din oraș spre sat.

La capătul satului, în mijlocul câmpului, o căsuță clădită din piatră și cărămidă, cu un gard viu ce înconjoară curtea, stă înaintea ochiului.

Așa este astăzi, așa era acum patruzeci de ani, pe la sfârșitul anului 1847, când începe istoria noastră.

Suntem în noiembrie. Frunzele au căzut toate de pe copaci. Nu se mai văd flori, nu se mai aud cântece de păsări, nu se mai aud țârâituri de insecte, potecile sunt noroioase. Vântul suflă tare și toată natura pare că geme. Iarna se apropie.

S-a înnoptat, e frig și întuneric. O ceață groasă împresoară casa izolată ca într-un lințoliu.

Totuși, străpungând ceața, o lumină se zărește printr-o fereastră și în cameră se vede focul din cămin.

În fața focului o femeie tânără stătea pe un scaun. În poala sa stăteau doi copilași drăgălași care-și lăsaseră capetele pe brațele ei.

Singură, fără teama de a fi surprinsă de vreun vizitator supărăcios, se desfăcuse la haină și pieptul îi era gol.

Copiii, cu ochii închiși puțin, strângând cu mâinile sânul, sugeau cu poftă laptele mamei, scoțând din când în când țipete de bucurie.

Ea se gândea. La ce ? Se gândea la trecut și la viitor, la viața ei sfărâmată, la fericirea sa distrusă.

Abia să fi avut douăzeci și cinci de ani și era foarte frumoasă. Dar, deja izbită de nenorocire, mâhnită și dezolată, nu mai nădăjduia să vadă zile fericite.

Privirea ei era tristă, dar foarte blajină. Pe față purta pecetea unei dureri nespuse, iar în încrețitura buzelor, era parcă o mare amărăciune.

Da, femeia aceasta tânără suferise mult, mult de tot. Dar durerea și-o stăpânea și, tare în fața nenorocirii, părea resemnată. Avea un copil, un băiețel !... Lăsând totul la o parte, ea se gândea numai la viitorul micuței ființe.

Palidă, cu capul aplecat, ea se uita pe rând la cei doi copii. La unul se uita cu mare iubire, dar cu ce duioșie îl privea pe celălalt ! Se vedea că era al ei !

Se gândea necontenit.

Deodată, niște lacrimi mari i se rostogoliră pe obraji, îi inundară și începu să suspine.

II

Copiii nu mai sugeau ! buzele li se închiseseră, ochii de asemenea ; adormiseră. Mama le luă piciorușele în mână.

— Sunt calde ! zise ea.

Pe urmă, uitându-se cu mare dragoste la ei, șopti :

— Ce frumoși sunt ! Încă nu cugetă, sunt fericiți și nu cer decât ca să trăiască. Care le va fi soarta ? Ah ! să dea Dumnezeu ca ei să nu știe ce este nenorocirea.

Luă copiii în brațe și se sculă, strângându-i la piept. Luă apoi lampa într-o mână și trecu în camera de alături unde se afla ca mobilă : un pat, două leagăne, un dulap vechi de stejar și două scaune.

Îi puse încetișor pe copii în pat și aranjă leagănele, în care-i culcă pe copii, care nu se deșteptaseră. Se mai uită o dată cu duioșie la ei și, după ce-i sărută încetișor pe frunte, trecu în camera cealaltă și, așezând lampa pe masă, își reluă locul lângă sobă.

Cum am spus, se înnoptase, era întuneric și vântul sufla cu putere izbindu-se de geamurile ferestrelor.

În acel timp mâinile tinerei femei erau ocupate cu niște treburi de-ale casei. Ea se numea Luiza, se născuse în Jouarra și casa era a ei. Era numai de patru ani când murise tatăl, unul dintre croitorii cei mai buni din La Ferté. Claudiu Verdier, n-avusese vreme să facă economii mari, murise încă tânăr pentru fiica și nevasta sa. Văduva își plânsese bărbatul pe care îl iubise și care fusese bun cu dânsa. Dar își zise că avea un copil de cres-

cut și deci trebuia să muncească. Ceea ce și făcu. Izbuti să o crească bine pe Luiza care, la moartea ei, rămăsese cu casa și cu o modestă mobilă fără să datoreze o para nimănui.

Luiza era orfană și n-avea încă șaptesprezece ani. Ce era să facă ? O cucoană din La Ferté, care avea prieteni la Paris, îi găsi un loc de servitoare într-o casă sigură, la un doctor. Luiza plecă.

Doctorul Gervais, unul din doctorii cei mari din Paris acum, era încă de pe atunci foarte cunoscut. Începuse cu o clientelă mică, dar cu timpul, muncind mult și cu devotament, atrase atenția lumii asupra sa și, la treizeci de ani, mergea deja pe calea gloriei și a celebrității. Doctorul Gervais era însurat și avea doi copii. Aceștia au fost dați în grija Luizei Verdier, care se ocupă așa de bine de ei încât căpătă dragostea stăpânilor săi care o socotiră ca pe un membru al familiei.

Când copiii doctorului crescură destul pentru a fi dați la școală, doamna Gervais, care ținea la Luiza, o opri în slujba ei ca fată în casă.

Într-o zi fata a fost cerută de nevastă de un tânăr, puțin mai în vârstă ca ea, pe care îl văzuse de câteva ori la niște prieteni din Jouarra, stabiliți la Paris. Tânărul avea o figură simpatică, o meserie bună, era lucrător în bronz. Spunea că moștenise câteva mii de franci și adăugă :

— Cu moștenirea și cu cei opt franci pe care îi pot câștiga lesne pe zi, cred că pot face o femeie fericită.

Luiza Verdier se lăsă sedusă de cuvintele tânărului și, rău povățuită pe de o parte de prietenii săi din Jouarra, și pe de alta de inima sa, care nu rămăsese nepăsătoare la iubire, acceptă să se mărite.

Din nefericire, cum se întâmpla des la Paris, unde oricine își poate ascunde viața, chiar față de vecini, Luiza nu putu să afle nimic despre existența lucrătorului. De altfel, ea nici nu încerca să capete asemenea informații. Avea încredere în el și-l credea pe cuvânt, îl iubea !... Ș-apoi, văzându-l afectuos, plin de atenții pentru ea, putea să-l socotească mincinos ? Cam împotriva voinței doctorului și doamnei Gervais, care îi presimțeau viitorul, Luiza se mărită. Deveni doamna Ricard. Avea pe atunci douăzeci și trei de ani. În primele luni căsnicia mersese minunat. Ricard închiriase și mobilase binișor un apartament pe ulița Saint-Laurent, la Belleville, dar nu spusese că mobila nu era a lui, ci că o împrumutase.

Ricard lucra, dacă se poate spune că lucrezi când te odihnești trei zile din șase. Totuși sâmbăta cheltuia mai bine de jumătate din leafă pe băutură și aducea acasă atât cât trebuia pentru a nu muri de foame. Din fericire Luiza avea ceva economii ; ea le cheltuise încet, până ce dispărură.

Buna înțelegere între soți ținu până atunci. Luna de miere ajunsese la cel din urmă pătrar, după patru luni de viață în comun. Ricard se arăta ceea ce era : un leneș, un bețiv, *un craidon*, în fine un om fără inimă. Însurat cu o femeie tânără, frumoasă, deșteaptă și bună, el o disprețuia. Umbla prin balurile de barieră și stătea nopți întregi prin cârciumi cu tovarășii săi și cu femei destrăbălate, el cheltuia astfel puținul ce-l câștiga, lăsându-și nevasta într-o lipsă desăvârșită. Luiza știa să coase, ea începu să lucreze. Dar lucrul femeiesc nu produce mult. Ș-apoi, când o mințea cu ceva bani, nevrednicul ei bărbat i-i fura ! De altminteri, Ricard nu se prea uitase niciodată la mijloacele prin care își procura banii. Bani să fie.

Luiza încă își iubea bărbatul. Totuși, în cele din urmă, se plânsese și îl mustruluise. Avea acest drept. El n-a vrut să știe de astea. La observațiile, la rugămințile și la lacrimile tinerei femei, Ricard răspundea prin bătaie. Pe umă, aproape în fiecare zi, bărbatul venea acasă beat și scenele de violență se succedau. Viața cu el era de nesuportat. Într-o seară, după ce fusese bătută și târâtă de păr prin casă, temându-se pentru ea și pentru copilul ce trebuia să-l nască, Luiza a fugit de la domiciliul conjugal.

III

Luiza, hotărâtă să nu se mai întoarcă la bărbat, și vrând să nu o găsească, fugise și se ascunse într-o cameră de hotel din strada Pagevin. Îi scrisese doamnei Gervais care se dusese imediat s-o vadă. Nenorocita era foarte îngrijorată și descurajată, căci aștepta cu teamă ziua când avea să nască.

— Singură, bolnavă și fără bani, ce am să mă fac ? se întreba ea cu spaaimă. Cu copilul ce voi face, ce va ajunge ? Cum am să-l cresc ?

Nevasta doctorului îi vorbi cu blândețe și izbuti s-o liniștească și să-i dea puțin curaj.

— Nu-ți va lipsi nimic, îi zise ea, și voi veni să te văd des. Nu te speria, să nu-ți fie teamă de viitor.

Plecând, doamna Gervais îi lăsă o mică sumă de bani, și se ținu de cuvânt. Se ducea des și avea grijă să nu-i lipsească nimic.

Luiza născu un băiat, care a fost înscris în registrele stării civile Ricard-Ludovic-Ernest. Cum nu mai voia să se gândească la bărbatul său, ea își îndreptă toată dragostea asupra copilului. Într-o zi, la vreo lună după ce născuse copilul, doctorul Gervais se duse la ea.

— Dragă Luiza, îi zise dânsul, poziția ta mă îngrijorează mult. După cât mi-a spus nevasta mea, nu mai poți să aștepți nimic de la bărbatul tău și știu că nici n-ai să-i ceri ceva măcar că vei suferi mizeria cea mai mare. După ce te-a înșelat, te-a și bătut și s-a purtat prost cu tine. Unele femei, și așa ești tu Luiza, nu iartă așa ceva. Prin urmare poți fi socotită acum ca văduvă și copilul tău ca orfan de tată. Te-ai gândit serios ce tristă e situația aceasta ?

Ea îi răspunse cu un glas dureros :

— Da, domnule, și nu știu ce să fac. Nu vreau nimic de la bărbatul meu... Și chiar de mi-ar veni în ajutor, n-aș primi. Copilul meu va crește cu banii câștigați prin muncă și nu altminteri. Cu toate acestea vreau să trăiesc și să-l cresc bine. Mulțumită dumneavoastră am putut trăi zile mai puțin jalnice, dar nu trebuie să abuzez de bunătatea dumneavoastră multă vreme.

— Dragă Luiza, răspunse doctorul foarte mișcat, ceea ce nevastă-mea a făcut pentru tine nu este un lucru mare. Trebuia să te ajute în schimbul a ceea ce tu ne-ai făcut. Avem pentru tine o prietenie sinceră, Luiza, și orice s-ar întâmpla nu te vom lăsa la restriște. Cu toate acestea, ai dreptate : nu poți sta în poziția aceasta, trebuie să iei o hotărâre.

— Care ?

— Am venit ca să vorbesc cu tine despre aceasta. Vrei să primești un sfat de la mine ?

— Bucuroasă, domnule, mă voi supune la orice îmi vei zice să fac.

— Nu ți-ai vândut casa din Jouarra ?

— Anul trecut bărbatul meu voia s-o vândă, dar pe atunci era închiriată și apoi eu m-am împotrivit. Și-mi pare bine că am păstrat moștenirea ce mi-a rămas de la mama mea.

— Acum, casa ta e liberă ?

— Da. Cei ce o locuiau au plecat de vreo lună din Jouarra.

— Ei bine, Luiza, iată ce sfat am să-ți dau : trebuie să te duci la Jouarra și să stai acasă la tine.

Ea lăsă cu mâhnire capul în jos.

— Numai acolo vei fi liniștită, nesupărată de nimeni.

— Acolo, ca și aici, zise ea, trebuie să trăiesc. Cum voi trăi ! Eu nu văd în ce fel.

— Stai, o întrerupse doctorul, încă nu ți-am spus tot.

Ea se uită cu nerăbdare la dânsul, întrebându-l din ochi.

— Dragă Luiza, reluă domnul Gervais, am să-ți propun ceva. Sunt însărcinat să găsesc o doică pentru un copil, născut de vreo câteva zile, un băiețaș, și m-am gândit la tine. În loc de unul, vei avea doi, și cu banii ce-i vei primi pentru a-l hrăni pe unul îl vei crește pe celălalt. Primești ?

— Da, da, domnule, primesc... Și făgăduiesc să-l îngrijesc ca pe al meu.

— N-am nici o teamă în această privință. Te cunosc.

— Mâine îți voi aduce copilul. Până atunci fă-ți pregătirile de plecare. Chiar mâine vei putea să pleci la Jouarra.

— Bine, domnule Gervais. Îi voi vedea pe părinții copilului ?

— Nu. Deocamdată nu-i vei cunoaște. Băiețașul se numește Leon. Celălalt nume nu ți-l spun. Nașterea copilului e înconjurată de un mister pe care nu am voie să-l dau pe față și el trebuie să stea deocamdată departe de mama sa. Nu știu câtă vreme îți va fi lăsat sub în-

grijire. Dar, oricând îl vor lua, îți vor da o bună răsplată pentru îngrijirile tale, în afară de leafa lunară. Deși e silit să stea ascuns, copilul are un viitor strălucit.

După ce spuse acestea, dóctorul plecă.

Folosindu-se de somnul copilului, Luiza își făcu pregătirile de drum. A doua zi, la ora nouă, doctorul Gervais sosi cu copilul. Tânăra femeie îl luă în brațe.

— Ce frumos este ! zise ea și alergă să-l culce lângă fiul său. Și, după ce admiră multă vreme copiii, care erau într-adevăr frumoși, se aplecă deasupra lor și îi sărută pe frunte. În acel moment, limba micului Leon, lovind cerul gurii, făcu să se audă un zgomot foarte semnificativ.

— Oh ! mititelul, zise ea, îi este foame și îl luă în brațe, dându-i să sugă. Doctorul pusese pe masă un pachet destul de mare.

— Aici sunt, zise el, toate rufăriile și hainele copilului. Timp de un an nu va trebui să-i cumperi nimic. Astăzi pleci ?

— Da, diseară voi fi la Jouarra.

— Atunci să-ți urez drum bun.

— Te rog, domnule Gervais, să-i mulțumești din partea mea doamnei pentru mine. Spune-i că n-am s-o uit niciodată.

— Nici ea nu te va uita, Luiza. Oricând vei avea nevoie de dânsa, de mine, ne vei găsi aici. De altminteri ne vei scrie pentru a ne da vești despre tine și despre copii.

— Da, făgăduiesc.

Doctorul scoase din portofel zece bilete de câte o sută de franci pe care i le dădu Luizei.

— Iată pentru primul an.

— Oh ! e prea mult.

— Atât mi s-a dat pentru doică, zise doctorul. Ți se plătește mult ca să îngrijești bine copilul.

Mai stătu vreo câteva minute cu Luiza, apoi, după ce-i ură să meargă cu bine, își luă la revedere de la ea și plecă. Peste câteva ore Luiza ieșea din Paris fără nici o mâhnire. Seara sosi la Jouarra și se așeză acasă.

IV

În ziua aceea de noiembrie, când i-am dus pe cititori acasă la Luiza Verdier, se împliniseră unsprezece luni de când ea era la Jouarra.

Urările doctorului Gervais nu se îndepliniseră toate. Luiza își recăpătase liniștea, dar nu-l uitase pe bărbatul său, pe tatăl copilului său. Poate chiar că încă îl mai iubea. Ea nu mai auzise vorbindu-se despre el și totuși era îngrijorată. Unde se afla el ? La Paris, negreșit. Ce făcea ? Nu știa, dar își închipuia și îi trecea un fior prin tot trupul.

— Ș-apoi, în cele din urmă, își zicea ea ca și cum ar fi vrut să scape de niște gânduri prea triste, ce-mi pasă, deoarece totul s-a sfârșit între noi !

Spre a-și liniști temerile, ea își lua copilul în brațe, îl strângea cu foc la inimă și-l săruta.

— Mi-e singura mea bucurie, ultima mea speranță ! zicea ea...

Ceasul bătuse ora zece. După ce-i culcase pe copii, tânăra femeie se apucase să lucreze. Afară vântul sufla cu o furie întețită și îndoia copacii din grădină, ale căror crăci pârâiau. Casa tremura din temelii.

— Ce noapte urâtă ! zise ea. Noroc că nu se trezesc copiii.

Deodată, Luiza ridică capul.

Privirea i se îndreptă spre ușă și ascultă cu luare aminte.

— Nu m-am înșelat, murmură ea ! Mi se pare că aud niște pași. Cine să fie ? Dacă e vreun tâlhar și am uitat să închid ușa cu cheia ?...

Se sculă, galbenă la față, tremurând, și merse iute spre ușă. Dar nu a avut vreme să ajungă până acolo. Ușa se deschise și vântul intră în cameră, împingând înaintea ei un om care se clătina pe picioare și care, după ce închise ușa la loc, făcu câțiva pași, după care se opri uitându-se rânjind la femeia care stătea nemișcată de parcă împietrise. Luiza îl recunoscuse pe acel om : era bărbatul ei.

Cum aflase Ricard că ea se dusese înapoi la Jouarra ? Nu știm. Oricum, el o găsise și era beat, fiindcă băuse toată ziua într-o cârciumă din La Ferté pentru a căpăta curaj să se ducă la nevasta sa. Hainele sale rupte erau

pline de noroi, sub șapca lui de catifea neagră, pusă strâmb, părul nepieptănat cădea împrejurul capului și îi acoperea fruntea până la ochi. Figura îi era aprinsă, roșie ca focul și, la colțurile gurii, pe buze, saliva îi făcea spumă. În fine era dezgustător.

Aplecat în jos, cu mâinile pe genunchi, el se uita la nevastă-sa cu niște ochi scânteietori. Luiza, tremurând, înmărmurită, stătea în același loc, nemișcată, mută. Deodată bețivul începu să râdă și râsul lui o scoase din amorțire.

— Oh ! oh ! zise dânsa.

Richard se ridică.

— Ce ! zise el cu un glas răgușit de băutură, nu zâmbești când îți vezi bărbatul ?

Luiza făcu un gest de dezgust.

— Ah ! zise Ricard, mă disprețuiești ? Mă așteptam la o primire mai bună. Ei ! să mai mergi cale de-o poștă pe jos pentru a-ți vedea nevasta... Iată-ți răsplata. Zău ! urât lucru !

Făcu doi pași cu brațele încrucișate pe piept, uitându-se țintă la ea.

— Luiza, zise el, m-ai părăsit, rău ai făcut : o nevastă bună nu se desparte de bărbatul ei. Oh ! știu bine că m-am purtat rău cu tine. Uneori beau prea mult și dacă cineva mă supără sau mă plictisește, atunci îmi pierd cumpătul și... dau. Dar pe urmă nici nu mă mai gândesc la aceasta. Ș-apoi, între bărbat și nevastă, multe se iartă. Da, rău ai făcut că ai plecat, m-aș fi îndreptat, și, de când nu te mai am, îmi merg toate pe dos. Stăpânul m-a dat afară, nu face însă nimic, voi găsi alți zece. Știu să lucrez.

— Știi să lucrezi, murmură tânăra femeie, dar nu-ți place să lucrezi.

— Luiza, urmă el, nu te-am văzut de un an, să știi că ești tot frumoasă ! Vezi, trebuie să te sărut, ar fi trebuit s-o fac chiar când am intrat.

Și el înaintă cu brațele deschise, dar ea îl împinse cu dezgust. Un fulger trecu prin ochii bețivului.

— Ce vrea să însemne asta ? zise el, oare nu-ți mai sunt bărbat ?

— Din nenorocire, da, răspunse ea cu un glas trist. Ah ! să fie blestemată ziua când te-am întâlnit prima dată ! Da, am nenorocul să-ți fiu nevastă, dar trebuie

să pricepi că suntem despărțiți pentru totdeauna, că totul s-a sfârșit între noi doi.

— Îmi spui că ar trebui să pricep, Luiza, dar eu nu pricep. Ești nevasta mea, te iubesc și te sărut, am dreptul.

Și dintr-o săritură o ajunse și o luă de mână.

— Lasă-mă ! lasă-mă ! strigă ea.

Și-l dădu la o parte.

— Ia seama Luiza ! șuieră el printre dinți.

— Oh ! răspunse ea, știu ce ești în stare să faci. Altă dată plângeam răspunzându-ți, dar acum nu mai sufăr să mă atingi.

— Luiza, reluă Ricard cu un ton blajin, iartă trecutul, tot am mai putea să fim fericiți.

— Am venit aici ca să uit. Dar tu ce vrei, ce cauți aici ?

— Ce caut ? Pe tine. Am venit să te văd și să te iau cu mine.

— Să mă iei ?

— Da. La Paris.

— Cu tine niciodată nu voi merge.

— Și dacă îți voi zice : Vreau... îți poruncesc să mergi !

— Ți-aș răspunde : Nu ! Nu ! Ah ! dar ești îndrăzneț și ciudată idee ai despre mine, dacă ți-ai închipuit că voi primi să mă pun iar la jug când am scăpat odată de el. Ce ! ai venit din Paris pe jos ca să pui din nou mâna pe victima ta ? Ți se pare că n-am suferit și n-am vărsat lacrimi îndeajuns ? Am venit aici ca să fiu liniștită, nu zic fericită, nu voi mai fi, și mă urmărești și aici... N-ai nici milă, nici rușine ! Nu vezi ce sunt eu și ce ești tu. De m-ai cunoaște mai bine, n-ai avea atâta îndrăzneală. Îți cer eu ceva ? Nu. Atunci ce cauți să-mi tulburi tihna singurătății ?... Pleacă și să nu-ți mai închipui că, după ce m-ai maltratat și chinuit, după ce mi-ai sfâșiat inima și după ce m-ai adăpat cu toate amărăciunile, voi fi destul de slabă, de mișea, ca să ajung din nou roaba și victima ta.

— Astea-s vorbe și prostii ! zise bețivul rânjind.

Și cu pumnii în șolduri, zâmbind cu răutate, începu să se legene pe picioare.

V

Tânăra femeie, mâniată, văzându-l așa de îndrăzneț, vorbise cu energie, dar, fiind singură, nu era prea liniștită. După un moment de tăcere, Ricard zise iar :

— Mi se pare, Luiza, că nu-ți mai aduci aminte ce a zis primarul când ne-a cununat. A zis că „femeia e datoare să se supună bărbatului, ea trebuie să-l urmeze pretutindeni.“ Așa sună legea.

— Lelea, legea, răspunse ea, mi se pare curios că o invoci.

— Ei ! nu disprețuiesc drepturile pe care ea mi le dă !

— Nu mai ai nici un drept asupra mea, m-ai înțeles ?

— Te înșeli, Luiza, am fost despărțiți pentru că tu ai plecat, dar nu de tribunal. Îmi cunosc eu drepturile, n-ai grijă.

— Ah ! strigă ea, nu mă face să-mi pară rău că mi-a fost milă de tine și nu m-am plâns la tribunal. Puteam, în urma celor ce mi-ai făcut. N-am vrut, mi-a fost rușine. Legea era atunci pentru mine, va fi și azi, căci ea a fost făcută pentru ocrotirea celor slabi.

— Vom vedea, zise el batjocoritor, dacă te va apăra pe tine.

— Vorba multă nu-mi plaace, zise ea, pleacă !

— Mă gonești ? îți gonești bărbatul ?

— Îți spun să te duci, îmi faci rău, vreau să mă odihnesc.

— Îmi pare rău, zise el așezându-se pe un scaun, dar n-am venit ca să plec așa de repede.

Tânăra femeie se uită cu spaimă în jurul său.

— Dar, spune odată, ce vrei ! ? zise ea.

El începu să râdă și răspunse :

— Mi se pare că ți-am spus. Să te iau înapoi.

Și cu vârful degetelor începu să bată în masă. Luiza nu se mai putu stăpâni.

— Așadar, ești ticălos cu desăvârșire ! izbucni ea. Așadar, nu ți-e de-ajuns că ți-am spus că nu vreau să mai fiu victima ta !... Ei bine ! te disprețuiesc, nu te pot suferi, te urăsc, ești dezgustător pentru mine !...

Ricard sări în picioare. Era galben și se uita furios.

— Cu toate astea, ai să mergi cu mine ! zise el cu mânie.

— Pentru că astfel zice legea, nu-i așa ? răspunse ea. Ei bine, legea mai zice ceva, și anume, că bărbatul e dator să dea ajutor și ocrotire nevestei și să-i dea apoi tot ce-i este necesar pentru a putea trăi. Mi-ai dat tu acestea ? Nu. Când m-am măritat, cunoșteam numai partea frumoasă a vieții. Te-am crezut pe cuvânt și m-ai înșelat... Leneș, stricat, nu ai știut nici să mă ocrotești, nici să-mi dai ceea ce îmi trebuia. Am petrecut o iarnă întreagă, aproape goală, fără foc în cameră, pe când tu te duceai să te îmbeți, pentru a veni apoi să mă bați... N-aveam uneori nici de mâncare !... Și mai vrei să trăiesc tot așa ! Lasă. Apoi mizeria nu mă sperie atâta, cât mă sperii tu... Invocai legea. Mai întâi cere-i să-ți dea o inimă mai bună și curajul de a-ți câștiga viața cinstit. Ți-am spus, suntem despărțiți pentru totdeauna, nu te mai gândi la mine, căci eu, decât să mai vin cu tine, mai bine m-aș ucide !

Ceva, ca o mormăire, ieși din gura lui Ricard. El aplecase capul și tremura de furie. În acel moment un copil scoase un țipăt. La acel țipăt, Ricard ridică capul. Ochii îi scânteiau și mișcările feței lui, veștejită de desfrâuri, exprimau ceva care semăna a bucurie. Ce emoție subită îl cuprinsese ? Simțise el reînviind în sine simțământul paternității ? Nu. O idee monstruoasă îi trecuse prin cap și se gândea, uitându-se cu ură la nevasta-sa.

Deși nu mai presimțea o primejdie necunoscută, sângele îi înghețase Luizei, în vine. Totuși, nevrând să se arate fricoasă, ea îl măsură din ochi pe bărbatul său. Două fulgere se întâlniră.

— Așadar, zise Ricard, nu vrei să mai vii cu mine ?

Ea tăcu.

— Atunci, bine ! reluă el, rămâi aici... Însă eu n-am să plec singur.

Și se repezi spre camera copiilor. Dar Luiza îi ghicise gândul. Scoțând un țipăt și nebună de spaimă se repezi înaintea ușii. Ricard o găsi stându-i în față și nelăsându-l să treacă. El se opri atunci, nu cu gând de a se da înapoi ci spre a se pregăti s-o dea la o parte.

— Lasă-mă să trec ! zise el cu un glas înăbușit.

— Nu vei intra în camera aceasta.

— Ah! ah! ah! nu voi intra? Ia să vedem! Lasă-mă să trec, îți zic!

— Mizerabile, ticălosule, vrei să-mi iei copilul? N-ai s-o faci. Până să ajungi la el va trebui să mă omori pe mine.

— Copilul este al meu cât și al tău și, măcar numai pentru a te face să suferi, pentru a mă răzbuna pe tine, îl vreau și am să-l iau.

— Ei bine! nemernicule, ucide-mă, ucide-mă!

El dădu din umeri. Și pe urmă, repezindu-se la ea, o luă de gât și o aruncă într-o parte. Dar ea se aruncă din nou asupra lui furioasă.

Atunci, între bărbat și nevastă, începu o luptă grozavă, înspăimântătoare. Cu orice preț, nenorocita femeie vroia să-l oprească să intre în cameră. Își pusese toată energia, tot curajul în această luptă. Agățată de el, trăgându-l de haine, voia să-l dea la o parte. Chemând în ajutor, ea scotea țipete disperate, dar, în zadar, nimeni nu o auzea. Pentru a o face să-l lase, ticălosul, înfuriat, dădea în ea cu pumnii unde nimerea, în cap, în piept, în ochi. În cele din urmă lupta o slăbi și simți brațele amorțindu-i. Sângele îi bătea cu putere în tâmple, urechile îi vâjâiau, de-abia mai vedea. Deodată, n-a mai putut răsufla, mâinile i se desfăcură și căzu pe scânduri gemând. Ricard scoase un țipăt de biruință și, văzându-și nevasta jos, nemișcată, nici nu-i trecu prin minte ideea de a-i da ajutor, să vadă dacă nu a murit. El se repezi ca un furios în camera copiilor.

VI

Când tânăra femeie își veni în simțiri, peste vreo douăzeci de minute, se sculă încetișor de jos și se uită speriată în jurul său. În casă tăcerea era adâncă. Focul se stinsese. Lampa ardea pe masă.

Deodată Luiza își aduse aminte și se repezi la leagănul copilului său.

El stătea liniștit, întins pe perne și, văzând-o pe mamă sa, începu să dea din mâini. Mama se aplecă deasupra sa și-l sărută. Bucuria ei nu mai avea margini și, căzând în genunchi, ea mulțumi lui Dumnezeu pentru că bărbatul său nu-i luase copilul.

— O! tu, Doamne, i-ai arătat că dacă mi-l lua mu-ream, și l-ai oprit. Îi iert tot răul ce mi l-a făcut.

Agitația i se liniștise, ea se sculă. În picioare, lângă leagăn, se uita cu nesaț la copilul care adormise la loc.

— Dar celălalt? șopti ea — l-am uitat, nu fac bine!

Și alergă la al doilea leagăn. Atunci figura i se schimbă, ochii îi rămaseră ficși, sperioși. Copilul dispăruse. Richard nu văzuse, intrând în cameră, că erau două leagăne. Se repezise la copilul încredințat nevestei-sale și, după ce-l înfășurase în plăpumioara lui, îl luase cu el.

Biata femeie, neputându-și crede ochilor, socotea că are o halucinație, căută prin leagăn, nemaiștiind ce să facă. Vai! leagănul era gol. Luiza își trecu de mai multe ori mâna pe frunte, pentru a căpăta parcă vreo idee, căci era zdrobită. Totuși, peste câteva momente de tăcere, niște sunete răgușite, întrerupte de suspine, îi ieșiră din gură. Nu se mai putea îndoi, măsurase imensitatea nenorocirii ce o izbise.

— Ah! nemernicul, mișelul!! strigă ea.

Și ieși repede din cameră, trecu prin cealaltă, deschise ușa și porni afară din casă, pe câmp. Ce voia? Nu știa nici ea. Nu mai judeca. De câteva momente, furtuna încetase, ploua de parcă turna cu găleata și noaptea era și mai întunecoasă.

Luiza ocoli casa și grădina, fără să găsească ceva sau să audă vreun zgomot. Se întoarse apoi în casă, udă, plină de noroi, ca vai de lume. Era împietrită la față, ochii îi străluceau de parcă ar fi avut friguri.

— Pierdut!... zise ea cu un ton jalnic, este pierdut!... Și-și frângea mâinile cu disperare.

Trecu apoi în iatac și acolo, nemaiavând puteri să se țină pe picioare, căzu pe scânduri și fu apucată de spasme. Era grozav de văzut cum se zbuciuma, cum își smulgea părul și cum se zgâria pe obraji!

Și așa stătu vreun ceas. În sfârșit se liniști. Dar nu simți mai puțin nenorocirea ce o izbise. După durerea fizică, venea suferința morală.

Stând pe un scaun, strângându-şi capul în mâini, cu trupul îngheţat, ea scotea suspine sfâşietoare şi vărsa şiroaie de lacrimi.

Încet-încet, tulburarea ei trecu, dezordinea spiritului său pieri şi reîncepu să-şi coordoneze ideile. Atunci examină situaţia şi cugetă mult asupra ei.

— Ce voi face ! Ce voi face !

Căuta şi nu găsea. Îi veni totuşi ideea că trebuia să-i scrie imediat doctorului Gervais ca să-l înştiinţeze de cele petrecute. Era o idee foarte bună. Totuşi nu se opri la ea. Dar îi era frică, însă nu ştia de ce.

Îndată ce se va lumina de ziuă ea se putea duce la primarul din Jouarra sau chiar la autorităţile din La Ferté pentru a-şi face declaraţia. Urmărit înainte de-a ajunge la Paris, Ricard putea fi prins. Totuşi nici ideea aceasta nu-i plăcu. Bărbatul său era un netrebnic, nu putea să-i fie milă de dânsul şi, cu toate acestea, nu voia să-l dea pe mâna justiţiei. Oricum, fie că-i era frică ori nu, ea nu luă nici o hotărâre. Rău făcea, dar nu înţelegea aceasta.

— Lasă, îşi zise ea, mă voi gândi. El crede că e băiatul său, dar nu-l va putea creşte şi atunci nu va voi să-l mai ţină la el şi-l va aduce înapoi. Şi apoi, acum nimeni nu se mai îngrijeşte de bietul mititel. De când îl am la mine, n-am auzit vorbindu-se despre părinţii lui necunoscuţi, doctorul Gervais chiar pare că l-ar fi uitat. Bietul copil n-are pe nimeni în lume, sunt sigură că nimeni nu mi-l va reclama niciodată.

Se făcu ziuă şi Luiza stătea tot pe scaun, cufundată pe gânduri. Fiindu-i frig, aprinse focul şi, după ce pregăti puţin lapte cu pâine pentru copilul ei când se va trezi, se apucă să deretice prin casă. Căutând să-şi facă iluzii, ea repeta necontenit :

— Nu-l va putea ţine la el, mi-l va aduce înapoi.

Ploaia încetase şi vremea era frumoasă. Ziua urma să fie călduţă. Dimineaţa, câteva femei din Jouarra o vizitară pe Luiza ca s-o vadă. Ea le ţinu în prima cameră şi nu le spuse nimic despre cele întâmplate peste noapte.

VII

Era ora patru după-amiază. Vremea era frumoasă şi era încă lumină. O şaretă cu doi cai mari, şi care venea dinspre La Ferté, intră în satul Jouarra. Ajungând în mijlocul satului, un tânăr scoase capul pe uşa şaretei şi îi strigă vizitiului :

— Opreşte !

Vizitiul opri caii. Putea să fi fost de vreo douăzeci şi opt de ani, era înalt, avea o înfăţişare plăcută, căutătura limpede, dulce şi un port măreţ şi distins. Două femei îl însoţeau. Una, abia de vreo douăzeci de ani, era de o frumuseţe admirabilă şi părea foarte agitată şi nerăbdătoare. Totuşi gingaşa sa figură zâmbea. Cealaltă femeie era o fată de casă. Tânărul se apropie de o ţărancă ce se afla în apropiere şi o întrebă dacă nu ştia unde stă o tânără femeie numită Luiza Verdier.

— Domnule, răspunse ţăranca, pot să-ţi spun. N-ai decât să mergi drept până la capul satului. De acolo, faci la stânga şi-i vezi casa. Dar trăsura dumitale nu poate merge pe acolo.

După ce mulţumi celei care-i dăduse informaţiile, tânărul îi spuse vizitiului să meargă la pas şi el porni înainte.

La capătul satului, şareta se opri, tânărul le ajută pe cele două femei să se dea jos şi, luând-o la braţ pe cea mai tânără, porniră toţi trei spre casa Luizei, care se vedea la stânga. În faţa uşii, femeia cea tânără se opri.

— Înainte de a intra, zise dânsa trebuie să respir puţin... Sunt foarte emoţionată ! Inima îmi bate de parcă ar voi să-mi spargă pieptul. Bucuria, fericirea mă îneacă. Ia gândeşte-te, Eduard, abia am avut vreme să-l văd şi să-l sărut !

— Şi eu, zise tânărul, acum am să-l văd întâia oară. Dragă Matilda, sunt tot aşa de emoţionat ca şi tine, dar trebuie să te stăpâneşti. Acum eşti destul de tare ?

— Da, să intrăm...

Tânărul bătu în uşă.

— Intră ! răspunse din interior glasul Luizei.

Tânărul deschise uşa. Femeia cea tânără şi cu dânsul intrară, urmaţi de fata în casă. Luiza stătea pe un scaun, ţinându-şi copilul pe genunchi. Când le văzu pe cele

două persoane necunoscute care, după aerul lor, trebuiau să facă parte din societatea înaltă, ea se ridică repede.

— Nu te deranja, stai jos ! îi zise tânărul cu bunătate.

Femeia cea tânără se apropiase de Luiza și se uita la copil cu niște ochi de parcă ar fi vrut să-l mănânce. Tânărul zise iar :

— Acum unsprezece luni și câteva zile, doctorul Gervais ți-a încredințat dumitale un copil, un băiețaș cu numele de Leon. Luiza se tulbură și, din palidă, deveni vânătă la față.

— Sunt tatăl copilului aceluia, urmă tânărul, și iată-i mama. Am venit să-l luăm.

— Ați... venit... să-l luați... îngână Luiza.

Femeia cea tânără îngenunchease, aproape, lângă dânsa.

— El e, nu-i așa ? zise ea, e copilul meu... Mi se pare că-l recunosc !

Nenorocita Luiza își pierdu capul.

— Copilul dumitale, copilul dumitale... da, el este, el este, zise ea, neștiind ce să mai răspundă.

Dar abia rosti aceste cuvinte și îi păru rău. Le putea nimici efectul spunând adevărul : nu îndrăzni însă. I se părea că vedea ceva, un monstru groaznic, înaintea sa, și i se făcu frică. Femeia cea tânără scoase un țipăt de bucurie, luă copilul din brațele Luizei și se ridică. Nenorocita Luiza, împinsă de simțământul matern, se repezi ca să-i ia copilul înapoi. Tânărul, care nu putea ghici ce se petrecea în dânsa, o opri.

— Las-o să-și sărute copilul ! îi zise el cu un glas blajin, a fost silită să se despartă de dânsul a doua zi după ce l-a născut. După cât a suferit are dreptul la această fericire.

Luiza se uită la el cu spaimă. I se părea că-i pătrundeau în inimă mii de ace ascuțite. Scoase un geamăt, aplecă în jos capul și se dădu înapoi. Cealaltă mamă, cu ochii scânteietori de bucurie, își săruta necontenit copilul. Era fericită. Din când în când îl privea cu o adorație nespusă.

— Eduard, ia uită-te cât este de frumos băiatul nostru ! Vino, sărută-l și tu.

— Da, este frumos, sănătos și mare, îi răspunse tânărul sărutând copilul pe frunte.

Apoi, întorcându-se spre Luiza, el adăugă :

— Îți vom fi recunoscători pentru îngrijirile ce i-ai dat.

Biata femeie se duse lângă dânsul și împreunându-și mâinile îi spuse cu glas rugător :

— Oh ! o să mi-l mai lăsați nu-l veți lua acum !

— Aș vrea, dar nu se poate, trebuie să-l luăm.

— Dar încă nici nu este înțărcat ! strigă Luiza cu un glas dureros.

— Îl putem înțărca acum, doică, răspunse femeia cea tânără, așa ne-a spus doctorul Gervais. Și apoi n-avea grijă, am să mă ocup eu de dânsul, nu-l voi lăsa pe mâini străine.

— Eu sunt atașat la ambasada din Spania, reluă tânărul, și mă întorc la post peste trei zile. Nevasta mea mă însoțește și înțelegi că vrea să-și ia copilul cu dânsa. La Madrid, clima e dulce, chiar și iarna, copilul nostru se va simți foarte bine acolo.

— Doamne ! doamne ! gemu Luiza.

Și, nemaiputându-se ține pe picioare, se așeză pe un scaun. De douăzeci de ori îi veni să le strige :

— Copilul acesta nu este al vostru, este al meu ; pe al vostru mi l-a furat ! Și de douăzeci de ori vorbele i se stinseră pe buze. Diplomatul și tânăra nevastă, de bucurie, nu observară îndeajuns atitudinea ciudată a Luizei. Ei puseseră încurcătura și emoția ei pe socoteala mirării și a mâhnirii de a se vedea așa de repede despărțită de copil.

— Doică, reluă tânărul, noi nu vom sta mult în Spania, peste doi-trei ani vom veni înapoi și atunci îți vom scrie ca să vii să ne vezi.

— Și de vei dori, adăugă nevasta diplomatului, vei sta la noi.

Luiza răspunse prin niște cuvinte neînțelese.

— Ah ! zise tânărul, uitam să-ți dau o scrisoare de la doctorul Gervais. Și îi întinse o hârtie, pe care o scosese din buzunar.

Luiza o desfăcu și începu să o citească. Doctorul îi scria că cei ce pretindeau copilul erau părinții lui și că li-l putea da. Numele lor însă nu-l spunea. Doctorul era discret. Discreția aceasta o arătase el și față de Luiza,

despre a cărei situație nu-i vorbise diplomatului și tinerei lui neveste. Așa că, aceștia nici nu știau despre existența copilului Luizei. Pe când aceasta citea scrisoarea doctorului, tânărul puse pe masă o pungă în care se aflau cinci sute de franci în aur. Apoi, întorcându-se spre nevasta sa, care săruta necontenit copilul, îi zise :

— Se înserează, trebuie să plecăm. Altfel vom întârzia.

— Da, dragă, să plecăm, răspunse dânsa, începând să învelească copilul în șalul ei.

Luiza auzi. De îndată se sculă și alergă la ei zicându-le :

— Ce, e adevărat ? îl luați ?... îl luați !...

— Da, dar îl vei revedea când va fi mai mare.

— Oh ! nu așa repede, mai stați puțin !

— Suntem grăbiți, trăsura ne așteaptă în drum.

— Dar vreau să-l sărut, să-l mai sărut o dată.

Tânăra se grăbi să-i întindă copilul. Ea îl luă cu o vioiciune febrilă, îl strânse la piept și îi acoperi fruntea, obrajii și ochii de sărutări. Pe urmă, uitându-se la el, începu să plângă și să suspine. Trecură câteva minute. Ea nici nu se gândea să dea copilul înapoi. Trebui ca tânăra să i-l ia încetișor din brațe.

— Așadar, zise dânsa cu un glas stins, s-a sfârșit... sfârșit... n-am să-l mai văd !

— Îl vei vedea, îți făgăduiesc ! răspunse tânăra emoționată.

— Haide, reluă bărbatul, să plecăm.

Și luând-o de braț pe nevasta sa, o scoase afară. Luiza își agită cu deznădejde mâinile. Suferea groaznic, o mână de fier parcă i-ar fi smuls inima din piept.

— Ah ! nenorocită ! nenorocita de mine ! sttrigă ea, când se văzu singură.

Și i se păru că totul se năruia împrejurul ei, că pământul se deschidea și că o înghițea și pe dânsa. Scoase un țipăt teribil și căzu fără simțire în mijlocul camerei.

PARTEA ÎNTÂI

I

GARA DE EST

Într-o zi din luna mai a anului 1872, trenul 32 al companiei căilor ferate de Est intra în gara din Paris, sosind de la Nancy. Vagoanele erau pline de bărbați, femei și copii, emigranți din Alsacia și din Lorena. Printre cei ce soseau din provinciile anexate Germaniei și care fugeau de nemți, dorind să rămână francezi, printre acești oameni pe care mai multe societăți patriotice îi așteptau în Paris pentru a le da haine, locuință, hrană și pentru a le găsi de lucru, se aflau un bătrân orb și o fată de șaptesprezece ani. Erau din satul Lours, dincolo de granița Franței, pe teritoriul luat de nemți. Bătrânul avea vreo șaptezeci de ani. Barba și părul îi erau albe ca zăpada. Trupul lui înalt însă stătea drept și era robust și puternic. Figura bătrânului era calmă, zâmbitoare și blândă. Obișnuită să-l conducă, să-l asculte, să-l observe și să-i preîntâmpine dorințele, fata se uita numai la expresia figurii lui pentru a ști ce gândește. Cu toate că era orb, după o viață nobilă de muncă, acel om avea bătrânețea frumoasă. Tânăra tovarășă a bătrânului orb era o fată foarte frumoasă și foarte gingașă, iar talia ei mijlocie era deosebit de zveltă. Ea purta o rochie de lână neagră al cărei corsaj încheiat până jos și strâns pe trup lăsa să se ghicească un piept adorabil. Părul abia îi încăpea sub boneta de crep negru. Figura era cât se poate de frumoasă. Cel mai mare cercetător de idealuri n-ar fi avut nimic de criticat la dânsa. Dar ceea ce o făcea și mai adorabilă era un glas dulce și argintiu. O liră nu are note mai mari, mai melodioase. Aerul ei era

apoi foarte distins, deși modest de tot. O chema Leontina. Se dăduse jos din vagon ținând în mână un paner destul de greu, după aceea întinsese cealaltă mână orbului ca să coboare și dânsul. Pe urmă, ținându-l de mână, urmară mulțimea care se grăbea spre ieșire. Sosind în sala de așteptare a bagajelor, fata se uită în toate părțile cu grijă.

— E bine ? zise bătrânul.

— Nu văd încă pe nimeni, răspunse ea. Bunicule, dacă cumva domnul Guérin nu a primit scrisoarea noastră ?...

— Mi-ai spus că domnul Guérin e un om de vârsta ta, răspunse fata, și nu văd pe nimeni...

În acel moment, un tânăr, care să tot fi avut douăzeci și cinci de ani, se apropie de bătrân și de fată, cu pălăria în mână.

— Domnule, zise el vorbindu-i orbului, dumneata ești cred domnul Blanchard, din Lours.

— Da, domnule, eu sunt.

— I-ai scris domnului Guérin pentru a-l vesti că sosești la Paris. De câtva timp domnul Guérin e foarte bolnav.

— Guérin e bolnav, ah ! de-aș fi știut... îl întrerupse bătrânul orb...

— De aceea am și venit la gară în locul său, trimis de dânsul.

— Ce-o să facem noi atunci ? șopti fata.

— Fii fără grijă, domnișoară, îl voi înlocui eu pe domnul Guérin.

— Cred, răspunse orbul, dar îl rugasem pe prietenul meu Guérin să se ocupe de instalarea noastră și, din nenorocire...

— Din ordinul domnului Guérin, am făcut eu totul în așa fel să fiți mulțumiți.

— Atunci ?

— Am să vă duc acasă la dv., în strada Lille, de cealaltă parte a Senei.

Bătrânul îi mulțumi tânărului și acesta îi duse până la o trăsură după care se duse să scoată el bagajele.

— Tânărul acesta e foarte cumsecade, zise bătrânul Leontinei, are un glas simpatic. Ce vârstă să aibă ? Cred că vreo treizeci de ani.

— Nu, răspunse fata, e mai tânăr.

— Are o figură plăcută ?

La această întrebare Leontina se roși repede, fără să știe de ce.

— Mi s-a părut că arată bine. Dar abia l-am privit.

Bătrânul tăcu. Căzuse pe gânduri. Peste puțin timp bagajele au fost aduse, iar tânărul se sui lângă birjar spunându-i domnului Blanchard că plecau. Trăsura porni.

— Ei, dar unde este el ? întrebă bătrânul mirat, nu cumva ne-a lăsat singuri ?

— Nu, bunicule, s-a suit lângă birjar.

— Hotărât lucru, șopti bătrânul, tânărul acesta e foarte delicat. Mi-am făcut o foarte bună părere despre dânsul.

Fata simți o mare plăcere. Ochii i se luminară, un zâmbet îi alergă pe buze și, aplecându-se spre orb, îl sărută pe amândoi obrajii !

II

UN EPISOD DIN ANUL TERIBIL

Trăsura se opri în strada Lille în fața numărului 32. Tânărul sări jos și deschise ușa trăsurii. Călătorii se dădură jos și intrară în casă, unde se urcară la etajul doi. Acolo era locuința lor, un apartament mic cu patru camere luminoase, bine mobilate, deși foarte simplu. După ce-i duse prin toate camerele pe călători, tânărul plecă pentru a aduce cu portarul bagajele care se compuneau din două cufere mari. La întoarcere fata îi mulțumi pentru modul în care îi instalase și cu toții trecură în sufragerie. Acolo, pe masă, se aflau deja două tacâmuri.

— Ah, zise Leontina, n-ai uitat nimic, te-ai gândit la toate.

— Am crezut, firește, că veți dori să mâncați, venind în Paris, și am vrut să vă scutesc să mergeți la birt. De aceea am rugat-o pe doamna Fabrice, portăreasa, ca să vă pregătească un prânz. Ea vă va servi îndată.

— Trei tacâmuri s-au pus ? întrebă bătrânul.

— Nu, numai două, răspunse fata.

— Așadar, nu vrei să iei parte la prânzul pe care ni l-ai comandat ? îi zise orbul tânărului.

— Mă vei scuza, domnule Blanchard, dar trebuie să mă duc. V-am instalat, misiunea mea este îndeplinită.

— Nădăjduiesc totuși că vei veni din când în când să ne vezi, pe nepoata mea și pe mine.

— Câteodată, dacă îmi dați voie.

— Da, vino, te vom primi ca pe un prieten.

— Tânărul era gata să plece.

— Încă ceva, îi zise bătrânul. Cred că nu sunt indiscret, rugându-te să-mi spui cum te numești.

— Numele meu e Petre.

— Petre ? repetă bătrânul așteptând un nume de familie.

Tânărul înțelese.

— Domnule Blanchard, zise el cu mâhnire, sunt lucrător și tovarășii mei de muncă mă cunosc numai sub numele de Petre. Am un nume de familie totuși, numele tatălui, dar pe acest nume îl ascund... Aș dori să-l fi uitat, căci îl rostesc întotdeauna cu durere. Dar dumitale, domnule, ți-l voi spune.

— Nu, nu, zise orbul iute, nu vreau să te mâhnesc, păstrează secretul.

— Dumitale, domnule Blanchard, numele acela nu-ți va spune nimic, mă numesc Petre Ricard. Unde mi-e tatăl ? Nu știu. Ce a făcut ? Eu, fiul său, nu trebuie să spun... Îmi plec fruntea și tac... Când dreptatea oamenilor a judecat, nu trebuie să mai existe decât judecata lui Dumnezeu !

— Bine, prea bine, zise bătrânul mișcat, cuvintele dumitale dovedesc că ești un tânăr sincer și cinstit. Domnule Petre, bătrânul orb îți întinde mâna și te numește prieten.

Tânărul oftă, se înclină cu respect înaintea fetei și plecă.

— Bietul tânăr ! repetă bătrânul, m-a mișcat foarte tare.

— Nimeni nu-i cu adevărat fericit pe lume, oftă fata, și el își are mâhnirea sa.

— Lasă ! lasă ! zise orbul, să gonim departe de noi amintirile îngrozitoare. Mi-e foame, drăguță, și, deoarece prânzul e gata, să ne așezăm la masă.

Dacă războiul îngrozitor din anul 1870 a fost foarte funest Franței întregi, el a izbit mai ales populația de la răsărit. Atinsă prima de flagel, de distrugere, de ruină, ea are răni care nu se vor închide niciodată ! Câte familii n-au fost îndoliate ! Se vor ține minte pentru totdeauna morții, toți acești eroi necunoscuți căzuți apărându-și patria de cotropire, cum se vor ține minte și cei ce i-au omorât. Bătrânul orb și nepoata sa erau două nevinovate victime ale războiului. Istoria lor e foarte tristă. Iat-o :

Anton Blanchard era un cultivator bogat. Timp de peste cincizeci de ani, el muncise pentru a spori averea pe care i-o lăsase tatăl său și pe care trebuia și el s-o lase fiului său unic, Filip Blanchard. Acesta se însurase și, după doi ani de căsnicie, nevasta sa îi născuse o fetiță : Leontina. Anton Blanchard muncea necontenit. Dar într-o zi a fost lovit de o boală crudă și și-a pierdut vederea. Leontina avea pe atunci doisprezece ani și era într-un pension la Nancy. Orbul lăsă moșia în grija fiului său. Timp de treizeci de ani, Filip Blanchard învățase de la tatăl său cum să muncească. Era în stare să-l înlocuiască și-l înlocuia cu folos.

Când izbucni războiul, tocmai se strânsese fânul și trebuia să se înceapă seceratul grâului. Deocamdată nimeni nu credea că francezii vor suferi înfrângeri și toți erau liniștiți. Dar după vreo trei lupte pierdute pretutindeni bărbații se înrolau pentru a lupta contra prusacilor. La apropierea dușmanului, Filip Blanchard simți că i se sfărâmă inima, sângele-i fierbea în vine. Într-o seară, el îi zise tatălui său :

— Tovarășii din Lours și din împrejurimi îmi spun să-mi iau pușca și să merg cu dânșii ca să-l primim pe dușman. Să-i însoțesc ?

Bătrânul se gândi un moment.

— Câți sunteți ? zise el.

— Douăzeci.

— Douăzeci, puțin... De-aș mai vedea, ați fi douăzeci și unul. Du-te, băiete. Azi, tot omul sănătos trebuie să-și dea viața pentru țară.

Întoarsă de o lună din Nancy, Leontina era acolo, lângă mama sa. Ea își aplecă în jos capul și nu zise nimic. Mama tăcu și-și stăpâni lacrimile. A doua zi, franc-

tirorul îl îmbrățișă pe tatăl său, pe nevasta sa și fiica sa după care plecă.

Prusacii înaintau, franc-tirorii îi întâlniră la trei leghe de Lours. Erau vreo două sute. Fran-tirorii erau douăzeci însă îi atacară cu vigoare și omorâră patruzeci din dușmani. Dușmanii se retraseră, luându-și morții. Dar reveniră pe seară, în număr de patru mii.

Filip Blanchard și ceilalți nu așteptaseră ci se întorseseră acasă. Prusacii, îndată ce pătrunseseră în sat, puseseră mâna pe Filip. Cum aflaseră ei că el făcuse parte dintre cei care trăseseră asupra lor ? Vom afla mai târziu. Dar se știe că ei aveau spioni pretutindeni. Un consiliu de război se adună, și cultivatorul a fost osândit la moarte. Nu-i dădură voie nici să-și îmbrățișeze familia și-l împușcară în piața satului, în fața primăriei.

Nu era îndeajuns. Prusacilor le trebuia o răzbunare completă. După ce-i luară cultivatorului caii, boii, miei și vacile, dădură foc casei. Și o parte din noapte jucară și băură la lumina incendiului. Doamna Blanchard, ridicată de pe uliță fără simțire, a fost dusă într-o casă. Niște friguri violente o apucaseră și o zguduiau fără milă. Dând foc casei, prusacii nu se ocupaseră de bătrânul orb care, neștiind ce se petrece în sat, se dusese să se culce. Nenorocitul ar fi murit înăbușit de fum sau ar fi ars de viu, dacă Leontina, dând dovadă de un curaj extraordinar, nu i-ar fi alergat în ajutor. Rezemat de brațul ei, ea-l scosese afară din casă. Văzându-l pe acel bătrân înalt și fără vedere și pe acea fată așa de gingașă, incendiatorii încetaseră cu urletele lor și le făcură loc să treacă. Bătrânul și copila se îndepărtară de locul sinistru pentru a intra în sat, pe care-l străbătură încet, fata întrebând lumea unde era mama sa, până ce o femeie îi propuse s-o ducă acolo. Vai ! mama sa o văzu și, fiind în stare de șoc, n-o mai recunoscu. Ea a murit chiar a doua zi și a fost îngropată împreună cu bărbatul său.

După aceea, zilele și lunile trecură. Se făcu armistițiu, se semnă pacea, o pace impusă, care dădea nemților Alsacia și Lorena.

Anton Blanchard și nepoata sa nu mai aveau locuință. Ei stăteau la niște străini. Rămăseseră numai cu câmpurile părăsite, pentru că nu se găsise nimeni să le cultive.

Sosi și timpul când de voie, de nevoie trebuiau să devină nemți, dacă n-ar fi vrut să rămână francezi.

— Sunt francez, nu vreau să fiu neamț, se gândi Anton Blanchard.

Și îi zise fetei :

— Dacă vrei, draga bunicului, o să vindem tot...

— Să vindem ! răspunse dânsa.

— Mi se oferă treizeci de mii de franci pe moșie, deși face de două ori pe atâta.

— Vinde, bunicule, vinde.

— Un capital de treizeci de mii de franci bine plasat dă un venit de o mie cinci sute. E puțin pentru doi.

— La Nancy am învățat să fac dantelă. Cred că voi găsi de lucru.

— Unde să mergem ? Nu ai vreo preferință ?

— Cred că mi-ar place la Paris. Domișoara Ernestina de Lucerolle stă acolo o parte din an. Am cunoscut-o în pension, eram prietene bune. Desigur că nu m-a uitat. Mă voi duce să-i fac o vizită, ea va vorbi de mine cu mama sa și, dacă aceasta va dori să mă recomande câtorva persoane, voi dobândi ușor de lucru.

— Bine, zise orbul, vom merge la Paris.

Peste o lună moșia se vindea și Anton Blanchard primea treizeci de mii de franci.

— Banii aceștia nu-i voi atinge niciodată, își zise el, ei vor fi zestrea Leontinei.

III

O PRIETENĂ

Din primele zile ale sosirii la Paris, după ce au fost pe deplin instalați în apartamentul din strada Lille, Leontina se gândi să capete de lucru. Vroia să-și asigure viitorul și să nu ducă lipsă de nimic.

Într-o zi se prezentă la locuința familiei de Lucerolle, strada Grenelle, Saint-Germain. Un servitor o întrebă de nume, după care se duse să o vestească pe domnișoara de Lucerolle care sosi cu brațele deschise și cu zâmbetul pe buze. Prietenele de școală se îmbrățișară. Domnișoara

de Lucerolle o conduse pe Leontina într-o cameră elegantă unde se afla și contesa. O poftiră să se așeze și întrebările începură. Vroiau să știe ce căuta la Paris, dacă va sta mult, de ce era în doliu. Încurajată de o primire așa de afectuoasă, fata le povesti cum fusese lovită de nenorocire și le comunică cu ce scop venise. Contesa, foarte mișcată și cu lacrimi în ochi, îi făgădui să vorbească cu prietenele sale și să-i dea mereu de lucru. Pe urmă o felicită pentru hotărârea sa, spunându-i să spere pentru c-o să aibă iar zile feicite. Leontina se ridică gata să plece, dar domnișoara de Lucerolle vroia s-o mai rețină.

Dânsa se scuză, spunând că-i promisese bunicului său că nu va sta mult și că dacă va întârzia, el va fi îngrijorat.

— Ai dreptate, copila mea, zise contesa, cu toată plăcerea ce o avem de a mai sta, trebuie să te lăsăm să pleci. Dar vei veni să ne vezi des și vei fi întotdeauna primită prietenește. Probabil la vară vom sta în Paris. Anul acesta nu vrem să mergem în Lorena.

Domnișoara de Lucerolle o luă de braț pe Leontina și ieșiră amândouă din salonaș.

— Mama nu va fi poate întotdeauna acasă când vei veni pe la noi, zise Ernestina. Atunci te voi primi eu și vom putea sta de vorbă ca altădată în pension. Deocamdată te voi duce să-mi vezi camerele. Așa le vei cunoaște de pe acum. Haide.

Trecură printr-o cameră și erau gata să deschidă ușa de la o a doua, când glasul unui om, care trebuia să fie foarte mânit, le izbi urechile. Amândouă se opriră. Ernestina părea foarte supărată. Leontina făcu un pas înapoi, înțelegând instinctiv că nu trebuia să vadă ceea ce se petrecea lângă dânsa, nici să audă. Totuși ea auzi foarte distinct aceste vorbe :

— Este de neconceput, cutezanța e prea mare !... Sunt observații pe care nici mama nu și-ar permite să mi le facă ! deci nu voi accepta să mi le faci d-ta. Prea abuzezi de interesul ce ți se arată aici. Nu-ți dau voie, mă înțelegi, nu-ți dau voie să-mi vorbești așa și-ți poruncesc să fii mai respectuoasă pe viitor, dacă nu vrei să cer să te dea afară.

O femeie răspunse, cu un glas întretăiat de suspine :

— Bine, domnule, prea bine, nu voi mai zice nimic.

Ușa camerei unde se rostiseră aceste vorbe se deschise și o femeie deja în vârstă ieși suspinând, ștergându-și figura udată de lacrimi. Ea trecu pe lângă fete fără să le vadă. După îmbrăcăminte femeia aceea părea servitoare. Domnișoara de Lucerolle o lăsă să treacă fără să-i zică nimic, dar oftă din adâncul inimii și privirea i se întristă.

Imediat după servitoare ieși din cameră un tânăr... Acesta părea în vârstă de douăzeci și cinci de ani. Era înalt, bine făcut și elegant îmbrăcat. Figura lui, cu trăsături energice, era foarte frumoasă, dar de o frumusețe comună, fără altă expresie decât mândrie. Ochii, cenușiu închis, aveau o căutătură aspră. Buzele îi erau subțiri și palide. Când zâmbea, ceea ce i se întâmpla rar, zâmbetul trebuia să-i fie și el palid.

Fără să zică nici un cuvânt, Ernestina se uită la el cu o privire plină de mustrare.

— Femeia aceasta își permite prea mult față de mine, zise el ca răspuns.

Mânia însă n-avusese vreme să se liniștească.

— Ți-a fost doică, răspunse fata cu un glas plin de blândețe, ea ne-a crescut pe amândoi și ne iubește.

— Dacă se poartă așa din afecțiune, mă poate scuti de afecțiunea ei. Nu-mi trebuie prietenia unei servitoare.

— Ah ! vorbele acestea mă mâhnesc foarte tare. A vorbi astfel despre o biată femeie al cărei devotament n-are margini este un lucru foarte rău, Leon.

Cuvintele acestea, spuse cu un ton hotărât, avură efect asupra tânărului.

— Așadar se pare că merit să fiu certat, zise el cu un glas mult mai blajin, încercând să zâmbească.

Făcu câțiva pași, îndreptându-se spre ușă. Atunci o văzu pe Leontina pe care n-o observase. Trecând prin fața ei, o salută, în timp ce se uita la dânsa cu niște ochi care vroiau s-o înghită. Ieși din cameră zicându-și :

— Frumoasă fată, desigur e vreo croitoreasă ori o modistă a Ernestinei. Va trebui să aflu unde stă. Ar fi minunată ca amantă !

Sub privirea tânărului, Leontina simțise un fior trecându-i prin corp. Nu-și putea da seama de impresia ei, dar ca femeie avea instinctul că o primejdie o amenința.

— Este fratele meu, îi zise domnișoara de Lucerolle.

— Ah ! fratele d-tale ! murmură ea, nu știam...

— Este cu șapte ani mai mare decât mine. Am trăit despărțiți unul de altul și de aceea nici nu ți-am vorbit despre el în pension. Pe vremea aceea, eu eram în Lorena, iar Leon își termina studiile în Paris.

— Nu-i semeni ! nu se putu opri să observe Leontina.

— Toată lumea spune la fel, răspunse Ernestina, care nu voia să interpreteze altfel gândul domnișoarei Blanchard. Fratele meu, reluă dânsa, este foarte instruit : e doctor în drept. Din nenorocire are cusurul de a fi prea ușor de mâniat... Însă abia are douăzeci și cinci de ani și cu timpul se va îndrepta. Tata, care este cel mai bun om din lume, a făcut multe servicii Franței ca diplomat. El dorește ca fratele meu să urmeze aceeași carieră și nădăjduiește să-i obțină un loc de secretar la ambasadă sau la un consulat general. Dar să nu te țin prea mult de vorbă. Haide. Vom trece prin apartamentul meu și vom ieși în coridorul ce duce la scara de ieșire. Iată-mi camera, reluă Ernestina introducând-o pe domnișoara Blanchard într-o încăpere foarte frumoasă, cu ferestrele în grădină. Uite acum și salonașul, zise ea trecând în altă cameră. Aici îmi primesc prietenele și aici te voi primi când vei veni să mă vezi ! adăugă ea cu un zâmbet gingaș. Iată-mi și gherghefu și lucrările de igliță. Mai și cânt câte un ceas, două pe zi. Când mă obosește pianul, desenez. Când vei mai veni am să-ți arăt albumul. Prietenii îmi spun că desenele nu sunt tocmai rele... În fine nu stau degeaba și nu mă plictisesc.

— N-ai nimic de dorit, zise Leontina, domnișoara de Lucerolle e fericită !

— Ba da, răspunse iute fata, am ceva pe care-l doresc.

Leontina se uită mirată la dânsa.

— Și acel ceva, urmă Ernestina, este să ajungi într-o zi și d-ta fericită.

— Oh ! ce bună ești ! murmură domnișoara Blanchard foarte mișcată.

— La Nancy, te iubeam mult, dar astăzi, când ai suferit atâta, te iubesc și mai mult, te iubesc ca și cum mi-ai fi soră.

Leontina nu-și mai putu ține lacrimile.

— Ah ! zise ea, am venit cu multă încredere aici, dar nu mă așteptam la atâta. Ești mai mult decât bună !

Domnișoara Lucerolle o luă în brațe și îi zise :

— Pentru totdeauna voi fi prietena ta.

IV

ÎN CÂRCIUMĂ

Anselm Guérin, prietenul lui Anton Blanchard, căruia i se zicea în cartierul Menilmontant tata Guerin, era lucrător lăcătuș. Născut în Lorena, învățase în clasele primare cu Anton Blanchard. Amândoi bătrânii erau prieteni din copilărie.

Domnul Blanchard i se adresă lui, firește, pentru a-l ruga să-i găsească o locuință în Paris, și, totodată, îi trimitea și banii trebuincioși pentru primele cheltuieli.

Tata Guérin, care era bolnav la pat, îl însărcinase cu această afacere pe tânărul lucrător, care i se prezentase lui Anton Blanchard sub numele de Petre Ricard. Cum știm, tânărul își îndeplinise cu bine însărcinarea.

Anselm Guérin învățase lăcătușăria la Nancy, pe urmă mersese la Paris, la vârsta de douăzeci și doi ani. Intră ca lucrător în atelierele de construcție ale domnului Corbon and Co., pe strada Saint-Maur. Apreciat de patronii săi, care știau cât prețuiește un muncitor harnic și priceput, iubit de tovarășii săi, Anselm lucra necontenit în acele ateliere. În douăzeci de ani ajunsese maistru-șef al atelierului de lăcătușărie, pe urmă, când împlinise șaizeci de ani, fiindcă nu mai avea putere să muncească cu brațele, i se încredințase supravegherea atelierelor. Era o recompensă meritată.

Anselm Guérin îl convinsese pe Ricard Petre, a cărui istorie mișcătoare o vom povesti mai târziu, să intre în atelierele domnilor Corbon and Co. Tânărul lucra deja acolo de cinci ani și era socotit ca unul dintre cei mai buni. De altfel, recomandându-l călduros patronilor, tata Guérin îl prezentase ca pe un viitor maistru-șef Petre justifica părerea bună pe care bătrânul lăcătuș și-o făcuse despre dânsul și merita ca acesta să se intereseze de dânsul care nu avea familie. Părăsit de mic, el cres-

cuse din mila unora și a altora. Dar, în ziua când află ce era, hotărî să-și biruiască soarta. Îndată ce termină școala primară, se hotărî să învețe o meserie. I se puse o pilă în mână. Seara urma cursurile unei școli de adulți. Și astfel la doisprezece ani cunoștea lăcătușăria, limba franceză, istoria, geografia, desenul, puțină arhitectură, fizica, chimia, matematicile, limba engleză și germană. Când, prezentat de tata Anselm, el intră la domnii Corbon and Co., era nu numai un lucrător deștept și dibaci, dar și un tânăr instruit și serios.

Ceilalți lucrători știau că, în loc să umble prin cârciumi, el se ducea acasă, citea, studia și astfel simțeau că le era superior. Mulți se uitau chiorâș la dânsul. Aceștia erau cei care, nemulțumiți de starea lor, se plâng necontenit împotriva soartei lor ticăloase. Totuși, Petre era bun și afectuos cu toți, căci cu toții îi erau tovarăși și frați de lucru, îi iubea și le făcea servicii, atunci când putea.

După o lună de la venirea lui Anton Blanchard în Paris, tata Anselm muri. În ziua înmormântării bătrânului lucrător, atelierele din strada St.-Maur nu se închiseră, dar jumătate din lucrători obținuseră permisiunea să-l întovărășească pe fostul maistru-șef pe ultimul său drum. În fruntea mulțimii numeroase ce urma carul funebru al bătrânului, iubit și respectat de toți, se afla Petre, tânărul prieten al răposatului, mergând lângă un bătrân înalt și orb, pe care îl ținea de braț. Și toți se întrebau :

— Cine e bătrânul acesta orb ?

Petre n-avea obiceiul să vorbească de treburile sale cu nimeni. De la un timp el se ducea des în strada Lille, dar nimeni nu știa acest lucru.

Anselm Guérin a fost îngropat la cimitirul Père-Lachaise, într-o boltă pe care el o construise pentru a-și înmormânta nevasta. În acea perioadă lucrătorul era aproape bogat. Acum însă murise sărac, fiindcă cu aproape tot ce câștiga își ajuta fata. Avusese numai o fată. O măritase la douăzeci de ani cu un lucrător pe care ea îl iubea și pe care el îl plăcea, fiindcă îl știa în stare să o facă pe fată fericită. Era un lucrător mecanic. Într-o zi cazanul unei mașini a explodat. Nenorocitul a fost ucis pe loc lăsându-și nevasta cu cinci copii, dintre care cel

mai mic avea opt ani. Atunci tata Guérin i-a zis fiicei sale :

— Tot ce am este al tău, de astăzi înainte, și tot ce voi câștiga va fi pentru copiii tăi.

Nu avea mult. Dar, chiar dacă nu lăsa mare lucru, Anselm Guérin avea mulțumirea că-și făcuse datoria. Nu lăsa în urma sa mizeria. Cel mai mic dintre nepoți era încă ucenic, iar ceilalți patru erau în stare să-și câștige existența și să vină în ajutorul mamei lor.

La poarta cimitirului, după ce-i salută pe lucrătorii cu care era prieten, Petre se urcă cu orbul într-o birjă pentru a-l duce acasă.

Cei mai mulți dintre lucrători s-au gândit că, întorcându-se la atelier, mai puteau lucra trei-patru ceasuri. Opt sau zece lucrători n-au fost însă de aceeași părere. Patronii nu o ceruseră și apoi vroiau să se bucure de orele libere primite. Și, pe urmă, după înmormântare nu este oare obiceiul să bei un pahar cu vin ? Îi lăsară așadar pe ceilalți să plece și ei intrară într-o cârciumă din fața cimitirului. Cerură de băut și se așezară la masă. Vorbiră mai întâi despre tata Guérin. Un lucrător spuse că nu aveau de ce să le pară rău, bătrânul își făcuse vremea, morții cu morții și vii cu vii, sfârși el. Ceilalți nu se împotriviră la părerea lui. Convorbirea se îndreptă apoi asupra lui Petre, protejatul lui tata Guérin.

— Petre nu-mi place, zise lucrătorul care rostise precedentul discurs funebru despre fostul maistru-șef, îl urăsc...

— Ei ! Robin, ce ți-a făcut ?

— Asta-i ! Ce mi-a făcut ? Nu-mi place.

— Ei, nu poți să placi tuturor. Petre nu-i un tovarăș rău, dimpotrivă, și dovada e că are o mulțime de prieteni în ateliere.

— Pentru că le spune vorbe frumoase și ei se lasă păcăliți ca niște neghiobi ce sunt. Ah ! mie nu-mi cântă așa... Boierul, cu aerele lui mărețe, ne face uneori și morală... Vă place ? Se crede mai mult decât noi ! Lasă că am să-i spun și chiar am să-l fac să simtă ce gândesc eu despre dânsul...

Un gest și o privire sălbatică a lui Robin completară ceea ce vorbele lui nu spuneau.

— Eu, declară un lucrător, care încă nu vorbise, n-am nimic de spus împotriva lui Petre și mi se pare că Robin e nedrept față de dânsul !

— Tu îl susții ? strigă Robin.

— Da, îl susțin, am dreptul și datoria s-o fac.

— Atunci am făcut rău că vorbesc în fața ta, Boyer, nu știam că faci parte din șleahta lui.

— Știi bine că eu n-am să-i spun ce ai vorbit de dânsul.

— Și dacă i-ai spune, ce mi-ar păsa ?

— Nu, eu nu sunt spion, dar am vrut să-ți spun ce gândesc.

— Ia, să-l ascultăm, prieteni, Roger a început să fie nostim.

— Robin, ești gelos.

— Eu, eu, gelos pe domnul Petre ! strigă acesta. Și începu să râdă în hohote.

— Ești gelos pe Petre fiindcă ai vrea să fii maistru-șef și probabil că Petre va fi înaintea ta.

Privirea lui Robin fulgeră.

— Dacă Petre al tău va ajunge maistru-șef înaintea mea, zise el cu ciudă, ar fi o nedreptate a patronilor și eu aș pleca din atelier.

— Oare nu-i tot atât de vrednic ca și tine să fie ales de patroni ?

— Nu, pentru că eu sunt cu opt ani mai mare decât dânsul și lucrez de zece ani la domnii Corbon and Co.

— Ei, Robin, la noi în ateliere sunt lucrători și mai vechi decât tine. Dar nu ești mâniat pe el numai pentru că Petre ar putea ajunge într-o zi maistru-șef. Știu ce ai cu dânsul. El este tot atât de bun lucrător ca și tine, dar este instruit, iar tu nu vei fi niciodată. Ah ! asta te supără, fiindcă nu vrei să recunoști superioritatea altora asupra ta. Știu bine că ai putea să zici : „Petre e mândru, ne disprețuiește, nu merge niciodată să bea cu noi.“ Petre nu bea, nu intră prin cârciumi, nu-i place omului. El petrece altfel. Citește, studiază. Asta e treaba lui, nu a noastră. Ah ! dacă Petre ar fi un tovarăș rău, dacă ar vorbi de rău pe unul și pe altul, dacă ar căuta să facă rău cuiva, nu i-aș lua apărarea. Dar degeaba vorbești, Robi, Petre e un lucrător minunat și un tovarăș foarte bun. Iată, să vă spun ceva, măcar că el ar fi supărat dacă ar afla că am vorbit. Când eram bolnav, acum

șase luni, în mijlocul iernii, n-aveam bani să-mi pot plăti doctoriile, să pot cumpăra pâine pentru mama mea și n-aveam cu ce face foc în casă. Ei bine ! nu știu în ce fel Petre a aflat de starea mea. A venit să mă vadă într-o seară și, înainte de a pleca, i-a dat mamei două monede de câte douăzeci de franci. Nu mi-a pomenit niciodată despre aceasta și eu încă nu i-am plătit datoria. Acum, poți spune Robin, că nu este un tovarăș bun ?

Robin se strâmbă și își mușcă buzele înciudat.

— Bine, zise el, dar asta nu dovedește mare lucru.

— Ești greu de convins, nu înseamnă oare nimic să vii în ajutorul unui tovarăș strâmtorat ?

— Asta este solidaritatea, lucrătorii trebuie să se ajute între ei ! oricare dintre noi ar fi făcut același lucru.

— Da, dar tu, prieten vechi cu mine, n-ai făcut-o.

Robin se simți atins și răspunse cam supărat :

— În primul rând că nu te știam strâmtorat, și apoi noi n-avem, ca domnul Petre, bani la casa de economie.

— Asta așa e, aprobară ceilalți lucrători, vremurile sunt grele și avem multe pe cap și noi.

— Aceasta nu trebuie să ne oprească să fim drepți, răspunse Boyer, să recunoaștem că e bine ceea ce e bine. Nu eram prietenul lui Petre, abia-l cunoșteam și nu vorbisem amândoi decât de două ori. Totuși s-a purtat cu mine ca și cum ar fi fost cel mai bun prieten al meu. Negreșit că aceasta se cheamă solidaritate, dar înseamnă și că Petre are inimă. Acum țin la dânsul și aș fi mișel să n-o spun. Și nu-mi place, mă asculți Robin, nu-mi place să-l vorbească cineva de rău, de față cu mine.

Robin dădu din umeri.

— Tu ai ideea ta și eu pe a mea. Eu îl socotesc pe Petre un ipocrit șiret.

— Ce vrei să zici ?

— Bine, lasă. Știu eu cine e prietenul tău Petre. Ești liber să-l admiri, dar mai târziu se va vedea.

Pe urmă, uitându-se pe furiș la un tânăr lucrător pe jumătate beat, adăugă :

— V-aș putea spune numai o vorbă și ați vedea că Petre e o canalie.

Boyer sări în sus și strigă, mânios :

— Spune, spune repede, nu ești un mișel ! ?

Robin rămase foarte liniștit în aparență, dar figura lui devenise vânătă.

— Nu mă vei opri tu să vorbesc, zise el uitându-se urât la Boyer. Și, întorcându-i spatele, zise către ceilalți :

— Prietenul Thibaut, care este acolo, are o nevastă foarte frumoasă, nu-i așa ?

— Da, e frumoasă. Este fericit Thibaut !

— Oh ! nu tocmai fericit ! rânji Robin.

Lucrătorii îl întrebară curioși din ochi.

— Ei, iată, reluă Robin legănându-se pe scaun, spun că nu-i totdeauna o fericire să ai o nevastă frumoasă ; când bărbatul nu e acasă, iar altul îi face curte și devine amantul ei.

— Ah ! ce, nevasta lui Thibaut ?...

Bețivul, al cărui cap căzuse pe masă, se ridică în sus.

— Ei, zise el, ce tot spui, Robin ?...

— Că ești orb, sărmane Thibaut, că nevasta ta te amăgește și că frumosul Petre, scumpul și iubitul prieten al lui Boyer, este amantul ei.

Thibaut se îngălbenise, figura lui luă o expresie sălbatică. Lovi cu pumnul în masă de se cutremurară toți.

— Ah ! dacă o fi așa, vai de dânșii !

Se sculă clătinându-se și luând paharul, pe care un lucrător i-l umpluse cu vin, îl aruncă de perete unde se făcu țăndări. Câtva timp lucrătorii rămaseseră înmărmuriți. Se uitau unii la alții speriați. Thibaut nu mai asculta și nu mai auzea nimic, el umbla ca un furios prin încăpere și din când în când scotea urlete răgușite. Robin se sculase, cu ochii scânteietori.

— Tu, zise el, înaintând spre Boyer, mă plictisești de un ceas, am să-ți plătesc obrăzniciile.

Și ridică pumnii, gata să lovească. Doi lucrători săriră între dânșii.

— Ei, ce e asta, nu cumva vreți să vă bateți ? zise unul, dându-l la o parte pe Robin, în timp ce celălalt îl trăgea în alta pe Boyer.

— Nu, zise acesta, ar fi un lucru prostesc, mai bine plec eu.

Aruncă un franc pe masă și zise :

— Iată-mi partea mea.

Pe urmă adăugă.

— La revedere. Vă sfătuiesc să-l consolați pe Thibaut. Ceea ce a spus Robin nu e adevărat, mi-aș pune mâna pe foc !

Și, după ce zise aceasta, ieși din cârciumă.

V

SCENE INTIME

Pe când invidia și ura încercau să-i facă rău lui Petre prin insinuări calomnioase, tânărul stătea de vorbă cu domnul Blanchard în camera acestuia, în vreme ce Leontina lucra în sufragerie, lângă fereastră.

Contesa de Lucerolle se ținuse de cuvânt. De trei săptămâni fata avea destul de lucru. Nici nu trebuia să meargă să ceară, i se aducea acasă și-i venea din toate părțile. Din această parte viitorul îi era asigurat, câștigând câte trei-patru franci pe zi, n-avea să se teamă că bunicul ei va fi lipsit de ceva. Orbul era necontenit obiectul îngrijirilor sale. Ea avea pentru dânsul dragostea ce o mamă o are pentru copilul său. Ea îl lăsa singur cât se putea mai rar și, acum când serile erau frumoase, ieșeau împreună după masă, treceau Sena și ocoleau Tuileriile unde se odihneau pe sub castanii bătrâni. Când trebuia să vină Petre, îl așteptau și mergeau să se plimbe împreună. Se părea că tânărul nu mai putea trăi departe de domnul Blanchard și de Leontina. Rar treceau două zile fără ca el să nu se ducă în strada Lille.

Orbul ghicise ușor că nu tocmai pentru dânsul venea tânărul așa de des. Domnul Blanchard avea destulă finețe de spirit ca să se poată lipsi de ochi în cercetarea cauzei venirii așa de des a tânărului. El se convinsese repede că Petre era îndrăgostit de Leontina.

— Lucrul acesta mi se pare firesc, își zise el, dânsul e de douăzeci și cinci de ani și ea de șaptesprezece, sunt frumoși amândoi, le e permis să se iubească... Petre nu este bogat, dar e un tânăr cinstit și muncitor, fără să mai socotesc că e mult mai instruit decât vrea să arate. Are el ceva pe care nu mi-l pot explica, dar, negreșit, nu e un lucrător de rând. Un lucrător deștept poate și el să ajungă stăpân. Pentru ce, dacă ea îl iubește, nu ar fi el bărbatul Leontinei ? Eu îmbătrânesc, am să mă duc în curând și n-aș vrea s-o las singură pe lume fără ocrotire. Zestrea ei e mică, dar, în niște mâini ca ale acestui tânăr, ea s-ar mări și ar putea ajunge începutul unei averi frumoase. Și apoi, mai devreme sau mai târziu, tot va trebui să se mărite. Ca și bărbatul, femeia nu poate trăi singură, trebuie să iubească și să se devoteze. Pen-

tru aceasta îi trebuie un bărbat și copii. Așa este legea vieții... Copii ? dacă, înainte de a muri, aș putea avea unul sau doi pe genunchi, cred că m-ar consola de moartea celorlalți !

Așa gândea bătrânul orb. Dar fiindcă Petre tăcea și Leontina nu zicea nimic, el îi imita. Petre tăcea, pentru că, la fel ca toți ce iubesc sincer, era sfios și temător. Își dăduse repede seama de ce simțea. Plăcerea pe care îl încerca de a se duce în strada Lille, tulburarea și bătăile mai repezi ale inimii când o vedea pe fată îl făcuse să vadă că viața îi era legată de cea a gingașei Leontina și că fără ea nu putea să fie fericit.

Dar respectul său pentru fată era așa de mare încât își ascundea secretul în colțul cel mai ascuns al inimii, ca și cum dragostea lui pură ar fi fost ceva rușinos. Când se uita la dânsa sau mai bine când o admira, el se temea să nu scape vreo vorbă care să tulbure seninătatea inimii ei. Adesea îi era teamă să n-o supere numai printr-o privire. Pentru dânsul, Leontina nu era numai cea mai frumoasă, cea mai nobilă, cea mai perfectă ființă, era o zeitate. El o credea săracă, nevoită să lucreze pentru a trăi. O vedea atât de grijulie pentru bătrânul orb... Respectul și admirația lui creșteau. Dacă ar fi știut că fata avea o zestre de treizeci de mii de franci, ar fi fost disperat. Poate că s-ar fi osândit să nu mai calce pe la domnul Blanchard.

Văzând-o pe această fată așa de devotată acelui bătrân infirm, el visa să-i împărtășească devotamentul. Văzând-o lucrând ca cea mai săracă cusătoreasă, dorea să-i fie permis să lucreze singur pentru toți trei...

Domnul Blanchard era foarte mâhnit de moartea lui tata Guérin.

— Încă un om bun care pleacă, îi zise el lui Petre.

Și îi povesti că fuseseră amândoi în școală, că se iubiseră din copilărie și că prietenia lor rămăsese neclintită cu toată depărtarea și trecerea timpului.

— Am văzut murindu-mi pe rând toți prietenii, toți aceia pe care îi iubeam, zise bătrânul cu un glas mișcat, și sărmana mea nepoată mă are numai pe mine pentru a o apăra de primejdiile vieții, pe mine un bătrân orb !... E trist, foarte trist... Dar oricât sunt de puțin, sunt lângă dânsa, nu e singură pe lume ! După moartea fiului și su-

rorii mele după tot răul făcut ținutului nostru, Franței întregi, după acest război nenorocit, când am vârsta mea, nu mai pot ține la viață, aș muri bucuros căci moartea e uitarea veșnică. Și totuși vreau să mai trăiesc câțiva ani... pentru dânsa. Ea nu știe ce e viața, e prea tânără și prea nevinovată... Se zice că nenorocirea e o școală. Nenorocirea care a izbit-o ca un trăznet ce a învățat-o însă pe dânsa ? Că războiul e un lucru barbar. Atât. Ea a plâns și plânge încă... Biata copilă are o inimă așa de bună că nici măcar nu-i urăște pe cei care i-au ucis părinții ! Viitorul ei, fericirea ei, căci va fi fericită, sunt convins, mă îngrijorează necontenit. Da, vreau să mai trăiesc, n-aș vrea să mor până ce n-o voi mărita. În ziua când îi voi pune mâna în cea a unui tânăr care s-o iubească, ah ! Petre, în ziua aceea sărmanul orb va fi foarte fericit !

Tânărul tremura. Negreșit, un prilej mai bun pentru a-și da pe față taina inimii nu putea găsi. Era singur cu domnul Blanchard. Leontina, a cărui prezență i-ar fi paralizat limba, nu putea să-l audă. Și apoi, vorbele bătrânului nu păreau o încurajare de a vorbi ? Se codi un moment și apoi murmură :

— Dacă aș îndrăzni...

— Ei bine ! dacă ai îndrăzni ?... zise bătrânul, care tocmai căutase o destăinuire.

— Domnule Blanchard, să mă ierți dacă sunt așa de cutezător, dar chiar de mi-ai zice să nu mai vin pe la d-ta, tot nu trebuie să mai ascund adevărul. De aș tăcea, ai avea dreptul să-mi bănuiești gândurile, și nu aici, de față cu d-ta așa de drept, de față cu domnișoara Leontina, care nu știe ce este minciuna, se poate înfățișa cineva cu o mască pe obraz. Domnule Blanchard, continuă el cu un glas mișcat, o iubesc pe domnișoara Leontina, o iubesc cu înfocare, i-am dăruit toată inima. Ar fi trebuit să-ți spun chiar din ziua când am simțit-o. Mă temeam însă de răspunsul dumitale și eram așa de fericit să vin aici, seara, după lucru, pentru a petrece un ceas minunat. Domnule Blanchard, ți-am deschis inima, acum, sunt gata să fac ceea ce vei porunci. Liniștea și fericirea domnișoarei Leontina sunt totul. Dacă îmi vei zice : „Nu mai veni“ nu mă vei mai vedea niciodată !

— Petre, zise orbul, dă-mi mâna ca s-o strâng în a mea. Mâna îți tremură, dovadă că mi-ai spus adevărul... Petre, ai dreptate zicând că liniștea și fericirea Leonti-

nei sunt totul... pentru mine. O iubești. Pentru că ai fost sincer cu mine, voi fi și eu sincer. De câtva timp, de când sunt îngrijorat asupra soartei nepoatei mele, mă gândesc la dumneata, și mi-am spus adesea că n-aș putea găsi un bărbat mai bun ca să-i dau.

— Oh ! domnule Blanchard !...

— Petre, cunosc o parte din viața ta. Guérin, pe care l-am văzut de două ori în timp ce era bolnav, mi-a vorbit de dumneata. Ar fi putut să nu-ți mai aducă laude, te cunoșteam... Dacă nu văd cu ochii, știu să citesc altfel în inimă. Ești un lucrător bun, așa te consideră patronii. Au chiar prietenie pentru d-ta. Într-una din zile vei fi maistru-șef. Vezi, că știu ceva.

— Așa e, domnule Blanchard, dar domnul Guérin nu ți-a spus poate...

— Ce ? Am vorbit cu Guérin despre planurile mele, el mi-a spus tot ce te privea. Știu că nu ți-ai cunoscut mama și că tatăl dumitale te-a dat la copii găsiți.

— Ah ! nu e tot, domnule Blanchard.

— Nu, nu e tot ! tatăl d-tale, care se numea tot Petre Ricard, a fost osândit pentru hoție la mai mulți ani de închisoare.

Tânărul scoase un geamăt și coborî capul.

— Ah ! zise el disperat, port un nume veștejit, nu-s vrednic să fiu fiul dumitale !

— Petre, răspunse bătrânul, poți ridica sus fruntea, viața fiului, cinstită și harnică, face să se uite viața tatălui !

Orbul simți pe mână buzele tânărului.

— Petre, reluă el emoționat, nu știu ce va zice Leontina, chiar diseară o voi întreba... dacă te iubește cum nădăjduiesc, îți va fi nevastă.

— Inima îmi e plină de speranță și totodată de grijă, zise tânărul ridicându-se să plece. Domnule Blanchard, zise el, mă duc. Ai făcut să pătrundă în mine o bucurie nemărginită, simt nevoia de a fi singur cu gândurile mele. Trebuie să mai vin pe aici ?

— Desigur.

— Până când să nu știu ?...

— Azi e vineri, vino duminică. Nu-ți voi scrie. Vei citi răspunsul Leontinei în ochii ei.

După ce își luă la revedere de la orb și de la fată, tânărul îi lăsă singuri.

— Bunicule, ai vorbit mult cu domnul Petre, zise Leontina.

— Da, răspunse bătrânul zâmbind, era vorba de ceva interesant.

— Ah ! zise dânsa.

— Domnul Petre mi-a spus că se va însura.

— Să se însoare ! repetă fata făcând o mișcare bruscă.

— Nu crezi oare că ar fi în stare să facă o femeie fericită ?

— Dimpotrivă, bunicule, răspunse ea cu un glas ce tremura puțin, sunt convinsă că domnul Petre își va face nevasta foarte fericită.

— Îmi pare bine că-mi împărtășești părerea.

— Și ți-a spus numele persoanei... pe care o ia de soție ?

— Pe care vrea s-o ia ? da. O iubește... dar nu știe dacă ea îl va voi.

— Ar fi cam greu de mulțumit atunci, zise Leontina. Și cum o cheamă ?

— O cheamă Leontina Blanchard.

— Eu ! eu ! zise ea. Ah ! bunicule ! bunicule ...

Ea își aruncă brațele pe după gâtul bătrânului și începu să suspine.

— Eram aproape sigur, zise orbul, trebuia să se iubească.

VI

ZESTREA LEONTINEI

În mai toate atelierele și fabricile din Paris, lucrătorii primesc în fiecare săptămână prețul muncii lor. Ziua de plată este sâmbăta.

Sâmbătă seara, după plata tuturor lucrătorilor din atelierele Corbon and Co., Boyer se află deodată față în față cu Petre, care îl aștepta în stradă. El îl salută și vru să plece. Dar tânărul îi întinse mâna și se opri pentru a răspunde acestui semn de simpatie.

— Dragă Boyer, zise Petre, te grăbești să-ți întâlnești tovarășii, atunci, nu te pot opri.

— Nu, răspunse Boyer, mă duc acasă, cum am de gând să fac în toate serile. Nu mai vreau să beau, nu

mă voi mai duce la cârciumă cu tovarășii, Tovarăși ! adaugă el cu un ton amar, nu mai am. Ai ceva să-mi spui Petre ?

— Da, Boyer, vreau să-ți mulțumesc.

— Pentru ce ?

— Ieri, pare-se că Robin m-a vorbit de rău.

— Ah ! știi ?

— Da. Erai acolo, Boyer, cu alți câțiva și i-ai ținut piept lui Robin, care după cum știu nu mă iubește. Mi-ai luat apărarea.

— Petre, nu sunt un om cu însușiri deosebite, dar tot mai am ceva care bate în piept, nu sufăr să se vorbească rău despre tine în fața mea. Am ținere de minte și n-am uitat că, în timp ce eram strâmtorat, mi-ai întins o mână de ajutor.

— Dragă Roger, dacă vrei să-mi faci plăcere, să nu mai aduci aminte de el.

— Ah ! știu... dacă ai făcut un serviciu nu vrei să-ți aduci aminte de el.

— Boyer, când un tovarăș nu este fericit și îl pot ajuta, eu îl ajut.

— Da, ascunzându-te.

— Negreșit, nu-s destul de bogat pentru a reîncepe în fiecare zi.

— Nu, nu, nu din această cauză, nu vrei să ți se cunoască faptele bune, iată adevărul. Nu vrei să se vorbească despre tine, bine, dar nu mă vei împiedica să gândesc că ești un bun tovarăș cu o inimă de aur.

Petre îi întinse a doua oară mâna.

— Vezi, reluă lucrătorul luându-i mâna, n-o voi uita nici pe aceasta. Între noi, Petre, e pe viață și pe moarte și de vei avea vreodată nevoie de Jules Boyer...

— Da ! știu că pot să am nădejde în tine, că-mi ești prieten. Ai dovedit-o aseară, când erai să te și bați cu Robin.

— Dacă Robin dădea în mine, nu știu ce s-ar fi întâmplat. Am avut însă ideea bună de a pleca. Eu nu sunt nici cârcotaș nici bătăuș. Noaptea trecută n-am putut dormi și m-am gândit la tot ce s-a petrecut. Atunci m-am hotărât să nu mai merg la cârciumă, să îmi duc toată leafa mamei și vei vedea, Petre, că așa voi face. Sunt de treizeci și doi de ani, e vremea să am și eu puțină voință ! Mama este economă, va pune

și ea ceva la casa de economii, și, dacă într-o zi mi-o veni ideea să mă însor, voi avea ceva bani. Și apoi, Petre, voi putea să-ți înapoiez datoria.

— Boyer, replică tânărul, eu nu dau bani cu împrumut, când îmi împart punga cu un prieten strâmtorat, îi dau ca unui frate mai puțin bogat.

De această dată, lucrătorul întinse el mâna tânărului, care i-o strânse într-a sa.

— Petre, deoarece știi că m-a certat cu Robin, ți s-a spus pricina certei ?

— Nu, vorbeau despre asta în ateliere și, fără voie, am auzit câteva vorbe. Nu știu și nu vreau să știu ce a zis Robin, îl cunosc destul de bine ca să știu ce a putut vorbi. Însă își poate vărsa tot veninul, nu mă va atinge.

— Petre, nu vreau să-ți repet vorbele lui.

— Nici nu-ți cer asta, Boyer. Mi-e de-ajuns să știu că te-ai mâniat și mi-ai luat partea. De aceea te-am și așteptat aici, voiam să-ți strâng mâna și să-ți spun : Mulțumesc.

După aceea, ei se despărțiră.

A doua zi, la unu după-amiază, Petre sosi la domnul Blanchard. Era tulburat și inima îi bătea mai tare ca de obicei, îi era oarecum teamă.

El era așteptat. Bunicul și nepoata se aflau încă la masă. Când auziră clopoțelul, orbul zise :

— El e !

Leontina era sigură, îi auzise pașii pe scară. Ea se ridică și se duse să deschidă ușa și amândoi tinerii se găsiră față în față. Ochii lor se întâlniră Pe dată, fata se roși și își aplecă ochii în jos.

Petre nu se mai îndoia, își citise fericirea în privirea Leontinei. Ea îi întinse mână, pe care el o sărută cu foc.

— Ei ! veniți odată ! strigă orbul sculându-se.

— Așadar, zise Petre intrând în sufragerie cu fata, nu mă respingi ?... Nu pot exprima în momentul acesta bucuria ce o simt ! Ce deliciu ! Ce fericire ! Parcă n-aș mai fi eu !... Viața mea e a ta și de față cu bunicul tău, care mă ascultă și mă aude, jur să mi-o consacru spre a te face fericită.

— Bine, fiul meu, zise bătrânul, veți fi fericiți amândoi. Cu credință unul pentru altul, mână în mână,

nu veți vedea în viață decât flori. Iubiți-vă, copiii mei, iubiți-vă pentru totdeauna !

— Așadar, e adevărat, Leontina, mă iubești !

Fata se uită la el cu ochii umezi și răspunse :

— Da, Petre, te iubesc !

Orbul zâmbea. El îi vedea cu inima.

— Petre, zise el cu un glas afectuos, nu vă spuneți azi tot, mâine ați fi nevoiți să vă repetați vorbele. Te așteptam ca să bem cafeaua, nu-i așa Leontina ?

— Da, bunicule.

— Stai lângă mine, Petre. Avem de vorbit ceva amândoi.

Cafeaua era gata. Fata o turnă în cești.

— Petre, reluă orbul, este ceva ce nu ți-am spus alaltăieri și care vreau să ți-o spun azi : Leontina are o mică zestre.

— O zestre ? zise tânărul mirat.

— Lasă-mă să continui. E a treia, a patra parte din ce trebuia să aibă, dar totuși, oricât de mică, zestrea aceasta există. Aș putea zice că o parte din sumă e a mea, dar nu mai am mult de trăit și nu voi avea trebuință de nimic, căci voi trăi cu voi.

— Dragă bunicule, zise Leontina, de nu m-ai avea lângă tine, n-ai putea să trăiești.

— Așa e, răspunse bătrânul, n-aș putea să mă despart de dânsa. În fine, Petre, zestrea Leontinei e de treizeci de mii de franci.

— Treizeci de mii de franci ! exclamă tânărul, dar, domnule Blanchard, eu nu vreau zestre !

— Este a Leontinei, Petre, trebuie s-o iei însurându-te cu nepoata mea.

— Domnule Blanchard, răspunse tânărul, suma aceasta e a dumitale, o vei păstra.

— Ți-am spus, Petre, că trăind cu voi nu pot avea trebuință de nimic.

— Treizeci de mii de franci, domnule Blanchard, e o avere !

— Altădată era ceva, acum e foarte puțin. Vei vedea și vom examina împreună cea mai bună întrebuințare a acestei sume. Ea nu-ți va fi nefolositoare. Ești tânăr, deștept, harnic, dorești să ajungi ceva. Ei bine, ea va fi primul capital dacă vei dori să lucrezi singur ori să iei o parte de tovărășie într-o afacere industrială. Am

plasat cincisprezece mii de franci în rente de Stat, restul sumei o am aici în aur și bilete de bancă. Iată ce voiam să-ți spun.

— Domnule Blanchard, o credeam pe domnișoara Leontina săracă și eram vesel să pot lucra pentru dumneata și pentru Leontina. Nădăjduiam să dau și, când colo, eu primesc. De-aș fi bănuit adevărul, domnule Blanchard, nu aș fi îndrăznit să-mi ridic gândurile până la domnișoara Leontina.

— Petre, cu atât te stimez mai mult. Dar să nu mai vorbim despre asta. Ne dai ziua de azi toată ?

— Negreșit, domnule Blanchard.

— Vremea e frumoasă, mi-a spus Leontina, dacă vrei, vom face o mică plimbare.

— Bucuros, domnule Blanchard. Încă n-ai fost prin dumbrava Boloniei. Vom merge acolo cu trăsura.

— Bine. Haide Leontina, îmbracă-te și fă-te frumoasă, azi e ziua logodnei tale. Fata se gătì repede și plecară cu toții.

Era o zi de vară foarte frumoasă și dumbrava Boloniei era plină de lume care venise să ia aer.

Leontina era fermecată privind toaletele.

După ce făcură o dată ocolul locului, Petre le propusese să meargă puțin pe jos, și orbul și Leontina primiră cu bucurie. Petre opri birja și cu toții coborâră.

Tinerii se așezară de câte o parte a bătrânului, care îi luă de braț, și intrară într-o alee rezervată pietonilor.

Abia făcuseră vreo douăzeci și cinci de pași și se aflară deodată în fața doamnei și domnișoarei de Lucerolle.

VII

O ÎNTÂLNIRE

Contesa și fiica sa umblau pe jos puțin, în vreme ce trăsura mergea pe aleea cea mare în urma lor.

Fetele scoaseră amândouă câte un strigăt de bucurie. Instantaneu, mâinile lor se întinseră și ele se sărutară. Petre își scoase pălăria și se înclină cu respect înaintea contesei.

— Ce e ? întrebă orbul.

— Bunicule, răspunse Leontina, am avut norocul să le întâlnim pe doamna contesă de Lucerolle și pe domnișoara Ernestina de Lucerolle.

— Doamnă contesă, domnișoară de Lucerolle ! zise bătrânul descoperindu-și capul, binecuvântez întâmplarea care îmi îngăduie să vă mulțumesc pentru interesul ce-l arătați nepoatei mele.

— Domnule Blanchard, răspunse cu bunăvoință contesa, avem o mare prietenie pentru domnișoara Leontina.

— Nepoata mea mi-a spus cât sunteți de bune și de generoase, răspunse bătrânul.

Ochii contesei se fixaseră asupra lui Petre și parcă nu voiau să se mai depărteze de la dânsul. Ea îl privea cu luare-aminte și cu o curiozitate plină de uimire. Parcă i-ar fi studiat mișcările fizionomiei. Tânărul, tulburat de examinarea aceasta, coborâse ochii.

Totuși, Ernestina o luă pe mama sa de braț, aceasta îi salută pe cei trei vizitatori ai dumbravei Bolonei, și se depărtă repede spre trăsură.

— Unde vrea să meargă doamna contesă ? întrebă vizitiul.

— Acasă, Constant, acasă, răspunse contesa.

Trăsura porni ca o săgeată. Contesa tăcea și părea agitată.

— Mamă, ce ai, ți-e rău ? întrebă Ernestina.

— Nu.

— Ești supărată ?

— Nicidecum, drăguță... de ce-mi pui aceste întrebări ?

— Pentru că nu-mi spui nimic. Poate n-ai fi vrut să-i întâlnești pe Leontina și pe bunicul său ?

— Dimpotrivă, Ernestina, am fost foarte fericită să-i văd. După o mică tăcere, contesa zise iar :

— Cine e tânărul care-i însoțea ?

— Nu știu.

— Leontina nu ți-a vorbit niciodată de dânsul ?

— E cât se poate de bine tânărul acela, are un aer distins. Tu vorbeai cu domnișoara Blanchard și desigur nu l-ai observat ?

— Văzând că te uitai cu luare-aminte la dânsul, mi-am aruncat și eu ochii asupra lui.

— N-ai observat că seamănă cu...

— Cu cine mamă ?

— Cu tatăl tău.

— Nu. Ce e drept numai cât l-am văzut.

— Eu eram în fața lui și am putut să-l examinez bine. Asemănarea e uimitoare. E înalt cât contele de Lucerolle, are ochii, privirea, aerul, chiar și zâmbetul lui. E ciudat de tot. Natura ne înfățișează multe curiozități.

— Așa e mamă, uneori vezi câte o persoană pe care crezi c-o cunoști, așa de mult seamănă cu alta.

Din nou tăcură. Totuși, gândindu-se asupra cauzei asemănării, contesa era tot gânditoare.

Ajungând acasă, ea îi zise fiicei sale :

— Ernestina, să nu vorbești cu nimeni despre întâlnirea de astăzi.

— Nu voi vorbi, mamă, răspunse fata.

La ora mesei contesa încă era impresionată. Abia mâncă puțin de tot. În fiecare moment, ea ațintea asupra contelui, așezat în fața ei, o privire pătrunzătoare.

— Ce ai, Matilda ? o întrebă domnul de Lucerolle, de ce te uiți astfel la mine ?

— Oare mă uit altfel decât ca de obicei ? răspunse ea zâmbind.

— Nu, dar pari îngrijorată.

— Ți se pare, Eduard.

— Ați venit devreme acasă, v-ați plimbat bine ?

— Minunat, dragă.

— Admirabil, tată, adăugă Ernestina. Era foarte multă lume la dumbravă și am întâlnit o mulțime de cunoștințe. Am umblat și pe jos.

— În fine, ai petrecut ?

— Mult, tată.

— Eduard, Leon te-a înștiințat că nu prânzește cu noi ? întrebă contesa.

— Nu l-am văzut azi pe Leon, răspunse contele cu un ton destul de indiferent. Probabil s-a dus la țară să petreacă cu prietenii. Nu ne spune, cum știi, ce face și unde se duce. Dar n-ai de ce să te îngrijorezi. Nu este acum prima dată când Leon nu vine la prânz.

— Oh ! nu sunt îngrijorată ! zise contesa aproape cu răceală.

Ridicându-se de la masă, doamna de Lucerolle se duse în camera sa. Vroia să fie singură.

— E ciudat ce se petrece cu mine, își zise dânsa, nu pot scăpa de gândul acesta, parcă aș avea o halucinație. Degeaba îmi zic că e copilăresc, ridicol chiar să dau atâta însemnătate unui fapt, negreșit curios, dar care nu are nici o importanță ; gândul mă întoarce tot la dânsul. Și necontenit, înaintea ochilor, îl văd pe tânărul acela înalt și frumos dând brațul unui bătrân orb.

Luă o carte, un roman interesant, pe care-l începuse tocmai în ajun. Nădăjduia astfel să-și schimbe cursul ideilor. Citi o pagină și închise cartea, pe care o aruncă pe masă.

— Zău, am halucinații. Sunt bolnavă, șopti ea.

Și stătu astfel pe gânduri până la ora zece.

Timbrul pendulei o scoase din vis. Se sculă și chemă servitoarea, care o ajută să se dezbrace și apoi plecă.

— Somnul va face să-mi piară agitația, își zise contesa ! mâine nu mă voi mai gândi la aceasta.

Se culcă. Dar nu găsi liniștea dorită. Așteptă în zadar multă vreme somnul. Abia adormi înspre ziuă, când începuse să se lumineze. Și somnul nu o odihni ci dimpotrivă o obosi, așa fusese de tulburată. Cu toate acestea, când se sculă i se păru că era mai liniștită, voia să-și facă iluzie. De altminteri, ocupându-se cu gospodăria, putu să se distreze puțin. Apoi petrecu două ceasuri cu fiica sa vorbind despre lucruri diferite. Uneori se arăta foarte veselă. Cânta la pian cu Ernestina, ceea ce se întâmpla foarte rar. Ziua trecu repede. După prânz, rămânând singură în salon cu fiica sa, îi zise deodată :

— Când va veni domnișoara Blanchard ca să te vadă ?

— Nu știu, mamă, știi că a venit joia trecută.

— Țin mult la fata aceasta, n-o vedem destul de des.

— Leontina lucrează. Mai toate prietenele tale s-au grăbit să-i trimită de lucru și are foarte mult de făcut acum.

— Totuși, aș vrea să o văd, doresc să vorbesc cu dânsa.

— Pot să-i scriu.

— Nu. Trimite mâine dimineață la dânsa.

— La ce oră ?

— Pe la nouă. Și când va veni, s-o aduci în camera mea, unde ne vei lăsa împreună.

— Bine, mamă.

Curiozitatea era sentimentul ce o mâna pe doamna de Lucerolle. Mirată de asemănarea, care i se părea ei ciudată, dintre bărbatul ei și tânărul lucrător, vroia să știe ce și cine era. Contesa era departe de a ghici adevărul.

VIII

VĂR ȘI VERIȘOARĂ

Matilda de Frangis se născuse în Bretania, în castelul Coüerdec. Pierzându-și mama încă din copilărie, ea fusese crescută de tatăl său, om mândru, rece, posac, absorbit în voințele sale adesea capricioase și încăpățânat la culme. Copilăria Matildei a fost tristă și întâia ei tinerețe fără bucurii. Dar având o inimă admirabilă, starea aceasta nu putuse să-i înăsprească caracterul. Ea era o femeie desăvârșită. Respinsă întrucâtva de răceala tatălui său, neputându-și satisface lângă dânsul necesitatea sa de expansiune, ea iubea păsările, florile, natura întreagă.

Domnul de Frangis nu era bogat. Trăia foarte modest cu veniturile moșiei Coüerdec și ale altei moșii, în total șapte, până la opt mii de franci. De mai bine de zece ani, castelul din Coüerdec cădea în ruine și domnul de Frangis era foarte mâhnit că nu-l putea repara, nu în total, dar măcar în parte. O asemenea situație îl dezola pe gentilomul sărac și îl posomorî și mai mult.

El avea în sudul Franței o rudă bătrână aproape milionară, a cărei moștenire o aștepta. Dar bătrâna baroană d'Aigreville, care trecuse de optzeci de ani, nu se grăbea să-i îndeplinească dorința domnului de Frangis mergând pe cealaltă lume.

Domnul de Frangis ar fi putut face ușor un împrumut chiar scontând de mai înainte moștenirea baroanei, dar era prea mândru pentru aceasta și apoi ura datoriile, mai mult chiar decât sărăcia. Altădată căutase un mijloc de-a se îmbogăți și nu-l găsise. Ba chiar, ca rezultat al cercetărilor sale, avusese o datorie de douăzeci de mii de franci, pe care trebuia s-o plătească. De

atunci socoti că dobândise destulă experiență. Într-o zi, contesa de Lucerolle, sora sa, moartă în urmă, i-a propus să-l pună pe bărbatul său să-l împrumute cu suma necesară pentru repararea castelului și dânsul i-a răspuns, cu mândrie, că mai bine și-ar tăia o mână decât să se atingă de banii împrumutați.

Așa că vechiul castel cădea piatră cu piatră. Și domnul de Frangis aștepta necontenit moartea baroanei d'Aigreville.

Contele de Lucerolle avea un singur fiu. Eduard de Lucerolle era cu câțiva ani mai mare decât domnișoara de Frangis, verișoara sa primară. Vicontele de Lucerolle era un tânăr care făgăduia mult. Averea tatălui său era considerabilă, dar nevrând să stea degeaba și dorind să lucreze pentru țara sa, voia să intre în diplomație. Făcuse studii strălucite și era auditor la consiliul de Stat, așteptând să fie atașat la vreo ambasadă.

Contele de Lucerolle și fiul său stăteau în Paris și îi vedeau deci foarte rar pe domnul de Frangis, care nu pleca niciodată de la Coüerdec. Vărul și verișoara abia se cunoșteau.

În perioada vacanțelor, când erau să plece la castelul de Lucerolle, vicontele Eduard îi propuse tatălui său să meargă în Britania. Voia să-și vadă unchiul și verișoara, care trebuia să fi crescut de trei ani. Contele primi și porniră la Coüerdec.

Eduard o găsi pe Matilda mare și observă, cu plăcere, că se făcuse foarte frumoasă. Matilda era de optsprezece ani. Floarea dulce a iubirii era gata să îmbobocească în inima ei.

O privire duioasă plină de admirație și două sărutări pe obrajii ei rumeni îi pricinuiră o emoție delicioasă, cu totul nouă. La rândul ei, ea observă că vărul ei era minunat, un tânăr desăvârșit și îmbobocirea și deschiderea completă a florii de care vorbeam se făcu repede. Și se iubiră și nu lăsară nici opt zile să treacă fără a și-o spune și a-și jura să se iubească pentru totdeauna.

Contele stabilise de mai înainte termenul ședерii lor la Coüerdec. Dar vicontele nu părea a se plictisi acolo și el nu avu curaj să-i amintească așa de repede că erau așteptați la Lucerolle. Ei trebuiau să stea o săptămână. Stătură trei.

— Fiului meu îi place mult la Coüerdec, își zise contele, mi se pare însă că la Lucerolle e mult mai frumos.

Seara el îi zise, de față cu Matilda și cu domnul de Frangis :

— Eduard, mâine vom pleca la Lucerolle.

Tânărul nu se împotrivi deloc. Își aruncă ochii asupra Matildei și văzu că ea se îngălbenise și că niște lacrimi mari îi umezeau ochii.

Îndată ce fu singur cu tatăl său, el îi zise :

— Dragă tată, ai hotărât să plecăm mâine, într-adevăr trebuie să fii nerăbdător de a te afla la Lucerolle. Dar înaintea plecării noastre am să-ți spun un lucru serios.

— Oh ! oh ! zise contele, ce este ?

— Dragă tată, o iubesc pe vara-mea.

Contele se uită bine la fiul său.

— Înainte de plecare, urmă acesta, doresc ca să-i ceri unchiului meu, pentru mine, mâna fiicei sale.

— Eduard, mă sfătuiești să fac un pas grav. Te-ai gândit bine ?

— Da, tată.

— Eu cred că n-ai avut destulă vreme și mă tem...

— Ce te temi, tată ?

— Ca să nu te fi aprins prea iute și ca cererea pe care mă însărcinezi să o fac să nu fie pripită.

— Tată, răspunse tânărul, mi-am întrebat inima și de n-aș fi cu desăvârșire sigur de mine nu ți-aș fi vorbit azi despre iubirea mea pentru Matilda.

— Bine. Vara ta știe ?...

— Simțămintele Matildei corespund alor mele.

— Atunci, lucrul este serios. Matilda e o fată adorabilă, va fi o soție admirabilă. Am observat că are multe calități și mi-ar fi greu să găsesc o femeie mai desăvârșită. Îți aprob deci alegerea. Căsătoria voastră va ușura de o mare grijă pe domnul de Frangis. Mâine voi vorbi cu unchiul tău și dacă el nu se împotrivește, peste șase luni Matilda va fi nevasta ta.

Când a doua zi, contele de Lucerolle ceru domnului de Frangis mâna fiicei sale, bătrânul gentilom rămase uimit, nu-i venea să creadă. Dar când se convinse că

era serios, îl luă de mâini pe conte și i le strânse cu putere. Dragă conte, îmi cunoști poziția : Matilda n-are zestre.

Contele răspunse pe dată :

— Sunt destul de bogat pentru ca fiul meu să-și ia nevastă după cum îi cere inima. Aceste vorbe le-a rostit și tatăl meu când m-am însurat eu cu domnișoara de Frangis, sora dumitale. În familia noastră nu se fac căsătorii din interes.

Se învoiră că în luna lui aprilie anul următor tinerii vor fi căsătoriți.

Când plecă de la Coüerdec, vicontele de Lucerolle o sărută pe frunte pe frumoasa lui logodnică. Plecă, lăsând speranța și bucuria în vechiul castel. Trebuiau să-și scrie des și să se vadă de mai multe ori în cele opt luni cât mai erau până la căsătorie. Dar câte nu se întâmplă în timp de opt luni !

Pe la începutul lui octombrie contele și fiul său erau încă la Lucerolle când bătrâna baroneasă d'Aigreville muri. Printr-un capriciu neexplicabil ea făcuse testament în favoarea vicontelui de Lucerolle, pe care-l lăsa legatar universal, în paguba domnului de Frangis și a Matildei, care aveau un drept egal la moștenirea ei. Aflând aceasta, domnul de Frangis intră într-o furie nespusă. Strigă că era o nedreptate, vorbea chiar de proces.

Fiica sa îi vorbi în zadar de aceea că vicontele de Lucerolle nu era vinovat de ceea ce făcuse bătrâna lor rudă. El nu voi s-o asculte.

— De altminteri, adăugă fata, nedreptatea se va repara, deoarece peste câteva luni voi fi soția vărului meu.

— Niciodată ! niciodată ! strigă el mâniat.

— Dar, tată, Eduard mă iubește ne iubim !...

— Nu-i vei fi niciodată soție, niciodată ! Nu-l vei mai iubi, așa vreau eu !... Să nu te mai aud vorbind de el ! Ceea ce tu numești reparație ar fi o nouă umilire !

Domnul de Frangis nu mai judeca, era orbit de furie, nebun. Fata a priceput că degeaba ar lupta împotriva voinței tatălui său. Plânse mult. Dar, plină de încredere în vărul ei, nu disperă cu totul.

IX

FATA ȘI MAMA

Declarându-i fetei sale că ea nu va fi niciodată femeia vicontelui Eduard, domnul de Frangis hotărâse să se împotrivească la căsătorie, să-i împiedice pe tineri de a se mai vedea și să-și ia înapoi făgăduiala dată contelui de Lucerolle. Scrise deci cumnatului său o scrisoare în niște termeni politicoși, în care îi declara limpede că unirea lui Eduard cu Matilda era cu neputință și că trebuia să socotească nul tot ce se zisese despre aceasta la Coüerdec. După ce citi scrisoarea aceasta, care era o adevărată insultă pentru fiul său și pentru dânsul, contele se întristă foarte tare. Apoi, dând din umeri, zise :

— Cel ce mi-a scris acestea e un nebun !

După ce stătu la îndoială ca să-i comunice scrisoarea vicontelui său nu, se decise să i-o arate. Tânărul fu foarte mâhnit.

— Dar nu e cu putință, strigă el, unchiul meu n-are dreptul să facă acest lucru !

— Dragă, zise contele, domnul de Frangis dă încă o dată dovadă că n-are bun simț, fiica sa e vrednică de plâns.

— Nu, nu pot crede ca unchiul meu să dorească nefericirea fiicei sale și a mea. E supărăcios, posomorât, iute, dar nu e om rău. Am să mă duc la Coüerdec și-l voi îndupleca.

— Dragă Eduard, răspunse contele, nu-l cunoști pe domnul de Frangis, e încăpățânat cum nu-ți închipui. A zis : „Așa vreau", măcar de-ar vedea-o pe fiica sa murind, din trufie nu-și va lua vorba înapoi.

— Cu atât mai mult e necesar să mă duc la Coüerdec, tată. Oh ! inima mi se strânge gândindu-mă că Matilda e tristă, că suferă !...

— Dacă, precum cred, Matilda știe de noua hotărâre a tatălui ei, ea trebuie să fie foarte mâhnită, dar ea știe că tu o iubești și că eu țin la dânsa. Se va consola și se va înarma cu curaj și cu răbdare. Nu vreau să te duci la Coüerdec, pentru că ai merge degeaba, domnul de Frangis nu te va primi. Și apoi ai mări mânia supărăciosului bătrân. E prudent să mai aștepți până ce domnul de Frangis se va liniști.

— Ai dreptate, tată, dar nu pot să o las pe Matilda în îndoială. Vreau să-i spun că nimic nu va distruge iubirea ce ea mi-a inspirat-o.

— Ideea nu e rea și aș aproba-o, dacă scrisoarea ta ar putea să ajungă la Matilda. Însă trebuie să fii sigur că domnul de Frangis ar opri-o.

— Ce e de făcut, atunci ?

— Să aștepți, ți-am spus, până ce unchiului tău îi va trece mânia.

— Și când mă gândesc că toate astea vin din pricina unei ticăloase chestii de bani ! reluă tânărul cu un glas trist. Doamna d'Aigreville a avut o idee funestă făcându-mă legatarul ei universal. Aveam eu trebuință de moștenirea ei ? Nu era drept s-o dea unchiului meu, care era sărac ? El nu se ascundea, mărturisea sincer că aștepta acea moștenire spre a-și restaura castelul.

— Poate tocmai pentru aceasta l-a și dezmoștenit baroana.

— Ei bine ! tată, eu vreau să repar greșeala baroanei d'Aigreville.

— Însurându-te cu vara ta, da.

— Renunțând în favoarea unchiului meu la moștenirea rudei noastre.

Contele dădu din cap.

— Ideea e bună, zise el, dar domnul de Frangis n-o va pricepe. El ar socoti generozitatea ta ca o ofensă.

— E grozav, atunci. Așadar, vara mea e în puterea unui despot și eu nu pot să fac nimic !

— Nimic, deocamdată.

Tânărul aplecă trist capul. Era nevoit să recunoască că tatăl său avea dreptate.

Ajunsese la sfârșitul vacanței. Contele și fiul său plecară la Paris. O mare mâhnire îl cuprinsese pe tânăr. Neavând vești de la Matilda și știind că ea suferea, el stătea ca pe cărbuni aprinși. Contele se îngrijoră.

— Până ce domnul de Frangis va avea vreme să se gândească serios, își zise el, va trebui să-i găsesc lui Eduard ceva care să-l îndepărteze de la ideile sale triste. Și atunci se apucă să găsească pentru fiul său un loc de atașat la ambasadă.

Eduard nu știa nimic de ce lucra tatăl său. Poate că s-ar fi împotrivit. Cu toate acestea, chinuit de dorința

de a o revedea pe Matilda și de a vorbi cu dânsa, el plecă într-o dimineață în Bretania fără știrea contelui. Se așeză într-un han, la o mică depărtare de Coüerdec, și cumpără un costum complet de țăran breton și, astfel deghizat, porni spre castelul unchiului său. Planul era simplu : să intre în parcul și în grădinile castelului și să o întâlnească pe Matilda. Ceea ce el prevăzuse se întâmplă. În ziua aceea chiar, ascuns după un tufiș, scotocind cu ochii împrejurimile, el o văzu pe fată într-o alee a parcului. Palidă și tristă, ea mergea încetișor, cu capul aplecat pe piept. Mâhnit, pentru că o vedea tristă, tânărul înaintă spre dânsa. Când îl văzu, nerecunoscându-l deocamdată, ea făcu o mișcare de spaimă.

— Matilda, dragă Matilda, nu te speria, îi zise el, eu sunt, Eduard, logodnicul tău !

Ea scoase un țipăt de bucurie.

— În sfârșit, ai venit, Eduard, știam că vei veni.

El își deschise brațele. Ea se aruncă de gâtul lui plângând. Ceasul despărțirii sosi prea repede pentru amândoi.

— Matilda, zise Eduard, nu ascunzându-mă ca un făcător de rele ar trebui să te revăd, dacă mă sfătuiești, mâine mă voi prezenta la tatăl tău.

— Nu, nu, să nu faci asta, răspunse ea iute, vai ! îl cunosc pe tata, te-ar goni, și de-aș vedea acest lucru, aș muri.

— Atunci, ne vom revedea aici mâine ?

— Da. Eduard, aici.

— Și la aceeași oră, în toate zilele ?

— În toate zilele.

— Îmi făgăduiești ?

— Da.

Negreșit aceste întâlniri secrete erau blamabile ! dar situația tinerilor care se adorau era excepțională. Și apoi ei nu credeau să facă vreun rău. Matilda era prea nevinovată și prea pură spre a concepe ideea unei primejdii. Și pe urmă iubirea sinceră nu cugetă.

Timp de cincisprezece zile, Eduard și Matilda se văzură în toate serile, ca și întâia oară, în parcul castelului. Tânărul îi scrisese tatălui său să nu se îngrijoreze de lipsa lui. Contele îi răspunse vestindu-l că era numit atașat la ambasada franceză din Spania ca secretar și că mai avea opt zile pentru a se prezenta la post. Eduard

fu nevoit să se ducă la Paris și de acolo să pornească pe loc la Madrid.

Peste patru luni, Matilda descoperi cu groază că urma să fie mamă. Trebuia cu orice preț să-și ascundă poziția față de tatăl său, căci, în mânia sa, domnul de Frangis era în stare s-o ucidă ori s-o gonească blestemând-o. Ea se gândi mult la ce trebuia să facă.

O avea ca naşă pe marchiza de Messidon, o femeie bătrână, virtuoasă, bună, miloasă, care, după ce-și căsătorise trei copii, trăia singură la Paris, în casa ei de pe strada Universității. Ea își zise că acolo va găsi refugiu. Naşa sa urma să-i ierte slăbiciunea și greșeala, gândea Matilda. Într-o scrisoare pe care i-o trimise, ea îi spuse că din pricini pe care avea să i le facă cunoscute, sosind în Paris, dorea să petreacă câteva luni lângă dânsa. Dar pentru aceasta trebuia ca marchiza s-o ceară ea însăși de la domnul de Frangis. Răspunsul bătrânei marchize sosi îndată. Ea îl ruga pe domnul de Frangis să i-o trimită pe fina sa, pe care ar fi fost fericită s-o aibă câtăva vreme la ea, căci adăuga ea, sunt singură, izolată, aproape părăsită.

Domnul de Frangis, știind că vicontele de Lucerolle era la Madrid, o lăsă pe fiica sa să plece. A doua zi, după sosirea sa în Paris, Matilda, îngenunchind lângă naşa sa, îi mărturisi, plângând, tot. Bătrâna o ascultă cu cea mai mare luare-aminte și o judecă cu inima sa. N-avu deci curaj s-o mustre. O luă în brațe, o sărută și plânse cu dânsa.

— Drăguța mea, îi zise dânsa, situația e gravă și poziția ta dureroasă, ai venit la mine, e o dovadă de încredere. Nenorocirea ți-e mare, dar te-ai încrezut în mine și eu nu te voi părăsi. Vom căuta și vom găsi un mod de a ține ascunsă de domnul de Frangis naşterea copilului până când, devenind mai cu judecată, el nu se va mai împotrivi la căsătoria ta. Îi cunosc pe Lucerolli. Din partea aceasta n-ai de ce să te temi, mai curând ori mai târziu, vei fi vicontesă de Lucerolle. Domnul Eduard îți știe poziția ?

— Nu, năşică, n-am îndrăznit să-i scriu.

— Bine, peste câtva timp îl voi înștiința chiar eu.

Într-adevăr, peste o lună, marchiza îi scrise vicontelui de Lucerolle. Tânărul diplomat ceru un concediu de câteva zile și alergă la Paris. Avu o întrevedere cu Matilda, una singură, de față cu bătrâna marchiză și îi ceru iertare fetei, jurându-i din nou un devotament deplin și de a-și consacra viața ca s-o facă fericită. Atunci se pregăti tot pentru ca naşterea copilului să rămână o taină. Vicontele se întoarse în Spania. Ziua fatală sosi. Marchiza chemă un medic în care avea încredere. Era doctorul Gervais. Prin îngrijirea acestuia, copilul a fost dus la primărie și declarat din tată și mamă necunoscuți. El a fost botezat chiar în ziua aceea și numit Jacques-Leon. Știm cum mai apoi doctorul Gervais îl încredință Luizei Verdier.

X

PRIMUL COPIL

După o ședere de cinci luni în Paris, Matilda se întorsese la Coüerdec. Ea se arăta plină de duioșie și de iubire pentru tatăl său. Deși ea îl iubea sincer, totuși îngrijirile ce i le dădea acum aveau un scop interesat. Ea nădăjduia să-l înduplece pentru a se căsători cu vicontele de Lucerolle. Dar, fie că el bănuia scopul fetei, fie că nu mai avea nici o fibră sensibilă, îndărătnicul bătrân nu-și schimbă hotărârea.

Matilda înțelesese cu amărăciune că reîncepea o luptă zadarnică, totuși nu încetă. Dimpotrivă puterile îi sporiră în fața greutăților pe care le întâmpina. Acum ea nu mai apăra o singură iubire, ci două. Negreșit, iubirea ei pentru Eduard era mare, îi putea inspira orice jertfă, dar nu-i dăduse puterea, curajul pe care i-o dăduse iubirea de mamă. Silit despărțită de cele două ființe, care erau pentru ea speranța, bucuria, viața ei, lucra spre a se apropia de ele. Ar fi izbutit în cele din urmă prin stăruință și răbdare, dar poate ar fi trecut mai mulți ani până să schimbe voința domnului de Frangis. Un eveniment dureros schimbă însă repede situația.

Într-o seară, domnul de Frangis a fost pișcat de o muscă cu dalac și a murit după cinci zile de boală. Matilda îl plânse sincer pe tatăl său. Contele de Lucerolle,

prevestit de nepoata sa, sosise la Cüerdec în ziua morții domnului de Frangis. Fata avu lângă ea un consolator și pe cineva care să se ocupe de înmormântare. Peste opt zile, contele o luă pe Matilda la Lucerolle.

Vicontele Eduard nu putuse pleca din Spania. Ceruse un concediu de a lună fără să-l obțină. Dar, peste patru luni, concediul i se acordă. Pe dată el sosi la Lucerolle. Deși doliul Matildei era proaspăt încă, Eduard îl rugă pe tatăl său să se ocupe iute de căsătorie. Nu vroia să se întoarcă la post fără Matilda, devenită nevasta sa.

Contele făcu publicațiile legale și căsătoria se celebră la Lucerolle fără nici o fală, de față cu rudele apropiate, cu marchiza de Messidon și cu alți câțiva prieteni intimi. A treia zi, tinerii soți nerăbdători să-și vadă și săruta copilul, soseau la Paris. Abia se opriră acolo, fiindcă vicontele mai avea câteva zile spre a se duce la Madrid. Luând o scrisoare de la doctorul Gervais, care nu găsise de cuviință să le spună situația adevărată a Luizei Verdier, ei plecară la Jouarra.

Cititorii știu cum biata Luiza, amețită, nebună, le dădu copilul său, punându-l fără voie în locul băiatului Matildei, răpit de ticălosul ei bărbat. Când nenorocita femeie își veni în fire și putu să se gândească la ce făcuse, se cutremură și se căi amarnic.

Peste câteva zile, plecă pe furiș din Jouarra, fără să spună nimic nimănui și se duse la Paris. Dar nu avu curajul să meargă la doctorul Gervais care totuși era singurul ce-i putea da ajutor. Tot sub numele de Luiza Verdier, ea găsi lesne un loc de femeie în casă și, timp de trei ani, fără a înceta să spere, îl căută pe bărbatul său. Să spunem drept nu dorea atât să-l găsească pe Petre Ricard cât să dea peste copilul ce i se furase.

— Dacă l-aș găsi, își zisea dânsa, m-aș duce să cad la picioarele mamei sale, i-aș mărturisi tot, i-aș cere iertare și mi-aș lua înapoi copilul dându-i-l pe al ei.

Era o idee fixă, nu se mai gândea la nimic altceva. Din nenorocire, nimic nu o putu pune pe urmele lui Ricard. Ea putea presupune că dânsul nu mai locuia în Paris și chiar că plecase din Franța. Dar, într-un caz sau celălalt, ce făcuse el cu copilul ? Când se gândea la aceasta, o apucau tot soiul de spaime. Nu vom spune cât a suferit stând despărțită trei ani de băiatul ei. Unele dureri nu se pot traduce. Mamă a unui copil, ea îl dăduse

altei mame care, singură acum, avea dreptul să-l iubească. Ea una nu mai putea să-l numească fiul său, copilul ei nu-i mai aparținea ! Era grozav !

Într-o zi află că vicontele de Lucerolle, întorcându-se din Spania, se instalase în Paris. Pentru a-și revedea copilul, ea își birui temerile, își uită groaza. Fără să mai ceară de la stăpâna sa voie de a lipsi peste zi, alergă acasă la domnul de Lucerolle. La numele Luizei Verdier, toate ușile i se deschiseră și, ea se repezi în camera vicontesei, strigând :

— Unde este ? unde este ?

— Vino, îi zise doamna de Lucerolle.

Intrară amândouă în camera de alături unde se afla copilul, ce se juca cu niște soldați de plumb sub supravegherea unei guvernante. Luiza alergă la el, îl luă în brațe și-l strânse cu foc la inimă, acoperindu-l cu sărutări. Deocamdată băiatul uimit o lăsă ca să-l sărute, pe urmă, obosit de dezmierdările acelei femei necunoscute, începu să țipe și împingând-o din toate puterile, scăpă din brațele ei și alergă într-ale vicontesei. Luizei i se păru că i se sfâșia inima. Se uită primprejur cu spaimă și făcu trei pași înapoi clătinându-se. Nenorocita se înăbușea. Totuși avu destulă tărie spre a-și ține lacrimile.

— Leon te-a uitat, zise Matilda zâmbind, dar veți face din nou cunoștință și el se va îmblânzi curând.

— Da, așa e, m-a uitat, murmură Luiza, nu știe că-i sunt... doică.

— Acum, să vorbim de tine, Luiza, zise doamna de Lucerolle, tot în Jouarra stai ?

— Nu, cuconiță, sunt servitoare în Paris.

— Îți place locul pe care-l ai ?

— Da, cuconiță, dar...

— Sfârșește.

— Mi-aș părăsi bucuroasă locul dacă aș putea nădăjdui să intru în slujba dumitale.

— Ei bine ! Luiza, zise doamna de Lucerolle, se poate prea bine, și tocmai avem trebuință de o persoană în care să putem avea deplină încredere. N-am uitat ce ți-am făgăduit la Jouarra. Poți să vii când vei dori.

Luiza abia își putu ascunde bucuria.

— Diseară o voi înștiința pe stăpâna mea, zise dânsa, și peste opt zile voi fi la dispoziția doamnei vicontese, care poate fi sigură de tot devotamentul meu.

Iată în ce fel Luiza Verdier intră în slujba doamnei de Lucerolle. Ea a dobândit repede toată încrederea stăpânilor săi și le-a devenit neapărat trebuincioasă. Matilda îi lăsase ei conducerea casei și Luiza, foarte deșteaptă și foarte harnică, îi făcea foarte multe servicii. Ea se arătă însă admirabilă întrucât privea mai ales îngrijirea copilului. Ce prevăzătoare și iubitoare era !

— Luiza îl iubește pe fiul meu cât și pe mine, dacă nu și mai mult, zicea adesea vicontesa.

Ea nici nu bănuia pricina adevărată a marii iubiri a Luizei, pe care o socotea ca devotament.

Într-o zi, întrebând-o pe Luiza despre copilul care dânsa îl avusese, aceasta se tulburase un moment, apoi răspunse că i-l luase moartea. Luiza mergea din ce în ce mai departe pe calea minciunii. Cu sentimente cinstite, cu un mare dezgust pentru neadevăr, era nevoită să se prefacă, să mintă toată viața. Doamna de Lucerolle observase tulburarea și roșirea servitoarei și pricepu că o atingea o rană deschisă încă și că, vorbind Luizei de copilul ei, îi aducea aminte de greșeala pe care o făcuse, căci vicontesa nu știa că dânsa fusese măritată. De atunci, doamna de Lucerolle nu mai făcu nici o aluzie la trecut.

Luiza îi urmă pe stăpânii săi pretutindeni unde domnul de Lucerolle trebuia să se ducă : la Londra, pe urmă la St. Petersburg și apoi la Viena. Cu toate acestea, șapte ani după căsătoria lor, când nu mai nădăjduiau să aibă copii, domnul și doamna de Lucerolle avură o fetiță, Ernestina. Pentru amândoi a fost o bucurie imensă.

— Îmi aduc aminte cât am suferit pentru că am fost despărțită de întâiul meu copil, zise tânăra mamă, fiica mea nu mă va mai părăsi.

Vru s-o alăpteze și se însărcină ea cu toate îngrijirile pe care le reclamă un copil tânăr. În inima nici unei mame n-a fost vreodată o dragoste mai mare decât aceea pe care o avu Matilda pentru fata ei. O adora ! Era o exaltare de iubire. Nașterea Ernestinei îi mări și Luizei fericirea, căci doamna de Lucerolle, ocupându-se tot timpul de fată, îl lăsă și mai mult pe băiat în îngrijirea ei. Acesta arăta deja instincte foarte rele, cu toate silințele pe care le făceau toți spre a le înăbuși. Înconjurat de servitori gata de a-i face pe plac, cu desăvârșire răzgâiat de Luiza, care credea că exagerându-și iubirea se răsplătea pentru cât fusese despărțită de dânsul, el devenise capricios, mânios și chiar rău. Trebuia ca toți să-i facă pe plac. Era un mic tiran. Mintea cu cutezanță și egoismul îl pregătea pentru patimile ce aveau să se nască mai târziu.

Doamna de Lucerolle, care încerca în zadar să deștepte în el sentimentele bune, vedea toate acestea cu mare mâhnire.

— Vai ! își zicea ea adesea, nu seamănă nici cu tatăl său nici cu mine, seamănă cu bunicul său din partea mamei.

Așa credea ea, biata Matilda. Veni o vreme când ea nu mai îndrăzni să-l dojenească, fiindcă atunci el se înfuria, țipa, urla. Într-o zi răzgâiatul copil nu se temu s-o scuipe pe obraz, cum îi făcea zilnic Luizei și celorlalți servitori.

— Aceasta va trece, când se va mai mări, zicea Luiza, copiii nu trebuie supărați, așa capătă o fire rea.

Câți nu judecă așa ! Numai domnul de Lucerolle știa să se facă temut, dar nu căpăta un rezultat mai bun decât nevasta sa.

— Leon e foarte deștept, își zicea el, dar este prea rău ! De nu va ajunge mai bun, dacă nu se va face într-însul, până în doi, trei ani, o schimbare radicală, mă sperii de viitor.

Tânăra vicontesă își îndrăgi din ce în ce mai mult fata. Încet-încet mica Ernestină ocupă în inima ei tot locul pe care îl luase celălalt copil. Negreșit, natura nu-și pierde niciodată drepturile.

Dar Matilda nu putea să ghicească cauzele misterioase ale impresiilor inimii sale. Puterea sângelui, afinități, toate astea erau departe de mintea ei. Când observă că inima era toată a fetei, se sperie. Își făcu mustrări amare și încercă de mai multe ori să se revolte.

— Oh ! ce rău este, își zicea ea, așadar sunt o inimă rea ?... Oare n-ar trebui să-mi iubesc deopotrivă copiii ?

Mâhnită de această descoperire, ea plânse pe ascuns. Adesea, neputând admite că iubirea pentru unul ar fi putut distruge dragostea pentru celălalt, ea își întreba îngrijorată inima. Dar degeaba încerca să-și facă iluzii, să se amăgească asupra naturii sentimentelor sale. Inima ei, deschisă pentru Ernestina, se închise pentru Leon.

Cu toate acestea, din când în când avea pentru acesta din urmă un fel de furie de dragoste. Îl lua în brațe, îl strângea la piept și-l săruta cu foc nespus.

— Dar nu, dar nu, își zicea ea atunci, tot îl iubesc, tot îl iubesc.

Lucrul acesta ținea câteva ceasuri, câtă vreme era în surescitare nervoasă. Numai o dezmierdare ori un zâmbet al fiicei sale o făceau să uite tot ce nu era dânsa și nu mai avea nici o iubire pentru băiat.

Luiza, necontenit preocupată de Leon, observa repede schimbarea inimii și gândurilor doamnei de Lucerolle. Pentru dânsa a fost o lovitură teribilă. Pe lângă celelalte chinuri se adăuga acum și o neliniște de toate momentele. Pedeapsa ei începea cu adevărat. Dacă în primele luni fusese geloasă de afecțiunea Matildei, ea nu-i ierta acum că se arăta rece, indiferentă pentru copilul care nu era al său.

— Deoarece nu-l iubește, ar trebui să mi-l dea, de ce mi l-a luat ? își zicea dânsa.

Ajunsese acum să-i învinovățească pe ceilalți de ceea ce făcuse ea. Totuși, nu era așa de oarbă încât să nu vadă că Leon răspundea foarte puțin la ceea ce erau în drept să aștepte de la dânsul. Ea îi dădea sfaturi băiatului, sperând că el se va arăta mai afectuos, mai respectuos față de doamna de Lucerolle și că va izbuti să-i recapete afecțiunea. Dar, cum zice parabola din Evanghelie : „degeaba semeni pe pământul sterp". Copilul rămase incorigibil.

Mai târziu, când împlini douăzeci de ani, adică atunci când deveni om, se arătă mândru, trufaș, obraznic și disprețuitor față de toți aceia pe care-i socotea mai prejos decât dânsul prin naștere și prin avere. Făcând pe marele chiar cu egalii săi, era nesuferit, iar pe cei mai mici îi trata ca pe robi. Egoismul lui era la culme. Fără ca Matilda să-i fi spus nimic din impresiile ei, domnul de Lucerolle simțea și el o oarecare slăbire în afecțiunea sa pentru Leon.

Tânărul le dădu însă o oarecare mulțumire. Foarte deștept și învățând cu mare înlesnire, el făcu repede studii strălucite. La concursul general al liceelor din Paris, luă mai toate premiile întâi.

Mulțumită succeselor sale școlare, el mai putu păstra câtva timp restul de afecțiune din inima contelui

de Lucerolle. Zicem contele de Lucerolle, pentru că în timpul acestor nouăsprezece ani, peste care am trecut cu repeziciune, bătrânul conte de Lucerolle murise. Luiza, martoră a succeselor fiului său, plânsese de bucurie.

— Ah ! zise ea, sunt mândri de dânsul acum, el le face cinste ! Le poartă numele, nu mai este al meu, vor trebui să-l iubească ! El va fi bogat, va fi ambasador ca și contele de Lucerolle, va fi puternic, bogat, va fi tot ce va dori.

Nenorocita femeie nici nu se mai gândea că triumfurile lui, banii pe care el îi cheltuia, hainele pe care le purta, titlul de conte, de care era așa de mândru, nu-i aparțineau, el le fura altuia ! Cu toate astea ea nu-l uita pe acest altul. Adesea îl vedea în vis. Dar când se gândea la dânsul, își zicea :

— Petre Ricard, de care n-am mai auzit nimic, l-a pierdut ori l-a lepădat undeva... Fără îndoială că a și murit, nu va mai reveni !

XI

ÎNTREBĂRILE CONTESEI

Între domnișoara Ernestina de Lucerolle și fratele pe care fatalitatea i-l dăduse era un contrast desăvârșit ! Ea era gingașă, blajină, bună și simțitoare. Zâmbetul, privirea ei erau nespus de fermecătoare. Inima ei era deschisă tuturor. Bună, ea nu era niciodată mânioasă pe nimeni. Toți o iubeau pentru că dânsa ținea la toți, dobândise până și afecțiunea Luizei Verdier. Dar trebuie să spunem că dacă falsul viconte de Lucerolle mai avea pe cineva devotat în casă în afară de Luiza, o avea pe Ernestina. Afecțiunea fetei pentru acela pe care ea-l numea fratele său, deși nu era expansivă, era foarte sigură. Ea avea asupra tânărului o oarecare autoritate, numai ea îi putea vorbi uneori mai aspru fără ca dânsul să se revolte. Totuși puterea fetei era din nenorocire mărginită, ea n-avea putere să schimbe natura lui Leon.

Luând bacalaureatul în litere și științe, vicontele urmă cursurile facultății de drept. Învață mult, împins de mândria sa și de amorul său propriu. După ce dădu teza de doctorat, se umflă și mai mult, își închipuise că ajunsese om mare. Avea un nume nobil, se vedea în

perspectivă stăpânul unei averi imense, credea că universul era a lui.

— Destul am lucrat, își zise dânsul.

Și crezând că avea dreptul să nu mai fie folositor, nu mai făcu nimic. Ne înșelăm, făcea, ceea ce din nenorocire fac foarte mulți tineri de familie bună, care uită lesne că datorează țării, societății întregi, inteligența și partea lor de muncă. Se aruncă cu frenezie în vâltoarea plăcerilor și desfrânărilor. Jocul de cărți, femeile și orgiile îi ocupară viața. Își păstră astfel cusururile și căpătă pe deasupra patimi și vicii rușinoase. Contele de Lucerolle se gândea să-i caute un loc în cariera pe care el o avusese, dar se temea totuși să nu facă fiul său vreo prostie. Viitorul tânărului îi îngrijora foarte mult. Simțeau totuși ce necesar era ca el să aibă o viață ocupată și cât era de necesar să-l scoată din mediul stricat în care trăia. Astfel stăteau lucrurile, când doamna de Lucerolle se întâlni în dumbrava Boloniei cu tânărul care o impresionase așa de mult.

Cititorii își amintesc că, dorind să vorbească cu Leontina Blanchard, contesa o rugase pe fiica sa s-o cheme. Ernestina nu uită făgăduiala dată mamei sale. Dimineața trimise pe un fecior în strada Lille, la domnul Blanchard, spre a-i spune domnișoarei Leontina să vină îndată. Servitorul plecă îndată și peste o oră, Leontina intră în casa familiei Lucerolle. Ernestina, care-i pândea sosirea, alergă înaintea ei.

— Ca întotdeauna, ai desigur mult de lucru, îi zise dânsa, și eu te-am deranjat.

— Voi lucra mai târziu, diseară, răspunse zâmbind frumoasa lucrătoare. O dată ce mă chemi, vin îndată. Dacă pot să-ți fiu plăcută sunt foarte fericită. Domnișoară Ernestina, sunt la ordinele dumitale, cei ai să-mi spui ?

— Eu, nimic altceva decât să-ți mulțumesc că ai venit, răspunse Ernestina aplecându-se misterios la urechea prietenei sale, mama vrea să-ți vorbească.

— Ah ! zise Leontina.

— Vino, mama te așteaptă în camera ei, am să te duc acolo.

Se îndreptară amândouă spre apartamentul contesei.

— Mamă, zise Ernestina întredeschizând ușa camerei, Leontina a venit, o poți primi ?

— Da, da, să intre.

Și venind la ușa pe care o deschise de tot, o luă de mână pe fată și o duse la un fotoliu pe care îi zise să stea. În acest timp Ernestina se îndepărtă, după ce închisese ușa.

Contesa trase și ea un fotoliu și se așeză în fața Leontinei. Fata părea uimită. Contesa vroia desigur să nu audă nimeni ceea ce dânsa avea de vorbit cu lucrătoarea. Fiica sa, înștiințată, era sigură că nimeni nu va intra în camera sa. Matilda nu luă în seamă că perdeaua ce ținea loc de ușă unei camere de alături era ridicată puțin. Și, în acea cameră, Luiza Verdier în acele momente tocmai lucra.

— Draga mea, zise contesa, am pentru tine un mare interes, fiica mea și cu mine te iubim mult.

— Știu, doamnă contesă, și, crede-mă, nu voi fi nerecunoscătoare.

— Nerecunoștința nu poate să se nască într-o inimă ca a ta. Am trimis eu, nu fiica mea, să te cheme.

— Într-adevăr, domnișoara Ernestina mi-a spus că dumneata ai să vorbești ceva cu mine.

— Da, doresc să-ți pun câteva întrebări. Poate că-ți voi părea curioasă, dar să nu crezi că e o curiozitate de rând.

— Doamnă contesă, sunt gata să răspund cât mai bine la întrebările dumitale.

— Duminică, reluă contesa, vremea era minunată, ne-am bucurat foarte mult, Ernestina și eu, să vă întâlnim la plimbare. Aerul v-a făcut bine bunicului și dumitale care ieși așa de rar. Aveai figura veselă, mulțumită.

— Nu mai văzusem dumbrava Boloniei, eram fermecată. Nu-mi ajungeau ochii spre a o privi și admira.

— Așa e, în timpul verii, dumbrava produce efectul acesta asupra celor care n-au mai vizitat-o. Dar știi, Leontina, ce am văzut eu mai frumos, duminică, în dumbravă ?

— Nu, doamnă.

— Ei bine ! ceea ce am văzut într-adevăr frumos și mișcător totodată, era o fată și un tânăr având între dânșii un bătrân orb pe care îl conduceau.

— Oh ! doamnă contesă, zise Leontina închizând ochii.

— Da, era frumos, urmă contesa, și voi avea mult timp înaintea ochilor acel grup. Ia spune-mi, Leontina, cine e tânărul care vă însoțea ?

— Un prieten al bunicului meu, doamnă.

— Nu e și al tău cumva ?

— Da, doamnă.

— Este din Lorena ?

— Nu, doamnă, este din Paris.

— De mult îl cunoașteți ?

— De când am venit în Paris.

— Cum ați făcut cunoștință ?

— Cu trei săptămâni înainte de a pleca din Lours, bunicul meu îi scrisese unui domn Guérin, prieten al său, ca să se ocupe de instalarea noastră aici. Dar pe atunci domnul Guérin era grav bolnav, a și murit saptămâna trecută din cauza bolii. Neputându-ne face dânsul serviciul pe care bunicul meu i-l cerea, l-a însărcinat pe acest tânăr și el a venit să ne ia de la gara de Est.

— Înțeleg, ați fost mulțumiți de instalație, i-ați mulțumit. Domnul Blanchard i-a zis să vină uneori să vă vadă și el v-a devenit prieten. Îl vedeți des ?

— Da, doamnă, des.

— Tânărul acesta e foarte distins pe cât pare și are o figură simpatică. Este tânăr de tot, nu cred să fie mai mare de douăzeci și patru sau douăzeci și cinci de ani.

— Da, doamnă, de vârsta aceasta este.

— Și ce face ?

— E lucrător, doamnă.

— Lucrător ! zise contesa mirată, n-aș fi crezut.

— Dar un lucrător harnic, așezat și deștept ! răspunse fata cu o oarecare vioiciune.

Contesa se uită lung la dânsa.

— Ferească-mă Dumnezeu, copila mea, reluă ea, de a disprețui această clasă așa de numeroasă a muncitorilor. Oamenii, în orice poziție s-ar afla, sunt egali. Superioritatea unora asupra altora nu stă în naștere și avere, ci în inteligență, în cinste, în binele ce ei îl fac societății, fiecare în sfera lui. Dar să revenim la tânărul acesta : este el de familie bună ?

— N-are familie, doamnă.

— Nici tată, nici mamă ?

— Au murit amândoi.

— Au murit !

— El nu ține minte să-i fi cunoscut.

— Cum a fost crescut ?

— Niște oameni sărmani au avut milă de el și l-au luat la dânșii. Bărbatul era cizmar, nevasta portăreasă. Aceasta încă mai trăiește. Ea e bătrână acum și nu mai poate munci spre a-și câștiga viața, dar fiul ei de suflet n-a fost ingrat, n-a părăsit-o. Ei trăiesc la un loc și el o răsplătește acum pentru ce a făcut ea pentru dânsul altădată.

— Bine, bine face, are inimă, zise contesa.

— Da, doamnă, o inimă foarte bună.

Luiza, în camera de alături, stătuse deocamdată indiferentă la cuvintele ce le auzea fără să caute a le asculta, dar, de la un moment dat, simțind că făcea o indiscreție, începuse să tragă cu urechea.

— El nu avea nimic, urmă fata, i-a cerut mamei tot ce ea îi putea da. A devenit un lucrător bun. Și încă nu e tot, doamnă contesă, în timpul anilor de ucenicie, el a urmat cursurile unei școli de adulți, și la urmă, în loc să petreacă cu tovarășii, a urmat necontenit să studieze, aproape singur el s-a instruit foarte bine, vorbește mai multe limbi și știe multe lucruri.

— E superb ! zise contesa dispusă ca să admire, ceea ce-mi spui despre acel tânăr, Leontino, îmi dă dorința de a-l cunoaște mai îndeaproape. Îmi dai voie să-ți mai pun încă o întrebare indiscretă poate ?

— Unde e interes, doamnă contesă, nu încape indiscreție.

— Ai dreptate, copila mea. Auzindu-te vorbind despre acest tânăr cu un entuziasm care m-a cuprins și pe mine, mi-a venit ideea că era pentru tine, mai mult decât un prieten ordinar, mi s-a părut că descopăr în tine un simțământ mult mai duios.

O roșeață subită coloră obrajii fetei.

— Ah, nu m-am amăgit, zise doamna de Lucerolle cu bunătate, îl iubești.

— Da, doamnă contesă, îl iubesc.

— Și el te iubește ?

— M-a cerut în căsătorie de la bunicul meu.

— Așadar sunteți logodiți ?

— Da, doamnă, o să ne căsătorim.

— În curând ?

— Data nu e încă fixată. De altminteri, nu mă grăbesc, sunt destul de tânără !

— Nădăjduiesc, draga mea, că nu te vei mărita fără să ne înștiințezi.

— Mi-ai arătat prea multă bunăvoință, doamnă contesă, pentru ca să te uit tocmai pe dumneata într-o asemenea ocazie.

— Dar nu mi-ai spus numele logodnicului tău.

— Se numește Petre, doamnă, Petre Ricard.

— Petre Ricard, zise contesa, părând a căuta în amintirile sale.

Apoi, dând din cap, murmură :

— Ei ! eram nebună !

Auzind numele de Petre Ricard, Luiza Verdier ridicase capul ca împinsă de un resort. Îngălbenise ca ceara.

— Petre Ricard, Petre Ricard ! spuse ea aruncând asupra lucrurilor ce o înconjurau o privire speriosă. Pe urmă, apucându-se cu mâna de frunte, se întrebă : Cine e tânărul acesta care poartă același nume ca și bărbatul meu ? Stătu puțin nemișcată, ștergându-și fruntea asudată. Oh ! trebuie să știu, murmură ea, dând din cap, trebuie !

Doamna de Lucerolle se ridicase nemaiavând nimic de spus Leontinei. Fata își luă la revedere de la dânsa.

XII

MAMA CHÉRON

În aceeași zi, după-amiază, Luiza Verdier intra cu hotărâre în camera portarilor casei cu nr. 62 din stradă Lille. Bărbatul și femeia erau acasă. Luiza era puțin cam încurcată.

— Ce dorești, doamnă ? o întrebă portăreasa uitându-se la dânsa cam cu fereală.

— Vă rog să mă scuzați de libertatea ce-mi iau, răspunse Luiza, e vorba de o informația pe care aș dori să o am.

— Mai întâi trebuie să știm de ți-o putem da, zise domnul Fabrice.

— În această casă locuiește domnul Blanchard, un biet bătrân orb, și nepoata sa, domnișoara Leontina ?

— Ah ! îi cunoști ? întrebă doamna Fabrice.

— Nu, dar am auzit vorbindu-se mult de marea afecțiune a domnișoarei Leontina pentru bunicul ei.

— Doamna a venit poate ca să-i aducă ceva de lucru ?

— Știu că domnișoara Leontina e lucrătoare de dantelă și că o face admirabil, dar nu pentru aceasta...

— Atunci explică-ne pentru ce ai venit, zise Fabrice.

— Trebuie să cunoașteți pe un tânăr care vine des pe la domnul Blanchard.

— Negreșit că-l cunoaștem ; și apoi ?

— Se numește Petre Ricard, nu-i așa ?

— Da.

— Nu trăiește dânsul cu o femeie bătrână care l-a crescut ?

— Ba da. Dar ce informație vrei ? întrebă Fabrice, care începuse a-și cam pierde răbdarea.

— Ei, e simplu de tot, și n-am pentru ce să tac : cred că l-am cunoscut pe când era mititel și aș vrea să fiu asigurată că el este.

Fabrice se uita cam chiorâș la dânsa.

— Dar... în Paris, gângăvi dânsa.

— Unde l-ai cunoscut ?

— Și noi l-am cunoscut, pe când era mic, reluă portarul.

Apoi adresându-se doamnei Fabrice, el urmă :

— Ia spune, nevastă, îți aduci aminte s-o fi văzut pe doamna pe vremea aceea ?

— Zău, nu.

— În sfârșit, întrebă Fabrice pe Luiza, pentru ce dorești așa de mult să știi dacă domnul Petre a fost copilul pe care l-ai cunoscut dumneata ?

— Pentru că în cazul acesta, aș putea să-i spun niște lucruri care-l interesează mult de tot.

— Da.

— Așadar pe dânsul vrei să-l vezi ?

— Ei bine ! el va veni diseară pe la domnul Blanchard ; dacă dorești ca să vorbești cu dânsul, poți veni aici ; cred că nu va refuza să-l vezi.

— Nu, nu, mai bine aș vrea să-l văd acasă și fără martori. V-aș fi foarte recunoscătoare de mi-ați da adresa lui.

Portarul și nevasta sa se uitară unul la altul.

După ce observaseră îmbrăcămintea curată și aerul cinstit al Luizei neîncrederea lor dispăruse ; totuși ei se codeau de a-i da adresa tânărului.

— Dacă cumva vrea să-i facă vreun rău domnului Petre, zise femeia, adresându-se către bărbatul său ; știu bine că n-are dușmani domnul Petre, dar oricum...

— Oh ! zise Luiza cu mâhnire, nu vă faceți o așa de rea idee despre mine !

— În Paris lumea te înșală lesne răspunse Fabrice. Dumneata ești, nu zic ba, o femeie foarte de treabă ; dar, vezi, tot e mai bine să nu-ți spunem nimic decât să vorbim cu ușurință. Mai înainte de toate, noi nu știm cine ești, nu te cunoaștem.

Luiza rămase un moment uimită, încurcată ; dar redobândindu-și iute prezența de spirit și simțind că ar fi făcut o imprudență spunându-și numele răspunse :

— Ca și dumneavoastră, zise ea, eu am fost la Paris în serviciu prin case bune ; astăzi trăiesc din micile venituri ce le-am câștigat. Locuiesc la Vaugirard și mă numesc Sofia Martinet.

Numele acesta care îi venise pe buze era al unei bătrâne pe care o cunoscuse și care murise de mult.

— E totdeauna bine să știi cu cine ai de-a face, zise Fabrice. Ei bine, ascultă doamnă : îl vom vedea diseară pe domnul Petre, îl vom întreba dacă voiește să-ți dăm adresa lui. Dacă va zice da, și vei veni mâine, peste zi, te vei putea duce să-l vezi mâine pe seară.

— Bine, zise Luiza, voi veni mâine. Îmi țineți minte numele ?

— Da, da, Sofia Martinet, la Vaugirard.

— Așa e, zise Luiza.

Salută pe portari și plecă.

Seara când veni Petre, Fabrice îl opri în cale. Îi spuse ce vizită avuseseră peste zi.

— Ei bine ! dragă Fabrice, zise tânărul cu voioșie, o dată ce doamna aceea vrea așa de mult să îmi vorbească, îi poți spune unde locuiesc ; nu găsesc nici un rău în asta ; eu nu mă ascund. Totuși, fiindcă nu sunt cunoscut în casă și în cartier decât sub numele de Petre numai, spune-i să întrebe astfel de mine.

Tânărul nu dădu mare însemnătate celor ce-i spusese portarul. Nici nu observă măcar că era ciudat lucru

ca femeia aceea să-i știe numele de familie și relațiile sale cu domnul și domnișoara Blanchard.

— Ce lucruri așa de interesante va avea să-mi spună ? se întrebă dânsul. Probabil că l-a cunoscut pe tata ; dacă vrea să-mi vorbească despre dânsul mai bine m-ar scuti de vizita sa.

Intrând la domnul Blanchard, fericit că o vedea pe Leontina, el nu se mai gândi la femeia necunoscută și nu vorbi despre dânsa cu prietenii săi.

A doua zi pe la orele 8, seara, Luiza sosea în strada St-Sebastian unde locuia tânărul.

— Domnul Petre ? întrebă ea pe portăreasă.

— Domnul Petre n-a venit încă, răspunse aceasta.

— Va veni în curând ori nu ?

— De obicei, vine pe la ora șapte și un sfert, șapte și jumătate, după lucru, azi are, se vede, vreo treabă. Dacă vrei să-l vezi astăzi, poți urca, îl vei aștepta acolo, în camera lui. E la etajul al treilea, ușa din față. Mama Chéron îți va deschide ușa. Să bați tare însă, bătrâna e cam surdă.

Luiza urcă pe scară, și peste un moment, ea sta pe un scaun în fața mamei Chéron, într-o sufragerie mică, foarte curată.

Pe masă, acoperită cu o mușama, erau două tacâmuri și o sticlă cu vin. Supa fierbea pe foc.

— Rar i se întâmpla ca să vină așa de târziu seara, zise bătrâna. De câtva timp iese des de acasă seara, dar când nu mănâncă aici, îmi spune totdeauna.

În această privință, Luiza era bine informată. Poate mai bine decât mama Chéron.

— Te pot întreba ce vrei cu băiatul meu ? întrebă bătrâna, curioasă.

— Aș voi să-i cer câteva deslușiri asupra familiei sale, răspunse Luiza.

— N-are familie, răspunse bătrâna dând din cap.

— Oh ! toți avem familie, zise Luiza.

— Petre n-are nici tată, nici mamă, nici nu știe unde s-a născut.

— Dacă nu-mi va putea spune nimic despre părinții săi, pe care nu i-a cunoscut, îmi va istorisi totuși cum a fost părăsit de ei, cum a fost crescut.

— Asta, vezi dumneata, nimeni n-o știe mai bine ca mine. Petre nu ți-ar putea spune decât ceea ce a

aflat și el de la mama Chéron. Dar ce interes ai dumneata să știi ?...

— Am cunoscut în tinerețe o familie purtând numele de Ricard, și mi-am zis că domnul Petre făcea parte poate din acea familie.

— Numele de Ricard e comun în Franța, zise bătrâna. Eu una am cunoscut, numai în Paris, vreo șase, șapte.

— Un tânăr din familia de care am pomenit eu, reluă Luiza, locuia în Paris, acum treizeci și șase de ani. Acum ar trebui să fie de vreo șaizeci de ani.

— Ce făcea tânărul acela ?

— Era lucrător.

— Ce soi de lucrător ?

— Lucrător în bronz.

Bătrâna tresări.

— Ah ! zise ea, lucrător în bronz. Și se numea ?

— Ca și tânărul care locuiește aici, Petre Ricard.

Mama Chéron plecă în jos capul. Apoi, după o scurtă tăcere, îl ridică încet, și întrebă :

— Știi ce s-a făcut, acel Petre Ricard ?

— Nu, l-am pierdut cu desăvârșire din vedere de vreo douăzeci și cinci de ani. Socotesc că trebuie să fi murit.

— Dacă e așa, zise mama Chéron cu un ton grav, Dumnezeu a fost milostiv cu dânsul.

Cuvintele acestea o făcură pe Luiza să tresară. Cu toate acestea, presimțind adevărul, ea voia să aibă o siguranță deplină.

— Ce, l-ai cunoscut și dumneata ? întrebă dânsa.

— Nu, mulțumesc lui Dumnezeu, răspunse bătrâna, dar am auzit foarte mult vorbindu-se de dânsul.

— E rău, pe cât se pare ?

— Da, în rău. Ah ! era un ticălos. Ceea ce a făcut el putea să-l ducă și pe eșafod și în temniță.

Luiza se înfioră.

— În temniță ! repetă ea cu un glas sugrumat de emoție.

— Da, acel Petre Ricard pe care l-ai cunoscut — nu te felicit pentru aceasta — a fost în temniță ; poate că e și acum, de nu va fi murit. Nu l-au trimis acolo ca să-i răsplătească virtutea, el făcea parte dintr-o bandă de tâlhari care prădau casele nelocuite din împrejurimile

Parisului, și nu stătea la îndoială să-i buzunărească pe drumeți după ce-i ucidea cu lovituri de bâtă.

Luiza speriată își acoperise fața cu mâinile.

— Nenorocitul ! nenorocitul ! își zicea ea ; așa trebuia să sfârșească !

— Ei bine ! urmă mama Chéron, tâlharul a săvârșit o crimă și mai monstruoasă, după părerea mea, decât hoția... Și cu toate acestea, Providența a vrut așa ; altminteri ce ar fi ajuns micul copil nevinovat ?

Luiza ridică repede capul.

— Ce vrei să zici ? întrebă ea cu glas tremurător.

— Vreau să zic că acest nemernic, pe care l-ai cunoscut, avea un copil, drăguț ca un îngeraș, și că l-a lepădat ca un mișel ce era.

Luiza nu se mai putea îndoi. Nenorocita femeie simțea o emoție grozavă și tot sângele îi năvăli la inimă.

Rămase un moment fără ca să poată rosti nici o vorbă ; o povară enormă îi apăsa pieptul. În fine, izbuti să-și vină în fire :

— Așadar, îngână dânsa, tânărul acesta, care stă aici cu dumneata, este băiatul...

— Da, băiatul ticălosului Petre Ricard, din nenorocire. Dar are un lucru bun și anume că nu seamănă cu tatăl său.

Luiza coborî din nou capul.

— Tatăl său ! tatăl său ! murmură ea.

— Acum, reluă mama Chéron, dacă voiai să afli aceasta, o știi. Dumneata ai aerul să fii femeie de treabă și cred că te interesezi de Petre. De ! merită să fie iubit tânărul acesta. Cum ți-am spus : el nu știe unde, când și cum a venit pe lume. Nu cunoaște nici familia tatălui său nici pe a mamei sale. Cine era mama-sa ? Desigur nu vreo poamă bună... Unde e ? Caut-o. Dacă nu mai trăiește în desfrânări, desigur că a murit în vreun spital ca atâtea alte femei destrăbălate. În sfârșit, toate acestea sunt istorii vechi. Petre e lucrător bun și n-are trebuință de nimeni, își va face el singur treburile. Cu toate acestea, dacă ai cunoscut familia tatălui său, cred că-i va face plăcere să-i spui ce știi despre ea. Mai are rude ?

— Nu, au murit toate.

— Erau bogați Ricardii ?

— Nu, erau săraci toți.

— Atunci, Petre nu va avea părerea de rău că le-a pierdut moștenirea. De altminteri, chiar de ar fi bogați, nu i-ar fi slujit la nimic să-i cunoască. Bietul copil n-are nici măcar un act de naștere.

— Așadar, dumneata l-ai crescut ? întrebă Luiza.

— Da, eu și cu bărbatul meu, care a murit prea devreme. De-ar mai fi pe lume, bietul Chéron, știu că ar fi mulțumit, mândru să ne vadă copilul nostru ! căci Petre era copilul nostru al amândorura. Acum el mă are numai pe mine, care nu-s bună la nimic. Dar, tot mai știu să-l iubesc.

— Trebuie să te iubească mult și dânsul ?

— Oh ! da. Dar noi stăm de vorbă și vremea trece, zise ea cu oarecare grijă ; ciudat lucru să nu vină până acum ; unde se va fi dus ? Numai de nu i s-ar fi întâmplat ceva rău ?

— Nu trebuie să te îngrijești atâta ; domnul Petre va fi avut desigur vreo treabă.

— Așa și trebuie să fie. Când Petre îmi zice : „Mamă Chéron, vin diseară la masă“ nu mă face niciodată să-l aștept. Și a trecut de mult ceasul mesei.

— Poate că te împiedic să stai la masă ?

— Nu, deoarece îl aștept pe dânsul.

— Ei bine ! așteptându-l, dacă îmi dai voie să stau aici și dacă nu te supără, ai fi foarte amabilă, spunându-mi prin ce șir de împrejurări a ajuns el copilul dumitale.

— Oh ! e istorie lungă.

— Aș fi foarte curioasă s-o aflu.

— Ei bine ! am să ți-o spun. Vorbind, timpul mi se va părea mai scurt. Ai să vezi atunci că Petre Ricard, pe care l-ai cunoscut dumneata, a fost totdeauna un mare ticălos.

XIII

AL DOILEA COPIL

După ce stătu puțin pe gânduri, mama Chéron începu astfel :

— Trebuie să-ți spun mai întâi că Chéron, răposatul meu bărbat, era cizmar. Dacă cizmăria nu e meșteșugul

cel mai bun, nu e nici din cele mai rele, deoarece lumea a uitat obiceiul de a umbla cu picioarele goale. Ce e drept, bărbatul meu nu era cizmar, mai mult cârpea ghete decât făcea noi. Dar, totuși, găsea destul de lucru pentru tot anul și pe fiece zi câștiga trei franci. Chéron era un om de treabă ; se ducea uneori la vecinul nostru cârciumarul — cusurul acesta îl au mai toți lucrătorii — dar chiar când băuse mai multișor ca de regulă, nu-mi zicea nimic prost ; ba chiar tot eu îl certam.

Pe vremea aceea locuiam în strada Sédaine. Eu eram portăreasă. Găseam mijlocul de a trăi bine și chiar să facem ceva economii, el cu cârpelile, eu cu meseria de portăreasă. N-aveam copii. Aceasta ne mâhnea mult. Poți fi sărac, sărăcia nu împiedică sentimentele, simți parcă în tine ceva care-ți spune că ai iubi până la adorație un copil născut din tine. N-am iubit oare pe micul Petrișor care nu era al nostru !

Să-ți spun acum ce fel a ajuns copilul nostru.

Într-o zi bărbatul meu se dusese după o afacere pe la Villette și văzu în stradă o mulțime de oameni strânși la un loc. Curios, Chéron vru să știe ce se petrecea acolo. Se apropie de grupul acela în care erau foarte multe femei ce strigau cât puteau de tare. În mijlocul grupului, format de mulțimea aceea, văzu o femeie tânără încă, care se zbuciuma în toate părțile. Lângă dânsa, plângând, gemând și suspinând, era un copil mic care abia umbla. Ascultând cele ce se spuneau împrejuru-i, Chéron află că femeia după ce-l trântise pe copil jos, dându-i un ghiont, îl tăvălise în drum dând cu picioarele într-însul. Văzând lucrul acesta, câteva femei indignate săriseră asupra ticăloasei și-i dăduse o bătaie strașnică. Dacă doi lucrători nu alergau în ajutorul ei, i s-ar fi scos ochii și i-ar fi smuls tot părul din cap.

Chéron sosise în momentul când bătaia încetase.

— E o mamă rea, o ticăloasă, vrea să-și ucidă copilul ! strigau femeile.

— Dar nu e al meu, copilul acesta nu e al meu, răspunse ea.

— Atunci, zise una din mulțime, l-ai furat și, fiindcă nu știi ce să mai faci cu dânsul, vrei să-l omori ca să te scapi de el.

— Trebuie dată pe mâna poliției ! zise alta.

— Da, da, da, urlă mulțimea.

— S-o ducem la comisie.

Femeia, care deja tremura de frică, începu să tremure și mai tare. Ea încerca să spargă cercul ce o împresura și să fugă, pe urmă, dar doi oameni puternici o apucaseră și o duseră, cu toate țipetele și împotrivirea ei, la comisie.

Nimeni nu se mai gândea la copilul ce plângea neîncetat. Chéron, cuprins de milă, îl luă în brațe și urmă mulțimea.

Sosiră la comisie.

După ce spuseră comisarului ce se petrecuse, acesta se întoarse spre femeie și cu un glas aspru o întrebă de nume. Eu am uitat numele acesta, dar comisarul îl știa bine.

— Ah ! ah ! zise el încruntând din sprâncene, am mai auzit de tine, ești o femeie de uliță și ai fost dusă pe la tribunalul corecțional. Copilul acesta e al tău ?

— Nu, domnule.

— Cum ! nu e al tău și ai îndrăznit să-l bați, să-l maltratezi !... Zău, părinții băiatului acestuia sunt aproape tot așa de vinovați ca și tine ; întâia datorie a unei mame e de a ști cui îi încredințează copilul. Cum o cheamă pe mama băiețașului acestuia ?

— Nu știu.

— Ce ! ai de gând să râzi de mine ?

— Când mi l-a adus tatăl său, acum vreo șase luni, mi-a spus că-l adusese de la o amantă care murise.

— Bine. Dar dacă nu știi cum se numește mamă-sa, știi numele tatălui ?

— Da, domnule ; îl cheamă Petre Ricard.

— Unde stă acest Petre Ricard ?

— A stat la mine aproape un an ; nu mai avea altă locuință. De vreo patru luni a dispărut fără de veste, lăsându-mi mie copilul, și nu știu ce a făcut.

— Cu ce se ocupa pe când sta la tine ?

— Nu se ocupa cu nimic.

— Nimic nu-i mare lucru. Așadar e bogat ?

— E sărac, ca Jov.

Aerul serios al magistratului deveni aspru, acum.

— Totuși, urmă el, nu trăia cu aer ; tu-l hrăneai ?

— Da, domnule.

— Ce relații aveați amândoi ?

— Îmi era amant.

— Amant, amant !... Categoria de indivizi din care face parte acest Petre Ricard are un alt nume mai bun. Te însărcinaseși să-i crești copilul ?

— Da, domnule ; dar tatăl îmi făgăduise că mă va lua de nevastă.

— Tot ce se poate ; unei femei ca tine îi trebuie un bărbat ca dânsul. Aveai de mult copilul la tine când a plecat el ?

— Numai de o lună.

— Bietul copil te deranja, îți era o povară, te înțeleg, dar asta nu înseamnă ca să-l maltratezi și să-l faci să sufere. Trebuia să vii aici ori să te duci la alt comisar de poliție ; Administrația Asistenței Publice te-ar fi ușurat de mult de dânsul.

— Asta voiam să și fac, domnule comisar ; dar tot nădăjduiam că tatăl se va întoarce.

— Crezi că a plecat din Paris ?

— Nu pot afirma, dar sunt aproape sigură. Îmi spunea adesea că mă va lua în Germania unde, zicea el, avea prieteni.

— Cum l-ai cunoscut ?

— Întâia oară l-am întâlnit într-un bal.

— Și n-ai aflat nimic despre antecedentele lui, asupra vieții ce o dusese înainte de a trăi cu tine ?

— L-am întrebat adesea, dar nu-mi răspundea.

— Avea vreun meșteșug ?

— Nu știu. Dar așa era de leneș încât cred că n-a lucrat niciodată în viața lui.

— Nu știi dacă e născut în Paris ?

— Nu, domnule, nu știu.

Comisarul de poliție se întoarse atunci spre copil care, așezat pe genunchii lui Chéron, se consolase deja.

— Ce vârstă să aibă ? zise el, cincisprezece ori optsprezece luni ; bietul copil a intrat în viață pe poarta cea rea. Mama sa a murit, tatăl său l-a părăsit, iată-l singur pe lume.

A început să vorbească ?

— Spune câteva cuvinte ! răspunse femeia.

— Cum îl cheamă ?

— Nu știu, nici dacă e botezat ; eu i-am dat numele tatălui, îi zic Petre.

Comisarul făcu un semn și un sergent o conduse pe femeie.

— Ei bine ! reluă comisarul de poliție, o să-l trimitem pe micul Petre la ospiciul copiilor găsiți.

Cuvintele acestea îl făcură pe Chéron să tresară.

De câteva momente el stătea pe gânduri ; tot felul de idei îi treceau prin cap.

— Dacă aș îndrăzni, dacă domnul comisar mi-ar da voie, zise el...

— Poți vorbi, prietene ; ce ai de spus ?

— Ei bine ! domnule comisar, mă mâhnește ideea că acest copil se va duce la ospiciu unde mai sunt atâția alții. Eu mă numesc Chéron și stau în strada Sédaine nr. 5, unde nevasta mea e portăreasă, poți lua informații despre noi, domnule comisar, toți ne cunosc în mahala. Sunt sărac, dar îmi câștig cinstit viața cu meșteșugul de cizmar. Domnule comisar, întrebând lumea, vei afla că nu-s om rău și că nevasta mea e femeie bună. Adorăm copiii și n-avem nici unul. Încredințează-ni-l pe acesta, îl vom crește bine și-l vom iubi ca și cum ar fi al nostru. Avem ceva economii, vor fi pentru el, când îl vom da la școală. Poți fi fără grijă, domnule comisar, la noi nu va fi bătut, nici chiar certat.

Comisarul părea foarte emoționat.

— Cred într-adevăr, zise dânsul, că acest copil va sta foarte bine la dumneata, dar nu ți-l pot da, din autoritatea mea. Trebuie îndeplinite niște formalități.

— Ce trebuie să fac ?

— Te cunoaște comisarul de poliție din mahalaua unde stai ?

— Da, domnule.

— Să mergi la dânsul, să-i declari, cum mi-ai declarat mie, că dorești să te însărcinezi cu copilul și-l vei ruga să-ți dea un certificat prin care să-ți constate identitatea. În acest timp, copilul va rămâne aici. Când te vei întoarce cu certificatul de la comisar, vei putea să-l iei. Eu mă voi însărcina cu celelalte formalități.

L-am văzut pe bărbatul meu venind acasă nădușit ; bietul om alergase tot drumul.

— Ei bine ! ei bine ! ce este ? îl întrebai eu.

Gâfâind, el îmi istorisi totul.

Repede, mi-am pus o bonetă albă, mi-am aruncat un șal pe umeri și, după ce am rugat pe o vecină să-mi țină

locul, în lipsă, am alergat la comisarul de poliție. El ne dădu pe dată certificatul, cerut de confratele său, și am luat o trăsură ca să mergem mai repede la Villette.

Ziua aceea era pentru noi o adevărată zi de sărbătoare.

Comisarul nu s-a mai împotrivit, ne-a dat copilul. Bietul copilaș, pe dată ce-l sărutam, mă apucă pe după gât cu brațele lui micuțe. Se vedea bine că fusese mai des bătut decât dezmierdat. Când mă întorsei acasă, ținându-l în brațe, nu ți-aș putea spune ce mândră eram ; o avere colosală nu m-ar fi făcut mai fericită. Ia gândește-te : aveam un copil de iubit nu-l născusem eu, dar cu toate acestea era al meu. Dorul vieții mele întregi se împlinise. Nu mai trebuie să-ți spun cât l-am iubit pe Petre.

În primele zile el era sfios, temător, îngrijorat... Cred și eu, auzise tot vorbe aspre și fusese necontenit bătut. Dar s-a obișnuit repede când a văzut că-i vorbeam cu blândețe și că-l sărutam necontenit.

Fruntea i se însenina și frumoșii lui ochișori, în care se vedea atâta deșteptăciune, se înviorau și dobândeau strălucire. Devenea iubitor, expansiv, vioi și vesel.

Peste trei luni n-ai mai fi socotit că era același copil. Căci copiilor, ca și oamenilor mari, fericirea le produce efectul acesta. Noi înșine eram cei mai fericiți oameni de pe pământ. De dimineață până seara, lucrând neîncetat, bărbatul meu cânta ca un sticlete. Eu eram așa de veselă încât părea că mă îmbătase bucuria.

Nu știu ce este dragostea de mamă, dar nu cred că o mamă să-și fi putut iubi mai mult copilul decât l-am iubit noi pe micul Petrișor. Poți să nu mă crezi dacă vrei, dar erau zile când îmi închipuiam că era născut din carnea și din sângele meu.

Mă gândeam numai la el, trăiam numai pentru el ; cred, zău, că-l iubeam mai mult decât pe bărbatul meu. Petre ne spusese, în sfârșit, tată și mamă. Dulcele nume de mamă făcu să treacă prin mine fiori de plăcere ; îmi provoca o bucurie nespusă. Ah ! nu știu dacă dumneata ești mamă, doamnă, dar nimic nu poate fermeca mai mult urechea decât deliciosul cuvânt de mamă !

Într-o zi, un compatriot al bărbatului meu a venit să ne vadă. Erau doi ani de când nu ne mai întâlnisem

cu dânsul. În Paris te pierzi ușor din vedere și trec ani fără să-ți vezi prietenii, tovarășii ! Acest tovarăș al bărbatului meu se numește Fabrice, el mai trăiește încă.

— Ei, zise el mirat văzându-l pe micul Petre, aveți un copil, acum ?

Firește, noi am început să râdem.

— Nu, răspunse în sfârșit Chéron, e un copil părăsit pe care l-am înfiat noi.

Și povesti toată istoria lui Fabrice.

— Oh ! dar, zise deodată Fabrice, l-am cunoscut foarte bine pe tatăl mititelului acestuia. Era un mare blestemat acel Petre Ricard. Așadar ticălosul avea un copil și nimeni nu știa !

— Poate că te înșeli, Fabrice, răspunse Chéron, nu e numai un câine scurt de coadă.

— Nu, nu, nu mă înșel, e tocmai Petre Ricard pe care l-am cunoscut eu. Și ca dovadă e că l-am întâlnit într-o seară, afară din barieră, înspre Villetta, acum vreo doi ani, având o femeie de braț. Mi-a spus că-i era amantă și mi-a zis chiar ca să mă duc să-l văd. Mi-a dat numele și adresa femeii.

Numele, pe care eu nu mi-l pot aduce aminte, era acela pe care femeia îl dăduse comisarului de poliție. Am fost convinși astfel că tatăl copilului era acel Petre Ricard pe care-l cunoscuse Fabrice.

Cum trebuie să-ți închipui, noi l-am întrebat mult. Iată ce ne spuse :

Petre Ricard era lucrător și bun lucrător în bronz. Trecuse pe rând prin toate atelierele, de unde era totdeauna gonit, pentru rea purtare.

El îi strica pe ceilalți lucrători și îi sfătuia să nu-și facă datoria. Era un fel de măr putred între mere bune. Asemenea oameni nu sunt bine văzuți în ateliere. Patronii au comenzi, mărfuri de dat la zile hotărâte ; trebuie ca lucrarea să se facă. Când îi lași pe lucrători să nu-și facă datoria, nu-i poți mulțumi pe mușterii și face afaceri. Și apoi când în loc să muncească, lucrătorii se duc la cârciumă, foamea intră în casa lor, nevestele plâng și copiii țipă.

Petre Ricard era un leneș, un lacom, un bețiv, cel mai rău dintre oamenii răi ; a făcut atâtea și atâtea încât nu a mai putut fi primit nicăieri. Probabil că acest

lucru îl dorea și el. Ce a făcut atunci ca să trăiască ? Lucrul acesta se ghicește lesne. Umbla prin balurile publice și alte locuri rele unde se pierde tinerețea. Bărbat foarte frumos, pare-se, Petre Ricard găsea ușor mijlocul de a-și satisface patima sa pentru femei, dar ce femei !... Desigur de la una dintre acele ființe îl avea pe fiul său. A spune de la care nu e cu putință, pentru că Petre Ricard nu trăia multă vreme cu aceeași femeie.

Luiza asculta toate acestea cu o liniște mare, în aparență, dar inima ei suferea cumplit.

— Domnul Fabrice, care-l cunoștea așa de bine, nu v-a spus cumva dacă nu fusese el și însurat ? întrebă dânsa.

— Într-adevăr, ne-a vorbit despre aceasta. Și ne-a spus că zvonul acesta umbla printre prietenii lui Petre Ricard, unii ziceau : e însurat, alții răspundeau nu. În sfârșit niciodată nu s-a știut bine adevărul.

Dumneata, ce crezi ? să fi fost însurat ?

— Nu știu, răspunse Luiza.

— Nu era, lasă. Care e nenorocita care să fi vrut un asemenea nemernic de bărbat ?

Luiza oftă adânc.

— Ești de părerea mea, nu-i așa ? întrebă mama Chéron.

În sfârșit, iată în ce fel am aflat ceea ce comisarul de poliție n-a putut descoperi. Cum și trebuia, nu ne-am dus să batem toba în mahala, am păstrat tot ce știam numai pentru noi.

Tot prin Fabrice am aflat, peste zece ani, că Petre Ricard trecuse pe la Curtea cu juri și că fusese osândit la nu mai știu câți ani de muncă silnică.

Dar destul am vorbit de ticălosul acesta, despre care n-am mai auzit nimic în urmă.

Micul Petrișor a crescut repede și pe când se mărea devenea puternic și frumos, de-ți venea să-l mănânci, și inteligența lui se dezvolta într-un chip uimitor.

— Are o ușurință nespusă la învățătură, ne zicea adesea profesorul lui ; de-ar fi dat la școli mai înalte, ar fi ajuns un învățat.

Ah ! de-am fi avut avere, l-am fi dat la liceu, și apoi la Școala Politehnică, și astăzi ar fi fost inginer de poduri și șosele. Totuși nu se ducea la școala mutuală,

unde se duc cei săraci de tot. Îl dusesem într-un internat, cel mai bun din cartier, unde plăteam mai întâi cinci franci pe lună, pe urmă șapte, și apoi nouă. Mai mult decât atât nu puteam să facem.

Dar Petre a știut să se folosească așa de bine de lecțiile ce i s-au dat, încât a ajuns și așa foarte instruit, pentru că ceea ce nimeni nu știe este că el e foarte învățat. Ce e drept, și-a dat multă, foarte multă silință ! A studiat necontenit și studiază chiar și acum încă. Câte ceasuri n-a petrecut citind prin cărțile lui ! Și ce e mai frumos încă este că tot ce știe, singur sau aproape singur a învățat.

Când era de 14 ani, el ne-a spus :

— Aș vrea să învăț un meșteșug.

— Ce meșteșug vrei ? l-a întrebat Chéron.

— Cred că lăcătușăria mi-ar plăcea.

Copilul auzise adesea vorbind de lăcătușărie pe un om foarte de treabă, anume Guérin, care venea din când în când pe la noi, și care era entuziasmat după meseria sa.

Chéron se cam strâmbă puțin ; ar fi preferat pentru Petre o meserie mai puțin aspră și mai artistică ; de pildă voia să se facă gravor pe metale, giuvaiergiu, compozitor, tipograf sau ceasornicar.

Dar copilul își avea ideea lui : îl dădurăm la un fierar.

Peste șase luni începu să câștige ceva. Când a sfârșit ucenicia, de patru ani, căci a vrut ca să învețe tot ce avea legătură cu meseria sa, stăpânul lui ne-a spus :

— Petre este acum cel mai bun lucrător al meu.

Peste doi ani fierarul își vânduse stabilimentul după ce făcuse avere cu el. Succesorul lui, om grosolan și chiar grobian, nu i-a plăcut lui Petre. El a plecat de acolo, declarând că nu voia să mai lucreze pentru un om care-și socotea lucrătorii ca pe niște vite.

Bărbatul meu tocmai murise și Petre rămăsese fără de lucru, fiindcă mândru cum este, nu-i venea să intre în orice atelier. Din fericire aveam câteva economii. Totuși, el era îngrijorat, știa că economiile dispar repede în zilele când nu muncește cineva.

Domnul Guerin, de care ți-am vorbit — bietul om a fost îngropat acum câteva zile, — află, nu știu în ce

fel, că Petre n-avea de lucru. A venit într-o dimineață la noi și l-a luat cu dânsul.

Când Petre s-a întors seara acasă, era foarte vesel și mi-a spus :

— Astăzi am lucrat prima zi la domnul Corbon, unde tata Guérin e maistru-șef. Când patronul a văzut ce știu mi-a dat numaidecât șase franci pe zi. Atelierele domnilor Corban și C-ia sunt unele din cele dintâi din Paris. Așadar, iată-ne liniștiți pentru totdeauna.

Nu se amăgea. După aceea n-a fost o zi când să n-aibă de lucru. După ce câștigase la început șase și șapte franci pe zi, acum ia nouă franci pe zi.

Când zic că a lucrat totdeauna de când este la domnul Corbon și sunt cinci ani de atunci, nu vorbesc de tristele zile ale războiului.

Atunci, toate atelierele erau închise, și lucrătorii, tineri și bătrâni, ca și patronii, se duceau la primării ca să ceară puști pentru a apăra Parisul. Săraci și bogați, burghezi și muncitori, toți se înarmau împotriva prusacilor. Nu se mai gândea nimeni la clădirea de case ; dimpotrivă, se dărâmau cele prea apropiate de fortificații. Nu mai erau nici arhitecți, nici zidari, nici tinichigii, nici tâmplari, nici vopsitori, nici dulgheri, nici fierari, nici zugravi, toți erau soldați... Dar de ai fi fost în Paris pe atunci, știi ce s-a petrecut, zău, nu era vesel deloc, dar deloc.

Prusacii au venit, au împresurat Parisul într-un cerc de fier, și, nemaiîndrăznind să se apropie, de departe cu tunurile lor mari ne-au bombardat. Și, ca și cum nu le era de-ajuns aceasta spre a le mulțumi furia, au ars Saint-Cloudul.

Parisul, orașul lumii întregi, flămând, era să moară de foame. Și toată Europa a văzut aceasta fără să cuteze a scoate un țipăt de groază !

Sunt încă oameni care spun că n-am știut cum să facem că, dacă apărarea era bine condusă, prusacii ar fi fost respinși și că nici unul n-ar fi ieșit din Franța. Petre nu cugeta ca aceștia, el socotește că s-au făcut toate eforturile putincioase și că nici bunăvoința, nici energia, nici talentul n-au lipsit. Totuși admite și el că patriotismul n-a fost pretutindeni același, în Franța.

El și-a făcut datoria. Ca mobil, era la Bourget, era la Champigny. S-a purtat bine, drăguțul, deoarece din

sergent ce era au vrut să-l facă sublocotenent după nenorocita bătălie de la Bourget. El a refuzat. N-am trebuință să-ți mai spun pentru care motiv : știa că poartă numele unui ocnaș.

La Champigny, a primit un glonte în umăr. De astă dată au vrut să-i dea crucea legiunii de onoare : n-a primit-o însă și din aceeași pricină.

Deja noi locuiam în casa aceasta, și aici, în camera sa, l-am îngrijit mai multe luni de zile. Când s-a tămăduit cu desăvârșire, zilele dureroase ale comunei trecuseră. Parisul începea să răsufle și el a fost unul dintre cei dintâi care a intrat în ateliere ca să lucreze.

Iată toată istoria scumpului meu Petre, doamnă ! sfârși mama Chéron.

Ai putut vedea, din câte ți-am spus, că fiul lui Petre Ricard nu seamănă deloc cu tatăl său.

Lacrimi mari curgeau șiroaie din ochii Luizei. Ceva curios se petrecea în inima ei.

XIV

UN DEMON

Mamei Chéron îi plăcea să vorbească. Odată, din întâmplare, găsind prilejul de a povesti istoria lui Petre, se folosise de dânsul. Vorbind de el, se distrase un moment și își uitase grija.

Ceasornicul atârnat de zid în sufragerie bătu ora nouă. Bătrâna se ridică.

— Nu, nu, zise ea, nu e lucru firesc ; i s-a întâmplat vreo nenorocire copilului meu.

Luiza, cufundată pe gânduri, tresări ca cineva trezit brusc din somn, și se ridică în picioare.

Mama Chéron, deschizând fereastra, se aplecase în afară. Nevăzând nimic în stradă și neauzind nici un zgomot neobișnuit, începu să umble prin cameră în prada unei mari agitații.

— Domnul Petre nu va veni probabil la masă, zise Luiza. Îmi pare rău că nu îl pot aștepta mai mult ; dar fiindcă țin să-l văd neapărat, voi veni în curând pe aici.

— Da, dacă-ți face plăcere, vino, răspunse mama Chéron. Ea luă apoi lampa și o însoți pe vizitatoare până la ușă.

Luiza coborî încet scara. Capul îi era greu și inima îi bătea tare. Când ieși în uliță, aerul viu o ușură mult ; ea răsuflă cu putere.

— Presimțirile nu m-au înșelat, își zise dânsa. Așadar, el este, el este !... Lucrător, lucrător, adevăratul viconte de Lucerolle !... Și el nici nu știe nimic, nici că bănuiește măcar, se crede fiul lui Petre Ricard... Ah ! aș fi vrut să-l văd...

Apoi, după o mică cugetare, reluă :

— Nu, e mai bine că nu ne-am întâlnit. El m-ar fi întrebat, aș fi fost nevoită să-i răspund, poate că m-aș fi trădat... E ciudat, nu mă gândisem la toate acestea. Nu, nu, nu trebuie ca el să mă vadă. Acum, ce am să fac ? ce am să fac eu ?

Capul i se aplecă pe piept.

După un moment de tăcere, ea reluă cu glas tare :

— Oh ! ce lucru groaznic !

O femeie care o auzi se întoarse zicându-i :

— Ei, dar ce are femeia aceasta ?

Luiza se afla pe bulevardul Voltaire, opri o trăsură care trecea goală și se aruncă într-însa dând birjarului adresa casei familiei de Lucerolle.

. . . . . .

Scena din cârciumă, pe care am istorisit-o, trebuia să aibă o dezlegare. Lui Robin nu-i era de-ajuns să-l fi calomniat pe Petre și să-i fi tulburat liniștea lui Thibaut făcându-l să creadă că tânăra sa nevastă îl înșela. Acest lucru nu-i putea mulțumi ura, altceva voia dânsul.

Oricât de rău era Robin, el n-ar fi îndrăznit cu toate acestea să-l împingă pe Thibaut la o crimă. Dar făcuse să se nască în inima lui dorința de răzbunare și nu cruța nimic spre a hrăni furia prea credulului său prieten până în ziua când trebuia să izbucnească.

Îl sfătuise să nu se dea pe față, să nu o lase pe nevasta sa a-l ghici, făgăduindu-i că în curând o va putea prinde acasă cu amantul, într-o seară când vor socoti că el se află la cârciumă.

— Vezi tu, îi zise el, trebuie să-i tragi o bătaie pe care s-o pomenească multă vreme.

— Am să-l ucid ca pe un câine turbat, răspunse Thibaut cu un glas surd, pe când un fulger îi trecu prin ochi.

— Lasă ! reluă Robin uitându-se pe furiș la prietenul său, o muiere... nu merită să omori un om pentru ea. Omorul îți tulbură apoi și viața, ai de-a face cu justiția, te duci pe la jurați și chiar de vei fi achitat tot ai supărări mai târziu.

— Se vede bine că tu nu ești însurat, răspunse Thibaut.

— Și n-am teamă ca să-mi vină gust de a o face. Să-ți iei nevastă pentru ca ea să-și treacă degetele prin părul altora și pentru ca să te facă de râsul lumii e prea prost lucru !

Thibaut strângea pumnii și scrâșnea din dinți.

— Merge bine, își zicea Robin, merge bine de tot.

— Robin, nu mai poate să dureze mult lucrul acesta, reluă bețivul, trebuie, vreau să mă răzbun.

— Negreșit. Dar totuși ai răbdare, așteaptă un prilej, el va veni îndată. Atunci trebuie să-i rupi un picior ori o mână.

— Nu, vreau să-l ucid, îl voi ucide !

— De, dacă-ți face plăcere lucrul acesta !

Da, știi Thibaut, să nu faci prostii, de-l omori, va trebui să-ți aduci aminte că eu nu te-am sfătuit niciodată a întrebuința cuțitul.

Ticălosul avea prudența sceleraților.

De câteva zile cei doi prieteni nu se mai duceau la cârciuma unde veneau mulți alți lucrători de la domnii Corbon și C-ia. Ei își dădeau întâlnire și-și petreceau serile bând și jucând cărți într-o altă cârciumă infectă și întunecoasă, de pe strada Celor-Trei-Coroane, în care locuia Thibaut. Își alesese locul la o masă lângă fereastră, într-un fel de salonaș. Dintr-o aruncătură de ochi ei puteau să vadă totul în stradă.

Nici unul din cei care veneau de obicei în cârciumă nu bănuia că cei doi jucători de pichet, care beau până ce abia-i mai duceau picioarele, jucau în același timp și rolul de spioni.

În seara când mama Chéron, așteptându-l pe Petre, povestea Luizei istoria tânărului, Robin și Thibaut, stând la locul lor de observație, îl văzură pe Petre trecând pe dinaintea ferestrei cârciumii.

— El este, zise Robin încetișor.

— L-am cunoscut, zise Thibaut.

— Să ne uităm unde se duce.

Amândoi se ridicară în picioare și-și lipiră fețele de geamurile ferestrei.

— Vezi ? întrebă Robin.

— Da.

— Intră în casa unde stai tu ; ei bine, acum te-ai convins ?

Thibaut scoase un fel de mormăit furios. Era galben ca un mort și o tremurătură nervoasă îi scutura membrele.

Era să se repeadă afară din sală, dar Robin îl ținu.

— Nu încă, zise el, n-ai trebuință să te grăbești, nu va pleca de la nevastă-ta decât peste o jumătate de ceas. Mai înainte de toate, trebuie să bem.

— Da, să bem.

— Băiete ! băiete ! strigă Robin.

Băiatul din cârciumă alergă iute.

— Absint, comandă Robin, adă-ne un litru.

Și când litrul sosi, Robin umplu paharul lui Thibaut până sus. Nenorocitul înghiți dintr-o sorbitură grozava licoare verde.

— Aceasta îți va da puțin curaj, zise Robin.

— Am curaj, lasă, poți fi fără grijă.

— Ți-ai făcut o a doua cheie pentru ușa ta ; o ai la tine ?

— Da.

— Nevastă-ta știe că ai a doua cheie ?

— Nu.

— Atunci e minunat.

Thibaut se ridică.

— Încă un pahar, zise ispititorul apucând sticla.

— Numai o jumătate de pahar, răspunse Thibaut.

Robin îi turnă. Thibaut bău și paharul acela până la picătura cea din urmă.

— Acum, reluă Robin, poți pleca. Știi, nu uita, dă-i o bătaie bună de tot.

Buzele lui Thibaut se strânseră într-o strâmbătură și-l privi cu o căutătură sinistră.

— Știu ce trebuie să fac, mormăi el arătând limba unui cuțit pe care-l ținea ascuns în sân.

— Dintr-o săritură, el ajunse la ușa cârciumii și de la fereastră Robin îl văzu alergând pe stradă.

— Absintul își va face efectul ? murmură ticălosul.

Pe urmă, frecându-și mâinile, adăugă :

— Ah ! ah ! peste un moment știu că o să râdem.

Thibaut avea un mic apartament la etajul al patrulea. Apartamentul se compunea dintr-un iatac, o bucătărie și o sufragerie, în care se afla și un pat mic, unde dormea cel mai mare dintre cei trei copii ai săi, în vârstă de patru ani și jumătate.

După ce se urcă repede pe scară, Thibaut se opri înaintea ușii sale, în sălița, spre a răsufla puțin și spre a încerca să surprindă câteva din vorbele rostite înăuntru. Nu auzi nimic.

— Ticăloșii ! își zise el, sunt în iatac.

Deschise încetișor ușa și o închise la loc fără zgomot. Atunci își scoase cuțitul din sân și, după ce se asigură că-l ținea bine în mână, trecu cu luare aminte prin sufragerie și se repezi în iatac.

Era ziuă încă. Petre, stând pe un scaun, lângă fereastră ținea doi copii pe genunchi ; al treilea dormea culcat pe pat. Femeia stătea în picioare rezemată de o mobilă pe jumătate putredă, și care avea pretenția să semene a comodă.

Văzându-l pe bărbatul său intrând furios, cu ochii aprinși, cu cuțitul în mână, ea scoase un țipăt sfâșietor. O lumină repede se făcu în mintea ei și pricepu că viața lui Petre era primejduită.

Acesta, lăsând copiii din brațe, se ridicase.

Thibaut scoase un urlet și sări asupra lui Petre, cu cuțitul ridicat.

Din fericire, nevasta sa îi pândea toate mișcările ; ea avu vreme să se arunce între Petre și el și să-l apuce de braț. Lovitura își pierdu direcția și cuțitul atinse numai umărul tânărului și, sfâșiindu-i haina, lovi în gol.

Thibaut căzu în genunchi, dar se ridică îndată, cu ochii injectați de sânge, cu buzele spumegânde. A doua oară arma teribilă amenință pieptul lui Petre. Tânăra femeie se aruncă din nou asupra bărbatului său și îl apucă pe la spate, dându-l într-o parte. Atunci el își întoarse furia, ciuda împotriva nevestei. Sunetele răgușite ce-i ieșeau din gât semănau cu răgetele fiarelor sălbatice.

— Ticăloaso, te voi omorî și pe tine, strigă el vă voi omorî pe amândoi ; îmi trebuie viața voastră, să mă tăvălesc în sângele vostru !

Și încerca să se întoarcă spre a lovi mai sigur.

În acel moment omul devenise o fiară.

Cu toate acestea Petre, venindu-și în fire, sări la rându-i în ajutorul tinerei femei. Apucându-l de braț pe Thibaut, izbuti să-l dezarmeze.

Tânăra femeie liniștită îi dădu drumul. Dar, văzând cuțitul care din mâna sa trecuse într-a lui Petre, bețivului îi fu frică ; își închipui că dușmanul său, devenit acum mai tare, era să sară asupră-i și să-l omoare. Se uită cu sălbăticie primprejur și se repezi spre ușă ca să fugă.

Nevastă-sa îi ieși înainte.

— Stai, nenorocitule, stai ! îi zise dânsa.

El vru să treacă. Cu un gest poruncitor ea-l sili să se vină înapoi :

Petre, ținând necontenit cuțitul în mână, stătea nemișcat în același loc.

XV

NEVASTA LUCRĂTORULUI

Cei doi copii, strânși într-un colț, scoteau țipete groaznice.

Al treilea, deșteptat fără de veste, se ridicase și se uita din pat cu curiozitate la cele ce se petreceau în cameră.

Tânăra femeie făcu doi pași înainte și, cu brațul întins, cu ochii scânteietori, ațintiți asupra bărbatului său, îi zise cu un glas tremurând :

— Soț rău, tată rău, nu-ți mai lipsea altceva decât să fii ucigaș.

— Eh ! ce zici ? gângăvi Thibaut.

— Zic că ești un soț rău, un tată denaturat ; zic că ești un ticălos ; mă auzi, Thibaut, un ticălos !

— Tu ești o ticăloasă, tu !... Dacă eu sunt tată rău, soț rău, vina este numai a ta... pentru că tu te porți rău, pentru că ai amanți !

Tânăra femeie ridică capul, cuprinsă de mânie și indignare.

— Thibaut, îi strigă dânsa cu un glas răsunător, o insulți pe mama copiilor tăi, ești un mișel ! un mișel !

Apoi, întorcându-se spre tânăr, care stătea acolo, fără îndoială, spre a o apăra pe mamă și pe copii de furia bărbatului, îi zise :

— L-ai auzit, domnule Petre, iată ce cugetă el despre mine, iată cum se poartă cu mine. Ce rușine ! Ce rușine !

— Thibaut nu e om rău, zise tânărul, este numai rătăcit și în acest moment e nebun.

— Tot aici este frumosul Petre ? nu pleacă încă ? zise Thibaut cu un glas batjocoritor ; e amantul tău și stă ca să-și apere amanta.

— Nenorocitule ! strigă dânsa, nu-ți sunt eu de-ajuns, trebuie să-i mai insulți și pe ceilalți ?... Dar ce ! nu mai ai nimic bun în tine ? ești cu desăvârșire un monstru !... Ah ! urmă ea cu vehemență, blestemată fie ziua când ai intrat în casa nenorocitei mele mame pentru întâia oară. Eram sărace, ne câștigam greu pâinea de fiecare zi, dar cu toate acestea eram mai fericite, încă nu știam ce este suferința. Mama te-a crezut bun și cinstit, și fiindcă îi jurai că mă vei iubi, că mă vei face fericită, ea mi-a zis : „Ia-l de bărbat !“ Ah ! dacă dânsa ar mai trăi acum, dacă ar vedea ce se petrece azi, sărmana mamă ! ce-ar zice dânsa ? !... Ca și mine, ea s-ar căi amarnic de prea marea-i încredere.

Suspinele-i tăiau glasul.

Peste un moment dânsa reluă :

— Vai ! mama nu putea să ghicească viitorul ; toți bărbații nu sunt răi, și ea te credea bun, pe tine... Ne-ai înșelat, Thibaut ! ne-ai înșelat ! Și totuși nu, pe atunci nu erai cum ești acum, jucător de cărți, desfrânat, bețiv... Numai de doi ani, de doi ani numai mor de durere !... Dar cine te-a schimbat astfel ? Cine te învață la rele și apasă asupra destinului tău, al meu și al copiilor noștri ?... Ah ! Robin, ticălosul de Robin !...

— Robin mi-e prieten.

— Omul acela, prietenul tău, oh !... zise ea râzând.

— Da, Robin e prietenul meu și nu vreau să-l vorbești de rău.

— Oh ! orbul, smintitul... nu vede nimic, nu înțelege nimic... Nu, nu vede că omul acela e demonul ce se ține bine de prada sa și vrea să-l piardă.

Thibaut dădu din umeri.

— Nu, reluă ea cu energie, nu vrea să înțeleagă că Robin, că nemernicul acela îl mână, îl împinge spre rău. Thibaut, Robin nu va fi mulțumit decât în ziua când te va fi făcut să intri în închisoare și când copiii tăi și nevasta ta vor muri de mizerie !... Mai adineauri, când ai sosit acasă, dacă, beat de rachiu și de absint, nu te clătinai pe picioare, ai fi străpuns cu cuțitul pieptul domnului Petre, singurul meu prieten, susținătorul copiilor mei... Și-apoi, urmă dânsa plângând, unde te-ai fi dus ? spune, unde te-ai fi dus ? În temniță, nenorocitule, în temniță !....

Ea se opri ca să-și șteargă obrajii uzi de lacrimi.

Thibaut, care începea să se dezbete, plecă în jos capul.

Copiii, tot în colțul camerei, nu mai țipau de frică, dar plângeau văzând-o pe mama lor că plângea.

După un moment de tăcere, tânăra femeie reluă :

— Robin te aprinde, el te duce la cârciumă, el te depărtează de datoria ta și el, astă-seară, ți-a pus în mână cuțitul cu care voiai să-l lovești pe domnul Petre. Nu zice nu, sunt sigură ! Robin îl urăște pe domnul Petre pentru că domnul Petre e cinstit și dânsul e un nemernic, da, nemernic. El îl urăște pe domnul Petre fiindcă domnul Petre este bun pentru mine și copiii mei și fiindcă Robin mă urăște ; da, mă urăște, și când îți zice că-ți este prieten, minte, pentru că te urăște și pe tine... Pentru ce ? Nu știi. Dar am să-ți spun îndată ; asăzi vreau să știi tot.

Robin, mișelul căruia tu îi zici prieten, ți-a zis : „Petre e amantul nevestei tale ; dacă îl vei prinde acasă la tine cu dânsa, îl poți omorî, nu ți se va întâmpla nimic : legea nu osândește pe bărbatul care omoară pe amantul nevestei sale !“ Domnul Petre, amantul meu ! el ! el !... Ah ! calomnia și răutatea unor oameni nu mai respectă nimic !

Thibaut, nu știu dacă domnul Petre îți va putea uita insulta, dar în genunchi, mă pricepi, în genunchi ar trebui să-i ceri iertare !

Acum, ascultă-mă : am să-ți sun ceea ce a fost domnul Petre, ceea ce este încă și acum pentru mine și ceea ce a făcut pentru copiii tăi !

Pentru oamenii săraci, toate iernile sunt aspre în Paris, și când femeia nu poate lucra pentru că are copii

mici de îngrijit și când bărbatul lasă prin cârciumi leafa lui de sâmbătă, mizeria intră în casă. Copiii aproape goi, slabi, galbeni, se tot strâng, tremurând de frig, înaintea sobei fără foc și, țipând, cer să mănânce, pe când mama, care nu-și mai poate alăpta pe cel din urmă născut, pentru că nu mai are lapte, plânge și-și frânge mâinile de disperare în fața dulapului fără pâine. Tabloul acesta e îngrozitor, nu este așa, Thibaut ? Ei bine, l-am avut aici, sub ochi, poate și mai sinistru decât atât.

Iarna trecută, în vremea frigului celui mai mare, tu m-ai lăsat fără lemne spre a încălzi trupurile înghețate ale copiilor, fără pâine spre a le liniști foamea și țipetele, și timp de o lună, văzând toate acestea sau nevăzându-le, poate, ai băut în cârciumi toți banii pe care îi câștigai... Copiii tăi n-au mâncat trei zile și eu cinci zile. Era să murim de foame și de frig toți patru — poate ar fi fost o fericire față de viitorul ce tu ni-l făgăduiești — dacă Providența nu veghea asupră-ne.

Crezând, copiii mei și cu mine, că mai aveam numai o noapte de trăit și că întorcându-te dimineața beat acasă erai să ne găsești fără viață, mă culcasem devreme, și-mi țineam copilașii în brațe, la piept, încercând în zadar să-i încălzesc.

Deodată am auzit pe cineva bătând la ușă. Era sâmbătă. Am crezut că tu erai și-mi aduceai leafa de peste săptămână. Am scos un țipăt de bucurie și am sărit iute jos din pat... Era să-mi pot mântui copiii ! Nu mai știu ce treantă am aruncat pe mine, am alergat la ușă și am deschis-o. Nu erai tu, Thibaut, nu tu veneai să-mi aduci viața copiilor mei !... Era dânsul, era domnul Petre. O femeie bătrână, mama sa, îl însoțea. Ea avea în mână un paner plin cu de-ale mâncării : era într-însul pâine, carne fiartă, un pui fript și zeamă de carne caldă într-o tinichea.

— Doamnă Thibaut, îmi zise domnul Petre, am aflat astăzi dureroasa dumitale situație și am venit să-ți spun să nu disperi. Thibaut nu e om rău, este numai slab ; ascultă sfaturile rele și se lasă dominat de alții prea lesne , dar își va recunoaște greșelile și va reintra pe calea datoriei. Deocamdată, nu trebuie ca dumneata și copiii să muriți de foame. Veți primi de la un prieten, de la un frate, căruia niște oameni sărmani i-au făcut bine odinioară, ceea ce vă este necesar pentru moment.

Ascultam rușinată și tremurând și nu știam, nu găseam ce să răspund.

În acest timp, mama domnului Petre pusese panerul pe masă și scosese din dulap farfurii, cuțite și furculițe.

— Haide, zise ea, am să te ajut ca să îmbraci copiii, și pe urmă veți mânca.

În acel moment un om intră, îndoit sub o povară mare de lemne.

Domnul Petre aprinse singur focul și, la lumina lui, încălzindu-ne, copiii și eu mâncarăm pâinea milosteniei.

Când domnul Petre plecă, găsii acolo pe cămin, șaizeci de franci.

Din ziua aceea, Thibaut, domnul Petre a venit să ne vadă din când în când, ori de câte ori socotea că acești copii puteau să aibă trebuință de câte ceva.

A venit, Thibaut, pentru că, tu urmându-ți viața de desfrâu, eu sunt, vai ! foarte des încă fără bani și fără pâine. Și pe dânsul cutează să-l calomnieze un mizerabil ! Și pe dânsul, Thibaut, pe dânsul, protectorul, mântuitorul copiilor tăi, tu ai vrut să-l omori !

Încă o dată, tânăra femeie își șterse ochii. Vorbind, părul i se desfăcuse și-i cădea pe umeri. Văzută astfel, cu paloarea sa, cu niște lacrimi mari curgându-i pe obraji și cu pieptul gâfâind, ea reprezenta o sublimă personificare a durerii.

Thibaut, nemișcat, ținându-și capul în mâini, parcă împietrise, nu mai făcea nici un gest. O emoție violentă care-l apucase îi risipise cu totul beția. El auzise și înțelesese. Trăsnit de cuvintele nevestei, el se simțea zdrobit.

Totuși se ridică, și ochii săi, țintiți asupra nenorocitei mame, parcă cereau iertare.

— Lucia, îngână el, Lucia, așadar eu sunt un ticălos !

Pe urmă aruncându-și ochii înspre copii, adăugă :

— Oh ! oh ! oh !

Și începu să suspine.

— Nenorocitul e biruit, zdrobit, își zise Petre ; lecția a fost bună.

— După ce-l cunoști acum pe domnul Petre, zise tânăra femeie, după ce știi ce a făcut dânsul pentru copiii tăi, am să-ți spun cine este Robin, cu tot dezgustul ce-l simt ca să vorbesc de omul acesta pe care tu nu stai în cumpănă să-l numești prietenul tău.

Robin mă acuză că am un amant ori mai mulți chiar, încearcă a-mi întuneca reputația de femeie cinstită. Pentru ce oare, Thibaut ? Ah ! nici nu-ți trece prin cap... Ei bine, Robin, fără respect pentru un tovarăș de atelier, fără respect pentru mama a trei copii, din care cel din urmă sugea încă, Robin m-a urmărit cu propuneri mârșave.

— Ce ! strigă Thibaut îngrozit, Robin a îndrăznit să te insulte, pe tine, nevasta mea ?

— Da. Și dacă astăzi nu sunt o mamă fără rușine, o soție pătată, o ființă înjosită, nu e vina lui... La cuvintele lui mârșave nu numai că am răspuns cu indignare, l-am respins pe mișel cu dispreț, cu dezgust ! Iată pentru ce te urăște și pe tine, pentru că am rămas credincioasă datoriei mele !

Îndreptățindu-se cu titlul de prieten pe care i-l mai dai încă, cu toate că îl gonisem de aici ca pe un nemernic, el a avut cutezanța să vină aici într-o seară când te lăsase beat mort, trântit sub masa unui cârciumar. Sări asupră-mi, ca o fiară sălbatică asupra victimei, nădăjduind să capete prin silă și prin violență satisfacerea patimei sale.

— Trădătorul ! mișelul ! zise Thibaut cu un glas înspăimântător.

Apoi, apropiindu-se de nevastă, o întrebă :

— Dar tu, pentru ce nu mi-ai spus aceasta mai de mult ?

— Sunt unele lucruri așa de murdare și de josnice, încât o femeie nu îndrăznește totdeauna să le spună bărbatului, răspunse dânsa. Și apoi cunosc brutalitatea lui Robin : mă temeam ca tu să nu-i cauți ceartă și ca el să nu-ți facă rău. Trebuia un prilej ca acesta pentru ca să mă hotărăsc a-ți deschide ochii. Mai încerc pentru cea din urmă dată să te readuc pe calea binelui și să-l redau pe tatăl lor copiilor mei.

Ochii lui Thibaut se îndreptară spre colțul camerei, unde cei doi copii mai mari stăteau pe jos, unul în brațele celuilalt.

— N-am terminat încă, zise tânăra femeie, ascultă-mă. Pe când mă apăram contra brutalităților lui Robin, chemând în zadar pe vecini în ajutor, cineva bătu cu putere în ușă. Lui Robin îi fu frică, îmi dădu drumul. Mă repezii spre ușă. Domnul Petre intră. Avusese

nenorocita idee de a veni să ne vadă în seara aceea. Eram scăpată !... Domnul Petre îmi auzise țipetele ; văzându-l pe Robin înțelesese ce se petrecuse.

Fără să zică nici o vorbă, pe când copiii îi îmbrățișau picioarele, domnul Petre îi arătă lui Robin ușa, și Robin, rușinat, plecând capul, ieși mormăind ca un câine căruia îi iei osul pe care el îl rodea.

Ți-am spus pentru ce Robin ne ura pe amândoi ; acum cred că ai înțeles pentru ce îl urăște și pe domnul Petre.

Până atunci Thibaut nu cutezase să-și întoarcă ochii spre tânăr. În fața unei naturi așa de loiale, a unei inimi așa de mari a cărei generozitate și devotament erau așa de apreciate în ateliere, nenorocitul își simțea toată ticăloșia.

Dar, cum credea Petre, dacă lecția fusese bună, ea trebuia să aibă efecte minunate.

Abuzul rachiului, al absintului și al altor băuturi spirtoase nu ucisese încă inteligența lui Thibaut, nu înăbușise într-însul sentimentele bune cu totul. Cuvintele nevestei îl zguduiseră foarte, izbindu-l ca o anatemă. Impresia a fost teribilă, trebuia să fie și durabilă.

Omul acesta era mai mult slab decât rău. Dominat de autoritatea unor povețe rele, târât de un fel de vârtej, era mai mult inconștient decât vinovat. Câți oameni nu-i seamănă ! Acestora trebuie să le întinzi mâna și să le zici : „Dacă veți mai merge pe calea aceasta, vă veți prăpădi ; dacă veți veni pe aici veți scăpa și voi și veți rămâne oameni !“

Lucrul acesta Thibaut îl înțelesese. I se păru că se deștepta repede dintr-un vis urât.

Cu ochii umezi, cu o privire tristă, el se apropie încetișor de tânăr.

— Domnule Petre, îi zise el, cu un glas care tremura, nu te-am cunoscut și, mai odinioară, ca un nebun, ca un ticălos, voiam să te omor. Iată, vezi, sunt un nemernic și nu mai îndrăznesc nici să-ți cer iertare... Nu sunt poamă bună, nu ; dar n-am să uit niciodată că mi-ai apărat nevasta, și că, pe când eu îmi cheltuiam banii la cârciumă, i-ai împiedicat pe copiii mei să moară de foame !

— Thibaut, răspunse Petre, am spus adesea nevestei tale că nu ești om rău ; ai ascultat de cei care te po-

vățuiau rău, atâta tot. Nu vreau să-mi mai aduc aminte de cele ce s-au petrecut aici ; te iert, Thibaut, te iert și-ți întind mâna.

Thibaut îl apucă de mână pe Petre și i-o strânse cu putere zicând numai : „mulțumesc" !

— Acum, Thibaut, reluă tânărul, înainte de a pleca eu, fă pace cu nevasta ta, care trebuie să fie consolată ; sărut-o și sărută-ți și copiii !

Thibaut se întoarse la nevasta sa.

— Lucia, îi zise dânsul, nu voi căuta ceartă lui Robin ; știu cât face dânsul, mi-e de-ajuns. Nu mă voi mai duce cu el la cârciumă. Ah ! sunt foarte vinovat, și cu toate astea te iubesc, dragă nevastă, și-mi ador copiii ! Vă iubesc pe toți și vă lăsam să muriți de foame !... Lucia, de față cu domnul Petre, jur, pe capul copiilor noștri, că nu voi mai bea !

Tânăra femeie scoase un țipăt de bucurie și dintr-o săritură, îl apucă de gât pe bărbatul său.

— Copiii mei, strigă ea nebună de bucurie, veniți de vă sărutați tatăl.

Copiii alergară, Thibaut se aplecă, îi luă în brațe, îi ținu strânși la piept.

— Oh ! murmură el, ce bine mă simt acum !

— Unde este domnul Petre ? întrebă el peste un moment, uitându-se prin cameră.

— Thibaut, răspunse nevastă-sa, domnul Petre ți-a auzit jurământul și a plecat. Dacă te vei ține de cuvânt, dacă vei redeveni cum erai altădată, el nu va mai veni aici, se va duce la altul.

XVI

DOMNUL VICONTE

Luiza Verdier se întorsese acasă foarte tulburată. Pentru a o suta oară, poate, ea își repeta :

— Ce am să fac ! ce am să fac !

Un chin groaznic îi tortura inima, căci ea vedea limpede toate primejdiile poziției sale. Ea știa că acea contesă se găsise din întâmplare în fața lui Petre și că, fără să bănuiască cauza impresiilor sale, se interesa foarte mult de dânsul.

— Desigur, își zicea dânsa, doamna de Lucerolle va voi să-l vadă ; nu e chiar cu neputință ca el să vină aici, deoarece el trebuie să se însoare cu domnișoara Leontina. și fiindcă aceasta e prietena domnișoarei Ernestina Contesa îl va întreba, ea nu va putea afla nimic fiindcă Petre și cei care îl cunosc mai bine nu știu nimic ; dar eu știu, eu știu... Pot să tac ? am dreptul ? Datoria, datoria și conștiința îmi strigă : Vorbește ! Vorbește !

Dar iubirea pentru fiul său înăbușea pe dată acest glas poruncitor care-i zicea : l-ai regăsit pe copilul pe care atâta vreme l-ai căutat în zadar ; a sosit momentul de a-ți repara greșelile, de a fi vrednică de tine însăți !

Atunci inima pare că i se sfâșia și ea striga :

— El va fi străin atunci aici, va fi gonit din casă și celălalt va veni să îi ia locul, averea, numele pe care-l poartă, și lui, fiul meu, nu-i va mai rămâne decât numele tatălui său, numele unui tâlhar !

Se culcă cu aceste gânduri contradictorii care se încrucișau, se ciocneau în capul ei bolnav.

Ea petrecu o noapte în friguri și aiureli, fără să doarmă un singur moment, și, când veni ziua, ea se sculă în aceeași nedumerire. Dar simțea că amorul de mamă domina toate celelalte sentimente.

Ieșind din cameră, spre a coborî la etajul întâi, se întâlni în coridor cu un vechi servitor al familiei de Lucerolle, foarte devotat stăpânilor săi. După ce slujise pe contele cel bătrân, rămăsese în serviciul celui tânăr și ajunsese omul lui de încredere. El era pentru domnul de Lucerolle ceea ce era Luiza pentru contesă. El primea direct ordinele pe care trebuiau să le execute ceilalți.

Bătrânul servitor dădu bună ziua Luizei și-i zise :

— Nu te-am văzut ieri la prânz, ai fost indispusă ?

— Da, răspunse ea ; am avut dureri de cap ; m-am culcat devreme.

— Și acum ți-e mai bine ?

— Da, mult mai bine. Ia spune-mi Iosif, domnul viconte a prânzit ieri seară ?

— Da.

— S-a întors târziu astă-noapte ?

— N-a ieșit ieri după-masă ; s-a dus îndată în camera sa.

— Ah ! zise Luiza, care abia își putu stăpâni bucuria,

— Nu i se întâmplă des aceasta ; domnului viconte îi plac mult petrecerile, și mă tem că o să ajungă rău de tot.

— Oh, Iosif, e încă tânăr !

— Biată Luiza, tot nu poți uita că i-ai fost doică.

— De altfel, nu vezi, ieri seară n-a plecat de acasă, e un început !...

— De purtare bună ?... zise servitorul, dând din cap, nu prea cred.

— Iosif, tu nu-l iubești pe domnul viconte.

— Așa e, nu am în inimă pentru el ceea ce simt pentru ceilalți. De altfel, Luiza, putem spune, între ei... nici nu le seamănă deloc.

Nenorocita scoase un oftat adânc.

— Dacă domnul conte ar muri, urmă Iosif, aș pleca pe dată din casă.

— De ce ?

— Pentru că nu mi-ar plăcea să-l slujesc pe domnul viconte. Vezi, Luiza, sunt de mai bine de patruzeci de ani în familia de Lucerolle, am fost obișnuit să găsesc la stăpânii mei amabilitate, aproape prietenie, așa că, ți-o pot spune, m-aș fi aruncat în foc pentru ei. Cu domnul viconte, nu e același lucru. El e mândru, trufaș, arogant.

În timp ce Luiza discuta cu Iosif, domnul viconte intră în cameră. Iosif plecă, iar Luiza, găsindu-se față în față cu domnul viconte, îi zise :

— Ați putea să mă ascultați câteva minute ? Am să vă spun ceva foarte important.

— Mai bine ai pleca să-ți vezi de treabă și m-ai lăsa în pace.

— Domnule viconte, reluă Luiza ridicându-se de pe scaun, ți-am spus că e vorba de lucruri grave ; trebuie să-ți vorbesc astăzi, trebuie.

— Zău ? ! pentru curiozitatea lucrului, am să te ascult până la sfârșit.

El aprinse o țigară, se întinse pe un fotoliu și apoi, cu un glas luător în râs, zise :

— Haide, doico, spune, îmi deschid amândouă urechile.

Luiza oftă, își trecu mâna pe frunte și zise :

— Ceea ce este deja serios și grav, domnule viconte, și pe care nu-l vezi îndeajuns, este că afecțiunea pe care

domnul conte și doamna contesă o aveau pentru dumneata s-a schimbat într-o deplină indiferență.

Ochii tânărului scânteiară sinistru.

— Sora mea e idolul lor, zise el cu răceală, sunt multe familii în care părinții nu-și iubesc deopotrivă copiii.

— Se poate, răspunse Luiza, dar domnul conte și doamna contesă nu numai că te iubesc mai puțin decât pe domnișoara Ernestina, dar chiar nu te mai iubesc deloc.

— Îmi pari prea cutezătoare, zise el cu trufie, interpretând astfel sentimentele părinților mei.

— Nu mă înșel, domnule, nu mă înșel, sunt sigură de ceea ce spun. Dar, în casă, nu e un singur servitor care să nu știe acest lucru tot atât de bine ca și mine. Spre a nu vedea aceasta, ar trebui să fie orbi. Servitorii îi imită pe stăpâni, domnule, nu mai au nici o afecțiune pentru dumneata. Dacă te mai respectă puțin, dacă nu refuză de a se supune ordinelor dumitale, pricina e că respectul și supunerea le sunt comandate de starea lor. De altminteri, în adâncul inimii, ei te urăsc și nu stau la îndoială ca să-ți critice faptele.

N-ai simțit niciodată că e o fericire să fii iubit, și, din vina dumitale domnule viconte, ți-ai înstrăinat toate inimile. Numai domnișoara Ernestina te mai iubește acum. Nu e de-ajuns atâta. Ai meritat indiferența ce o au astăzi pentru dumneata domnul și doamna contesă prin dezordinea vieții ce o duci ; și nu mai poți face nimic pentru a fi scuzat, a fi iertat și mai puțin încă a fi iubit din nou, pentru că nu te-ai arătat niciodată respectuos, bun și afectuos cu ei, așa cum trebuia să fii.

Ah ! erai încă mic pe când, neîncetat îngrijorată de viitorul dumitale, am prevăzut cele ce se întâmplă acum, am vrut să te conduc pe calea cea bună, să-ți dau sfaturi bune ; ai închis urechile și inima nu ți s-a deschis.

— Nădăjduiești oare ca să mă mai schimbi acum ? întrebă el cu un ton batjocoritor, trimițând în tavan un nor de fum albastru.

— Vai ! nu, nu mai pot avea nădejdea aceasta ; știu că e prea târziu.

— Atunci, nu mai ai să-mi spui nimic ?

— Dimpotrivă, domnule, răspunse Luiza cu gravitate, îmi rămân foarte multe lucruri de spus.

— Urmează atunci până când mi-oi sfârși țigara. Pentru o fostă doică, acum femeie de încredere în casă, vorbești minunat de tot.

XVII

CUM E TATĂL, AȘA ȘI FIUL

Câteva minute tăcură amândoi. Luiza, cu capul aplecat în jos, părea să cugete adânc. În fine, ea ridică ochii, și ațintindu-i asupra tânărului întins alene pe fotoliu, în fața ei, urmă cu un glas plin de emoție :

— Domnule viconte, nu te-ai întrebat dumneata niciodată pentru care motiv domnul conte și doamna contesă te socotesc ca pe un străin și de ce dumneata nu-i iubești ?

— N-am avut și n-am obiceiul să fac asemenea reflecții stupide.

— Ai fi putut, totuși, să le faci, fără ca ele să fie stupide. Dacă domnul conte și doamna contesă sunt indiferenți față de dumneata, dacă dumneata nu-i iubești este o cauză.

— O cauză ?

— Da, o cauză pe care ei n-o știu, pe care dumneata n-o știi, dar pe care eu o cunosc.

— Ei bine, spune această cauză, spune-o.

— Nu ești copilul lor !

Tânărul își aruncă țigara într-un colț al camerei și sări în picioare.

— Ești nebună ! exclamă el, da, ești nebună !

— Dumneata nu ești fiul contelui și contesei de Lucerolle, reluă Luiza încet, apăsând pe fiecare cuvânt.

— Este nebună, da, este nebună ! zise el ; și eu o ascult !...

Luiza se apropie de dânsul, și coborând puțin glasul, adăugă :

— Nu, eu nu sunt nebună ; dumneata nu ești nimic contelui și contesei, nu ești vicontele de Lucerolle, nu te numești Leon, ci Louis !

Tânărul învineți și făcu trei pași înapoi parcă ar fi fost izbit cu o măciucă în cap.

Dar, scuturându-și capul, merse spre Luiza cu privirea înflăcărată.

— Femeie ticăloasă, strigă el, minți, minți !... Cine te-a plătit spre a-mi istorisi această poveste absurdă ?

— Mint de douăzeci și patru de ani, răspunse dânsa, de când porți dumneata un nume care nu e al dumitale. Astăzi, nu mint, spun adevărul :

— Taci ! taci !... îți poruncesc să taci !... eu sunt vicontele de Lucerolle !

— Ia seama, domnule ! mâine, peste un ceas, poți să nu mai fii !

— Aceasta nu e și nu poate fi ! Dar pentru ca să fii crezută, nemernico, ți-ar trebui dovezi !

— Ah ! dovezile nu-mi lipsesc... Iată una : când doamna de Lucerolle și-a născut copilul, lângă dânsa se afla un medic. Acest medic bătrân și celebru astăzi, se numește doctorul Gervais. Doctorul Gervais a observat că acel copil care se născuse avea sub țâța stângă o pată de sânge rotundă și mare cât o monedă de cinci franci de aur.

Tânărul își desfăcu repede cămașa și se uită.

— Ei bine, făcu Luiza, vezi pata roșie ? Nu, ea nu se află sub țâța dumitale stângă. Dacă doctorul Gervais ți-ar vedea pieptul gol, ar zice pe dată : „Acesta nu e vicontele de Lucerolle !“

De astă dată, tânărul îngrozit se uită cu spaimă primprejur.

— Și nu e tot, urmă Luiza, adevăratul viconte de Lucerolle există , el este în Paris , dumneata îi porți numele, el ți-l poartă pe al dumitale , dumneata i-ai luat averea, el ți-a luat sărăcia , dumneata i-ai luat viața lesnicioasă și de plăceri, el ți-a luat viața grea și de muncă ! Dumneata umbli călare, te plimbi în trăsură, el umblă pe jos , dumneata porți haine elegante și la modă , el poartă bluza de lucrător !

Și încă tot n-am terminat : adevăratul viconte de Lucerolle, care nu crede că este altceva decât un simplu lucrător, iubește o fată cinstită, înțeleaptă și frumoasă cu care se va însura în curând și care-l iubește și ea. Această fată, care se numește Leontina Blanchard, este prietenă cu domnișoara de Lucerolle. În ziua când lucrătorul și lucrătoarea se vor cununa, doamna de Lucerolle și fiica sa vor asista la căsătorie.

Tânărul părea nimicit , asculta cu spaimă.

— Cum ai aflat toate lucrurile acestea ? întrebă dânsul cu un glas speriat.

— Ce-ți pasă dumitale ? era interesul meu ca să le știu.

— Deoarece nu sunt fiul contesei de Lucerolle, vreau să știu cum ai făcut această nostimă descoperire.

— N-am fost doica dumitale ?

— Lucrul acesta nu mă lămurește deloc.

— Ah ! strigă dânsa cu un ton dureros, dacă inima dumitale ar ști să bată, ai fi priceput, ai fi și ghicit până acum... Așadar îngrijirea ce-ți arăt din copilărie, toată dragostea ce o am pentru dumneata nu-ți spun nimic !... Ce ! după toate câte le-ai auzit, nu ghicești, nu simți că eu îți sunt mamă !

— Îmi ești mamă ! tu, tu !...

Nenorocita femeie scoase un țipăt surd, își aplecă capul ce și-l ascunse în mâini.

Tânărul umbla cu pași mari prin cameră, bătând din picioare din când în când. Trăsăturile figurii i se încruntaseră, fulgere îi brăzdau privirea și un zâmbet ciudat îi încrețea buzele.

Peste un moment el se opri în fața Luizei care plângea în tăcere.

— Așadar, îi zise el cu asprime, sunt fiul tău, îmi ești mamă... Văd ce ai făcut : erai doica copilului contelui și contesei de Lucerolle și m-ai pus în locul său : m-ai făcut viconte de Lucerolle !... Dacă este o crimă la mijloc tu ai săvârșit-o !

— Doamne ! ce spune, ce spune ? strigă Luiza cu deznădejde.

— Ei, reluă el, ai fi făcut mai bine să nu-mi mai spui nimic, căci, acum, nu știu ce să cuget despre tine.

— Ah ! ce pedepsită, ce pedepsită sunt ! gemu dânsa.

— Apoi, luându-l de brațe pe fiul său și schimbându-și glasul reluă :

— Da, da, așa este, ai fost pus în locul fiului domnului Lucerolle, dar dacă am făcut o mare greșeală ascunzându-le adevărul atâta vreme, pricina e că nu știam dacă fiul meu există. Crima substituirii tale nu e a mea, este a tatălui tău, al cărui nume a fost veștejit în urmă de către justiție.

Ascultă, ascultă, urmă ea cu energie, află cele ce s-au

întâmplat în Jouarra, pe la finele anului 1847, pe o noapte furtunoasă, și în același timp tot ce a suferit nenorocita-ți mamă.

Atunci, cât putu mai pe scurt și cu toate acestea cât mai amănunțit, ea îi povesti dureroasa istorie care a fost subiectul prologului nostru.

Tânărul era îngrozit. După mișcările lui nervoase, după tremurăturile ce-i zguduiau uneori trupul, Luiza putea ghici agitația lui lăuntrică.

— Iată, urmă dânsa, în ce fel ai ajuns fiul contelui și al contesei de Lucerolle. Nu-mi fac iluzii asupra părții mele de vinovăție ; m-am judecat eu demult și destul de aspru. Am fost slabă, pot chiar zice mișea ! Un cuvânt să fi spus și era de-ajuns. Totuși am tăcut... Dar pe atunci erai iubit, dezmierdat și eu credeam că copilul lor murise ; mi-a fost teamă să nu dau o lovitură teribilă doamnei de Lucerolle, așa de bună și de vrednică să fie fericită ! Aceasta mi-e singura mea scuză. Și apoi trebuie să-ți mărturisesc că iubirea mea pentru dumneata îmi rătăcea judecata și mă făcea să nu ascult glasul conștiinței.

După ce se întrerupse un moment ca să răsufle, ea urmă :

— Am văzut încet-încet slăbind și stingându-se dragostea pe care contele și contesa o aveau pentru dumneata : mare în anii dintâi, pe urmă rece, am văzut-o dispărând. Ah ! nimeni nu-și poate închipui prin ce chinuri groaznice am trecut, ce răni a avut inima mea, răni necontenit însângerate !...

Ți-am spus cine era Petre Ricard când am avut nenorocirea să-i ajung nevastă, urmă ea : trebuia să sfârșească rău... Într-adevăr, arestat ca tâlhar, el a fost osândit la nu mai știu câți ani de muncă silnică. Și pe acest nume al lui Petre Ricard care-ți aparține, pe acest nume dezonorat, blestemat, îl poartă vicontele de Lucerolle !... Oh ! e grozav !...

— Toate acestea nu s-au întâmplat din vina mea, răspunse tânărul. Știu ce a făcut Petre Ricard ?

— Nu, negreșit, a murit.

Un fulger de bucurie trecu prin ochii vicontelui.

— E tot ce avea mai bine de făcut, răspunse el cu răceală.

Apoi, uitându-se țintă la mama sa, întrebă :

— Lucrătorul care poartă numele lui Petre Ricard este mai în vârstă decât mine ori mai mic ?

— E născut cu o lună mai în urmă decât dumneata.

— De când ai aflat că el trăiește ?

— De ieri.

— I-ai vorbit ?

— Nu. Am fost la dânsul aseară ca să-l văd, dar nu l-am găsit acasă.

— Ai fost la el aseară ! De ce ? Ce voiai să-i spui ?

— Voiam să mă asigur că într-adevăr el era fiul doamnei de Lucerolle și să aflu cum a fost crescut. Femeia care l-a adoptat atunci când Petre Ricard l-a părăsit, și care stă cu dânsul la un loc, mi-a spus tot ce voiam să aflu.

— Așa încât i-ai spus femeii aceleia cine erai, că locuiești în casa contelui de Lucerolle și că fiul ei adoptiv nu era fiul lui Petre Ricard.

— Nu i-am spus nimic, răspunse Luiza ; m-am prezentat sub un nume fals.

— Ah ! ai făcut bine, zise vicontele care nu-și putu ascunde mulțumirea. Deoarece ai fost acasă la... Petre Ricard, știi unde stă el ?

— Da.

— În ce stradă ?

— În strada Saint-Sebastien.

— Ce meșteșug are ?

— E lăcătuș.

— Lucrează în strada aceea ?

— Nu, lucrează în atelierele domnilor Corbon și C-ia, pe strada Saint-Maur.

— Mi se pare că eu cunosc strada aceasta : e în suburbia Popincourt ?

— Nu știu.

— Așadar, reluă el prefăcându-se foarte liniștit, e hotărât lucru și hotărât bine că eu sunt Petre sau Louis Ricard, și că acel lucrător din atelierele domnilor Corbon este vicontele de Lucerolle ?

— Da.

— Și aceasta o știi numai tu ; numai tu ai putea spune și dovedi că eu nu sunt fiul contesei de Lucerolle ?

— Eu și doctorul Gervais.

— Doctorul Gervais ?

— Doctorul Gervais, pe care eu nu-l cunosc, nu va veni să se uite sub țâța mea stângă spre a vedea de am o pată roșie. Acum când lucrătorul Petre Ricard n-are ce să-ți mai spună, cred că nu mai ai de gând să-l vezi.

— Nu mai am nici o trebuință.

— Bine. Îmi poți spune acum pentru care motiv mi-ai împărtășit secretul acesta ?

— Mai înainte de a începe să fac ceva, n-am crezut că trebuia să nu știi și dumneata adevărul asupra nașterii dumitale.

— Ce vrei oare să faci ? strigă el cu un glas înfuriat.

— Ce vreau să fac ? Să cad la picioarele doamnei contese de Lucerolle și cu fruntea la pământ să-i cer iertare că am înșelat-o !

Două fulgere teribile se aprinseră în ochii vicontelui ; el sări asupra mamei sale, o apucă de gât și zguduind-o cu furie, îi strigă :

— Nu vei zice nici o vorbă, îți poruncesc să nu vorbești ! Fie din grația lui Petre Ricard ori a dracului, sunt viconte de Lucerolle și vreau să rămân viconte de Lucerolle. De vei scoate un cuvânt, mă înțelegi, un cuvânt...

Căutătura lui avu o licărire sinistră, care-i completa gândul.

Luiza se dădu înapoi cu spaimă.

— Celălalt facă ce va voi, reluă vrednicul fiu al lui Petre Ricard, nu mă privește pe mine aceasta... Eu nu i-am furat numele, mi-a fost dat, îl păstrez deci... Nu astăzi îmi poți schimba destinul și deoarece, atunci când trebuia să vorbești, ai tăcut, vei urma a fi mută ! Astfel voi putea să recunosc via iubire ce o ai pentru mine și-mi vei dovedi dragostea ta de mamă.

— Dar, așa înșel lumea, mint ! exclamă ea !

— Ești obișnuită cu aceasta, răspunse el cu asprime, aceasta o faci de douăzeci și patru de ani.

Ea gemu și aplecă capul.

— În sfârșit, ai să taci, reluă neînduratul vicontele iată ceea ce eu cer de la mama mea, iată ceea ce cer de la femeia lui Petre Ricard !

— Dar contele și contesa nu te iubesc, poate chiar te și urăsc deja.

— Acum când știu că nu sunt fiul lor, puțin îmi pasă ; mi-e de-ajuns să mă folosesc de avantajele poziției mele pe lângă dânșii.

Luiza nu-l cunoștea poate de-ajuns pe fiul său ; limbajul lui, care exprima așa de energic valoarea lui morală, trebuia să-i răpească cea din urmă iluzie.

— Nenorocitul, nenorocitul, își zise ea tremurând, va sfârși ca și tată-său !

Vicontele își răsucea cu ciudă mustața.

— Deja odată, zise Luiza, întâmplarea a dus-o pe contesă în fața fiului ei ; fără să bănuiască nimic, fără să priceapă ce simte, ea se interesează foarte mult de dânsul.

— Ce-mi pasă, mie ?

— Ah ! ce-ți pasă ?... Dar, dacă se vor întâlni din nou, fatalmente contesa îl va întreba, cum a întrebat deja pe Leontina Blanchard asupră-i ; atunci prin impresiile ei, prin acel ceva care vorbește inimii unei mame, ea singură poate să descopere adevărul !

Vicontele dădu din cap, și un zâmbet ciudat trecu pe buzele lui palide.

— Toate astea nu prea sunt probabile, zise el ; și apoi, dacă va fi vreo primejdie din această parte, voi găsi eu mijlocul de a mă feri.

Așadar ne-am înțeles, urmă el, uitându-se țintă la mama-sa ; ai să taci ?

— Dar...

El se uită amenințător la dânsa.

— Sunt și vreau să rămân viconte de Lucerolle, îi zise el cu un glas surd.

— Voi tăcea, voi tăcea ! îngână dânsa.

— Așa te vreau, răspunse el ; văd cu plăcere că ești o mamă bună.

— Doamne ! Doamne ! murmură ea ; așadar și eu sunt ticăloasă !...

XVIII

LA LUCRU !

Rămânând singur, vicontele începu a se învârti prin cameră, în prada unei agitații nespuse, având friguri. Era palid, vânăt chiar, buzele-i tremurau și privirile-i scânteiau.

— Ea m-a înțeles, va tăcea, murmură dânsul. Mamă, Luiza mi-e mamă, și tatăl meu a fost în temniță !... Ea mi-a spus și așa este. Ceea ce mi-a istorisit e pentru

mine ca un vis infernal... Dacă ea ar vorbi, ce cădere ! Dar nu, ea va tăcea, sunt fiul ei !... Pentru fiul ei o mamă nu se dă înapoi dinaintea nici unei fapte. Oh ! un moment m-am socotit zdrobit ca și cum trăsnetul ar fi căzut peste mine !... Se înțelege, o asemenea destăinuire...

Lasă, lasă, urmă el cu o mișcare din cap plină de trufie, vreau să cred că am visat, că un vis urât m-a chinuit. Sunt tot vicontele de Lucerolle și ca dovadă este că nobilul meu tată mi-a plătit ieri o parte din datorii.

Din nenorocire este celălalt... Părăsit de Petre Ricard, pentru ce n-a murit ? Ah ! trebuie ca vreun geniu rău să-l ocrotească ! El nu știe nimic, nu bănuiește nimic. Și apoi el e liniștit, fericit, deoarece se gândește să se însoare. Este lucrător, să fabrice broaște de uși și lacăte !... Totuși, cum m-a făcut să înțeleg Luiza, la un moment dat, el poate fi primejdios ; nu trebuie ca lucrul acesta să se întâmple, nu, nu trebuie.

Rămase un moment nemișcat, cu capul aplecat, cu sprâncenele încruntate, pierdut pe gânduri. Pe urmă reîncepu să umble prin casă repetând :

— Nu, nu trebuie !

Aproape pe dată el reluă :

— Ei, ei, dar nu e proastă mama mea ; ea vede de departe ce poate fi primejdios pentru fiul său.

El se opri în fața unei oglinzi și tresări deodată privindu-și figura.

— Dacă prietenii m-ar vedea în starea aceasta, își zise el, ar sta la îndoială dacă sunt eu.

Picături de sudoare rece îi curgeau pe frunte. Luă un șervet și-l trecu de mai multe ori pe față.

— Ah reluă el, dar impresionabil mai sunt și eu ! Lasă, lasă nu fii slab, viconte de Lucerolle ! În loc să te îndoi, trebuie să stai în picioare, cu fruntea sus, să faci față furtunii !

Gândindu-se la situația sa, sfârși ca să se îmbrace. Trase apoi sertarul unui scrin și-și umplu punga cu monede de aur.

Aruncă încă o privire în oglindă, ca să se asigure bine că figura lui reluase expresia-i obișnuită, și ieși din casă fără să spună nimănui nimic.

Unde se ducea oare ?

Îi venise o idee. Se ducea ca să-și pregătească mijloacele de acțiune spre a pune în executare un plan îndrăzneț pe care îl pregătise.

Nu pierdu multă vreme cu acel plan. Peste trei zile, îl găsim instalat în strada Goutte-d'Or, la Chapelle, într-o cămăruță pe care o închiriase și o mobilase sub numele de Scarlat Cholet, lucrător ceasornicar.

Acest nume își dăduse vicontele. Un negustor de mobile fusese agentul său în această împrejurare.

Când, pe la orele trei după-amiază, vicontele, devenit domnul Scarlat Cholet, se înfățișa în strada Goutte-d'Or spre a-și lua în stăpânire domiciliul, transformarea lui era completă. Strălucitorul viconte de Lucerolle semăna cu unul din lucrătorii al cărora meșteșug nu înăsprește mâinile și le păstrează albe. Redingota lui, tăiată după cea din urmă modă, fusese înlocuită printr-o jachetă cumpărată gata, peste care îmbrăcase o bluză albă. Restul costumului, de la ghetele împodobite cu cuie și până la pălăria de pâslă moale, nu semăna deloc cu cel ce vicontele îl purta de obicei.

Camera uneia din ființele ale căror toalete înzorzonate și priviri cutezătoare îi provoacă pe trecători îi servise ca să se travestească.

Cu mare grabă, portăreasa casei, o bătrână de vreo cincizeci de ani, se oferi să facă serviciul pentru domnul Scarlat Cholet. Dintr-o singură aruncătură de ochi, baba ghicise că noul chiriaș era un lucrător de mână. Ea nu se miră chiar deloc văzându-l că vine pe jos, fără să fie urmat de vreo trăsură sau de vreun om aducându-i albiturile și hainele.

— Draga mea doamnă, îi răspunse dânsul, mă voi folosi desigur de bunătatea dumitale.

— Dacă vrei, reluă dânsa, îți voi deretica prin casă și nu-ți voi cere mult.

— Bine, îmi vei deretica prin casă. Dar, trebuie să-ți spun că nu voi dormi des aici.

— Pricep, zise dânsa, clipind din ochi într-un mod foarte expresiv, ai altă casă... Ah ! tinerețea ! ești tânăr, râzi, cânți, petreci și n-ai grijă de ziua de mâine, vezi numai zile cu soare și te gândești numai la dragoste... Știu ce este viața, lasă ! De, am fost și eu de douăzeci de ani și am avut zile frumoase. Când ești tânără, frumoasă, zglobie, ai admiratori câți vrei ; ei nu știu ce să

mai născocească spre a-ți plăcea : te acoperă cu mătase, cu dantele, cu diamante ; vrei un apartament, repede aleargă să ți-l mobileze, vrei slugi, trăsură : iată, ia...

Și toate astea trec ca un vârtej și se duc ca un nor de fum, nu mai rămâne nimic, în urmă... Pe obraz au apărut încrețituri, ți-ai pierdut părul blond, castaniu, negru și ți-au căzut dinții !... Ei ! drăguțo, unde ți-este tinerețea ? A zburat. Și rochiile de mătase, dantelele, diamantele, trăsurile, caii, apartamentele scumpe, unde sunt ? Au zburat și ele. Aleargă după ele de poți !

Atunci ? Atunci înlocuiești cașmirul de India printr-un șal prost sau faci parte din brigada măturătoarelor de uliță sau, ca mine, te faci portăreasă, dacă n-ai avut nenorocirea să mori într-un pat de spital.

Tânărul începu să râdă.

— Istoria dumitale mi-o spui ? întrebă dânsul.

— Nu, dar eu n-am avut cu toate astea noroc, viața nu a fost dulce pentru mine. Dar la ce-s bune părerile de rău ? Trebuie să uit și să încerc a mă consola. Folosește-te de tinerețe, domnule, căci, oricât de fericit ești astăzi, nu știi ce-ți păstrează zilele care vin.

Tânărul tresări.

— Cum ți-am spus, zise dânsul, primesc ca să-mi dereteci prin casă ; îți voi da zece franci pe lună.

Și, spre a nu mai da loc la mulțumiri, o făcu să iasă din cameră luându-și rămas bun de la ea.

Peste o oră, vicontele, dându-și pe cât putea mai mult înfățișarea de lucrător, pornea spre uliția Saint-Maur, cu mâinile în buzunarele pantalonilor.

Mai înainte de a-l lovi pe Petre Ricard pe ascuns, printr-unul din mijloacele pe care le găsești ușor când ești mânat de ură, trebuia ca mai înainte de toate să cunoască obiceiurile tânărului.

— Trebuie să-l văd, își zise dânsul, și chiar de se va putea, să-l împrietenesc cu Cholet.

Cu toate că nu trăise niciodată ca lucrătorii, el cunoștea îndeajuns cele mai multe din defectele lor, știa că mulțimea din cârciumi, pe care o întâlnești la fiecare pas prin mahala, trăiau printr-înșii. El nu credea că se va amăgi gândindu-se că Petre Ricard, ca atâția alții, făcea stații lungi la cârciumă.

Era în uliția Saint-Maur, plimbându-se pe trotuar, când lucrătorii din atelierele domnilor Corbon și C-ia

ieșiră de la lucru. El îi văzu mai pe toți, dar nimic nu-l făcu să ghicească care era acela care-l interesa așa de mult.

Peste un moment, lucrătorii despărțindu-se în toate părțile, strada își recăpătă înfățișarea ei obișnuită. Dar vicontele văzuse pe mai mulți intrând într-o cârciumă. După ce stătu un moment pe gânduri, el se hotărî să treacă pragul prăvăliei.

— Trebuie ca să am cu totul aerul și portul unui lucrător, își zise dânsul.

Scoase din buzunarul paltonului o pungă plină cu tutun și o pipă pământ, pe jumătate înnegrită de un alt fumător și cumpărată de vicont; pe urmă el intră cu hotărâre în sala afumată și rău luminată a cârciumii.

Acolo se aflau vreo trei societăți de băutori; el îi recunoscu ușor pe lucrătorii de la domnii Corbon și C-ia. Erau cinci și ocupau numai jumătatea unei mese.

El se așeză la aceeași masă și-și puse înainte tutunul și pipa.

— Ce dorești să-ți dăm? îl întrebă o femeie grasă, roșcată, care trebuia să fie nevasta cârciumarului.

El se uită la paharele vecinilor săi și, spre a face ca dânșii, ceru un absint. Așteptând licoarea comandată, își umplu pipa și o aprinse. Lucrătorii fumau și dânșii fără să ia seama la două femei care se aflau în sală; ce e drept și cei doi bărbați care le însoțeau fumau și ei ca niște șerpi. De altminteri, într-o cârciumă, politețea nu prea are ce căuta.

Roșcovana îi aduse paharul de absint în care vicontele se grăbi a-și înmuia buzele prefăcându-se că simțea o mare mulțumire.

Fumându-și pipa, ceea ce desigur nu era o plăcere pentru dânsul, el asculta convorbirea celorlalți lucrători.

— Domnilor, zise unul, propun să bem pentru întoarcerea lui Robin, care ne părăsise.

Paharele se ridicară și cu toții le ciocniră, pe urmă băură spre a-și arăta bucuria ce le producea întoarcerea lui Robin printre vechii săi prieteni.

— Ia spune-ne, Robin, reluă altul, ce tot făceai cu Thibaut?

— Prea ești curios, răspunse Robin cu asprime.

— Se vede că afacerea n-a izbutit.

— Tot ce se poate.

— Și Thibaut, care nu e un prost, s-a certat cu Robin, zise un altul.

— Doi prieteni nedespărțiți ca dânșii, nu e cu putință.

— Ia spune tu, Robin, v-ați certat într-adevăr?

— Da.

— Pentru ce? Care e pricina?

— Ți-am mai spus că ești prea curios.

— Vezi, m-aș prinde că este la mijloc o istorie de muiere.

— Tu, ține-ți gura, răspunse Robin cam supărat; știi că ori de câte ori vorbești spui câte o prostie.

— Oricum, Robin, reluă altul, după câte ne-ai spus tu în ziua înmormântării lui Guérin, trebuie ca Thibaut să fie dintre bărbații care ajung...

— Cornorați! sfârși altul...

Și ridică două degete pe care le duse la frunte.

Toți afară de Robin, care se întunecase și mai mult, izbuniră în râs.

— Petre și cu dânsul sunt totuși astăzi cei mai buni prieteni din lume.

— Ei, tocmai din cauza asta.

— Un bărbat înșelat este totdeauna prieten cu amantul nevestei sale.

La numele lui Petre, rostit de către lucrător, vicontele tresărise și-și întinsese urechea spre a asculta mai bine.

— Oricum, reluă unul dintre lucrători, nu-l înțeleg pe Thibaut, e prea prost!

— Astăzi dimineață, Thibaut a întins, el cel dintâi, mâna lui Petre.

— Și apoi, poate că Thibaut face parte din tagma bărbaților care închid bucuros ochii ca să nu vadă nimic.

— Poate că nici n-are nimic de văzut, replică altul.

— Nu știi ce vorbești, deoarece prietenul Robin e singur...

— Atunci dacă e așa, nu am ce să mai zic.

— Astă-seară, ieșind de la lucru, Thibaut l-a luat pe braț pe Petre și au plecat amândoi cu Boyer.

— Petre l-a fermecat și pe Thibaut ca și pe Boyer și ca și pe alții, iată tot, zise Robin cu un glas mâniat.

— Robin, dragul meu, într-una din zile îți va veni și ție rândul.

— Nu-mi plac glumele proaste ! răspunse Robin.

Și un fulger de ură îi trecu prin ochi.

— Ei, ei, nu te supăra, Robin, zise celălalt glumeț, știm bine că Petre nu îți place deloc, că-l urăști.

— Da, da, îl urăsc ! spuse Robin aruncând colegilor săi o privire sălbatică.

— N-ar trebui să o spui așa de tare când el va fi maistru-șef !...

— Maistru-șef, el ! exclamă Robin furios, niciodată !

— Pentru lucrul acesta, domnul Corbon n-are să te întrebe pe tine.

— Am zis niciodată, m-ați priceput, niciodată ! Mai curând...

Restul frazei i se stinse pe buze.

În acel moment, un lucrător se aplecă spre vecinul său și îi zise la ureche :

— Cunoști tu pe acela de acolo, care stă la masa noastră ?

— Nu, acum îl văd pentru întâia dată, aici.

— Ne ascultă și nu pierde un singur cuvânt din cele ce spunem noi.

— Într-adevăr a cerut un absint pe care a uitat să-l bea, și-și fumează pipa strâmbându-se.

— Eu așa socotesc că ne spionează.

— Atunci face parte din poliție ?

— Cam așa mi se pare.

— Noi suntem lucrători ; spionii n-au ce căuta la noi.

— Uiți se vede că ne mai caută și acum oamenii care au făcut parte din Comună.

— Oh ! dacă ne ascultă pentru aceasta, noi nu vorbim politică.

— Ce v-a apucat, pe voi ? îi întrebă brusc Robin, plictisit că-i vedea vorbindu-și la ureche.

Unul dintre aceștia-i spuse câteva cuvinte încetișor.

— Ei, ei, zău, așa este, zise el tare, ei bine am să-l întreb eu ce vrea cu noi, individul.

Apoi, apostrofându-l pe viconte cu brutalitatea lui obișnuită, îi zise :

— Ei, ia ascultă, tu, bluză albă, poftești să ne spui ce cauți la masa aceasta așa de aproape de noi ?

— Te voi face mai întâi să observi, domnule, răspunse vicontele cu un ton aproape amabil, că dumneavoastră ocupați numai o parte din masă ; am luat acest loc liber cum puteam lua pe oricare altul.

— Bine, dar ne ascultați.

— Dacă vorbiți destul de tare ca să vă aud.

— În sfârșit, da ori ba, ești spion ?

— Întrebarea e indirectă, zise vicontele încercând să râdă ; voi răspunde totuși, ca să-ți iau orice teamă : nu sunt agent al prefecturii de poliție.

— De ! știi ? reluă Robin îndulcindu-se, eu nu te cunosc, tovarășii nu te cunosc nici ei, și apoi, stai singur acolo, fără să scoți o vorbă...

— Neavând cinstea să vă cunosc și să mă cunoașteți, nu mă puteam amesteca în vorbă.

— Așa este. Cum te cheamă ?

— Scarlat Cholet.

— Scarlat Cholet ? Nu cunosc. Și ce ești ?

— Lucrător ca și dumneavoastră.

— Ce meșteșug ai ?

— Sunt ceasornicar.

— Așa mai vii de acasă. O dată ce ești de-al nostru, apropie-te ; vom face cunoștință ciocnind paharele.

— Cu plăcere. Și dacă îmi dați voie plătesc un rând, spre a sărbători buna mea venire.

— Asta n-o putem refuza.

Spre a arăta că nu era tocmai începător, vicontele își luă inima în dinți și goli paharul. Apoi lovi în masă și porunci cârciumăresei, care veni pe dată, să mai umple o dată paharele.

O asemenea generozitate câștigă în parte-i toate simpatiile, și Robin cu ceilalți își făcură o bună idee despre el.

XIX

DOI PRIETENI NOI

Peste o jumătate de oră, când lucrătorii ieșiră din cârciumă, vicontele îi zise lui Robin :

— Te duci să prânzești cu domnii aceștia ?

— Da, răspunse Robin.

— Ești însurat, așadar ?

— Nu, sunt flăcău și liber ca aerul.

— Te felicit. Ei bine ! vrei să vii ca să prânzești cu mine ? te invit eu.

Robin se uită pe furiș la dânsul.

— Nu numai întâmplarea l-a adus pe băiatul acesta în cârciumă, se gândi el.

Pe urmă răspunse tare :

— Prea bine, primesc.

Ceilalți ieșiseră deja din prăvălie și se depărtau, crezând că Robin îi va ajunge din urmă.

— Ei se duc la dreapta, reluă vicontele, noi să cotim la stânga.

Luară o stradă transversală care mergea spre canal, depărtându-se de strada Saint-Maur.

— Cunoști pe aici un loc unde mâncând cumsecade, să putem vorbi în tihnă, nesupărați de nimeni ? întrebă vicontele.

— Da, vino încoace.

Peste cinci minute, Robin se opri zicând :

— Acolo, vom fi bine.

Și arătă tovarășului său ușa unui negustor de vinuri — birtași cum sunt mulți în Paris.

— Cabinet de societate, citi vicontele pe firmă, asta ne și trebuie ; să intrăm.

Se suiră pe o scară în spirală care ducea la etajul al doilea și intrară într-o cămăruță unde un băiat, având un șorț înainte, cu șervet la subțioară, îi urmă spre a însemna pe o tăbliță mâncărurile ce le doreau.

Vicontele se uită la listă și, ca un om obișnuit a fi ascultat, îi porunci chelnerului.

— Ei, ei, își zicea Robin ascultându-l, da, merge nu glumă, prietenul ; se vede că punga nu-i este goală. Oh ! ceasornicarii câștigă cât vor !

Vicontele voia, ce e drept, să facă bine lucrurile, spre a-și căpăta cu desăvârșire simpatia noului său prieten și comanda vinurile cele mai bune socotind că ele îi vor descreți figura care rămânea tot posacă.

Așteptarea nu i-a fost înșelată căci atunci când chelnerul aduse poamele, Robin începuse a zâmbi. Două pahare de vin bun, vechi, îl înveseliră de-a binelea.

— Bun vin, zise el plesnind din limbă ; păcat că nu-l pot bea în toate zilele. Se vede că voi, ceasornicarii, nu prea mâncați și nu beți lucruri rele.

— Îmi place să prânzesc bine din vreme în vreme.

— Totuși trebuie să ai cu ce plăti.

— Firește.

— Cât câștigi pe zi ?

— De la opt până la cincisprezece franci, după timp.

— Ești flăcău ?

— Vezi bine ! Nevasta, copiii îți mănâncă tot.

— Lucrul acesta îl văd și eu împrejurul meu. Și faci ceva economii ?

— Ce ? Economii, pentru ce ?

— Atunci, trăiești de azi pe mâine și cum se întâmplă ? !...

— Da. Dar, ca și tovarășilor mei, mi se întâmplă des ca să-mi fie punga goală.

— Știu ce va să zică lucrul acesta, zise Robin, nu prea e vesel. Totuși, dragă Cholet, mie îmi placi, căci îmi pari băiat bun. Acum, iată momentul de a fi serioși și de a vorbi în tihnă. Ghicesc după aerul tău că ai să-mi spui ceva, poate să-mi ceri ceva ; căci, la urma urmelor, nu pentru frumusețea ochilor mei mi-ai oferit prânzul acesta.

Te înștiințez că trebuie să vorbești pe față cu mine ; nu umbla cu șiretlicuri, nu-mi plac. Mai înainte de toate spune-mi, când ai intrat în cârciumă, pe mine mă căutai ?

— Nu, deoarece nu te cunoșteam.

— Așadar căutai pe altul ?

— Da.

— Așa îmi placi ; vezi, mie îmi trebuie să fie sincer cineva. Acum, spune-mi ce voiai să-mi spui ? te ascult.

— Vorbind cu tovarășii tăi ai pomenit de un individ pe nume Petre...

Fruntea lui Robin se posomorî pe dată. El își puse coatele pe masă și se uită țintă la tovarășul său.

— Da, zise el, am vorbit de Petre, și pe urmă ?

— Mi s-a părut a observa că nu-l prea iubești.

— Îl urăsc de moarte ; și pe urmă ?

— Mai înainte de a mă explica, trebuie...

— Ce ?

— Ca să știi dacă Petre despre care vorbeai și pe care îl urăști este același individ cu un Petre pe care nu-l iubesc eu deloc.

— Ce face Petre al tău ?

— Este lăcătuș și lucrează în atelierele domnilor Corbon ; n-are familie și ceilalți lucrători din ateliere îl cunosc numai sub numele de Petre. Un om cu numele de Guérin, care era protectorul său, a murit acum câtăva vreme.

— Nu te înșeli, zise Robin, el este.

— Ei bine ! atunci, Robin, îți pot spune că ura mea pentru omul acesta este tot așa de mare cât și a ta.

— Acum, reluă Robin, pricep pentru ce ne ascultai în cârciumă și pentru ce m-ai poftit la masă. Ți-ai zis : Robin îl urăște pe Petre, el mă va înțelege ; ura lui poate s-o slujească pe a mea.

— Așa este.

— Să vedem, spune ce ți-a făcut el ție ?

— Poate tot ce ți-a făcut și ție.

— Ei ? ce vrei să zici ?

— Nu e el amantul, după cât spunea tovarășii tăi, al unei femei tinere și frumoase, a unui individ Thibaut ?

Robin făcu o mișcare bruscă și două fulgere îi trecură prin ochi.

— Iubesc o fată tâără, urmă ipocritul viconte, și o iubește și dânsul.

— Ah ! făcu Robin.

— Dar, eu nu-s cel iubit.

— Cu toate astea ești băiat nostim.

— Se vede că domnul Petre este și mai nostim decât mine ; trebuie să-ți spun că eu nu l-am văzut niciodată.

— Oh ! o mutră de rând, un aer trufaș atâta tot... Ce proaste sunt femeile, ce proaste sunt !

— În sfârșit, fata îl primește pe domnul Petre și eu sunt respins. Am aflat chiar, acum trei zile, că se vor căsători în curând.

— E bogată, fata ?

— Nu, este lucrătoare ; dar frumoasă... oh ! frumoasă...

— Eh, îmi pare că o iubești grozav.

— O ador, sunt nebun după dânsa... Și Petre acesta... Vezi, sunt momente când mă simt în stare să fac orice.

— Ești gelos ?

— Da, sunt gelos până la nebunie.

— Ca și mine, mormăi Robin.

— Noi îl urâm deopotrivă pe acest afurisit Petre, reluă vicontele ; ei bine, îți propun să ne asociem urile.

— Bine. Dar tot trebuie să știm ce avem să facem.

— Vom vedea.

— Nu-l vei împiedica pe Petre ca să se însoare cu frumoasa ta, dacă așa îi este gândul, zise Robin dând din cap, după cum nu-i pot împiedica nici eu pe patroni ca să se prăpădească după dânsul.

— Nu se știe.

— Petre nu-i om care să se sperie și căruia să-i fie frică. Ți-o spun, între noi, dar m-aș gândi bine mai înainte de a-l ataca în față.

— Dar se poate să-l atacăm pe la spate.

— Oh ! știu și eu ; dar cum ? Petre este așezat ca o fată mare ; nu-l vezi nici în cârciumi, nici la baluri ; nu-i cu putință să-i cauți ceartă. De aș fi găsit prilej de mult îi dădeam eu câteva. M-am gândit pe urmă ca să-l aștept noaptea la colțul unei străzi și să sar asupră-i. Dar sunt și gardiștii, nu e prudent.

— Așadar, după tine, Petre e neatacabil ?

— Da.

— Și crezi că noi doi ?...

— Nu știu. Ai vreo idee ?

— Nu, dar căutând bine...

— El te supără, mă supără și pe mine, acesta e hotărât ; trebuie ca el să dispară.

— Da, așa ar trebui.

— Spre a ajunge la rezultatul acesta, sunt două mijloace : a-l lovi în cap cu o bâtă ori a-i băga un cuțit în gât. Dar pentru aceasta nu m-aș apuca niciodată ; cu toată ura și setea mea de răzbunare, nu voi întrebuința cuțitul : nu e prudent. Ia spune-mi, domnule Cholet, ideea de a ucide un om, cum tai un pui ori un vițel, nu te îngrozește ?

— Ba da...

— Vezi bine ! Aceasta mă face să zic că trebuie mai mult decât gelozie și ură spre a deveni ucigași.

Vicontele aplecase capul. Pornise pe un povârniș repede, în josul căruia vedea o prăpastie fără fund, dar el a vrut aceasta.

— S-ar mai putea apoi, reluă Robin, să-l aruncăm, într-o noapte întunecoasă în canal ori în Sena. Ar fi

mai bine decât să-l omorâm cu bâta ori cu cuțitul.

— Da, ai dreptate, zise vicontele cu un glas înăbușit.

— Ah ! dacă am fi bogați, dacă am avea bani !...

— Ce am face ?

— Am sfârși repede de tot.

— Nu înțeleg ce fel, îngână vicontele.

Ticălosul înțelegea prea bine, dar în fața crimei îl apucase spaima.

— Sunt în Paris mulți inși care se însărcinează bucuros cu asemenea treburi pentru câțiva napoleoni, răspunse Robin.

— Îi cunoști ?

— Știu unde să găsesc pe unul. Acesta e un soi de fiară sălbatică în stare să omoare un om pentru o monedă de doi franci. Este bătrân deja, dar totuși puternic ca un taur. Nu-i cunosc trecutul, pe care-l ascunde cu mare grijă, dar abia după silințele ce face să se ferească de a da ochii cu agenții de poliție, e ușor de ghicit că a avut o dată urâte treburi cu ei și cu justiția. Plin de prudență de altminteri, el iese pe uliță numai noaptea. Desigur, că nu începe acum.

— Atunci crezi ?

— Cred ? Sunt sigur că pentru zece napoleoni, poate și pentru cinci moș Ramoneau s-ar însărcina a-l face să-i treacă gustul de pâine domnului Petre.

— Ah ! Ramoneau îl cheamă ?

— Moș Ramoneau. Așa îi zice lumea în cârciuma unde se duce mai în toate serile și unde eu îl întâlnesc uneori.

— Poate că nu-l cunoști îndeajuns...

Robin dădu din umeri.

— Mi-a fost de-ajuns să vorbesc o dată cu dânsul, zise el, pentru ca să știu de ce este în stare.

— Are el vreun mijloc de trai ?

— Nici unul ; moș Ramoneau nu e nici măcar peticar ; trăiește cum poate și din ce ia. Dar acestea sunt vorbe zadarnice, cum ți-am spus moș Ramoneau nu lucrează degeaba.

Vicontele sta la îndoială. Nu ajunge cineva scelerat de azi până mâine. Agitația lui lăuntrică era foarte mare ; sentimentele cele mai opuse se luptau strașnic într-însul. Dar el știa așa de bine să se stăpânească în-

cât privirea cercetătoare a lui Robin, ațintită asupra figurii lui impasibile, nu putu să ghicească nimic din cele ce se petreceau într-însul.

În cele din urmă, el și-l închipui pe adevăratul conte de Lucerolle venind să-și reclame drepturile și luându-i titlul de care era așa de mândru, și averea pe care el o considerase totdeauna ca a sa.

Gândindu-se că putea fi doborât din culmea măririlor visate în nămolul unde mucezesc atâți nenorociți, simți sângele înghețându-i în vine și apoi, aproape pe dată, apucându-l ca un fel de nebunie.

Atunci, spre a goni spectrul negru, își scutură capul cu putere. Ezitarea lui dispăruse.

— Aș putea să găsesc lesne o sută de franci și chiar două sute de franci ! zise el lui Robin.

Ochii lucrătorului licăriră ca doi cărbuni aprinși.

— În cazul acesta, zise el, moș Ramoneau va fi al nostru. Îndată ce va primi o arvună din suma cu care ne vom învoi, el va începe să lucreze și, până în opt zile... Nu mai trebuie să-ți spun restul.

Vicontele aruncă o privire speriată spre ușă.

— N-ai grijă, reluă Robin, sunt mușterii jos, chelnerul n-are vreme să asculte pe la uși. Trebuie să-l văd pe moș Ramoneau și să-i șoptesc câteva cuvinte la ureche.

— Da.

— Am putea să-l vedem pe urmă amândoi.

— Când ?

— Mâine, dacă vrei.

— Bine, mâine. Unde ne vom întâlni ?

— Pe bulevardul exterior, în colțul străzii Migdalolor. Primul venit îl va aștepta pe celălalt.

— La ce oră ?

— La nouă.

— Prea bine.

XX

MOȘ RAMONEAU

Peste o oră, adică pe la ora zece și jumătate, Robin intra într-o cârciumă infectă și întunecoasă de pe strada Rigolelor, o stradă murdară, cotită și prost pavată.

Câțiva bărbați zdrențăroși, cu figuri îngrozitoare, stăteau împrejurul unei mese, beau și cântau, împreună cu niște femei palide, slabe, cu ochii duși în fundul capului, ale cărora priviri provocatoare ca și hainele murdare te făceau să vezi pe dată ce soi de femei erau.

Singur, retras într-o parte, un bătrân, nu mai puțin zdrențăros decât ceilalți, își fuma pipa în fața unui pahar gol, în care se vedea că fusese rachiu.

Era moș Ramoneau.

— Bună seara, moșule, zise Robin așezându-se în fața lui.

Bătrânul se mulțumi să răspundă printr-o mișcare din cap.

— Ah, ce ai, ești tăcut astă-seară, reluă Robin.

Moș Ramoneau își scoase pipa din gură și răspunse :

— Da.

— Ce, nu cumva nu merg deloc treburile ?

Bătrânul îi arătă paharul gol.

— Înțeleg, zise Robin râzând, nu mai ai nici o para în pungă.

— Da.

— Nu ți se dă pe datorie, aici ?

— Nu mi se mai dă.

— Ah ! vei fi abuzat poate.

Bătrânul ridică din umeri.

Robin luă paharul și lovi cu el în masă.

Ochii mici ai moșului Ramoneau clipiră cu bucurie.

— Da, bătrân lacom, zise Robin, da, fac cinste eu.

— Bun, zise bătrânul scoțând un nor de fum acru, care te făcea să strănuți și să tușești.

— Dumneata m-ai chemat ? întrebă cârciumăreasa pe Robin.

— Da, băbușca. Ai să ne dai două rachiuri, bune însă, m-ai înțeles, bine ?

— Cine plătește ?

— Oh ! ce curioasă ești !... Iată, adăugă el arătând o monedă de un franc, vezi că încă nu mi-am păpat leafa.

— Totdeauna îi este frică, zise moș Ramoneau dând din umeri, ticul lui obișnuit.

Cârciumăreasa le aduse rachiul. Moș Ramoneau se grăbi a sorbi de două ori din pahar spre a-și uda puțin gâtlejul.

— Minunat, murmură el.

— Așadar, ziceam, moș Ramoneau, reluă Robin, că afacerile nu sunt strălucite.

— Rele chiar.

— E tocmai vremea să mai ciupești economiile.

— N-am economii.

— Și nici n-ai de lucru, nu-i plăcută stare.

— Tristă.

— Dar este biroul de binefacere, moș Ramoneau.

— Nu, nu asta.

— Totuși nu trebuie să mori de foame.

— Aștept.

— Ce aștepți ?

Altă mișcare din umeri a bătrânului.

— Aceasta e treaba mea, mormăi el.

— Nu te întreb de tainele tale, moș Ramoneau. Dar putem vorbi, nu-i așa ?

— Da.

— Aș vrea să-ți propun ceva poate.

Bătrânul își puse pe masă pipa și opri asupra lui Robin o căutătură întrebătoare.

— Câțiva napoleoni de câștigat, reluă încetișor Robin întinzându-se pe deasupra mesei.

Ochii lui moș Ramoneau clipiră iarăși.

— Câțiva napoleoni, bun, făcu el ; câți vor fi ?

— Cel puțin cinci.

— Bun. Ce va trebui să fac ca să îi câștig ?

Robin se întinse din nou. Capul lui și al moșului Ramoneau se atingeau aproape.

— Un om care supără pe altul, de trimis undeva, răspunse Robin coborând și mai mult glasul.

— Grav, făcu moș Ramoneau.

— Așadar, nu vrei ?

— Cinci napoleoni, nu e de-ajuns.

— Poate se va mări suma.

— Trebuie îndoită.

— Se va îndoi.

— Bun. Pe când afacerea ?

— Chiar mâine.

— Departe de aici ?

— În Paris.

— Dă banii.

— Mâine seară, la ora nouă și jumătate, cineva îți va aduce aici jumătate din sumă.

— Bun. Va trebui să-mi arătați omul.

— Ți se vor da destule instrucțiuni pentru ca să-l cunoști repede.

— Este bătrân ori tânăr ?

— Tânăr : de douăzeci și patru până la douăzeci și șase de ani.

— Ce face ?

— Este lucrător.

— Cum îl cheamă ?

— Petre.

— Numai atâta ?

— Da.

Moș Ramoneau își luă paharul, fără a uita ca să dea din umeri, și restul rachiului îi alunecă pe gât ca printr-o pâlnie.

— Prea bine, zise Robin ridicându-se, mâine seară, la nouă și jumătate, ne-am învoit ?

Bătrânul răspunse dând din cap. El încerca de a face să se aprindă, cu ajutorul unui chibrit, ceea ce mai rămânea din tutunul umed pe care îl pusese în pipă.

Robin o chemă pe cârciumăreasă și, dându-i moneda de un franc în mână, îi zise :

— Vei da restul bunului moș Ramoneau.

Pe urmă, mulțumit de ce făcuse în seara aceea, ieși din cârciumă.

A doua zi seara, vicontele și el s-au întâlnit exact la ora stabilită. La ora nouă și jumătate fix, ei intrau în cârciuma din strada Rigolelor unde moș Ramoneau îi aștepta de o oră fumându-și pipa sa înnegrită și veche.

După obicei, bătrânul îi salută printr-o mișcare din cap. Dar deja privirea lui înfășurase de sus până jos pe tovarășul lui Robin. El fu mulțumit de examinarea sa, fiindcă fizionomia sa lugubră părea să se înveselească.

Sala cârciumii era populată de oaspeții ei obișnuiți, și abia dacă mai putea cineva deosebi figurile în mijlocul fumului de tutun gros, și mirosind greu.

— Poți să te înăbuși aici ! murmură Robin.

Apoi, apropiindu-se de bătrânică, după cum îi zicea el, îi zise câteva cuvinte la ureche.

— Aceasta, căreia vicontele îi poruncise două sticle cu vinul ei cel mai bun, îi răspunse încetișor :

— Treceți în spate, vă voi deschide ușa camerei mele.

Peste un moment, cele trei persoane de care ne ocupăm, se instalaseră în camera cârciumăresei.

— Mai întâi, zise Robin, să ne asigurăm că nimeni nu ne poate auzi, e bine să fim prudenți.

Și ocoli camera ciocnind din distanță în distanță în zid.

— Nici o cameră nu e alături, zise el reluându-și locul la masă. De altminteri, moș Ramoneau n-are urechi de cârpă ; nu trebuie ca să strigăm ca surzii.

Vicontele umplea paharele.

— Moș Ramoneau, reluă Robin, nu trebuie să-ți mai spun că tovarășul acesta este persoana de care ți-am vorbit ieri.

— Îmi place, zise bătrânul.

— Deja este ceva, zise Robin râzând.

— Și aceasta este ceva, răspunse bătrânul bețiv dând pe gât paharul său cu vin.

— Prietenul meu, reluă Robin, știe ce am vorbit ieri seară amândoi.

— Bine. Aveți banii ?

Vicontele își scutură buzunarul jiletei și un mic sunet metalic se auzi.

Figura bătrânului tâlhar se descreți cu desăvârșire și ochii lui de fiară sălbatică scânteiară.

— Bine ! zise el întinzând paharul.

După ce-l sorbi și pe acela cu aceeași repeziciune ca și pe cel dintâi, el se uită pe rând la ambii tineri dând necontenit din umeri.

— Dar nu s-a sfârșit, zise el, e la mijloc o treabă urâtă, și doresc, mai înainte de toate, să știu cu cine am de-a face. Cum te cheamă pe dumneata ? urmă el adresându-se vicontelui.

— Scarlat Cholet ; sunt lucrător ceasornicar.

— Bun. Și unde stai ?

— La Montmartre, strada Goutte-d'Or.

— Bun. Tot nu s-a sfârșit încă. Dumneata vrei să te scapi de flăcăul acela numit Petre ?

— Nu, nu, reluă iute vicontele, tovarășul meu și cu mine reprezentăm pe altă persoană.

Bătrânul clipi din ochi și făcu o mișcare formidabilă din umeri.

— Îmi ziceam și eu că era de mirare ca doi zvăpăiați ca voi să nu vă faceți treburile singuri ; ei ! m-aș prinde

că e dragoste la mijloc ; tot istoria aceasta e totdeauna : femeia, pretutindeni femeia.

— Dar ce deștept e moș Ramoneau ! Știi că a ghicit ! zise Robin.

— Tinerilor, eu cunosc viața.

— Asta, așa este.

— Voi vedea pe persoana pe care voi o reprezentați ?

— Cu neputință, răspunse vicontele ; persoana aceea vrea cu orice chip să rămână necunoscută.

Umărul drept al moșului Ramoneau i se ridică până la vârful capului.

— Ah ! ah ! stă în umbră, zise el. Bun, lucrul acesta eu îl înțeleg. Este bogată această persoană misterioasă ?

— Bogată, nu, dar e oricum cu dare de mână.

— Cât vă dă vouă, ca să vă ocupați de trebușoarele acestea ? întrebă deodată moș Ramoneau.

Vicontele și Robin schimbară repede o privire.

— Dar încă nu știm, răspunse falsul ceasornicar.

— Mielușeii mei, reluă bătrânul, o operație ca aceasta trebuie plătită scump, omul vostru nu vă poate da mai puțin de o mie de franci. Dacă nu ar face așa, voi v-ați lăsa ca să vă păcălească. Și, pentru partea mea, eu cer jumătate din suma aceasta.

— Cinci sute de franci ! exclamă Robin.

— Da, băiete, cinci sute.

— Dar, moș Ramoneau...

— Dacă vă place, iată.

— Ah ! ceri prea mult.

— Nu, pentru că voi fi nevoit să iau ajutoare.

Convorbirea aceasta începuse a-i părea lungă vicontelui, care nu se prea simțea tocmai bine.

— Bine, zise el, voi face totul pentru ca să capeți suma pe care o ceri.

Cuvintele acestea îl făcură pe Robin, ai cărui ochi se făcură mari, să tresară.

— Ei, ei, își zise el, așadar e mai bogat decât se arată ? Ori nu e ceasornicar cum eu nu sunt mareșal, ori fură banii.

Din parte-i moș Ramoneau cugeta :

— Bun ! eu m-am lăsat a fi tras pe sfoară ca un dobitoc și nătâng ce sunt ! Trebuia să cer un bilet de o mie. Bun ! bun ! am să fac așa ca să nu pierd.

— Cum ne-am înțeles, reluă el, cu glas tare, aveți să-mi dați jumătate din bani.

Vicontele îi întinse în față două sute cincizeci de franci în aur.

— Minunat ! mormăi bătrânul care, tot dând din umerii amândoi, contempla aurul în extaz.

După ce își sătură îndeajuns privirea, el luă delicat, una după alta, monedele de aur în degetele-i tremurânde și le puse pe rând în buzunarul jiletei.

— Restul sumei mi se va număra îndată după ce voi sfârși treaba ? întrebă dânsul.

— Chiar în ziua aceea ori a doua zi.

— Bun. Acum, trebuie să vedem ce să-i facem aceluia.

Cuvintele acestea sinistre fură urmate de o tăcere lungă.

Vicontele și Robin gâfâiau amândoi, picături mari de sudoare rece le umezeau fruntea, și simțeau ca o povară enormă pe piept. Singur, bătrânul scelerat părea cu totul liniștit.

Oribilul târg se făcuse, vicontele dăduse prețul sângelui.

XXI

O SOCIETATE DE TREABĂ

Văzând că cei doi tovarăși ai săi tăceau și că mutenia lor se putea prelungi multă vreme încă, moș Ramoneau începu el să vorbească.

— Aștept, zise el, ca să-mi dați informațiile ce-mi sunt necesare ; trebuie să casc ochii ca să nu iau un iepure drept un lup. După ce-l voi recunoaște pe tânăr ?

— Ca să-i poți iscăli pașaportul, îți trebuie semnalmentele lui, răspunse Robin. Talie zveltă, figură lungă cu obrajii puțin colorați, părul castaniu deschis, mustață la fel, un aer grav. Poartă vara bluză. Lucrează în strada Saint-Maur, și mai în toate serile după muncă se duce acasă, în strada Saint-Sebastien nr. 28.

— Bun ! și seara, ce face ?

Robin se uită la falsul ceasornicar, invitându-l să vorbească și dânsul.

— De trei patru ori pe săptămână, răspunse vicontele, se duce din strada Saint-Sebastien în strada Lille nr. 62.

— Bun ! zise moș Ramoneau, distanța e mare.

Dar el trebuie să ia omnibusul.

— La dus, dar de obicei se întoarce pe jos în strada Saint-Sebastien.

— Bun ! bun ! murmură bătrânul.

El părea foarte mulțumit.

— Tinere, reluă dânsul adresâdu-se către viconte, deoarece ești așa de bine informat, trebuie să știi ce caută el așa de des în strada Lille.

— Se duce să vadă o femeie.

— Bănuiam. Fată ori măritată ?

— Fată.

— Atunci e o lucrătoare și se duce pe la ea având intenția s-o ia de nevastă ?

— Așa se zice.

— Toate acestea, vezi, nu-s inutile de știut. Dânsa stă cu părinții ?

— Tatăl și mama sa au murit.

— Orfană ?

— În timpul războiului, tatăl ei a fost împușcat de nemți.

— Ei, ce spui ? zise bătrânul, ridicând repede capul.

— Spun că tatăl său a fost împușcat de prusaci. Aceasta a produs o astfel de impresie asupra mamei sale, încât femeia a murit aproape pe dată.

— Urmează, urmează, zise bătrânul foarte agitat.

— Nu mai știu nimic.

— Cum ! nu știi unde s-a întâmplat acest lucru ?

— Într-un sat din Est, dar nu mi-a spus numele. Tatăl era moșier, avea o frumoasă proprietate, pare-se ; prusacii i-au prădat casa și pe urmă i-au dat foc.

Ochii lui moș Ramoneau se măriră și mișcările umerilor nu mai conteneau.

— Cum se numește această fată ? zise el.

— Leontina Blanchard.

Bătrânul tresări pe scaun.

— Ce, o cunoști ? întrebă vicontele mirat de agitația bătrânului scelerat.

— Nu, dar am mai auzit vorbindu-se despre bărbatul împușcat, despre femeia moartă și despre casa incendiată.

— Ah !

— Sunt unele lucruri și mai extraordinare în viață. Mai știu apoi că fata avea un bunic orb.

— Așa este.

— Ce a devenit el, bătrânul Blanchard ?

— Nepoata sa locuiește cu dânsul.

Ochii lui Ramoneau luceau ciudat.

— Bun ! reluă el după o mică tăcere, știu tot ce voiam să știu. Chiar de mâine, mielușeii mei, mă voi ocupa de afacerea voastră. Ce oră să fie acum ? întrebă el ridicându-se.

— Unsprezece ceasuri trecute, răspunse Robin.

— Dacă e așa, vă las, trebuie să mă duc ca să mă culc. Bună seara !

El își înfundă până pe nas vechea sa pălărie de pâslă și ieși din cameră.

Robin și vicontele se uitară unul la altul. Erau vineți la față.

— Ciudat lucru ! murmură falsul ceasornicar.

— Ce e ciudat ?

— Ca el să cunoască familia Blanchard.

— Moș Ramoneau probabil că este de prin partea locului.

— Oricum, lucrul acesta nu-mi vine în gând. Și apoi nu știu din ce pricină, dar nu am încredere în el.

— De ! nu pot răspunde de nimeni.

— Așadar îl socotești capabil să ne trădeze ?

— Nu, dacă nu se va lăsa a fi prins, altfel ar fi în stare să spună tot.

— Vezi, vezi... zise vicontele cu teamă.

— Nu cumva îți pare rău ?...

— Nu știu, răspunse dânsul îngrijorat.

— Mai odinioară ți-am făcut un semn, nu m-ai înțeles ; voiam să te împiedic de a-i spune cum te cheamă și unde stai.

Un zâmbet alunecă pe buzele vicontelui.

— Așa e, zise el, am făcut rău. Dar el te cunoaște pe tine.

Robin dădu din cap.

— Moș Ramoneau nu-mi știe nici numele, nici ce fac, și cu atât mai puțin unde locuiesc, zise el ; eu sunt prudent. Puțin îmi pasă de ceea ce gândește el despre mine. Își închipuie negreșit că sunt ca dânsul și ca ceilalți clienți ai acestui stabiliment, un tâlhar ori un hoț. Eu am

venit aici astă-seară pentru cea din urmă dată și te sfătuiesc să nu mai pui picioarele pe aici : să fim prudenți.

După ce vicontele plăti cheltuiala, plecară amândoi din cârciumă și coborâră repede până în bulevardul exterior, unde se despărțiră.

La vechea barieră Belleville, falsul ceasornicar sări într-o birjă spre a se duce să-și schimbe mai repede costumul și să redevină strălucitorul viconte de Lucerolle.

În această vreme, suindu-se pe colina de la Menilmontant, cotind la dreapta, moș Ramoneau luă o potecă ce cobora spre Charonna și duce, printre grădini și vii, în spatele cimitirului Père-Lachaise.

În curând, el sosi în fața unei căsuțe izolate, negre, năruită aproape și pe care ar fi putut-o crede cineva părăsită, așa era de veche și de prăpădită. Crăpături mari se vedeau în ziduri, a căror tencuială căzuse demult ; jumătate din geamuri lipseau de la ferestrele care aveau încă, totuși, niște vechi obloane găurite ; acoperișul nu era într-o stare mai bună.

Casa aceasta, cu o înfățișare posomorâtă, era cu alte cuvinte o ruină deschisă din toate părțile vântului și ploii.

Niște urme de mari litere negre care se mai vedeau pe fațadă, indicau că, cu mulți ani mai înainte, fusese acolo un debit de băuturi oferite celor ce ieșeau duminica la plimbare în acea parte.

Împrejurul ruinei, ca și înăuntru, domnea o tăcere adâncă.

Moș Ramoneau scoase o cheie din buzunar, deschise o ușă și dispăru într-un fel de coridor strâmt unde, după ce închise ușa la loc, nu mai vedea deloc. Totuși el izbuti să ajungă la capătul coridorului fără să se lovească prea tare de ziduri. Deschise încă o ușă, închisă numai cu clanța, și coborî pe o scară ce ducea în beciurile ruinei.

Încă n-ajunsese jos de tot și un zgomot de glasuri ajunse la urechea sa în același timp când raze de lumină trecând prin crăpăturile unei uși îi izbi ochii.

— Bun, își zise el, sunt aici.

Merse spre locul de unde venea lumina și bătu la ușă într-un mod aparte.

Aceasta se deschise pe dată și moș Ramoneau intră într-un beci de aproape trei metri pătrați, luminat de o lampă atârnată de boltă prin mijlocul unui aparat de

cupru care putea mira pe oricine îl vedea în acea fundătură murdară și puturoasă.

În mijlocul beciului era o masă rotundă și împrejurul mesei patru persoane : trei bărbați cu figuri sinistre și o femeie încă tânără, amanta sau nevasta unuia dintr-înșii. În fund, pe un pat de lagăr milităresc, se vedea o saltea și o plapumă veche, pe urmă un maldăr de paie aproape putrede pe care trebuia să se fi dormit des. În fine, pe niște scânduri fixate de zid cu niște cuie enorme și cu scoabe, era o oarecare cantitate de lucruri mai mult sau mai puțin de valoare, care proveneau desigur din hoții de curând săvârșite.

Femeia deschise moșului Ramoneau. Bărbații rămaseseră locului, nesocotind cu cale să se deranjeze și să întrerupă prânzul pe care tocmai îl gustau.

— Ei, bătrânul ! zise unul cu gura plină, faceți un loc, măi. Friguroaso, împrumută-i scaunul tău, tu vei sta pe pat ; Ramoneau nu va refuza să bea un pahar cu noi.

— Mie mi-e sete totdeauna, răspunse bătrânul.

— Ei bine ! bea, beți v bătrân, paharul ți-e plin, este acela al Friguroasei.

— Bun ! zise el strâmbându-se, vrând să zâmbească, am să-i cunosc gândurile.

— Poți fi pe pace, moșule, gândurile ei nu-s la tine.

— Ce-mi pasă ? de mult nu mă mai gândesc la așa ceva.

— Lui Ramoneau mai mult îi place să bea ! zise altul.

— Da, băiete, căci numai în fundul paharului mai găsesc puțină veselie.

— Atunci, moșule, trebuie să fi băut cam mult astă-seară, pentru că îmi pari foarte vesel.

— Da, am băut și vin, mult mai bun decât vinul vostru.

— Ah ! bătrân șiret, ai fi fost în stare să lucrezi singur !

Moș Ramoneau făcu o mișcare din umeri foarte accentuată.

— Iar începe să se miște, zise unul din bărbați pufnind în râs ; asta nu-i va să zică nimic.

— Așa zău, bătrânule, reluă cel care-i zisese Friguroasei să-i dea scaunul și paharul, vii cam târziu să ne vezi ; nu cumva ai să ne spui ceva nou ?

— Vezi bine !

Pe dată furculițele fură lăsate să se odihnească și, cu coatele rezemate pe mână, cu ochii ațintiți, se uitară la moș Ramoneau.

— Haide, moșule, explică-ne, nu ne face să ne prăpădim de nerăbdare.

— Cred că am o afacere superbă...

— Nu e de-ajuns să crezi, trebuie să fii sigur.

— Bun ! ei bine, sunt sigur.

— Minunat, moșule !

— Am venit astă-seară să vă văd pentru că am nevoie de voi.

— Oh ! te puteai scuti de a ne-o mai spune !

— Vă previn însă că-mi rezerv de a dirija afacerea.

— Ce ambițios ești ! Ia te uită ! vrei să fii general !

— Ne-am înțeles !

— Da, dacă ne vei dovedi că ai o afacere bună.

— Bun ! de altfel, chiar de vă voi explica afacerea de la alfa până la omega, tot n-ați putea face nimic fără mine.

— Asta, moșule, e aprecierea ta, ține-ți-o pe seamă. Dar noi așteptăm să ne împărtășești descoperirea ta, și tu nu ne spui nimic.

— Mai înainte de toate, se află în strada Saint-Sebastien un om care trebuie să moară în curând.

— Vreun bătrân bogat putred, care a avut un al treilea atac de apoplexie ?

— Nu, un tânăr, care azi e sănătos ca tunul.

— Înțeleg îi trebuie... o operație chirurgicală ?

— Ei, nu-i prost, bărdăhănosul ! repede a ghicit.

— Dacă cumva nu se va găsi mai puțin primejdios și mai plăcut a-l sili să facă o baie fără voie !

— Și asta e ceva bun și chiar prescrisă de medici.

— În sfârșit, tânărul din strada Saint-Sebastien e un om care încurcă treburile altora și care trebuie trimis să vadă ce se petrece în oala dracului.

— Ei, dracul poate că n-are asemenea instrument de bucătărie.

— Dar, în ce și-ar face el atunci supe ?

— Șopârlă are dreptate ; o dată ce dracul are căldare, pentru ce n-ar avea și oale de fiert supe ?

— Bun ! destule glume, reluă moș Ramoneau ; asta-i va să zică a vorbi fără a spune nimic. Afacerea din strada

Saint-Sebastien nu-i mai nimic, deoarece nu e plătită scump.

— Cât ?

— Douăzeci de napoleoni.

Bătrânul își lua partea francului.

— Slab, când e vorba să împărțim în patru.

— Dar, reluă moș Ramoneau o afacere aduce alta ; vorbind despre întâia care nu e mare, am descoperit una excelentă.

— Așa mai pricepem.

— Spune-o, care e, ziseră ceilalți.

— Ei bine ! tânărul cocoș din strada Saint-Sebastien face curte unei puicuțe din strada Lille. Aceasta locuiește cu bunicul ei, un bătrân fără vedere, trecut de șaptezeci de ani.

— Orb ?

— Da. Și orbul acesta are acasă aur și bilete de bancă.

— Ce sumă ?

— Vreo treizeci de mii de franci.

— Minunat ! exclamară tâlharii.

— Ramoneau, de unde ai aflat tu acest lucru ?

— Ce-ți pasă, o dată ce-l știu ?

— Te poți înșela.

— Nu.

— L-ai văzut oare pe orb numărându-și banii ?

— Știu că el posedă cel puțin suma aceasta. E de-ajuns atâta.

— O dată ce tu ești așa de sigur...

— Bătrânul Blanchard — așa-l cheamă pe orb — avea o moșie frumoasă în Lorena. Prusacii au venit în țara aceea și, pentru cauze pe care nu e folositor să vi le spun, au ars totul. Pe urmă a venit anexarea. Bătrânul orb și nepoată-sa n-au vrut să mai stea în satul lor, care a devenit prusian ; atunci bătrânul Blanchard a vândut moșia și a luat bani gheață, suma rotundă de treizeci de mii de franci.

— Da multe lucruri mai știe și moș Ramoneau !

— Dar bine, voi știți că el era în Lorena pe timpul războiului.

— Da, eram acolo, și dracul l-a adus pe Blanchard în Paris.

— Bine. Dar nimic nu dovedește că orbul ține acasă cei treizeci de mii de franci.

Bătrânul dădu tare din umeri.

— Nu sunt nici două luni de când a venit el în Paris ; m-aș prinde pe o sută contra una că nici nu s-a gândit încă a-și plasa banii.

— În cele din urmă, se prea poate, și Ramoneau trebuie să aibă dreptate.

— Spre a fi cu desăvârșire siguri, n-avem decât să luăm măsuri ca să ne informăm.

— O mică vizită domiciliară...

— Dacă se poate intra în casă.

— Cu îndrăzneală intri oriunde.

— E totdeauna mai lesne de intrat decât de ieșit.

— Numai neîndemânaticii se lasă a fi prinși. Ceea ce ne-a spus bătrânul mi se pare foarte serios, tovarăși ; părerea mea este că trebuie să studiem afacerea cât mai repede. Chiar de mâine dimineață, ne vom pune cu toții la lucru ; auzi, Friguroaso ?

— Da, aud.

— Vei scoate să vadă soarele rochia ta de zile mari. Ne vom duce cu toții în strada Lille. Va trebui să deschidem ochii și să nu ne lăsăm a fi urmăriți de vreun spion. La ora unsprezece seara, ne vom întâlni aici, la raport. Iată ordinele. Ne vom ocupa totodată și de drăguțul din strada Saint-Sebastien : nu trebuie să neglijăm nimic. Tu, Șopârlă, vei îndeplini rolul tău obișnuit în colțurile întunecoase și de-a lungul zidurilor. Tu, vei ține urma vânatului și fiindcă ești priceput, la momentul potrivit, vei sări pe dânsul ; îți dau cu tine pe Moulinet ; el te va urma pas cu pas, gata să-ți dea o mână de ajutor. Nu mai e de zis că treaba voastră e afacere de noapte. Feriți-vă de patrule ; nu le mai întâlnești decât pe dânsele pe uliță. Ciudat regim, zău : fără să mai socotesc că orașul a restabilit toate becurile de gaz. E plicticos, dar e așa.

— Și tu, Griffard, ce ai să faci ? întrebă Moulinet.

— Nu te îngriji de lucrul acesta, răspunse căpetenia ; Friguroasa și cu mine ne însărcinăm în special în strada Lille.

— Dar moș Ramoneau ?

— Bătrânul va dormi mâine. Vrea să ne fie general, se va arăta în ziua bătăliei. Acum, moșule, urmă Griffard întorcându-se spre Ramoneau, cât ai primit deja ca arvună ?

— Jumătate.

— Ar fi trebuit să ceri toată suma. În sfârșit, fie, golește-ți buzunarele !

Bătrânul știa cum se petreceau de obicei lucrurile în beciul ruinei ; de aceea avusese grijă să scoată cincizeci de franci din suma primită, care erau ascunși asupră-i. El goli buzunarul jiletei și trânti pe masă zece bucăți de aur.

— Să vedem buzunarele celelalte, zise Griffard care-i urmărea toate mișcările cu ochii unei pisici care pândește un șoarece.

Moș Ramoneau își întoarse unul după altul toate buzunarele.

Sceleratii au între ei o încredere foarte mărginită. Griffard n-a crezut ce-a văzut și a început să-i facă inspecția trenților bătrânului. Nu simți nimic. De altfel, sigur că ascunzătoarea sa era aproape cu neputință de găsit, moș Ramoneau se lăsă pipăit fără cea mai mică împotrivire.

— Bine, bine, reluă căpetenia. Acum să împărțim.

El lăsă doi napoleoni în fața moșului Ramoneau, puse trei înaintea lui Șopârlă, împinse doi spre Moulinet și ținu pe seama sa pe ceilalți trei.

— Șopârlă îți datorează zece franci, zise el lui Moulinet.

Moș Ramoneau își puse partea sa în buzunar fără să facă nici o observație.

— Dar eu ? zise Friguroasa care se apropiase de masă, nădăjduind că nu va fi uitată la împărțeală.

— Tu, răspunse Griffard, ești hrănită, îmbrăcată, ți se dă locuință, ce mai ceri altceva ?

— Tot același lucru totdeauna ! zise ea cam mâniată.

Și se întoarse mormăind pe pat.

— Lasă, nu mai tot mârâi, îi zise Griffard ; dacă ești de treabă, după afacerea din strada Lille, îți vom face un dar frumos.

— Făgăduiala nu te costă nimic, zise ea cu un glas supărat ; de mult îmi tot făgăduiești lucruri mari și nu îmi dai nici mici măcar.

— Vezi de-ți închide pliscul, Friguroaso ; prea pălăvrăgești mult ; culcă-te dacă ai gust de ceartă și lasă-ne în pace.

Cei patru ticăloși, care făceau parte dintr-o contrabandă de tâlhari bine organizată, avându-și căpitanul și locotenenții — Griffard era unul dintre aceștia din urmă — mai vorbiră încă o jumătate de ceas și pe urmă se despărțiră.

Friguroasa rămase singură, întinsă pe pat unde adormise.

XXIII

FRIGUROASA

Dacă o persoană străină de obiceiurile și moravurile tâlharilor ar fi văzut-o pe Friguroasa în ajun în beciul casei izolate, desigur că n-ar fi recunoscut-o a doua zi, mergând încetișor pe unul din trotuarele străzii Lille. Ea purta o rochie de lână violetă cu o rotondă de mătase, împodobită cu mai multe șiruri de perle negre. Niște ghete aproape noi îi încălțau picioarele și pe părul ei blond împletit și aranjat cu gust ea pusese o pălărie de tul, nouă încă, împodobită cu panglici și cu un buchet de viorele. Dacă veți adăuga apoi un aer modest, rezervat și onest, ați putea s-o luați drept o lucrătoare ori o femeie în casă care se duce să facă vreun comision.

Trecând pe dinaintea numărului 62, ea abia își aruncă ochii asupra casei. Cu toate acestea tresări și prin ochi îi trecu un fulger de bucurie. Desigur era mulțumită. Ce văzuse ?

Ea se întoarse înapoi și coborî repede pe cheiul Voltaire, unde îl găsi pe Griffard, care se preumbla de-a lungul parapetului, părând că petrecea mult de tot privind la pescarii cu undița.

— Ei bine ! o întrebă el, văzut-ai casa ?

— Da. Are cinci etaje, fără a socoti camerele de sub acoperiș.

— N-are poarta acoperită ?

— Nu. Trebuie să fie locuită de oameni cu stare mijlocie, chiar și cu lucrători mai cu dare de mână ; dacă vor fi două-trei apartamente mari, e lucru mare.

— Atunci e foarte bine. Unde este camera portăresei ?

— N-am căutat să văd.

— Totuși, ți-am spus că e cel mai important lucru.

— Da, dar am văzut altceva.

— Ce ?

— O tăbliță atârnată de un cui lângă poartă.

— Ei bine ?

— Și iată ce am citit pe tăbliță : o cameră mobilată de închiriat chiar de acum.

— Bravo ! zise Griffard ai cărui ochi scânteiară.

— Înțelegi așadar, pentru ce m-am grăbit să vin după tine.

— Trebuia să intri și să ceri ca să vezi camera.

— N-am vrut să fac nimic fără să te înștiințez.

— Ești prudentă, n-am nimic de zis despre aceasta.

— Acum, ce trebuie să fac ?

— Ei ! se mai întreabă lucrul acesta ? Să închiriezi camera numaidecât.

— Îmi poate cere chiria pe o lună ori o jumătate de lună înainte.

— Ia 20 de franci ; trebuie ca diseară să fii mutată... Așa îmi place, lucrurile merg ca pe roate ! Haide ! Du-te, eu te aștept în curtea Luvrului. Ia spune, nu i-ai văzut pe ceilalți ?

— L-am zărit pe Moulinet la colțul uliței Belechasse.

— De altminteri, ei nu mai au ce face în strada Lille acum. O dată ce tu vei fi chiriașa casei, vei ști iute tot ce se petrece înăuntru. Fă așa ca să fii gentilă cu portăreasa. Este trebuincios.

Friguroasa porni din nou spre strada Lille, pe când Griffard mergea pe chei spre a trece Sena, pe podul Sfinților-Părinți.

Peste zece minute, Friguroasa își reluase aerul ei blajin și onest și intră în locuința soților Fabrice. Bărbatul cosea niște tălpi la o pereche de pantofi. Nevasta cârpea niște rufe.

— Aveți în casă o cămăruță mobilată de închiriat, zise Friguroasa cu un glas sfios aproape ; pot s-o văd ?

Fabrice își așează ochelarii pe nas ca să vadă mai bine cu cine avea de-a face. Nevastă-sa răspunse :

— E o cameră mică și fără sobă.

— Oh ! nu face nimic, vara nu e nevoie de foc.

— Pentru dumneata vrei s-o închiriezi ?

— Da, doamnă. Acum stau în strada Saint-Denis și caut să mă apropii de strada unde lucrez.

— Ești lucrătoare ?
— Da, doamnă, cusătoreasă.
— Și lucrezi ?
— Pentru Bon-Marché.
— Lucrezi acasă ?
— Adesea, da, doamnă, dar mi se dă de lucru și în atelier.

Mai înainte de a cădea în mocirla, de unde într-o zi Griffard o scosese spre a face dintr-însa ceea ce știm, Friguroasa, care se numea Enrieta Mebire, era, într-adevăr, cusătoreasă și chiar foarte dibace în mânuirea acului. Ea lucrase pentru un atelier ce avea o întreprindere de confecții destul de mare pentru casa Bon-Marché.

Ca pe atâtea alte nenorocite care nu pot să se împotrivească ispitei răului, cochetăria, dorința de a avea rochii de mătase, giuvaeruri, dragostea plăcerilor și lenea o pierduse. Întâia cădere fu urmată de multe altele. Când o femeie ajunge în nămol, degeaba se silește să iasă, tot se afundă din ce în ce mai rău. Astfel Friguroasa se rostogolise pe povârnișul fatal unde viciul își aruncă victimele și coborâse în fundul priporului negru unde se plănuiesc crimele.

— Camera este la etajul al șaselea, reluă portăreasa, e o mansardă ; nu știu dacă-ți va plăcea.
— Pot s-o văd ?
— Da, vederea nu costă nimic.
— Dumneavoastră o închiriați ?
— Da, suntem însărcinați cu aceasta de către chiriașul ei. Este un tânăr.

Fabrice nu crezu că făcea rău istorisind multe lucruri unei chiriașe care o obliga așa de mult.

. . . . . .

După-amiază, Leontina coborâse spre a cumpăra ceva, ea întredeschise ușa și înaintă frumosu-i cap spre a zice bună ziua prietenilor săi Fabrice pe care nu-i uita niciodată.

— Oh ! ce frumoasă fată ! zise Friguroasa când fata dispăru.
— Nu este așa ? zise portăreasa ; ei bine, ea este înțeleaptă și bună pe cât e de frumoasă și de gingașă.

Îi lipsește numai puțină veselie, dar nu prea poate fi voioasă după nenorocirile ce au căzut peste dânsa.
— Stă aici ?
— Da, la etajul al doilea, cu bunicul său, un om foarte de treabă, care pe lângă altele are și nenorocirea de a fi orb.

Și spre a face plăcerea noii chiriașe, care părea a se interesa mult de fată, ea îi istorisi tot ce știa din istoria familiei Blanchard.

— Domnul Blanchard trebuie să aibă ceva bani, urmă ea ; dar acest lucru nu o împiedică pe domnișoara Leontina ca să lucreze de dimineață până seara ; ea repară dantelele damelor din marea nobilime ; lucrează admirabil. Ea are cunoștințe foarte bune, între altele pe fata unui conte, care-i este prietenă intimă. Înțelegi că atâta timp cât va voi să lucreze, va avea totdeauna de lucru.
— Este prea fericită ; nu e ca noi cusătoresele, care avem pe fiece an câteva luni când nu lucrăm.
— Așa e. Dar toate femeile n-au talentul domnișoarei Leontina. Totuși cred că ea nu va lucra totdeauna ca acum ; odată măritată, va trebui să se ocupe de bătrânul ei bunic, de bărbat, de casă, nu mai vorbesc de copii, care vor veni și ei desigur.
— Așadar, se căsătorește ?
— Așa se vorbește de câteva zile. Noi îl cunoaștem pe tânăr, pot chiar să zic mai mult, domnișoara Leontina nu va fi amăgită : este cel mai bun și cel mai de treabă tânăr din tot Parisul ; și apoi blând și așezat ca o fată mare, și un lucrător cum nu se găsesc mulți.

Făcând-o astfel să vorbească pe doamna Fabrice, care avea ca mai toate femeile cusurul de a-i plăcea să vorbească, Friguroasa afla în două zile mai tot ce voia să știe.

XXIII

ÎNAINTEA EXPEDIȚIEI

A treia zi, Friguroasa se sculă devreme.

Pe la ora șapte și jumătate, ea coborî și zise doamnei Fabrice :
— Mă duc la magazin, probabil mă vor opri în atelier.
— Noroc bun, domnișoară ! îi răspunse portăreasa.

Friguroasa urcă în strada Bac până în strada Cherche-Midi unde luă un loc în omnibusul care mergea la gara de nord. De acolo, se duse pe jos până în bulevardele exterioare și porni spre partea din Belleville, vecină cu Près-Saint-Gervais. Acolo, ca în toate mahalalele excentrice ale Parisului, se găsesc niște străzi strâmte, murdare, rău pavate, întunecoase, unde circulă o populație mizerabilă de bieți copii slabi, acoperiți cu zdrențe. Cea mai mare parte din case, rău clădite, cu zidurile netencuite pe dinafară, au o înfățișare și mai tristă decât străzile.

Pe dată ce intri în aceste mahalale sărace, inima ți se strânge și pare că ești tot mâhnit.

Friguroasa intră în coridorul întunecos și umed al uneia din aceste case, la ferestrele căreia stăteau atârnate tot soiul de rufe ce se uscau la vânt.

Acolo locuia Griffard.

Beciul casei izolate în mijlocul viilor era numai un loc de întâlnire unde el îi primea pe oamenii puși sub ordinele sale și le comunica poruncile căpeteniei superioare.

— Deja ! ai și venit ! strigă el cu mirare văzând-o pe Friguroasă intrând.

— Tu îmi dăduseși patru zile, mi-au trebuit numai două, iată tot.

— Așadar, știi...

— Mai tot ce puteam să aflu.

— Orbul are aur ?

— Da, ceea ce a spus moș Ramoneau e adevărat.

— N-are nici un interes să mintă. La ce etaj stă el ?

— La al doilea, ușa din dreapta. Sunt numai câte două uși în fiecare sălită.

— Da, Moulinet mi-a spus deja aceasta. Ai luat forma broaștei ?

Ea scoase din corsaj o cârpă care învelea ceva cu care luase acea formă.

— Bun, cum ar spune moș Ramoneau ! zise dânsul râzând. La ce oră se culcă ei ?

— Pe la ora nouă, când nu vine tânărul.

— Ah ! da, tânărul din strada Saint-Sébastien. Ce, nu se duce în toate zilele ?

— Numai la două zile și duminica. Ieri n-a venit.

— Știu, Șopârlă l-a pândit degeaba.

— Va veni astă-seară și nu va veni mâine.

— Atunci trebuie ca afacerea să se facă mâine ; am vremea să pregătesc tot. Bătrânul va veni cu mine. Ai spus când ai închiriat camera că ai tată și un frate ?

— Da.

— Vom intra în casă pe la orele nouă ; dacă portăreasa ne va vedea trecând, tu vei fi acolo și vei zice : „Ei, tata și fratele meu Iuliu !“

— Cred că veți putea trece fără să vă vadă nimeni ; voi sta înaintea ferestrei camerei lor.

— Mai bine este așa, este mai sigur. După ce vom sfârși, va trebui să plecăm ; te-ai gândit la aceasta ?

— Voi sta în camera portarilor. Portăreasa închide poarta de intrare tocmai la orele 10.

— Atunci toate merg bine ; avem mai multă vreme decât ne trebuie ca să scotocim prin mobile.

— Și apoi eu voi face așa încât poarta să nu fie cu desăvârșire închisă.

Griffard luă o bucată de hârtie și un creion.

— Acum, zise el, spune-mi cum sunt așezate camerele apartamentului.

Friguroasa îi făcu descrierea camerelor.

Pe măsură ce ea vorbea, el făcea cu o mână dibace planul locuinței.

— Văd localul ca și cum aș fi într-însul, zise el, după ce sfârși. Intri : în față sufrageria, îndată la dreapta camera orbului, al cărui pat se află la stânga intrând, deoarece fereastra este la extremitatea cealaltă ; alături camera fetei, care e despărțită prin perete de casa vecină.

„Orbul nu mă neliniștește, urmă el ca și cum ar fi vorbit singur, îl vom birui lesne ; dar este fata... dacă ar dormi măcar ! Dar, asta-i ! bizuie-te pe așa ceva ! Fetele au urechile și ochii totdeauna deschiși ; visează, da, dar deștepte... Ne va trebui dibăcie, sânge rece, un singur țipăt ar pierde tot !“

Friguroasa apăsă cu putere pe brațul lui.

— Ce tot mormăi ? îi zise ea speriată ; nu cumva ai de gând să-i omori ?

— Aș ! răspunse el cu un ton superb, ce mă iei drept un neghiob ? Eu nu omor lumea : las pe seama altora această afacere ; și pe urmă tu știi bine că mi-e groază de sânge. Poți fi fără grijă, drăguță, voi avea în buzu-

nar o sticluță plină cu un lichid cu totul inofensiv, care îi va adormi pe orb și pe nepoată-sa și le va procura până a doua zi dimineața visuri foarte plăcute.

Friguroasa, neavând nimic de făcut mai bun, petrecu o parte din zi în camera lui Griffard. Seara ea se întoarse în strada Lille, unde sosi pe la ora șapte, ca și cum se întorcea de la atelier după o zi întreagă de lucru.

Stătu un moment de vorbă cu portăreasa, apoi urcă în camera sa, unde stătu o jumătate de oră, pe urmă reveni la doamna Fabrice, spunându-i că, nevrând să se culce așa de devreme, venea să-i țină de urât.

Friguroasa se pregătea pentru rolul ce avea să-i joace a doua zi.

Ea plecă în camera sa tocmai pe la orele zece și jumătate, după ce-l văzuse pe Petre ieșind din casă.

A doua zi, se prefăcu că se ducea din nou la lucru. Neavând nimic nou de spus lui Griffard, își omorî timpul cum putu, plimbându-se.

La ora șapte, ca și în ajun, ea era în camera portarilor, vorbind cu doamna Fabrice ale cărei prietenie și încredere știuse să le capete.

Era acolo de zece minute numai, când Leontina intră în cameră și-i zise portăresei :

— Mă duc să petrec seara la domnișoara de Lucerolle, mă voi întoarce poate cam târziu, bunicul meu este în camera sa și se va culca devreme. Totuși, doamnă Fabrice, îți las cheia apartamentului și dacă va avea trebuință de ceva....

— N-ai nici o grijă, domnișoară, nici eu nici Fabrice nu plecăm de acasă astă-seară.

Fata plecă.

Friguroasa ascultase cu mare emoție, și-și zicea că Griffard avea un noroc nespus.

Acum, trebuia să-l anunțe că-l va găsi pe orb singur în apartament. Lucrul acesta nu era anevoios, deoarece Griffard, hoț experimentat și care nu neglija nici una din precauțiile bune de luat, îi dăduse întâlnire pentru ora opt, la colțul străzii Beaune, spre a fi înștiințat dacă ceva neprevăzut nu era să-l facă să-și schimbe planul sau a amâna executarea lui pe altă zi.

Deci, peste câteva minute după plecarea Leontinei, Friguroasa se duse spre a lua ultimele ordine ale lui Griffard.

Însă, pe când făcea un ocol mare spre a ajunge în strada Beaune, Petre sosea în strada Lille.

— Cum ! dumneata ești, domnule Petre ? întrebă portăreasa mirată !

— Cum vezi ! răspunse el zâmbind.

— Zău ! nu erai așteptat astă-seară și ca dovadă e că domnișoara Leontina a plecat de acasă.

— Da, știu că avea de gând să se ducă s-o vadă astă-seară pe domnișoara Ernestina de Lucerolle. Domnul Blanchard m-a însărcinat cu o afacere, pe care am putut-o sfârși peste zi și am preferat să vin să-i spun rezultatul astă-seară, decât să mai aștept până mâine.

— Oricum, domnișoarei Leontina are să-i pară rău că a plecat.

— Aceasta nu mă va împiedica să vin mâine, și poimâine, duminică devreme.

— Domnișoara Leontina mi-a lăsat cheia apartamentului, să ți-o dau.

— Nu-mi trebuie, mulțumesc, doamnă Fabrice. Domnul Blanchard desigur că încă nu s-a culcat. Unde este domnul Fabrice ?

— Oh ! peste drum, probabil, își face partida de pichet.

Tânărul urcă repede cele două etaje și bătu la ușa domnului Blanchard care veni, pe dibuite, să-i deschidă.

— Scumpul meu prieten, zise bătrânul, înțeleg că ai venit înadins ca să-mi aduci mica sumă pe care ai binevoit să te însărcinezi a o scoate în locul meu.

— Îți aduc, într-adevăr, trei sute cincizeci de franci, domnule Blanchard ; dar n-am venit tocmai înadins ; trebuia să văd pe cineva în strada Vivienne și m-am folosit de prilej spre a veni până aici ; câțiva pași mai mult.

— Se vede că ești tânăr și că ai picioare bune, zise bătrânul râzând.

— Domnule Blanchard, iată-ți banii, reluă Petre.

— Bine, prietene, pune-i pe cămin ; mai târziu, când ea se va întoarce, ori mâine de dimineață, Leontina îi va lua ; sunt pentru cheltuielile ei.

Petre puse biletele de bancă pe cămin, într-un vas.

Friguroasa și Griffard vorbeau încă împreună, când Șopârla sosi în strada Beaune, gâfâind.

Griffard se strâmbă puțin și ochii lui întrebară pe subordonatul său.

— L-am urmărit pe tânărul din strada Saint-Sebastien, începu dânsul.

— Ai făcut rău, îl întrerupse Griffard brusc, deoarece ne hotărâsem că nu ne vom ocupa astăzi de dânsul.

— Lasă-mă să termin ; și apoi n-am călcat ordinele : numai la ora nouă trebuie să mă aflu în strada Lille. Iată ceea ce vroiam să-ți spun : l-am urmărit pe tânăr până în strada Lille ! el se află în acest moment la bătrânul orb.

Fruntea lui Griffard se posomorî.

— Afurisitul ! mormăi el printre dinți, tocmai când afacerea se prezenta așa de bine !...

Și, apoi, întorcându-se spre Friguroasă, adăugă :

— Ce tot spuneai tu că nu va veni în astă-seară ?

Și zicându-i aceste vorbe încruntă din sprâncene, ceea ce însemna că furtuna se apropia. Apoi urmă :

— Așa știi să te uiți, așa știi să asculți ; astfel suntem informați...

— Nu înțeleg deloc, răspunse Friguroasa, care tremura sub privirea locotenentului.

— Acum, nu mai putem face nimic... murmură acesta. Toate erau așa de bine pregătite !... Mie nu-mi plac lucrurile care târâgănează : se fac rău, în general. Și apoi astăzi e una, mâine va fi alta... și vremea trece și nu facem nimic !

— Negăsind-o pe fată acasă, îndrăzni a zice Friguroasa, se poate ca el să nu stea mult cu orbul.

— Ei vezi, la aceasta nu m-am gândit ; zău, poate că ai dreptate, Friguroaso. Unde e Moulinet ? întrebă el pe Șopârlă.

— În strada Lille, el nu pierde din ochi intrarea casei cu nr. 62.

— Bine. Bătrânul va sosi aici peste un moment, la ora nouă, vom fi și noi în strada Lille, dacă nu te voi vedea va fi semn că tânărul a plecat. Atunci noi vom lucra. M-ai înțeles bine ?

— Da.

— Tu, Friguroaso, întoarce-te acasă și nu pleca din camera portarilor.

Friguroasa porni într-o parte, Șopârlă într-alta.

XXIV

HOȚIA

La ora nouă, Griffard și moș Ramoneau se aflau în strada Lille. Ei trecură fără să se oprească pe dinaintea numărului 62, dar după ce făcură aproape cincizeci de pași, se întoarseră încet înapoi. Griffard se uita cu luare aminte în toate părțile.

— Nu-i văd, îi zise el încetișor lui Ramoneau ; aceasta ne spune că pasărea a zburat. Orbul e singur, probabil s-a și culcat ; trebuie ca toate să fie terminate până când se va întoarce porumbița.

— Haide, mergi, răspunse bătrânul.

— Da, și mai ales să căscăm ochii în patru.

Griffard intră cel dintâi, urmat de aproape de Ramoneau. Ei alunecară, ca niște umbre, fără zgomot, pe dinaintea camerei portarilor și urcară scara încetișor.

Portăreasa, care vorbea cu Friguroasa, nu auzi nimic. De altfel, complicea hoților, în picioare, cu spatele spre alee, ascundea aproape cu totul ușa cu geamuri. Fabrice încă nu-și sfârșise partida de pichet.

Friguroasa, cu ochii ațintiți asupra ceasornicului de perete din camera portarilor, văzuse, cu mare grijă, acul arătând ora nouă, pe urmă, pe rând, opt minute după ceas. Atunci, auzind un zgomot ușor, ea își aruncă ochii într-o parte și văzu trecând două umbre.

— Ei sunt, zise ea.

Îngrijorarea ei crescu, pentru că nici portăreasa nici ea nu-l văzuseră pe Petre plecând.

— Dar poftim pe scaun, domnișoară Enrieta, îi zise pentru a treia sau a patra oară prea încrezătoarea doamnă Fabrice ; obosești stând astfel în picioare.

De astă dată, Friguroasa se grăbi a primi invitația.

Pentru un moment, ea-și simțea picioarele șovăindu-i, și în urechi sângele îi vâjâia cu putere, pare că anunța o amețeală. Cu toate acestea, ea avu grijă să-și pună scaunul lângă ușă.

— Ce greu e aerul astă-seară ! reluă portăreasa.

— Așa este, toată ziua a fost o căldură nesuferită.

— Acum cerul e acoperit cu nori, negreșit vom avea o furtună la noapte. Ce are lampa mea oare ? Abia ne luminează. Ah ! nu e de mirare, fitilul abia arde.

Din măsură de precauție, Friguroasa avusese grijă să micșoreze lumina lămpii.

În sălița etajului al doilea, Griffard se oprise ; și pe când Ramoneau mai urca vreo cinci-șase trepte ca să se asigure dacă cineva din ai casei nu se dă jos, spre a-și preveni complicele, acesta introduse o cheie în broască și deschise ușa cu aceeași ușurință ca și cum ar fi fost închisă numai cu clanța.

El îi făcu semn lui Ramoneau, care reveni lângă dânsul și amândoi pătrunseră în apartament. Griffard închise ușa la loc și ei rămaseră într-un deplin întuneric.

— Aprinde-ți lumânărica, zise el la ureche, lui Ramoneau ; nu trebuie să ne jenăm, în orice caz chiriașul nu ne va vedea.

Domnul Blanchard se culcase îndată după plecarea lui Petre, dar încă nu dormea. Auzind deschizându-se ușa camerei sale, se ridică în sus. Crezu că nepoata-sa se întorcea deja.

— Tu ești, fetițo ? zise el ; n-ai stat mult, ce, n-ai găsit-o pe domnișoara de Lucerolle ?

Firește, el nu căpătă nici un răspuns.

— Leontino, ce ai ? reluă el cu un început de neliniște, de ce nu-mi vorbești ?

Griffard se uitase deja prin cameră și inventariase mobila.

Ramoneau, care înaintase lângă cămin, pusese mâna pe biletele de bancă punându-le în buzunar.

— Ei, urmă bătrânul, ești mâhnită : doamna Fabrice ți-a spus că Petre a venit în lipsa ta. El n-a stat mult...

Domnul Blanchard n-avu vreme să-și sfârșească fraza.

Cei doi mizerabili se apropiaseră de pat și Griffard, sărind asupra orbului care nu era în stare să se apere, îl legase repede peste gură cu o basma.

Surprins de acest atac brutal, bătrânul n-avu vreme să scoată nici un țipăt. El nu putea ști cu cine avea de-a face, dar instinctul îl făcu să ghicească pe dată că unul sau mai mulți făcători de rele intraseră în camera sa. El încercă să se lupte cu energie și se zmuci cu furie. Cu toată silința ce-și dădea ca să țipe, nu putu chema pe nimeni în ajutor. Niște sunete răgușite, înăbușite, semănând cu horcăitul unui om în agonie, putură singure să-i scape din piept.

— Ține-l bine, zise Griffard lui Ramoneau, am să-l adorm.

Cu toate că vorbele acestea fuseseră zise cu un glas încet, bătrânul le auzi. Părul i se zbârli pe cap, el socoti că sceleratul era să-i înfigă un cuțit în piept. Vru să sară jos din pat, dar numai o mișcare bruscă putu face, căci Ramoneau, ascultând de porunca lui Griffard, apăsă cu toată greutatea sa asupră-i.

Griffard scosese deja din buzunar și destupase o sticluță plină cu o substanță lichidă incoloră, care răspândi pe dată în cameră un miros tare de cloroform. Ținând basmaua strânsă bine, Griffard puse sticla sub nasul orbului și-l sili să respire lichidul.

Un moment orbul se agită convulsiv, scoțând gemete surde ; pe urmă pleoapele i se coborâră pe ochi și capul i se rostogoli pe pernă.

— Acum putem deschide mobilele... șopti Griffard punând în buzunar basmaua și sticluța.

— Bine, doarme ? întrebă Ramoneau.

— Nici cu tunul nu l-ai putea deștepta...

Orbul nu mai avea alte mișcări decât ale respirației sale încete și regulate.

— Dacă nu te-ai amăgit, Ramoneau, zise Griffard, dacă orbul își are banii tot aici, și dacă eu nu mă înșel, avem să-i găsim aici într-unul din sertarele acestui birou.

— Ușor de deschis, zise Ramoneau reluând lumânărica de pe cămin unde o pusese, bătrânul nici nu i-a ascuns sub cheie.

— Nu ne aștepta vizita, răspunse Griffard.

El deschise întâiul sertar în care se aflau numai hârtii fără valoare pentru dânșii, dar cutezătorul scelerat nu se înșelase, în acel birou se afla unica avere a domnului Blanchard sau mai bine zis zestrea Leontinei. În al doilea sertar pe care el îl deschise, fără să-și dea osteneala de a-l închide la loc pe primul, el văzu un portofel, pe care moș Ramoneau îl luă repede.

— Poate că nu e acolo, zise Griffard plimbându-și mâna prin fundul sertarului. Iată banii, urmă el scoțând un săculeț de piele plin cu monede de aur.

— Și eu am bani în portofel, zise Ramoneau care deschizându-l, căsca ochii mari, spre a contempla mai bine un oarecare număr de bilete de bancă, cu care era plin unul din buzunarele portofelului.

— Ia să vedem, zise Griffard, cu ochii scânteietori, ascunzând repede punga de piele.

— Uită-te.

— Superb ! zise Griffard uimit. Nu mai este nimic în portofel ?

— Nu, iată și alte hârtii, răspunse Ramoneau, deschizând alt buzunar al portofelului.

— Nu sunt bilete.

— Nu, sunt titluri de rentă.

— Păcat, titlurile nu se schimbă lesne și pot compromite.

— Ce, nu cumva vrei să le lași ?

— Nici că-mi vine.

— Fugi de aici, eu iau tot... oare Renta Franceză nu se vinde pretutindeni, la Bruxelles, la Londra, la Berlin ?

Și moș Ramoneau, imitându-l pe Griffard, ascunse portofelul în buzunar.

— Acum, reluă el, să plecăm ; nu mai e vreme de stat.

Ieșiră repede din cameră.

Griffard punea mâna pe clanța ușii spre a o deschide când, deodată, sări înapoi.

— Ascultă, suflă el la urechea lui Ramoneau.

Amândoi ascultară cu băgare de seamă.

— Da, aud, zise Ramoneau, cineva urcă pe scară.

— Nu vine fata, pașii sunt grei.

— E vreun chiriaș, să-l lăsăm să treacă.

Ajungând la etajul al doilea, persoana care urca scările se opri.

Cu toată îndrăzneala lor, cei doi tâlhari începură să tremure, emoția le tăia răsuflarea. Pe dată ei se cutremurară auzind zgomotul unei chei intrând în broasca ușii. Speriați, se dădură înapoi în același timp până în mijlocul camerei orbului.

Ramoneau avu o privire sinistră și se înarmă cu un cuțit foarte ascuțit spre a fi gata de orice întâmplare.

Ușa apartamentului se deschise. Un bărbat, ținând o lampă în mână, se arătă pe pragul ușii. Era Fabrice. Fără să-i observe încă pe cei doi scelerați, el făcu doi pași înainte.

Griffard, gândindu-se înainte de toate la propria-i siguranță, se folosi de mișcarea ce o făcuse Fabrice. Sări

afară din cameră și numai împinse ușa apartamentului, care rămăsese întredeschisă, spre a se afla pe scară.

Ramoneau, mai puțin sprinten decât dânsul, se găsi singur față în față cu portarul.

Curajosul portar abia avusese vreme să-l vadă pe Griffard trecând, dar privirea lui o întâlni pe a lui Ramoneau ațintită asupră-i. Instinctiv el se așeză în fața ușii de la cameră cu gândul, evident, de a-i opri trecerea. El vru să strige, să țipe. Nu putu. Surprinderea, groaza îi paralizaseră momentan limba. Bietul om nu putea suporta emoțiile violente, tremura ca o frunză scuturată de vânt. Totuși nu-i dădea drumul scelératului. luptători gata să sară unul asupra celuilalt.

Ramoneau și cu dânsul se uitau unul la altul ca doi luptători gata să sară unul asupra celuilalt.

XXV

CAMERA CRIMEI

Apartamentul alături cu acela al domnului Blanchard era locuit de o doamnă bătrână și de fiul ei, funcționar la ministerul de război. Camera doamnei era vecină cu a orbului, ele erau despărțite numai printr-un perete de șipci, destul de subțire.

Doamna se găsea în camera sa în momentul când orbul încerca să respingă atacul lui Griffard și al lui Ramoneau și să se apere. Atunci se auzi plângeri surde și călcături de picioare prin camera vecină. Se sculă, ieși din apartament, și, atât de iute cât îi îngăduiau slabele sale picioare, coborî la portar.

Fabrice tocmai își sfârșise partida de pichet și se întorsese.

— Doamnișoara Blanchard nu e acasă ? întrebă bătrâna doamnă intrând în camera portarilor.

— Nu, răspunse portăreasa, s-a dus să petreacă seara la o prietenă a sa, domnișoara de Lucerolle.

— Nu v-a spus, la plecare, că bunicul său era indispus ?

— Deloc, ne-a spus numai că el se va culca devreme, dar domnul Petre a venit și probabil că stă de vorbă cu domnul Blanchard.

— Nu, domnul Blanchard e singur; e mai bine de jumătate de oră de când l-am auzit pe domnul Petre zicându-i domnului Blanchard: „bună seara, pe mâine" și coborând scara. Am venit pentru că mă tem ca vecinului meu să nu-i fi venit rău fără de veste. L-am auzit gemând de mai multe ori.

— Oh! Doamne, strigă portăreasa speriată, dar dacă e bolnav pentru ce nu m-a chemat? Știe bine că sunt aici.

— Poate m-am înșelat, doamnă Fabrice, în orice caz, am crezut că-i bine să te înștiințez.

— Ai făcut bine, doamnă, și-ți mulțumesc.

Portăreasa se grăbi să aprindă o lumânare.

— Mă duc eu sus, zise Fabrice, luând lampa.

— Na, ia cheia apartamentului, mi-a lăsat-o domnișoara Leontina.

Fabrice ieși din cameră, lăsând ușa deschisă.

Friguroasa se ridică pe loc cu ideea de a o închide, dar se temu să nu atragă astfel atenția portăresei. Preferă să stea în picioare pe prag. Ticăloasa ființă se învinețise, picături mari de sudoare îi curgeau de pe frunte de-a lungul tâmplelor, sângele îi înghețase în vine. Nebună de spaimă, ea aștepta. I se părea că picioarele îi stau pe cărbuni aprinși.

Deodată ea auzi niște pași grăbiți pe scară, și aproape în același moment Griffard trecu pe dinaintea ei repede ca un fulger.

— Ce-i asta? strigă portăreasa repezindu-se în alee.

— Nu... nu știu... îngână Friguroasa.

Doamna Fabrice nu observă că ea era foarte tulburată.

— Un om care pare că fuge, zise doamna cea bătrână care rămăsese în camera portarilor.

— Poate că Fabrice se duce să ia ceva!

— Nu, răspunse bătrâna; de ar fi fost bărbatul dumitale l-aș fi recunoscut.

— Dar atunci, dar atunci... nu mai pricep nimic din toate acestea.

Doamna Fabrice n-avu vreme să-și revină din mirarea sa când un țipăt grozav, înspăimântător, răsună în toată casa.

Portăreasa se îngălbeni și-și pierdu cu desăvârșire cumpătul. În loc să alerge și să închidă poarta casei, ea

se repezi pe scară ca o nebună, strigând din toate puterile:

— Ajutor! hoții! ucigașii!

Ea se află astfel în drumul lui Ramoneau, care o răsturnă și sări pe deasupra ei.

În același moment amândouă ușile de la etajul întâi se deschideau. Din nenorocire, era prea târziu spre a se putea pune mâna pe bătrânul scelerat. În câteva sărituri el ajunsese în uliță și fugea cu o iuțeală nebună.

În acest timp, doamna Fabrice, contuzionată, izbutise să se ridice în sus cu ajutorul unei persoane și scotea neîncetat țipete nebune.

Toți chiriașii erau pe scară. Persoane străine chiar alergau la țipetele portăresei și umpleau deja coridorul.

Friguroasa se folosi de mișcarea ce se făcea împrejurul ei și de amețeala tuturor spre a fugi, alunecând printre curioșii al căror număr sporea neîncetat.

Primele persoane care, văzând ușa apartamentului deschisă, intrară în camera domnului Blanchard, îl văzură pe Fabrice întins pe spate, scăldat în sânge, și pe pat trupul nemișcat al orbului. Ele socotiră că amândoi fuseseră uciși. Fabrice ținea încă în mână lampa stinsă și a cărei sticlă se spărsese.

A fost un moment de confuzie nespusă, unii nu mai puteau vorbi, înghețați de groază, alții scoteau țipete de spaimă și de teroare. Pe când doi oameni îl ridicau pe Fabrice și-l așezau pe un fotoliu, un altul ridica din fundul camerei cuțitul ucigașului, al cărui fier era rosit încă de sângele cald. În același timp observau cu toții că orbul dormea adânc.

— Un asemenea somn nu e firesc, zise o femeie! e de crezut că l-au adormit!

— Tâlharii i-au dat să bea vreun narcotic, zise o alta.

Doamna Fabrice intră atunci în camera crimei, sprijinită de două persoane. Ea își cunoștea deja nenorocirea sa grozavă. Se împotrivise tuturor acelora care voiau s-o ducă în camera ei și nenorocita venea să contemple trupul plin de sânge al bărbatului său. Ea se aruncă asupră-i scoțând țipete ce semănau cu răgete de fiară sălbatică. Apoi, sculându-se brusc, începu să-și smulgă părul și să-și frângă mâinile de disperare.

Biata femeie era într-o stare tristă de tot: ochii îi ieșeau din cap, fără să mai cunoască pe nimeni, ea se

uita pe rând la toți cei ce o înconjurau cu o fixitate înspăimântătoare.

Femeia aceea despletită, care călca în sângele bărbatului ei, oferea un spectacol tot așa de grozav ca și acela al corpului nemișcat ce zăcea lângă dânsa.

Sângele curgea necontenit : ieșea ca dintr-un izvor din gaura făcută de cuțit.

Fabrice se așezase cu hotărâre în fața ușii spre a împiedica pe al doilea hoț să fugă ; atunci, spre a-și face drum, Ramoneau sărise asupra portarului și-i dăduse o lovitură furioasă în piept.

— Bietul om poate că n-a murit încă, zise un chiriaș încercând a opri sângele cu batista ; ar fi bine, cred, să se cheme un doctor.

— Mă duc eu ! zise un altul.

Și plecă pe dată.

Un altul se dusese să-l înștiințeze pe comisarul de poliție de cele petrecute. Mai mulți gardiști sosiseră. Agenții scoaseră afară pe toți curioșii care nu făceau parte din casă, și doi dintre ei rămaseră la poartă spre a împiedica lumea să intre.

Comisarul sosi și el îndată, însoțit de secretarul său și de un inspector polițist. Comisarul întrebă, una câte una, toate persoanele prezente. Află ceea ce se știa despre dramă : că vecina, auzind gemete surde, se dusese s-o înștiințeze pe portăreasă, că Fabrice luase cheia apartamentului și urcase cu o lampă, că-i surprinsese pe cei doi hoți, că unul fugise cu câteva minute înaintea celuilalt și că nenorocitul portar fusese omorât de al doilea hoț, luptându-se cu el spre a nu-l lăsa să fugă.

— Sunt doi scelerați îndrăzneți, murmură el cu ochii ațintiți asupra orbului adormit, și ceea ce văd nu e desigur întâia lor faptă. Unde e portăreasa ? întrebă dânsul.

I-o arătară stând pe un scaun, cu ochii aplecați în jos, cu brațele fără putere și lăsate să atârne.

Biata femeie începea să-și vină în fire, ea-și redobândi firul cugetării spre a-și simți și mai tare disperarea. Dar ea auzise zicându-se „poate încă n-a murit !“ Ea știa că cineva pornise după medic. Aștepta.

— Domnul Blanchard avea bani, valori la dânsul ? o întrebă comisarul.

— Da, domnule, răspunse ea ; domnul Blanchard nu mi-a spus cum și în ce fel ținea banii, dar cred că avea aici o sumă destul de importantă.

— Ucigașii știau aceasta și poate că ei cunosc mai bine decât dumneata afacerile domnului Blanchard. Dar cum au putut să intre în casă ?

— Vai ! domnule, nu știu ; am stat toată seara în camera mea !

— Evident că nici dumneata nici bărbatul dumitale nu i-ați văzut intrând, dar dumneata i-ai văzut la ieșire.

— Da, domnule.

— Și nu i-ai recunoscut ca și cum i-ai mai fi văzut vreodată ?

— Cel dintâi a trecut așa de repede pe dinaintea camerei mele, fugind, încât abia l-am putut zări. Apoi aproape în același moment am auzit țipătul groaznic scos de bărbatul meu ; nu știu ce s-a petrecut cu mine, mi se părea că am înnebunit ; m-am repezit pe scară când am fost răsturnată de ucigașul care fugea și el.

— Ca și pe celălalt, nu l-ai putut vedea nici pe acesta ?

— Nu aș putea spune cum îi este figura, dar am observat că e bătrân.

— Nu era nimeni atunci cu dumneata ?

— Ba da, domnule. Doamna Bertrand și domnișoara Enrieta erau în capătul de jos al scării.

— Unde este doamna Bertrand ?

— Eu sunt, domnule, zise vecina domnului Blanchard.

— Dumneata i-ai văzut pe acei doi oameni, doamnă ?

— Da, domnule, dar ca și doamna Fabrice, abia i-am zărit. De ar fi aici, eu nu i-aș recunoaște. Pot să spun numai că primul era tânăr și al doilea bătrân.

— Domnișoara Enrieta e aici ? întrebă comisarul.

Cele zece-douăspreze persoane care se aflau în cameră se priviră.

— Nu e aici ? reluă comisarul ; domnișoara stă în casa aceasta ?

— Da, răspunse doamna Fabrice, acum patru zile i-am închiriat o cameră mică mobilată pe care o avem la etajul al șaselea.

— Trebuie să vină, zise comisarul.

Apoi, făcând semn unui gardist, îi zise :

— Te rog, du-te la etajul al șaselea și spune domnișoarei Enrieta să vină aici.

În acel moment sosi doctorul.

Comisarul de poliție îi arătă pe Fabrice și pe orbul adormit. Medicul se apropie de primul. După ce-l pipăi și îl examină cu luare aminte, el dădu cu mâhnire din cap.

— Mort ? întrebă încetișor magistratul.

— Îi mai rămâne puțină viață, dar nu nădăjduiesc să poată vorbi înainte de moarte.

Vorbind cu comisarul, el își deschisese trusa și descoperise pieptul rănitului.

Examină rana, peste care puse un aparat ce opri pe loc sângele.

— Să așteptăm acum, zise el.

— În camera de alături este un pat, zise magistratul ; n-ar fi mai bine ?...

— Este inutil, să-l lăsăm așa.

El merse apoi spre patul domnului Blanchard și nu descoperi fără uimire cauza somnului adânc al orbului.

— Domnule, zise el întorcându-se spre comisarul de poliție, bătrânul acesta a fost cloroformizat.

Mișcarea de surprindere a fost generală.

— Bănuiam așa ceva, murmură magistratul. Doctore, reluă el, crezi ca viața omului acestuia să fie în primejdie ?

— Nu. Sceleratul a dovedit oarecare dibăcie în operația sa.

— Ar fi necesar să-l deșteptăm cât mai repede pe domnul Blanchard... se poate ?

— Da, peste un moment.

Scrise câteva rânduri pe o bucată de hârtie, pe care o dădu unui agent zicându-i :

— Du-te la farmacistul cel mai apropiat.

Agentul ieși, în același timp pe când se întorcea colegul său trimis după Friguroasa.

— Domnule comisar, zise el, am strigat-o și am căutat-o în zadar în toată casa pe persoana ce se numește domnișoara Enrieta.

— Îmi pare rău, zise magistratul ; urât lucru, aș fi vrut s-o ascult imediat, o vom vedea în fine și mai târziu.

Medicul se dusese iar la Fabrice, să vadă cum stă.

— Cineva dintre dumneavoastră, reluă comisarul adresându-se tuturor, are să-mi facă vreo comunicație de natură a pune justiția pe urma ucigașilor ?

Nimeni nu răspunse.

— În cazul acesta, binevoiți să vă retrageți cu toții, urmă comisarul. Dumneata, doamnă Fabrice, rămâi.

Toți plecară în tăcere, și un agent se așeză la ușa apartamentului spre a nu lăsa pe nimeni să intre.

XXVI

NUMELE UCIGAȘULUI

Comisarul de poliție stătu un moment pe gânduri, apoi întorcându-se spre portăreasă, zise :

— Așadar, doamnă Fabrice, nu poți să-mi dai nici o informație despre ucigașul bărbatului dumitale ?

— Vai ! domnule, nici una.

— Și n-ai nici o bănuială ?

— De, domnule comisar, nu cunosc pe nimeni în stare de a fura și de a omorî.

Și cu toate acestea, zise comisarul, hoții și ucigașul — e demonstrat că numai unul e vinovat de omor — nu pot să fie cu desăvârșire străini de casa aceasta ; ei îl cunosc evident pe domnul Blanchard ; ei știau că dânsul avea aici o sumă importantă de bani, și că e orb. Negreșit, ei știau că și domnișoara Blanchard trebuia să petreacă seara afară din casă. Crima a fost plănuită și pregătită cu luare aminte. Sceleraților s-au bizuit pe slăbiciunea și orbenia bătrânului, nu mai este nici o îndoială. Știind că domnișoara Blanchard nu era acasă, ei au intrat în casă într-un chip sau într-altul, au deschis ușa apartamentului cu ajutorul unei chei false și l-au surprins pe bietul orb, probabil în primul somn. La ce oră a plecat de acasă domnișoara Blanchard ?

— Pe la 7 și jumătate.

— Și crima a fost săvârșită între nouă și nouă și jumătate. E ușor de crezut că ei au pândit plecarea fetei și au așteptat ca orbul să se culce și s-adoarmă spre a intra la el în cameră.

— Așa trebuie să fie, domnule comisar.

— Domnul Blanchard se culcă de obicei devreme ?

— Da, domnule comisar.

— Criminalii cunoșteau deci și lucrul acesta.

— Totuși, domnul Blanchard a trebuit să se culce târziu aseară ; a primit o vizită.

— Ah ! a venit să-l vadă cineva. În lipsa nepoatei sale de acasă ?

— Da, domnule, un tânăr.

— Cine e acest tânăr ?

— Un prieten al domnului Blanchard.

— Îl cunoști ?

— Bine și de mult ; el a închiriat apartamentul acesta pentru domnul Blanchard și nepoata sa înainte de a sosi ei din Lorena.

— La ce oră a plecat prietenul domnului Blanchard ?

— Eu nu l-am văzut plecând, dar vecina pretinde că puțin mai înainte de ora nouă, ea l-a auzit luându-și noapte bună de la domnul Blanchard.

— Ciudat lucru, zise comisarul, stând pe gânduri.

El reluă îndată :

— Domnul Blanchard vede mulți prieteni și cunoscuți ?

— Nu vede absolut pe nimeni afară de domnul Petre. Afară de acesta, nu vin aici decât numai cucoane, care aduc de lucru domnișoarei Leontina.

— Iată o afacere foarte gravă, care-mi pare foarte întunecoasă, foarte misterioasă, murmură comisarul de poliție.

Agentul trimis la farmacie se întorsese aducând ceea ce ceruse doctorul.

Fabrice făcuse deja câteva mișcări și puțină roșeață i se ivise pe obraji.

— Să ții capul astfel, zise doctorul portăresei.

Apoi, revenind la orb, îl făcu să înghită câteva picături dintr-o licoare gălbuie, și punându-i apoi sub nas un praf alb îl făcu să tragă puțin pe nări. Efectul medicamentului a fost grabnic. Domnul Blanchard se agită, întinse brațele și începu să strănute cu putere. Peste un moment, el ieși din somnul său greu și se ridică. Apucându-l pe doctor de mână, el strigă deodată :

— A cui e mâna aceasta ? Cine ești dumneata ?

— Nu te sperla, domnule, sunt doctor.

— Doctor ! pentru ce a venit un doctor aici ? Ce nu cumva sunt bolnav ?

— Nu, nu ești bolnav.

— Unde este Leontina ? unde e nepoata mea ?

— O așteptăm să se întoarcă.

— Ah ! da, îmi aduc aminte, ea s-a dus de acasă. Petre a venit, pe urmă după plecarea lui, m-am culcat și aproape pe dată, doi oameni au intrat în camera mea ; au sărit asupră-mi, m-au legat la gură spre a nu putea să țip și... nu mai știu altceva.

Comisarul de poliție se apropie.

— Domnule Blanchard, zise el, desigur ai ghicit că ai avut de-a face cu niște hoți ?

— Da, da.

— Din nenorocire, acești hoți sunt și ucigătorii : domnul Fabrice, portarul, urcându-se ca să vadă ce se petrecea în camera dumitale, a fost lovit, de moarte poate de unul dintr-înșii.

Medicul și comisarul îl ajutară ca să se îmbrace.

— Aveai la dumneata o sumă importantă ? îl întrebă magistratul.

— Da, domnule, în aur, în bilete de bancă și în titluri de rentă, treizeci de mii de franci.

— Unde-ți puseseși banii aceștia ?

— În biroul meu, acolo.

— Vrei să te asiguri dacă hoția a fost săvârșită ?

Comisarul îl luă de braț pe orb și-l duse la birou, ale cărui sertare erau deschise. Domnul Blanchard abia cât puse mâna într-unul.

— Da, da, m-au jefuit. Mi-au luat tot, tot... Era zestrea nepoatei mele ! adăugă el cu un ton dureros.

— Vom regăsi poate o parte din sumă de vom pune mâna pe tâlhari. Pentru ce sumă aveai titluri de rentă ?

— Vreo cincisprezece mii de franci.

— Cum le-ai cumpărat ?

— La Bursa din Paris, prin mijlocirea domnului Eduard Dolfus, agent de schimb, strada Favert.

— Informația aceasta e folositoare.

— Te rog, domnule, zicea doamna Fabrice doctorului, asigură-mă că-l vei scăpa pe bărbatul-meu.

— Vai ! doamnă, răspunse doctorul nu-ți pot făgădui decât că-l voi îngriji conștiincios și că voi face tot ce știu.

— Ah ! văd bine că s-a sfârșit, că nu mai pot spera nimic !

— Totdeauna trebuie să spere cineva, doamnă, răspunse cu gravitate doctorul.

Ceasornicul bătu ora unsprezece.

Pe când doctorul căuta prin toate mijloacele putincioase să-l reînsufletească pe rănit, Leontina ieșea din casa contelui de Lucerolle, însoțită de o servitoare a contesei.

La ora zece fata a vrut să plece, dar furtuna care se vestise de cu seară începuse deja. Atmosfera era plină de electricitate, fulgerele urmau la intervale foarte scurte și tunetul bubuia teribil. Deja plouase cu violență de vreo trei ori, dar se vedea bine că era să mai plouă o dată și în curând.

Doamna de Lucerolle, care venise să ia parte la convorbirea fetelor, se împotrivi la plecarea Leontinei.

— Lasă ca să treacă furtuna, copila mea, îi zise dânsa, vei pleca pe urmă și-ți voi da pe cineva ca să te însoțească până acasă.

Leontina stătu o oră mai mult decât ar fi vrut. Ploaia încetă în cele din urmă, era momentul să plece. Contesa trimise ca să-i aducă pe Luiza Verdier, pe care voia s-o însărcineze cu ducerea fetei până acasă. Însă nu o găsiră pe Luiza. Atunci doamna de Lucerolle o înlocui pe Luiza cu servitoarea sa.

Trebuie să fi vorbit în seara aceea despre Petre, fiindcă, sărutând-o pe Leontina la plecare, contesa îi zise :

— Nu uita că te așteptăm duminică, după-amiază, cu domnul Blanchard și cu logodnicul tău, pe care trebuie să mi-l prezinți.

Ajungând în fața casei sale, Leontina se miră mult văzând o mulțime de lume în stradă și doi gardiști păzind la poartă. Ea mulțumi servitoarei, îi zise bună seara și vru să intre.

— Unde te duci ? întrebă unul din agenți, punându-i-se înainte.

— Acasă, domnule, răspunse ea ; stau aici.

— Cum te cheamă ?

— Leontina Blanchard.

Cei doi oameni se dădură pe dată la o parte și se înclinară cu respect. Ea trecu.

Mai înainte de a se întoarce acasă, servitoarea contesei de Lucerolle vru să afle pentru ce erau gardiști la poartă și de ce se strânsese atâta lume în stradă, în fața casei. O vecină, încă galbenă și tremurând, îi istorisi ceea ce știa despre înspăimântătoarea dramă.

Peste o jumătate de oră, doamna de Lucerolle afla, de la servitoare, că niște hoți intraseră la domnul Blanchard, îl prădaseră, și că unul din acești scelerați îl omorâse pe portar.

Leontina era să intre în camera portarilor spre a-și lua cheia, dar o femeie îi zise :

— Poți urca domnișoară, ușa dumitale e deschisă.

Aceste cuvinte o făcură să se înfioare. Ea urcă repede cele două etaje în prada unor presimțiri negre. Intră gâfâind, abia ținându-se pe picioare. Văzându-l pe Fabrice, pe care nu-l recunoscu deocamdată, ea scoase un țipăt ascuțit.

— Ah ! este ea, e copila mea ! strigă orbul.

Biata fată crezuse că vedea cadavrul bunicului ei.

Un al doilea țipăt îi scăpă din piept și, dintr-o săritură, ea se aruncă de gâtul bătrânului.

Câteva cuvinte ale comisarului o făcură să afle tot.

— Oh ! doamne ! ce nenorocire groaznică ! zise ea cu ochii ațintiți asupra figurii descompuse a lui Fabrice ; pentru ce am avut ideea fatală de a pleca astă-seară ?

Și ea începu să suspine.

Comisarul de poliție se apropie de ea.

— Te depărtezi rar de bunicul dumitale ? o întrebă dânsul.

— Mai niciodată, domnule comisar.

— Spusesești cuiva că aveai de gând să petreci seara afară din casă, astăzi ?

— Cui i-aș fi spus ? nu văd pe nimeni.

— Portăresei, de pildă, de față cu o persoană sau mai multe ?

— Astă-seară, plecând de acasă, i-am spus doamnei Fabrice unde mă duceam, lăsându-i cheia de la apartament.

— Portăreasa era singură ?

— Mai era la dânsa o femeie care stă în casă aici și al cărei nume nu-l știu.

— Doamnă Fabrice, cine era acea femeie ?

— Domnișoara Enrieta, răspunse portăreasa.

— Ah ! da, domnișoara Enrieta : zise comisarul.

Apoi, adresându-se către brigadierul sergenților, întrebă :

— Oamenii tăi, care sunt jos, au fost ei vestiți ca să ne dea de știre îndată ce ea se va întoarce acasă ?

— Da, domnule comisar.

— Da, oricum târziu mai stă afară din casă, domnișoara aceasta, zise încetișor magistratul.

Medicul care se aplecase deasupra lui Fabrice, se ridică zicând :

— St ! Tăceți !

Toate privirile se îndreptară cu o nerăbdare plină de grijă asupra lui Fabrice, care tocmai deschisese ochii. I se putură vedea buzele mișcându-se.

— Are să vorbească, zise încetișor doctorul.

— Îl pot întreba acum ? zise comisarul.

— Nu, încă nu.

Amândouă mâinile victimei se sprijiniră pe brațele fotoliului și, ridicându-se puțin în sus, el își înaintă trupul și capul. Deodată, figura păru a i se însufleți, el răsuflă cu putere și ochii străluciră.

— Hoțule !... ucigașule !... rosti el foarte distinct cu ochii ficși înainte-i parcă s-ar fi uitat la cineva ; te recunosc... Petre Ricard !

Leontina îl dădu brusc la o parte pe comisarul de poliție, care se afla în fața ei, și sări spre Fabrice strigând :

— Ce zice ? ce tot zice ?

Comisarul o apucă de braț și o sili să se dea înapoi, zicându-i cu un glas aspru :

— Taci, domnișoară, taci !

Cu toate acestea, făcând o supremă forțare, Fabrice izbuti a se ridica în picioare.

Comisarul era să-i vorbească.

— Nu-l întreba nimic, zise doctorul, n-ar fi de nici un folos.

— Hoțule !... mișelule !... reluă Fabrice, cu brațul drept întins ; pune-ți mâna pe dânsul... arestați-l... el este... Petre Ricard !

— Dar nu știe ce spune, aiurează ! strigă fata îngrozită.

Domnul Blanchard asculta ca un om care nu pricepea nimic din cele ce se petreceau.

Fabrice își duse amândouă mâinile la piept, scoase un geamăt lung și căzu ca un corp inert pe fotoliu. Mai făcu două trei mișcări nervoase și capul i se răsturnă pe dată în sus, zicând :

— A murit !

Grozavul cuvânt a fost urmat de un țipăt înăbușit scos de doamna Fabrice.

— Justiția și legea îl vor răzbuna pe omul acesta ! zise comisarul de poliție.

Apoi, făcând un semn gardiștilor, adăugă :

— Trebuie să-l coborâm în camera sa.

Doi gardiști luară cadavrul și-l duseră. Doamna Fabrice urmă suspinând trupul bărbatului ei.

Leontina căzuse pe un scaun și sta nemișcată parcă ar fi împietrit. În picioare, lângă dânsa, cu mâna rezemată de umărul ei, orbul plângea în tăcere.

— Domnule Blanchard, răspunse comisarul de poliție, două crime s-au săvârșit în această cameră, o hoție în paguba dumitale și o ucidere de om. Trebuie să înțelegi cât de important lucru este ca justiția să-i descopere pe criminali. Ai auzit destăinuirea victimei. Fabrice a spus că unul din sceleratii ce au intrat la dumneata îi era cunoscut, el l-a numit de două ori pe Petre Ricard. Cunoști dumneata vreun individ care poartă acest nume ?

— Da, cunosc pe unul, îmi este prieten.

— Cine este ?

— Este chiar tânărul care a venit la mine astă-seară înaintea atacului a cărui victimă am fost.

— Ah ! ah ! tânărul pe care portăreasa nu l-a văzut plecând !

— Dar acest tânăr nu poate fi bănuit. Îl cunosc prea bine, nu ar fi capabil de așa ceva, și apoi el este bun prieten cu domnul Fabrice, portarul nostru. Nu-l voi socoti niciodată în stare să facă un omor.

— Cum ! să-l bănuiți pe logodnicul meu, Petre ! Pe dânsul tocmai ! Dar nu vă gândiți în ce stare se afla domnul Fabrice când a vorbit acele cuvinte care par a-l acuza ? Nu vă gândiți că era în delir și că nu poate fi luată în seamă declarația lui ? zise Leontina.

Comisarul se întoarse spre doctor, întrebându-l din ochi dacă fata avea ori nu dreptate.

Medicul înțelese întrebarea mută a magistratului și-i răspunse fetei :

— Nu ! Domnișoara se înșală ! Destăinuirea mortului este cât se poate de valabilă ! El nu era în delir.

— Vedeți, zise comisarul.

Apoi, după o scurtă tăcere, el reluă adresându-se către domnul Blanchard, în vreme ce doctorul pleca spunând că vrea să facă actul de constatare a morții portarului :

— Ce este tânărul Petre Ricard pe care-l cunoști dumneata ?

— Lucrător lăcătuș.

— Am auzit-o pe domnișoara că-i este logodnic. Știa dânsul că aveai banii aceia care ți s-au furat ?

— Da. I-o spusesem eu singur acum câtva vreme, în ziua când mi-a cerut mâna nepoatei mele. Și cu atât mai puțin îmi vine să cred că el ar fi hoțul, cu cât știa că acei bani erau zestrea Leontinei.

— Oh ! aceasta nu vrea să zică mare lucru, răspunse comisarul. Dar, adăugă el, știa că nu-i ai depuși nicăieri ?

— Da. Îi spusesem și acest lucru.

— Acum mai am să-ți pun câteva întrebări, și voi sfârși :

— Ce a căutat el la dumneata astă-seară ?

— Îl însărcinasem să taie cupoanele de la titlurile de rentă și-mi adusese banii.

— Nu ți-i putea aduce în altă zi ? Îi ceruseși dumneata să vină chiar astă-seară ?

— Nu. Ba chiar îi spusesem ca să nu se grăbească și să mi-i aducă mâine când trebuia să vină seara pe la noi, ca de obicei. Dar, el mi-a spus că, având o treabă în strada Vivilune, se gândise că nu era rău să treacă și pe la mine și să-mi aducă banii.

— Știa el că domnișoara Leontina nu va fi acasă cu dumneata în astă-seară și că se va duce la doamna contesă de Lucerolle ?

— Nepoata mea i-o spusese ieri.

— Vezi, domnule Blanchard, răspunsurile dumitale chiar par a-l acuza pe Petre Ricard !

Bătrânul aplecă capul. Era zdrobit.

— Știi unde stă dânsul ? întrebă comisarul.

— În strada Saint-Sébastien nr. 28 și lucrează în strada Corbon și C-ia.

— Mulțumim, zise magistratul.

Adresându-se apoi către inspectorul de poliție, el adăugă :

— Ai auzit ; în strada Saint-Sebastien nr. 28. Du-te și nu pierde nici un moment ; la orice oră din noapte să știi că mă vei găsi la birou.

Leontina pricepu că domnul comisar dăduse ordin să-l aresteze pe Petre Ricard.

— Bunicule, strigă ea izbucnind în lacrimi, Petre nu este vinovat !

— Nu mai știu ce să cred, răspunse bătrânul orb cu un glas trist.

Trecuse de miezul nopții. Comisarul se ridică ca să plece.

— Și domnișoara Enrieta care nu mai vine ? reluă el. Pare că i-ar fi teamă să petreacă noaptea într-o casă unde s-a săvârșit un omor. Bine, o voi interoga mâine.

Când Leontina rămase singură cu bunicul ei, dânsa i se aruncă în brațe plângând :

— Bunicule ! bunicule ! zise dânsa plângând și suspinând, nenorocirea nu ne va părăsi oare niciodată ?

Pe la ora două de dimineață, când agenții prefecturii de poliție se înfățișară acasă la Petre Ricard ca să-l aresteze, o găsiră pe mama Chéron culcată, având lângă ea două femei care o îngrijeau. Petre nu prânzise în ajun cu mamă-sa adoptivă, și după ce-l așteptase, în zadar, până la miezul nopții, în prada unor chinuri de nerăbdare nespuse, ea fusese apucată de un atac de nervi violent. Femeile nu știau deloc ce făcuse Petre seara și unde era.

Agenții plecară fără a spune ce pricină îi adusese. Rămaseră însă patru în strada Saint-Sébastien cu însărcinarea de a supraveghea casa și de a pune mâna pe hoțul și ucigașul bănuit, dacă va sosi.

PARTEA A DOUA

Cititorul trebuie să se mire că agenții de poliție care se duseseră ca să-l aresteze pe Petre Ricard, nu-l găsiseră acasă. De ce nu se dusese oare peste noapte acasă ? ceea ce i se întâmpla prima dată. Avem s-o spunem.

În strada Lille, după ce fusese la domnul Blanchard, Petre văzu niște fulgere puternice și auzi bubuitul îndepărtat al tunetului. Câteva picături mari de ploaie deja cădeau.

— O să avem o furtună înspăimântătoare, își zise dânsul.

Se gândi apoi că, spre a nu fi prinsă de ploaie, Leontina își va scurta vizita. Și îi veni ideea să se ducă până la casa contelui de Lucerolle și să o aștepte pe fată, dacă nu o va întâlni pe drum, spre a o duce înapoi acasă. Mulți alții ar fi avut aceeași idee. El traversă repede strada Bellechasse. Șopârlă și Moulinet îl urmară la distanță. Când Petre a ajuns în strada Grenelle, în fața casei contelui, cei doi bandiți au mai mers o bucată și au trecut înaintea lui, dar cufundat în gânduri, el nu le observă mersul și portul suspect. De altminteri, nimic nu-l putea face să bănuiască măcar vreo primejdie. El aprinse o țigară și o fumă plimbându-se de-a lungul trotuarului. Cei doi vrăjmași ai lui, îi păndeau toate mișcările, ascunși în umbra unei porți aflate la vreo douăzeci și cinci, treizeci de pași mai departe. Trecu o jumătate de oră. Fulgere mai dese despicau în toate sensurile norii și incendiau cerul, bubuiturile tunetului se apropiaseră mult. Deja de două ori Petre fusese nevoit să se adăpostească de furia ploii. Începea să i se pară că Leontina stătea prea mult cu domnișoara de Lucerolle.

— Numai, își zise el, să nu fi luat, spre a se întoarce în strada Lille, alt drum decât mine. Și pe urmă încă nu e tocmai târziu, am să mai aștept până la ora zece.

Pe când el lua hotărârea aceasta, se găsi deodată față în față cu o femeie, care se opri brusc înaintea lui. Această femeie era Luiza Verdier. Ea văzuse figura tânărului luminată de un felinar. Uimită ca și contesa de asemănarea lui cu contele de Lucerolle, ea se oprise în loc tresărind.

Tânărul se dădu cu politețe la o parte spre a-i lăsa drumul liber.

Luiza era la numai câțiva pași de poarta casei contelui, dar ea trecu înainte fără să tragă clopotul.

— El este, își zicea dânsa, sunt sigură, simt după emoția, după tulburarea mea că este el... Și apoi i-am văzut bine figura. Doamne ! Doamne ! cum seamănă cu domnul conte !... Dar ce caută pe aici ? Ah ! unde-mi aveam capul ? Pe când eu ieșeam în seara asta de acasă, am văzut-o pe domnișoara Blanchard venind la noi, el a sosit s-o ducă acasă și o așteaptă. Oh ! vreau să-l mai văd încă puțin, dar de departe fără ca el să observe ceva.

Drept în fața casei contelui de Lucerolle erau niște schele de zidărie. Se repara casa. Sub schele se aflau o mulțime de grămezi de moloz, cărămizi și saci cu ciment. Luiza trecu drumul și se duse să ia loc sub acele schele. Rezemată de un par, cu hainele ei negre, nu era ușor de văzut.

Petre se plimba necontenit prin fața casei. Ploaia și furtuna care se apropiau alungaseră lumea de pe străzi și trecătorii erau din ce în ce mai rari. O nouă ploaie începu să cadă. Petre se adăposti, cum mai făcuse deja de două ori, sub poarta casei domnului de Lucerolle, poartă cu streașină. În același moment, Șopârlă și Moulinet, părăsindu-și primul loc de observație, se duceau să se ascundă după niște saci cu ciment, la câțiva pași de Luiza. Ea nu făcu nici o mișcare, căci își închipuise că chiar oameni indiferenți puteau să ghicească pentru ce motiv ea se ascunsese sub schele.

— Aș vrea să știu ce face aici așa de mult, zise Șopârlă complicelui său.

Cuvintele acestea, pe care Luiza le auzi, cu toate că fuseseră spuse încet, îi atraseră atenția.

— Se vede, și-mi vine să cred că el așteaptă pe cineva să iasă din casa aceasta sau din cea vecină, zise Moulinet.

— Da, așa trebuie să fie. Mii de tunete ! și în această seară ne va scăpa ! Știi că nu-mi place această istorie ! M-am plictisit stând ca un dobitoc să-l pândesc degeaba !

— Da, și eu m-am plictisit, altă dată, zău, nu mai primesc asemenea însărcinări.

— Totuși, știu că n-avem noroc, replică Șopârlă, dracu ne trimite o vreme cum nici n-am fi putut îndrăzni să dorim, nu va fi nimeni pe poduri ! și nimic nu ne-ar fi mai lesne decât să-l trimitem ca să bea puțină apă, cea din urmă, în Sena.

Luiza îngheță de spaimă. Dar de cine vorbeau cei doi ticăloși ? De Petre ? Ea bănuia acest lucru, dar vru să se asigure, îi plăcea încă să se mai îndoiască.

— Dacă va pleca în această seară cu cineva, reluă Șopârlă, iar nu vom putea face nimic și va trebui să ne târâm picioarele din nou în strada Saint-Sebastien, în strada Lille. Ce-ți spun eu, Moulinet, n-avem noroc și pace !

— N-avem ! mormăi celălalt nemernic.

De astă dată Luiza știa destul, nu se mai putea îndoi.

— Dar ce a făcut el acestor doi oameni pentru ca ei să voiască să-l omoare ? se întrebă dânsa. Și dacă lucrează pentru altul, cine are interes oare ca să-l omoare mai repede pe acest nenorocit tânăr ?

Pe dată, o idee grozavă îi veni în minte. Un nor gros îi trecu prin fața ochilor, părul i se zbârli pe cap și i se păru că o mână de fier îi zdruncina inima. Nenorocita ghicise, nu presupusese numai, că fiul ei, pe care abia îl zărise de câteva zile, era instigatorul crimei pe care-o pregăteau cei doi bandiți. Atunci, luând iute o hotărâre, ea vru să sară asupra lui Petre pentru a-i zice :

— Ia seamă ! ia bine seamă ! niște mizerabili vor să te omoare !

Dar ploaia încetase și Petre plecă repede, gândindu-se în cele din urmă că Leontina nu mai era la domnișoara de Lucerolle. Șopârlă și Moulinet ieșiseră și ei din ascunzătoarea lor spre a se repezi pe urma tânărului.

Luiza văzu toate acestea. Ea n-avu un singur moment de cumpănă : la rândul ei îi urmări.

Dar Petre, care nu mai nădăjduia să găsească un loc în omnibus și nici vreo trăsură de piață, mergea iute : uneori chiar alerga, iar Șopârlă și Moulinet mergeau și ei cu o iuțeală egală cu a lui spre a menține între ei și dânsul aceeași distanță. Luiza observă în curând cu disperare că ei o luaseră mult înaintea ei. Petre mersese pe strada Grenelle până la capăt, apoi o luă pe strada Tour-Saint-Germain, și acum cobora strada Bonaparte. Luiza, care pentru un moment îi pierduse din vedere pe cei doi inși care îl urmăreau pe tânăr, îi zări trecând prin fața bisericii Saint-Germain-des-Près. Adunându-și toate puterile spre a alerga, ea porni fuga în urma lor. Ajungând pe chei, Petre porni în dreapta și, fiindcă ploaia începea din nou, de această dată furtuna era gata să izbucnească în toată regula, — el se întrebă dacă n-ar fi făcut bine să se pună la adăpost sub gangul Institutului care se afla în colțul străzii Mazarine. Dar gândindu-se că trecând Sena și curtea Luvrului se va afla pe dată în fața teatrului Palais-Royal, unde putea cel puțin nădăjdui să găsească o trăsură, se hotărî să treacă peste Podul Artelor. Ca și cheiul și piața palatului Institutului, podul era cu desăvârșire pustiu.

— Iată momentul, îi zise Șopârlă lui Moulinet, mii de tunete ! nu trebuie să ne scape.

Și se repeziră pe pod aproape în același timp cu Petre. În acel moment podul a fost luminat viu de un fulger formidabil, care a fost imediat urmat de un tunet grozav. Trăznetul căzuse pe Luvru unde se vedea lumina electrică învârtindu-se prin mai multe paratrăznete ce ocrotesc venerabilul și mărețul monument. Șovăind, orbit, nemaivăzând nimic, Petre se opri puțin aplecându-se. Când se ridică spre a porni înainte, Șopârlă se afla în fața sa. Abia îl văzu, căci mizerabilul sări asupra sa și îi aruncă pe cap un fel de capușon, care i se strânse împrejurul gâtului cu un lanț puternic.

În același timp Petre simți că cineva îl apuca de spate. Abia avu vreme să scoată un țipăt înăbușit. Cei doi ucigași, unindu-și puterile, îl ridicară și-l aruncară pe deasupra parapetului podului, și nenorocitul tânăr căzu în râu. După ce își săvârșiră crima, cei doi banditi gândindu-se numai la scăpare, o rupseră la fugă. Desigur, noaptea aceea era deopotrivă defavorabilă și lui Griffard și oamenilor de sub comanda sa.

Totuși, Luiza, după ce alergase toată strada Bonaparte, sosise pe chei, gâfâind, abia mai putând respira. La lumina întreruptă și lividă a fulgerelor, ea văzu ceea ce se petrecuse pe pod. Zgomotul tunetului o împiedică să audă țipătul victimei, dar, în timp ce un fior de gheață îi trecea prin tot corpul, ochii ei îngroziți îl vedeau pe nenorocitul Petre căzând și dispărând în apă. Ea aruncă împrejurul ei o privire speriată, disperată, și din toate puterile ce-i mai rămâneau, strigă : „Ajutor ! Ajutor !“ Dar nici o ființă omenească nu se arătă pe pod sau pe chei. Și ploaia, amestecată cu grindină, cădea ca un potop.

Deodată, o lumină sumbră i se aprinse în ochi, și bătându-se peste piept cu furie, ea strigă cu un glas nebun :

— Sunt o mizerabilă, o ticăloasă !... Viconte de Lucerolle voi muri împreună cu tine !

Și, apucată de delir, nebună, nemaivăzând scăpare în nimic decât numai în moarte, ea alergă pe pod cu hotărârea de a se arunca în Sena.

II

PESCARII

Acum ploaia cădea puțin mai încet. Gonită de un vânt violent se îndepărta de Paris spre Argenteuil. Deodată, la lumina unui fulger, ea văzu o barcă dusă cu putere de două lopeți. Apoi auzi un glas de bărbat, dar nu putu înțelege ce spunea el. Totuși pricepu, ghici că acela sau aceia care se aflau în barcă îl căutau pe înecat.

— Săpați-l ! scăpați-l ! strigă ea cât o luă gura.

Barca era cu doi pescari, tată și fiu, care, prinși de furtună tocmai în momentul când voiau să înceapă să arunce după pește, se refugiaseră sub o arcadă a podului. Ei își prinseseră barca de un inel de fier solid înțepenit în zidărie. Erau acolo de vreo câteva minute când țipătul surd scos de Petre pe pod, le atrase atenția

Ei au fost martori la căderea lui și auziră zgomotul pe care îl făcu corpul intrând în apă.

— Iar vreun nenorocit căruia i s-a scârbit cu viața, murmură bătrânul pescar, bine și-a mai ales ceasul!

— Tată, zise cel tânăr, aud niște pași ca de oameni care fug pe deasupra capetelor noastre, m-aș jura că s-a comis o crimă.

În același moment, țipetele de ajutor scoase de Luiza ajunseră până la dânșii.

— Ori că s-a aruncat de bună voie în Sena ori că a fost azvârlit de niște mizerabili, reluă tatăl, datoria noastră este ca să ne dăm toată silința spre a-l scăpa de moarte. Pune mâna pe lopeți, adăugă el pe când el însuși se repezea la inelul de care era legat odgonul bărcii.

Barca coborî repede pe fluviu, urmând o linie piezișă. Ajungând la câțiva metri de locul unde căzuse Petre, bătrânul pescar făcu un semn fiului său, și pe loc barca se așeză contra curentului și rămase în aparență nemișcată.

— Acum, zise pescarul să ne căscăm ochii și să ne uităm bine și cu luare-aminte.

Abia rostise cea din urmă vorbă și fiul său strigă:

— Iată-l! acolo, acolo!

Într-adevăr, un obiect ce semăna cu un trup omenesc sosea spre ei când plutind pe apă când afundându-se. Pescarul își luă repede lopata și fu destul de fericit ca să-l oprească pe înecat în loc. Îl ridică în sus și, aplecat deasupra bărcii, îl apucă de haine. Atunci fiul veni în ajutorul tatălui și amândoi izbutiră să o tragă în barcă pe victima lui Șopârlă și a lui Moulinet.

Luiza pierduse barca din ochi. Degeaba trăgea cu urechea, nu auzea alt zgomot decât al ploii și al apei ce mugea sub arcadele podului. Ce se petrecea la câțiva pași de dânsa? Trebuie ea să spere? Barca aceea, pe care o văzuse, putea fi mântuirea lui Petre, dar nu se amăgise ea oare? Se gândea oare într-adevăr cineva să-l scape pe tânăr? Neliniștea ei era grozavă. Ea reveni în fugă pe chei și coborî repede scara ce ducea pe malul apei. Se așeză jos acolo și ochii ei străbătură întunericul ce acoperea fluviul. Lumina tremurătoare a unui felinar reflectă în apă, îi arătă barca ce venea în partea ei cu mare iuțeală. În prada unui chin nespus, cu inima bătându-i cu foarte mare putere în piept, cu ochii

căscați enorm și fixați asupra bărcii, ea aștepta. La doi metri de mal, barca se învârti în loc și porni spre el, căutând un loc bun de abordat. Luiza se ridică imediat în picioare. Când partea din față a bărcii atinse pământul, ea se afla în fața celor doi pescari. Pe dată scoase un țipăt de bucurie. Îl văzuse pe înecat întins în fundul bărcii. Vru să se repeadă în barcă. Bătrânul pescar fu nevoit s-o împingă înapoi pe mal cu oarecare violență.

— Ah! l-ați scăpat! l-ați scăpat! exclamă dânsa.

— Asta încă n-o știm sigur, răspunse tatăl, cu toate acestea eu socotesc că încă n-a murit.

Fiul lăsase lopețile pentru a lega barca de mal.

— Haide, băiete, zise tatăl, să nu mai pierdem vremea, trebuie să-l ducem la secție.

— La secție! strigă Luiza speriată, la secție!...

— Ca să-l îngrijească, ca să-l reînvie, dacă nu e prea târziu.

— Îl voi îngriji eu, îl voi îngriji eu!

— Aici, în luntre, ori pe pietrele acestea? zise pescarul dând din umeri.

— Nu, răspunse Luiza, urmați-mă, haide veniți cu mine mai iute.

— Unde?

— În strada Senei.

— La dumneata acasă?

— Nu, dar într-o casă unde sunt cunoscută și unde, mai bine ca oriunde, acest nenorocit tânăr va primi îngrijirile pe care le cere starea lui.

Cei doi pescari ieșiseră din barcă, ținându-l pe Petre, unul de umeri, altul de picioare. Ei porniră. Luiza mergea pe lângă cel mai bătrân.

— Toate acestea sunt foarte bune, zicea acesta, dar eu nu prea sunt convins că trebuie să fac ceea ce vrei dumneata.

— Oh! domnule, te rog! zise ea cu un glas mai mult decât rugător.

— Ascultă, cucoană, eu nu știu cine ești dumneata și numai că te-ai găsit aici din întâmplare...

— Ah! îl întrerupse dânsa, nu întâmplarea m-a adus pe chei în timpul furtunii și dacă n-am sosit destul de devreme ca să împiedic crima, nu sunt eu de vină.

— Așadar e o crimă ? Fiul-meu a ghicit.

— Da, e o crimă, o crimă monstruoasă !

— Atunci, dumneata ai văzut ce s-a petrecut ?

— Da, am văzut.

— Nu cumva dumneata îl cunoști pe acest tânăr, pe care l-am pescuit noi ?

— Pentru ce mă mai întrebi ? Nu vezi oare că-l cunosc ?

— Și îi ești rudă ?

— Da, îi sunt rudă.

— Verișoară ori mătușă ?

— Nu, sunt mama sa !

— Ce, mama sa ! zise pescarul. Dacă e așa cucoană, îl ducem unde vrei.

— În strada Senei, cum ți-am spus.

— Ce număr ?

— E un hotel mobilat, la capul străzii ; vă voi arăta eu casa.

Ei urcau scara cheiului. Începeau să se vadă câțiva trecători adăpostiți pe sub umbrele. Deasupra scării, Luiza și pescarii care îl duceau pe înecat fură împresurați de șapte-opt inși care începură să le pună întrebări.

— N-avem vreme să spunem istorii acum, le zise pescarul cel bătrân cu un ton cam supărat.

Și, fiindcă Luiza începuse să meargă repede, ei își reglară mersul după al dânsei. Când sosiră în strada Senei, în fața unei case în care Luiza intră prima, mai bine de treizeci de persoane se țineau după ei, nu se vedea însă nici urmă de gardist.

Stăpâna hotelului, care era o prietenă a Luizei, se grăbi să-i pună la dispoziție propria ei cameră, la primul etaj, și alergă să cheme un student în medicină care locuia în casa aceea. Studentul veni imediat. După ce îl examină pe înecat, el declară că avusese numai un început de asfixie, dar că trăia încă. Luiza scoase un oftat de ușurare. Vorbele studentului îi despovărau pieptul de o greutate enormă, ea mai că l-ar fi luat de gât să-l sărute. Din ordinul studentului, Petre a fost dezbrăcat repede de haine și culcat în pat. Atunci, el și cu pescarii începură să-l frece pe tot trupul. În acest timp, Luiza, care se temea, și nu fără motiv, de amestecul poliției în

această afacere, coborâse în stradă și zicea persoanelor care mai stăteau încă în fața casei :

— E un simplu accident, un tânăr a căzut în apă, din nebăgare de seamă ; dar a fost scos din fericire destul de repede. Se va alege cu o spaimă bună.

Curioșii, satisfăcuți, se risipiră cu atât mai bucuroși cu cât vremea era rea.

Nemaiavând de ce să se teamă din partea aceasta, Luiza urcă iarăși în camera bolnavului. Tocmai se sfârșise frecția ; el era acum înfășurat în cuverturi de lână și plămânii începeau să funcționeze. Studentul era ocupat ca să-i toarne pe gât câteva linguriță dintr-o băutură preparată de dânsul atunci. Cei doi pescari se pregăteau să plece. Luiza îi luă deoparte și le mulțumi cu căldură. Apoi scoase din buzunar punga în care se aflau vreo cincizeci de franci.

— Iată, zise ea, luați banii aceștia ca răsplată.

— N-avem nevoie de răsplată pentru că ne-am făcut datoria, răspunse bătrânul.

— Bine, răspunse ea, dar vă rog luați-i ca semn al recunoștinței mele.

Și cam cu sila, ea puse conținutul pungii în mâna pescarului.

— Acum, adăugă ea, am să vă cer ceva.

— Anume ?

— Aș dori să-mi făgăduiți că nu veți vorbi cu nimeni despre întâmplarea din noaptea aceasta, încă n-a sosit momentul pedepsirii vinovaților, și ceea ce vă cer este în chiar interesul aceluia pe a cărui viață i-ați scăpat-o.

— Bine, zise pescarul, vom tăcea. Ucigașii n-au izbutit să-l înece, acesta e lucrul cel mai important, restul nu ne privește.

Luiza îi luă mâna și o strânse cu putere. Era foarte mișcată.

— Mulțumim, zise ea, mulțumim !

— Haide, băiete, zise pescarul fiului său, să plecăm, dacă tot mai plouă încă, ne sunt destul de ude hainele ca să nu ne mai fie teamă de dânsa.

Și amândoi plecară. Luiza se apropie tremurând de patul lui Petre.

III

PESTE NOAPTE

Mai trecu încă un sfert de ceas. Pentru Luiza, fiecare minut era cât un ceas. Ea nu scotea nici o vorbă, dar privirea ei întreba cu grijă expresiile diverse ale figurii studentului. Acesta, calm și rece ca un doctor care ar fi practicat meseria de cine știe câtă vreme, aștepta rezultatul îngrijirilor sale. Cu toate acestea, neputând sta în nesiguranță, Luiza îi zise încetișor :

— Ai nădejde, domnule ?

— Da, de un moment, reluă el.

— Ah ! scapă-l, dă-i viață !

Ea își împreună mâinile și se uită la cer ! Rugăciune mută adresată lui Dumnezeu !

— Respirația este foarte slabă încă, reluă studentul, dar circulația sângelui se restabilește, căldura revine. Vezi, mai adineauri buzele și obrajii îi erau vineți : culoarea aceasta a dispărut aproape de tot acum.

A vărsat apă multă pe când îl aduceau aici.

— Din fericire : aceasta l-a și scăpat.

În același moment, Petre făcu o mică mișcare.

— Ei, acum, toate merg bine, zise studentul.

Și mai turnă pe gâtul bolnavului o lingură de doctorie. Apoi peste un moment se auzi zgomotul regulat al respirației sale. Studentul îi ținea pulsul, așteptând momentul când era să-l simtă bătând. Deodată figura studentului se lumină și Luiza văzu trecându-i un zâmbet pe buze. Acest lucru era foarte elocvent pentru dânsa, o imensă bucurie îi pătrunse în inimă. Aproape în același moment, Petre se agită, întinse brațele și un suspin adânc îi ieși din piept.

— A scăpat ! strigă studentul ridicându-se în sus cu fața radioasă.

Luiza căzu în genunchi, la picioarele patului.

Petre deschise ochii, se ridică pe jumătate în pat și, un moment, se uită primprejur cu un fel de mirare. Apoi, ochii i se închiseră, și capul îi recăzu pe pernă. Luizei îi fu frică, scoase un geamăt și se întoarse repede spre student. Tânărul puse un deget pe buze.

— St ! zise el, acum doarme.

Luiza se ridică.

— Prezența mea nu mai este necesară, reluă studentul, mă duc să mă culc. Aici vei petrece noaptea ?

— Da, domnule, nu vreau să-l părăsesc.

Când se va deștepta, peste două trei ceasuri îi vei da zeamă de carne caldă, apoi, peste douăzeci de minute, un pahar cu vin fiert cu zahăr mult. Dacă vei avea trebuință de mine peste noapte, ceea ce nu cred, vei trimite să mă scoale servitorul. Ești udă, urmă el, hainele îți sunt pătrunse de apă, te sfătuiesc să te schimbi numai decât. Ar fi trebuit chiar să faci acest lucru acum un ceas, deoarece prietena dumitale, doamna Jeauron, ți-a pus garderoba sa la dispoziție.

După ce zise aceste cuvinte, studentul ieși din cameră.

Luiza pricepu că sfatul tânărului era bun de urmat și își schimbă hainele. Tocmai își sfârșea toaleta, când stăpâna hotelului intră încetișor în cameră.

— Ei bine ! zise ea încet Luizei, mi se pare că a scăpat, am fost cu noroc având un medic în casă, ca chiriaș.

— Nu-i voi putea niciodată mulțumi îndeajuns, răspunse Luiza.

— Ce ciudată întâmplare, așa, zău. Nu mă așteptam deloc la aceasta !

— Ești supărată că l-am adus aici pe acest tânăr nenorocit ?

— Supărată, eu ! nu cred că te gândești la ce spui, Luiza. L-aș fi primit de-l aduceau niște necunoscuți, cu atât mai mult când tu te interesezi de el, oare nu suntem prietene vechi, Luiza.

— Da, așa este, sunt mai bine de douăzeci de ani de când ne cunoaștem.

— Erai deja la contesa de Lucerolle. Îl cunoști pe tânărul acesta ?

— Da, îl cunosc.

— Ah !... Așadar, el s-a aruncat în Sena.

— Da.

— Luiza, știi pentru ce ?

— Știu, dar nu pot să-ți spun nimic astăzi. Peste câteva zile voi veni să te văd și îți voi spune tot ce știu din istoria lui.

— Bietul băiat, înțeleg, mâhniri din dragoste... Sunt mulți oameni care se omoară din disperare. E trist. Lu-

iza, ai face bine să te culci, este o cameră liberă deasupra.

— Nu, trebuie să stau aici, lângă el, peste noapte.

— Ei bine ! îl voi veghea eu.

— Mulțumim, dragă mulțumim, deja e de-ajuns încurcătura pe care ți-o aduc, fără ca să-ți mai iau și odihna. Eu voi sta singură lângă dânsul. De altfel, nu mă simt obosită deloc.

— Fă cum vrei, Luiza, dar mi-ar părea foarte rău să te jenezi de mine.

— Vezi bine că mă port cu desăvârșire ca o prietenă.

— Și faci bine. Îți mai trebuie ceva ?

— Mie, nu, dar mai târziu el va trebui să ia o zeamă de carne și un pahar de vin fier cu zahăr.

— Tocmai am în această seară zeamă de carne. Am să ți-o trimit prin servitor împreună cu vin și cu zahăr ; totodată se va face și foc aici, astfel vei putea usca toate hainele acestea și te vei putea încălzi și tu, pentru că pe cât văd, ți-e frig.

— Da, zise Luiza, să facă foc.

Doamna Jeauron îi ură noapte bună și plecă să dea ordine servitorilor, care le îndepliniră repede.

La miezul nopții o mare tăcere domnea în hotel. În afară de Luiza, toți dormeau. Stând înaintea focului care ardea în cămin, cu fața întoarsă spre pat, pentru că numai ridicând ochii să-l vadă pe bolnav, ea gândea la lucruri triste. Se ducea cu gândul la douăzeci și patru de ani în urmă și se revedea în căsuța sa de la Jouarra, alăptându-și copilul și pe acela pe care i-l încredințase doctorul Gervais.

— Comparându-mi viața de atunci cu aceasta de acum, își zicea dânsa, eram foarte fericită. Gândul îmi era curat, liniștit, nu simțeam în mine acest ceva necunoscut care mă chinuie, mă arde, mustrându-mă necontenit pentru că am tăcut !

Ea își aminti noaptea aceea întunecoasă în timpul căreia bărbatul său intră fără de veste la dânsa și îi fură pe unul din copii. La această grozavă amintire, se simți înfiorându-se.

— Ah ! dacă ar ști care au fost și care sunt încă suferințele pe care le îndur eu, ar avea milă lumea de mine ! strigă dânsa. Oh ! destinul ! soarta !... Aceasta trebuia să fie astăzi bucuria mamei sale mândria tatălui său, și celălalt i-a luat tot, pentru că așa a vrut fatalitatea ; celălalt pune acum să-l omoare ! Mișelul ! mișelul !... Dar Dumnezeu veghea asupra sa ; el n-a vrut ca vinovatul să aibă folosul crimei sale. Și iată-l, pe sărmanul dezmoștenit... Și eu, pricina nenorocirii sale, eu veghez acum asupra sa ! Mai târziu, când se va deștepta, ce-mi va zice ? Nimic, el nu mă cunoaște. Dar eu, ce-i voi spune ? Ah ! nu știu ! Mi-am pierdut mințile !

Ea își aținti privirea, în care scânteia dragostea de altădată, asupra figurii galbene a tânărului. Pe urmă, se sculă și merse încetișor spre pat, ferindu-se să facă zgomot. După ce-l contemplă câteva minute cu un fel de extaz, ea se aplecă în jos și-l sărută pe frunte. Petre se deșteptă scoțând un țipăt. Luiza se dădu înapoi speriată.

— Oh ! ce groaznic vis ! murmură tânărul.

Deodată, el tresări, se ridică și-și trecu de mai multe ori mâna pe frunte. Se văzu fără cămașă, înfășurat în pături de lână. Atunci privirea lui speriată rătăci prin cameră.

— Unde sunt, unde sunt ? strigă el. Ah ! îmi aduc aminte, îmi aduc aminte... Fulgerele, tunetul, apa... apa Senei !

El se pipăi pe tot trupul, ca și cum ar fi căutat să se asigure că era treaz și că nu-și urma visul îngrozitor. O zări pe Luiza, care se uita la dânsul plângând în tăcere.

— Cine ești dumneata, doamnă ? o întrebă el.

— O prietenă care te veghează, răspunse ea.

— Eu nu te cunosc, așadar am și prieteni necunoscuți ?

— Da, și care te iubesc sincer.

— Se pare că am și dușmani care mă urăsc de moarte.

— Aceia vor fi pedepsiți, strigă Luiza cu un glas hotărât, îți făgăduiesc, îți jur că vor fi pedepsiți.

— Așadar, dumneata îi cunoști ?

— Cred că-i cunosc.

— Au sărit asupra mea ca niște fiare sălbatice, și, până să am vreme să mă apăr, m-au aruncat în Sena. Ce rău le făcusem eu oare ca să-mi vrea moartea ? Mi s-a venit în ajutor, am fost scăpat !... Știi dumneata cui datorez viața ?

— La doi pescari care se aflau acolo din fericire.

— Da, din fericire, repetă dânsul.

Și un zâmbet trist îi trecu pe buze.

— Ei m-au scos din apă, reluă el, și am fost adus în camera aceasta. Sunt la dumneata acasă, doamnă ?

— Nu, ești în strada Senei, într-un hotel pe care-l ține o prietenă a mea.

— Așadar, mulțumită dumitale s-a primit un om înecat în această casă ?

— Știam că dumneata vei găsi aici, mai bine ca oriunde, îngrijirile de care aveai nevoie.

— Prin urmare, dumneata erai acolo când cei doi pescari m-au scos din Sena ?

— Da.

— Dar, desigur, nu știi ce s-a petrecut mai înainte.

— Știu tot, soseam alergând pe chei în momentul în care cei doi sceleraţi care te urmăreau și-au săvârșit crima. Te-am văzut căzând și pe dată am chemat în ajutor.

— Fără să mă cunoști, te-ai interesat de mine.

— Totdeauna te interesezi, răspunse ea, de aceia care sunt victimele celor răi ; dar nu numai din această cauză mă interesez de dumneata, eu te cunosc.

Tânărul se uită la dânsa foarte mirat.

— Da, te cunosc, reluă ea, și dacă ai mai fi stat un moment în strada Grenelle, în fața casei contelui de Lucerolle, n-ai fi fost în noaptea aceasta într-o așa mare primejdie.

— Cum ! zise tânărul în culmea mirării, dumneata știi...

— Știu că te-ai plimbat aseară un oarecare timp prin fața casei domnului de Lucerolle ; dacă ai fi fost mai puțin preocupat, ai fi putut vedea, pândindu-te în umbră, pe cei doi oameni care te-au atacat pe Podul Artelor. Mai știu că te numești Petre Ricard și că așteptai aseară, în strada Grenelle-Saint-Germain, pe o fată frumoasă pe care o iubești.

Tânărul tresări.

— Dar cine ești dumneata ? strigă el cu un glas tremurător.

— Prietena dumitale, ți-am spus.

— Negreșit, după cât ai făcut pentru mine, n-am dreptul să mă mai îndoiesc de acest lucru, dar doresc să-ți știu numele.

— Domnule Petre, zise Luiza emoționată, mă numesc Luiza Verdier.

— Luiza Verdier ? spuse tânărul având aerul că-și răscolește amintirile.

— Domnule Petre, sunt aproape douăzeci și doi de ani de când sunt în slujba doamnei contese de Lucerolle.

— Ah ! acuma, înțeleg, înțeleg, zise tânărul.

— Se pare că am uitat că dumneata ești bolnav, reluă Luiza ; stau de vorbă fără să bag de seamă că te obosesc.

— Nu, nu, nu mă obosești nicidecum, te asigur. Mă simt încă foarte slab dar nu mă simt câtuși de puțin rău.

— Bine, cu toate acestea, am să-ți dau o zeamă bună de carne, care e gata, așa a ordonat doctorul. Pe urmă dacă nu vei adormi și dacă vrei, vom sta de vorbă. Am mai multe lucruri serioase să-ți spun.

IV

DESTĂINUIREA

În timp ce tânărul sorbea încetișor, linguriță cu linguriță, zeama de carne, Luiza ieșise din cameră pentru a-și lua hainele sale pe care servitorul le dusese afară ca să le scurgă de apă și să le stoarcă. Ea le aduse în cameră și le întinse înaintea focului spre a le usca. Pe urmă veni să se așeze pe un scaun, lângă pat.

— Ei bine ! domnule Petre, cum te simți acum ? îi zise ea.

— În afară de o oarecare greutate de cap, mă simt cât se poate de bine, răspunse el.

— Zeama de carne pe care ai băut-o ar fi trebuit să-ți facă bine...

— Da, ce e drept, cred că aveam nevoie de așa ceva.

— Am pus adineauri niște vin să fiarbă ; peste un moment, ți-l voi da bine îndulcit, e tot un ordin al medicului.

— Mă îngrijești, de parcă ai fi o adevărată soră de caritate, zise el zâmbind.

— Trebuie să fii îngrijit : viața dumitale e prețioasă, domnule Petre. Ah ! nu știu cum să mă exprim pentru a-ți spune cât sunt de fericită auzindu-ți glasul, văzându-te plin de viață, după ce te considerasem pierdut... Căci am fost un moment cu desăvârșire disperată, domnule Petre. Nu vedeam pe nimeni în jurul meu ca să te scap și în zadar chemam în ajutor, bubuitul tunetului îmi acoperea glasul. Ce chin ! Era groaznic !

— Ah ! răspunse el repede, n-am să uit niciodată că dumneata ai suferit din cauza mea.

— Așa e, nu vei uita ? reluă ea cu un glas întretăiat, ești mulțumit de mine ?

El îi întinse mâna, zicându-i :

— Îți mulțumesc din toată inima.

— Ce bun este dânsul ! șopti ea.

Și îl înconjură într-o privire care cuprindea un amestec de dragoste, de recunoștință, de respect și de admirație.

— Cum te uiți la mine ! zise el, în ochii dumitale e o bunătate nespusă care seamănă a duioșie.

— Ah ! tinere, tinere, nu te amăgești ! strigă ea, duioșie ai văzut în ochii mei !

Și ea își lipi buzele de mâna pe care o mai ținea încă în ale ei. Amândoi erau foarte mișcați. După un moment de tăcere, Petre reluă :

— Nu simt deloc necesitatea de a dormi, parcă aveai să-mi spui mai multe lucruri foarte interesante ?

— Da, domnule Petre, am să-ți spun lucruri foarte serioase.

— Mi-ai spus că-i cunoști pe oamenii care au încercat să mă înece.

— Pe aceia, nu, dar sunt convins că ei au fost plătiți de un altul pentru a săvârși această crimă.

— Un altul ! repetă tânărul pus pe gânduri, într-adevăr, n-au încercat să mă jefuiască, așadar erau adevărați ucigași lucrând pentru altul... Dar nu știu să am decât un singur dușman, și acela nu e destul de bogat spre a putea plăti cuiva să mă înece. Și apoi el este mai mult mișel decât rău, n-ar fi îndrăznit. Nu, nu e Robin. Dar cine e atunci acest dușman necunoscut pe care-l supără existența unui biet lucrător ca mine ? continuă el adre-

sându-se către Luiza. Vreau să-l cunosc : spune-mi cum îl cheamă, doamnă.

Luiza tresări.

— Nu sunt foarte sigură, îngână ea, abia de am niște bănuieli, dar chiar astăzi, da, chiar diseară, voi dobândi siguranța. Cu toate acestea nu-ți voi spune numele său, nu poți, nu trebuie să-l cunoști, dar el va fi crud pedepsit, îți jur, și eu, mă auzi, Petre, eu îi voi da pedeapsa pe care o merită ! Ah ! urmă dânsa cu o energie nespusă, de câteva ore, nu mai sunt aceeași femeie. Inima mea prea multă vreme adăpată cu toate amărăciunile s-a spart, acum ea nu mai conține decât mânie, indignare, dezgust. De la dânsa, de la inima mea ticăloasă, îmi venea toată slăbiciunea... Ah ! cerul să-mi susțină curajul și să-mi dea voința de a-mi îndeplini datoria ! Da, măcar de m-ar blestema lumea întreagă și de aș fi gonită de pretutindeni ca o nemernică, ca cea mai ticăloasă ființă, de data aceasta nu mă voi mai codi, voi merge până la capăt ! Voi fi fără milă, neîndurată ca dreptatea dumnezeiască... Milă, milă, eu nu cer pentru mine, nu vreau să mai am pentru un monstru ! Ah ! reluă ea cu un ton sălbatic, pentru îndreptarea răului mi-aș deschide vinele și mi-aș da tot sângele ! Și să-mi mai fie milă ! Nu ! nu ! Mai bine să mă trăznească Dumnezeu decât să las crima nepedepsită !

Tânărul se uita la ea cu mirare. Neputând înțelege aceste ciudate cuvinte, el se întrebă dacă ea era în toată firea. Luiza se oprise să răsufle. Peste un moment, ea urmă, schimbând glasul :

— Domnule Petre, aseară ai fost victima unei curse odioase dar, mulțumită lui Dumnezeu, ai scăpat de moarte. Acum, ascultă-mă bine. În numele domnișoarei Leontina Blanchard, care-ți este scumpă, în numele mai multor alte persoane, care-ți vor fi de asemenea scumpe, când le vei cunoaște, te rog să-mi făgăduiești ceva.

— Ce-mi ceri ? Spune.

— Domnule Petre, cei doi pescari care te-au scos din Sena nu știu cine ești, de altminteri, le-am recomandat să nu vorbească de trista întâmplare din noaptea trecută ; ei nu vor spune nici un cuvânt. Ceea ce-ți cer, domnule Petre, este de a tace și dumneata asupra a tot ce s-a petrecut.

— Îți făgăduiesc aceasta cu atât mai bucuros cu cât și eu doresc ca să se păstreze secretul acesta. Nu vreau să-mi neliniștesc în zadar prietenii.

— Da, ai dreptate. Și pe urmă poliția are urechi bune, o vorbă pe care ar auzi-o ar face loc unei anchete. Când aceste lucruri încep, nu se știe unde se opresc. Justiția nu trebuie să știe nimic din toate acestea, nimic. Ți-am spus, domnule Petre, e interesul și liniștea a mai multor persoane în joc. Firește, nu vorbesc de cei vinovați. Oh ! aceștia vor fi pedepsiți, și, ți-o repet, mă însărcinez eu să te răzbun.

— Nu cer răzbunare ! răspunse el dar, pe viitor, mă voi păzi mai bine.

— Așadar, reluă Luiza, ne-am înțeles, nu vei spune nimic ?

— Voi fi mut.

— Orice s-ar întâmpla ?

— Orice s-ar întâmpla, îți făgăduiesc.

— Cu toate acestea, dacă printr-o întâmplare neprevăzută poliția ar afla ceva și te-ar întreba...

— Ei bine ?

— Ei bine, domnule Petre, nu va trebui să răspunzi și să ai aerul că nu înțelegi ce vor să-ți spună. Mai târziu, când vei afla ceea ce astăzi nu-ți pot spune, vei vedea cât de important este ca să nu se știe nimic. Da, trebuie neapărat să nu se știe că niște scelerați te-au aruncat în Sena și că noi ne-am aflat împreună în această noapte, în această cameră de hotel. Îmi poți făgădui aceasta, domnule Petre ?

— Da, îți făgăduiesc, îți jur.

— Mulțumesc, mulțumesc, zise ea. Iată-mă liniștită. De altminteri, peste câteva zile, înainte de sfârșitul săptămânii viitoare, te voi revedea și te voi dezlega de jurământ. Atunci, dacă nu cumva mă înșel în îndoielile mele — vai ! nu sper deloc — adevăratul vinovat își va fi primit pedeapsa.

— Dacă îmi dai voie, zise tânărul, îți voi pune o întrebare.

— Care ?

— Cum se face că ești așa de bine instruită asupra lucrurilor ce mă privesc și că îl cunoști pe acel teribil dușman pe care îl am și căruia nici nu-i bănuiesc măcar numele ?

— Ți se pare extraordinar lucrul acesta, o înțeleg, dar nu pot să-ți răspund azi la întrebare.

— Pentru ce atâta mister ?

— Pentru că e folositor, domnule Petre, crede-mă. Ah ! de-aș putea să vorbesc !... Dar, nu, nu, nu încă !

— Nu stăruiesc ; o dată ce este un secret...

— Oh ! da, un secret, un secret teribil !

— Mă sperii, spuse el, pe când privirea lui scrutătoare încerca să prindă gândul Luizei.

Secretul acesta e teribil pentru alții, reluă ea cu mâhnire, nu pentru dumneata.

— După câte mi s-au întâmplat în această noapte zise tânărul, cuvintele dumitale mă tulbură enorm de mult, zău, nu mai știu ce să gândesc.

— Domnule Petre, ai încredere în mine ?

— Da, negreșit.

— Mulțumesc. Ei bine ! poți să crezi că-ți sunt cu totul devotată și că nu mă voi odihni un minut până ce nu îți voi asigura fericirea dumitale. Ah ! nu poți să cunoști sentimentul ce mă animă în acest moment, abia dacă mi-l pot explica eu însămi, dar, vezi, de-ar trebui să-mi dau viața pentru a dumitale, nu aș sta să mă gândesc un singur moment !

— Te cred, doamnă, răspunse Petre, și cred în devotamentul dumitale, de care îmi dai o probă în momentul acesta : dar, cum spui cu mare dreptate, sentimentul acesta pe care-l încerci acum e greu de explicat.

El stătu un minut la îndoială, apoi adăugă :

— Numai o mamă poate...

— Domnule Petre, îl întrerupse ea repede, am fost doica dumitale !

El făcu o mișcare bruscă.

— Doică, strigă el mirat, mi-ai fost doică !

— Vroiam să nu-ți spun nici acest lucru, reluă ea foarte mișcată, ei bine, deoarece am spus-o da, da, ți-am fost doică, timp de un an te-am hrănit cu laptele meu. Ah ! numai Dumnezeu știe cât te iubeam, strigă ea, izbucnind în lacrimi : domnule Petre, o doică este aproape o mamă !

— Înțeleg, în sfârșit, înțeleg, zise tânărul cu un glas tremurător. Atunci, urmă el, îmi poți spune...

— Ce-ți pot spune ?

— Dacă ai cunoscut-o pe mama.

— Da, am cunoscut-o pe mama dumitale.

— Ah ! strigă el cu un glas rugător și împreunând mâinile, încă un cuvânt, numai unul : ea mai trăiește ?

Luiza aplecă capul, dar ridicându-l imediat, răspunse :

— Da, mama dumitale trăiește și tatăl de asemenea.

Tânărul scoase un țipăt de bucurie.

— Acum, zise el, îi iert pe cei care mi-au dorit moartea, fiindcă le datorez întâlnirea cu dumneata care mi-ai dat o bucurie așa de neprețuită... Ah ! dacă vrei să-mi faci o plăcere, dacă vrei să mă vezi într-adevăr fericit, vorbește-mi de mama !

Cu un ton devenit grav de tot, el adăugă :

— N-ai să-mi spui nimic despre tatăl meu : știu ce a fost, ghicesc ceea ce este.

— Domnule Petre, nu știi nimic !

— Ce vrei să zici ?

— Iată ceea ce vreau să zic, răspunse ea cu un fel de exaltare febrilă, și nimeni în afară de mine n-o știe : nu ești fiul unui hoț și al unui ocnaș, nu ești fiul lui Petre Ricard.

Dintr-o săritură tânărul se ridică din nou în pat, cu pieptul zvâcnindu-i tare, cu privirea scânteietoare.

— Cum ! îngână el... eu... eu nu sunt... fiul lui Petre Ricard ?

— Nu e comun nimic între dumneata și Petre Ricard ticălosul, decât o crimă mișelească a cărei nevinovată victimă ai fost, pe când aveai unsprezece luni.

— Dar cine e tatăl meu atunci ? cine e mama ? strigă el întinzându-și mâinile sale care tremurau.

Luiza le apucă într-ale sale, și căzând în genunchi înaintea patului răspunse :

— Domnule, te rog foarte mult să păstrezi tăcerea pe care socotesc bine încă s-o păstrez și eu, îi vei cunoaște pe tatăl și pe mama dumitale în ziua când, fericiți de-a te regăsi, voi avea, eu Luiza Verdier, nenorocirea de a te duce în brațele lor.

V

VIZITA CELOR ÎNTRISTAȚI

Soarele s-a ridicat strălucitor pe un cer fără nori ; el răspândea asupra Parisului aurul razelor sale. La ferestrele caselor, păsările din colivii cântau voioase. Pretutindeni animație, mișcare, munca vieții. Cu zgomotul necontenit al trăsurilor, cu zgomotul ferestrelor, al mașinilor, se amestecau miile de țipete ale străzii. E bâzâitul obișnuit al unui stup imens. Apa din fântâni a curs în canale, măturătorii au trecut, nici o urmă n-a mai rămas după furtuna de peste noapte.

Sute de persoane trec Sena peste Podul Artelor fără să bănuiască măcar că acolo unde ei pun piciorul s-a comis o crimă peste noapte, s-a petrecut o dramă ; și cei care trec prin fața numărului 62 din strada Lille nu știu nici ei că acolo se află cadavrul unui om căzut sub cuțitul unui ucigaș. Câte evenimente de acestea nu se întâmplă în Paris într-o singură noapte și rămân pentru totdeauna neștiute ! Ziarele, necontenit căutând ce-ar putea să intereseze pe cititorii lor, le culeg pe unele, dar e numărul cel mai mic, cu ceea ce le scapă și-ar umple lesne toate coloanele.

Leontina Blanchard nu se culcase, ea își petrecuse restul nopții plângând și rugându-se. Lacrimile ușurează și rugăciunea consolează, sau cel puțin dă speranță. Leontina, așa de crud izbită, nu putea fi consolată atunci când își credea logodnicul pus la închisoare ca un ucigaș de rând, dar foarte convinsă de nevinovăția tânărului, ea se resemna să sufere și această nouă încercare. Ea avea, totuși, gânduri foarte triste și făcea reflecții amare, comparându-și existența sa așa de chinuită cu aceea a atâtor altele. Găsea, că pentru acestea viața era veselă, fericirea ușoară, toate lucrurile ele le aveau, pe când, în orice parte își întorcea ochii vedea împrejurul său numai tablouri lugubre : sânge vărsat, moarte. Biata fată trebuia să creadă că sunt unele ființe omenești osândite fatalmente să sufere necontenit și să ducă dorul fericirii veșnice a celorlalte.

Îndată ce se făcu destul lumină, ea se apucă să deretice și să curețe prin apartament. Trebuia mai ales să facă să dispară petele de sânge. Dar în zadar încercă să se distreze, nu putea scăpa de gândurile ei negre.

Ea își zise : „Petre va dovedi ușor că nu e vinovat, i se va da drumul îndată, și el va alerga aici ca să ne liniștească.“ Dar ea vedea soarele urcându-se în sus deasupra acoperișurilor de la case, iar logodnicul ei nu

venea. Se simțea roasă de o grijă care creștea în fiecare moment.

La ora opt camerele era curate, lucrurile erau puse la locul lor obișnuit.

Domnul Blanchard se sculă. Ea îl ajută să se îmbrace, apoi plecă jos pentru a lua laptele și pentru a-l fierbe. Trecând prin fața camerei portarilor aruncă o privire pe furiș prin ușa cu geamuri și văzu mai multe femei în genunchi. Lângă pat ardeau două lumânări groase. Ea nu îndrăzni să intre. Alergă să cumpere laptele și se întoarse repede acasă, spre a pregăti dejunul.

Când a fost gata, ea îl luă pe orb de mână și îl așeză la masă, în fața ceștii sale de cafea cu lapte, în care fărâmițase un corn. Bătrânul începu să mănânce. După puțin timp, el observă că era singur la masă.

— Leontina ce, tu nu dejunezi ? o întrebă el.

— Nu, bunicule, nu-mi este foame.

— Ah ! zise bătrânul aplecând capul.

Mai înghiți două linguriță și apoi, respingând ceașca, zise :

— Nu-mi mai e foame nici mie.

Oftă adânc și lacrimi mari îi curseseră pe obraji.

— Bunicule, zise Leontina, ție îți place dimineața cafeaua cu lapte, te rog, mănâncă.

— Și ție îți place, drăguță, și totuși nu mănânci.

— Am încercat, dar n-am putut.

— Nici eu nu pot.

— Doamne Dumnezeule ! dacă te-ai îmbolnăvit cumva ! zise ea. Apoi alergă la el și îl luă de gât.

— Liniștește-te, fata mea, liniștește-te reluă orbul, oricât de puțin valorez astăzi nu vreau încă să te părăsesc. Doresc să văd dacă nenorocirii nu i se va urî să te mai urmărească. Vai ! nu ai fost oare îndeajuns de încercată ? Dacă Dumnezeu face astfel pe cei buni să sufere, ce mai păstrează pentru cei răi ? Și începu să plângă. Fata îl sărută. Ea suspina.

— Sărmanul Fabrice ! murmură bătrânul.

— El era așa de bun, așa de devotat ! ah ! grozav lucru, adăugă Leontina.

— Și acum, sărmana mea copilă, tot ce ne mai rămăsese din averea noastră nu mai există, tu nu mai ai nimic, nimic...

— Ah ! banii nu-s mare lucru zise ea, am mâini, ochi buni, curaj, voi lucra !

Orbul scoase un geamăt, și, apucându-și capul în mâini, păru că se gândește îndelung. Leontina își reluase lucrul, dar, peste câteva minute, acul rămase nemișcat între degetele ei. Plânsul pe care voia să-l stăpânească o înăbușea, lacrimile îi înnegurau vederile. Petre și grozava acuzare ce apăsa asupra lui ocupau necontenit gândirile ei. Dacă nu l-ar fi avut pe bunicul său, pe care se căia amar că-l lăsase singur în ajun, de-ar fi fost singură, liberă, nemaiputându-și stăpâni nerăbdarea, s-ar fi urcat într-o trăsură ca să alerge în strada Saint-Sébastien. Dar era nevoită să aștepte și să nu facă nici un pas, și n-avea pe nimeni care să se ducă în locul ei pentru a căpăta informații. Vai ! Fabrice, așa de treabă, totdeauna gata să-i facă o plăcere, bunul Fabrice nu mai exista !

Ea deschisese fereastra și, în fiecare moment se scula ca să vadă ce se petrecea în stradă. Nevăzând pe nimeni venind, ea se așeză iarăși în fața orbului absorbit de gândurile sale. Bucata de dantelă pe care o repara era pe un scaun lângă dânsa. Ea nici n-o mai atingea, totuși îi plăcea să lucreze, dar acum n-avea puterea necesară. Auzise bătând ceasul ora nouă, din zori de zi ea număra neîncetat minutele.

Deodată, cineva bătu la ușa apartamentului. Fata crezu că era el, se șterse repede la ochi și, cu inima bătându-i foarte tare, alergă să deschidă. Se găsi în fața doamnei de Lucerolle.

— Oh ! doamna contesă vine să ne vadă, zise ea cu un glas mișcat, dându-se într-o parte spre a face loc mamei prietenei sale.

— Da, scumpa mea, vin să vă văd, răspunse doamna de Lucerolle. Știu chiar de aseară că domnul Blanchard a fost victima unei hoții, și că portarul casei a fost omorât. M-am gândit la mâhnirea ta, Leontina, și am venit să-ți dau o dovadă de prietenia mea și să te consolez.

— Ah ! ce bună ești ! ce bună ești ! îngână fata.

Orbul se sculase brusc.

— Mulțumim, doamnă contesă, zise el, fii binevenită în casa noastră, ai avut o bună inspirație, dumneata vei face ceea ce nu poate face bătrânul orb, o vei consola pe nepoata mea, biata fată.

— Scumpa dumitale nepoată a dovedit deja că nu-i lipsește curajul, răspunse contesa intrând în sufragerie. Ea se așează lângă bătrân. În ceea ce s-a petrecut aici astă noapte, reluă ea adresându-se Leontinei, este numai o mare nenorocire ireparabilă : moartea sărmanului Fabrice. Cât despre pierderea zestrei tale, accidentul se întâmplă des și nimeni nu e scutit de el. Averi colosale sunt uneori înghițite de niște speculații greșite ori distruse de o nenorocire neașteptată. După câte mi-ai spus, scumpa mea copilă, furtul zestrei tale nu va putea să aibă nici o înrâurire asupra fericirii tale. Nu lucrul acesta îți va îndepărta logodnicul, chiar dimpotrivă. Și apoi, cei care se iubesc nu te vor părăsi, și, mai mult decât oricând, poți conta pe sprijinul contesei de Lucerolle.

— Vai ! doamnă contesă, dumneata nu știi tot, zise Leontina cu un ton dureros.

— Nu știu tot ? spuse doamna de Lucerolle mirată, dar ce mai este încă ?

— Domnul Petre Ricard logodnicul meu, a fost arestat peste noapte...

— Arestat ! pentru ce ? Nu înțeleg deloc.

— Este crezut vinovat, doamnă contesă : este bănuit, este acuzat că e unul din cei doi mizerabili care au săvârșit îndoita crimă din noaptea asta.

— Ce infamie ! strigă contesa îngălbenind.

— E o greșeală grozavă, dar ceocamdată...

Un suspin o împiedică pe fată să continue.

— Doamne dumnezeule, reluă doamna de Lucerolle foarte agitată, ce vrea să spună acest lucru ? Ce motiv au pentru a-l bănui, spre a-l acuza ?

— Mai înainte de-a muri, răspunse Leontina plângând, Fabrice, în delirul frigurilor, a rostit de două ori numele său, și comisarul de poliție a înțeles că el îl desemna pe Petre Ricard ca pe unul din hoți, ca pe ucigașul său sau ca complice cu ucigașul.

— Dar e absurd, sunt nebuni, se vede ! strigă contesa.

— Cam acest lucru i l-am spus și eu imediat comisarului de poliție, doamnă contesă, dar el nu-l cunoaște pe domnul Petre. O crimă groaznică a fost comisă, el îi caută pe vinovați și crede că domnul Petre e unul din ei. Medicul pe care el l-a chemat, și care a auzit și dânsul vorbele lui Fabrice, a pretins că acesta nu aiurează și că într-adevăr îl numise pe unul dintre criminali. Apoi, deoarece domnul Petre știa că bunicul meu avea aici o sumă de bani, pentru că a venit aici aseară în lipsa mea, știind că trebuia să petrec seara la dumneata, comisarul crede că are destule dovezi despre vinovăția lui. Se vede că atâta îi este de ajuns justiției, și comisarul de poliție, care își face datoria negreșit, a dat ordin agenților săi să se ducă în strada Saint-Sebastien și să-l aresteze pe domnul Petre.

— E groaznic, murmură contesa. Dar continuă ea, nu vei avea mult de stat îngrijorată : domnul Petre Ricard va dovedi ușor, îndată ce i se va lua interogatoriul, că e nevinovat ; dacă justiția se poate amăgi uneori, ea își îndreaptă ușor greșelile sale nevoluntare.

— Aceasta mă mai liniștește, doamnă contesă. Cu toate acestea, sunt încă foarte îngrijorată și plină de nerăbdare. Nădăjduiam ca domnul Petre să fie pus imediat în libertate și că, aflând cele întâmplate aici, se va grăbi să vină la noi ca să ne vadă. Îl aștept în zadar de azi-dimineață.

— Justiția procedează uneori încet de tot, probabil că încă nici nu i s-a luat interogatoriul.

— Nu e liber, negreșit, altfel ar fi venit deja. Doamne ! doamne ! ce nenorocit trebuie să fie !

În acel moment cineva bătu de două ori în ușă. Leontina se ridică repede ca să deschidă. Comisarul de poliție intră, urmat de secretarul său.

— A trebuit să vin și azi pe aici, zise el, și n-am vrut să plec fără să-l văd pe domnul Blanchard, pentru a-l întreba, mai întâi, cum stă cu sănătatea.

— Îți mulțumesc, domnule, zise orbul ridicându-se de pe scaun, sunt aproape cu totul sănătos ; dacă n-am avea alte motive de neliniște, am fi cu totul resemnați, nepoata mea și cu mine.

— Trebuie să te fi gândit peste noapte zise comisarul, n-ai alte informații să-mi mai dai ?

— Nici una, domnule.

— Dar dumneata domnișoară ?

— N-aș putea decât să-ți repet ceea ce am avut onoarea să-ți spun aseară, răspunse fata.

— Domnișoara Enrieta Mabire n-a intrat niciodată pe la dumneavoastră ?

— Niciodată, domnule, o cunosc numai fiindcă am văzut-o la portăreasă.

— Ți-am pus această întrebare, fiindcă m-am asigurat că domnișoara aceasta este complice cu ucigașii. Ea se dăduse ca lucrătoare cusătoreasă pentru magazinul „Bon Marché“ și e absolut necunoscută acolo. Am pus să se deschidă ușa camerei pe care o închiriase dânsa acum câteva zile. Într-o ladă veche care trebuia să conțină, după spusele portăresei, rufe și haine, am găsit vreo patru-cinci bucăți de lemn înfășurate în hârtie groasă. Cum vedeți, dacă omorul n-a fost premeditat, criminalii au luat toate precauțiile și n-au neglijat nimic pentru a face hoția.

— Domnule comisar de poliție, zise contesa, mi s-a spus că, bănuindu-l pe domnul Petre Ricard a fi unul din criminali, ai pus să-l aresteze.

Comisarul încruntă sprâncenele.

— Încă nu i-a luat interogatoriul ? adăugă contesa.

— Mai înainte ca să răspund, doamnă, spune-mi te rog, cu cine am cinstea să vorbesc.

— Domnule comisar, sunt contesa de Lucerolle.

Magistratul se înclină cu respect.

— Domnișoara Leontina Blanchard e prietena fiicei mele și a mea, urmă contesa, ea a petrecut seara de ieri cu fiica mea și cu mine. Noi știm că domnul Petre Ricard îi este logodnic, și nu voi ascunde, domnule comisar, că mă interesez foarte mult de acest tânăr ca de tot ce o atinge pe domnișoara Blanchard.

— L-am văzut numai o dată, domnule, dar mi-a fost de-ajuns să-l văd pentru ca să fiu convinsă că în acest moment el e victima unei greșeli regretabile.

— Aceasta e și convingerea domnișoarei Blanchard, răspunse comisarul dând din cap.

— Așadar, dumneata stărui să crezi...

— Doamnă contesă, cred mai mult ca oricând că Petre Ricard încă n-a fost întrebat, pentru că până acum a știut să scape de cercetările agenților însărcinați să-l aresteze.

— Cum, domnule, pretinzi că el se ascunde ! ?

— Așa trebuie să fie, doamnă ! agenții mei nu l-au găsit în această noapte pe Petre Ricard acasă la dânsul, și azi-dimineață, la ora opt, încă nu se întorsese. Desigur bănuiește că locuința sa este supravegheată. Dispoziția lui nu este de natură de a îndepărta acuzarea gravă ce apasă asupra sa. Dar noi îi avem semnalmentele, în acest moment e căutat cu grijă mare, și pot nădăjdui că în curând va cădea în mâinile justiției.

Leontina scoase un țipăt și căzu pe un scaun. Încrederea contesei era foarte mult zguduită, ea scoase un suspin și se uită la fată cu milă și compătimire.

— Îmi pare foarte rău că vă mâhnesc din nou, zise comisarul de poliție, dar n-am socotit bine să vă ascund adevărul. Scuzați-mă că am venit și v-am deranjat.

Salută și plecă. Contesa și Leontina se uitară una la alta. Erau îngrozite amândouă.

— Ah ! voi muri ! voi muri din această cauză ! strigă fata cu un ton dureros.

— Curaj, copila mea, curaj ! zise contesa, tot trebuie să mai speri.

— Să sper, să sper ! zise Leontina gemând. Ah ! acuma, zic și eu ca bunicul meu ; nu mai știu ce să cred !

Și ea izbucni în suspine sfâșietoare. Orbul scoase un geamăt surd.

— Iată o mare durere, își zise contesa.

VI

CONSOLAREA

Când doamna de Lucerolle se întoarse acasă, pe la ora unsprezece, Luiza Verdier tocmai venise și ea. Dânsa avusese vreme să-și schimbe hainele și-o aștepta pe stăpâna sa în anticameră spre a o întreba ce dorea. La un semn al contesei, ea o urmă în cameră.

— Doamna contesă m-a chemat, doamna contesă are nevoie de mine ? zise Luiza, în timp ce doamna de Lucerolle își scotea șalul și pălăria.

— Aseară am vrut să te rog să o duci acasă pe domnișoara Blanchard, care venise să petreacă seara la noi, răspunse contesa, și azi-dimineață te-am chemat pentru a merge cu mine. Unde ai petrecut noaptea ?

Luiza se tulbură și se înroși până în albul ochilor.

— O rog pe doamna contesă să mă scuze, răspunse ea cu un glas nesigur, aseară a fost furtună înspăimân-

tătoare, mi-a fost frică de trăsnet și m-am culcat la o prietenă.

— Bine, zise contesa, te scuz, mai ales că n-am avut de gând să te cert.

— Oh ! știu că doamna contesă e întotdeauna indulgentă. Dar ce, nu-i e bine doamnei contese ? O văd galbenă și agitată.

— Nu, Luiza, nu mi-e rău, dar sunt foarte mâhnită.

— Doamne ! dar ce i s-a întâmplat doamnei contese ?

— Mie, nimic dar o nenorocire a izbit-o pe domnișoara Blanchard și pe bătrânul ei bunic. Vin de la ei și sunt încă agitată în urma marii dureri a fetei.

— Dar ce are, doamna contesă ?

— Aseară, în timp ce, veselă și voioasă, vorbea aici cu Ernestina și cu mine, doi tâlhari îndrăzneți pătrundeau în locuința domnului Blanchard și îi furau treizeci de mii de franci, tot ce avea dânsul ; zestrea Leontinei. Portarul casei, un om de treabă, anume Fabrice, i-a surprins pe hoți în camera bătrânului, și unul din ei l-a lovit cu cuțitul. Nenorocitul Fabrice a murit.

— Oh ! e înfiorător ! ce nenorocire groaznică ! murmură Luiza.

— Din nerorocire, încă n-am sfârșit. O cunoști pe domnișoara Leontina, dar nu știi poate că ea era în ajun de a se mărita.

— Am auzit că un tânăr lucrător foarte cinstit și foarte cumsecade a cerut-o de nevastă.

— Ah ! știi acest lucru... Ei bine, Luiza, înainte de-a muri, Fabrice a vorbit ; Fabrice l-a recunoscut pe unul din hoți sau chiar pe ucigașul său, pe care l-ar fi cunoscut. Luiza, acest nume pe care Fabrice murind l-a spus comisarului de poliție, venit acolo ca să facă o anchetă, acest nume e al logodnicului bietei Leontina, e numele lui Petre Ricard.

Luiza duse amândouă mâinile la inimă și făcu câțiva pași înapoi, înăbușită de surprindere. Apoi, repede apropiindu-se de stăpâna sa, ea strigă, cu ochii aprinși, roșie la față :

— Doamnă contesă, acest lucru e o calomnie înspăimântătoare ! nu este adevărat, nu este adevărat, eu jur că tânărul acesta e nevinovat !

Accentul convins și exaltat, cu care ea rosti acele vorbe, o făcu pe contesa să tresară.

— Luiza, așadar, tu îl cunoști pe domnul Petre Ricard ? întrebă dânsa.

— Da, doamnă contesă, da, îl cunosc... Oh ! oh ! acuzat, dânsul !

Și își ascunse fața în mâini. Doamna de Lucerolle era foarte tulburată și dânsa pentru a observa atitudinea ciudată a Luizei.

— Ca și domnișoara Blanchard, zise ea, ca și mine și ca toți ceilalți care îl cunosc sau care l-au văzut numai o dată un protest energic se ridică în inima ta împotriva acuzării ce i se aduce, dar toate sunt împotriva lui și-l arată ca pe unul dintre cei doi criminali.

— Doamnă contesă, repet, jur că el este nevinovat.

— Ar trebui s-o dovedească, răspunse doamna de Lucerolle dând cu mâhnire din cap.

— Se poate să se învinuiască și oameni nevinovați, doamnă contesă, dar nimeni nu este osândit neascultat.

— Dacă e nevinovat, Luiza, de ce se ascunde ?

— Se ascunde, el ?

— Dar în această noapte, când agenții s-au dus la el acasă spre a-l aresta, nu-l l-au găsit, unde era ? Ce făcea ? Azi-dimineață, la ora opt, nu se întorsese. În acest moment toată poliția e în picioare și îl caută.

De această dată, Luiza se îngălbeni groaznic.

— Fatalitate ! murmură ea aplecând capul.

— Da, în această dramă groaznică totul e fatal, oftă doamna de Lucerolle.

Luiza ridică capul, ochii îi scânteiau.

— Oricum, zise ea cu un ton brusc, logodnicul domnișoarei Leontina va fi arestat... Așa vrea Dumnezeu ! Aceasta este ultima lui încercare !

— Luiza, ce vrei să zici ?

— Doamnă contesă, tânărul acesta nu e primul nevinovat care să fi fost pus în închisoare !

— Cu toate cele ce ți-am spus până acum, tu tot mai stărui să-l consideri nevinovat, Luiza ?

— Da, așa îl consider ! strigă ea cu un glas puternic. Cred în nevinovăția lui cum cred în bunătatea dumitale, în virtuțile dumitale, doamnă contesă, cum cred în lumina zilei, în soarele care ne luminează !

— Ah ! cuvintele tale parcă mă liniștesc.

— Doamnă contesă, poți fi cu desăvârșire liniștită în privința logodnicului domnișoarei Blanchard. Dacă îmi

iau voia de a vorbi cum o fac în fața dumitale, cu atâta siguranță, motivul e că eu știu că acest tânăr nu e vinovat, și că o pot chiar dovedi.

— Dar, atunci, zise doamna de Lucerolle foarte agitată, pentru ce n-a fost găsit acasă ?

— Un motiv oarecare l-a putut împiedica să se ducă acasă, doamnă contesă. Când ai întrebat de mine aseară și azi-dimineață, eu nu eram aici, ca și mine logodnicul domnișoarei Blanchard a fost poate surprins de ploaie și de furtună.

Contesa opri asupra ei o privire întrebătoare :

— Luiza, zise dânsa, tu știi ceva și nu-mi spui.

Luiza avu o tresărire nervoasă.

— Ah ! știu prea multe lucruri și nu ți le spun ! strigă ea cu o mare agitație, dar când va veni momentul să ți le spun, nu vei mai avea nevoie să mă întrebi.

— Luiza, răspunse contesa, dacă ai secrete, păstrează-le, nu te mai întreb nimic. Mă interesez mult, și, fără să știu bine pentru ce, mai mult decât s-ar cuveni, de domnul Petre Ricard. Spunându-mi că ești sigură de nevinovăția lui și că ai putea-o dovedi, m-ai făcut să simt o mulțumire și o plăcere extraordinară. Da, Luiza, fără să știi și fără să bănuiești, mi-ai făcut o bucurie nespusă, imensă. Dar, continuă contesa, am lăsat-o pe domnișoara Blanchard dezolată, disperată, căci cu toată încrederea unei iubiri așa de curată și de sinceră și cu toate protestele inimii sale revoltate, ea se îndoiește acum, biata copilă ! Luiza, trebuie să-i redăm liniștea și speranța trebuie să te duci în strada Lille și să-i spui domnișoarei Blanchard ceea ce mi-ai spus și mie.

— Am să îndeplinesc imediat însărcinarea pe care mi-o dă doamna contesă, răspunse Luiza înclinându-se. Alte porunci doamna contesă nu mai are să-mi dea ?

— Nu, Luiza, acum nu mai am.

— Dacă doamna contesă nu se va supăra, aș dori să-i cer trei-patru zile de concediu.

— Ți le dau cu dragă inimă, Luiza, dar știi bine că poziția ta aici, pe lângă mine, nu e aceea a unei servitoare, ci mai mult a unei prietene.

Luiza o luă de mână pe contesă și i-o sărută. Apoi, spre a-și ascunde lacrimile pe care abia le mai ținea cu greu, ieși repede din cameră.

— Oh ! ea mă va ierta ! murmură dânsa.

Ea urcă în camera sa, se încălță cu alte ghete, își puse pălăria, aruncă pe umeri o pelerină de mătase, și coborî repede. Spre a ieși, fără să mai treacă prin casă, coborî pe scara servitorilor. Jos, ea îl găsi pe bătrânul Iosif.

— Ah ! pleci ? zise el.

— Doamna contesă mi-a spus să mă duc undeva.

— Ei, ce e asta ! nu cumva toți sunt agitați acum !

— Nu înțeleg ce vrei să zici, Iosif.

— Dar ce, nu știi ce s-a întâmplat în strada Lille ?

— Crima de astă noapte ? doamna contesă mi-a povestit acest înspăimântător lucru.

— Doamna a aflat lucru acesta de la fata ei din casă, dar ea n-a spus nimănui nimic, ba chiar i-a zis Victoriei să tacă. Aceasta nu și-a putut ține gura — femeile sunt foarte vorbărețe ! — scuză-mă, Luiza. În sfârșit, când azi de dimineață Ernestina a întrebat-o pe Victoria unde s-a dus doamna contesă, dânsa i-a spus tot. Domnișoara a început pe dată să plângă, să suspine, apoi, după ce i-a spus domnului conte și domnului viconte cauza mâhnirii sale, a plecat în camera sa unde plânge și acum. Am văzut-o pe doamna contesă întorcându-se mai albă decât un lințoliu, stăpânul meu e foarte agitat, și domnul viconte pare că ar fi ieșit din mormânt.

— Vicontele e în apartamentul său ? întrebă Luiza.

— Nu. Mi se pare că își fumează țigara plimbându-se prin curte. Pregătesc masa ; pleci fără să mănânci ?

— Da, am mâncat ceva azi-dimineață... nu mi-e foame.

Luiza plecă. Vicontele era într-adevăr în curte, fumând o țigară și umblând în lung și în larg cu pași agitați. Luiza se îndreptă spre el și oprindu-se în față îi zise încetișor :

— Azi să nu pleci de acasă.

— Pentru care motiv ?

— Pentru că așa vreau eu, pentru că te opresc să ieși în oraș.

Vicontele se uită la ea cu aroganță.

— M-ai auzit ? reluă Luiza cu un glas poruncitor, te opresc ! Vei sta în camera dumitale și mă vei aștepta acolo.

— Nu cumva ai pretenția să mă pui la arest ?

— Am pretenția de a crede că ai să mă asculți, răspunse ea scurt. Nu știu la ce oră mă voi întoarce, dar mă vei aștepta, trebuie să mă aștepți, am să-ți vorbesc.

După ce-i zise aceste cuvinte, ea se depărtă repede.

— Ce înseamnă acest lucru ? se întrebă vicontele ; să fi ghicit dânsa ceva ?

În ceea ce contesa îi spusese, Luiza fusese mirată de un singur lucru : de acuzația adusă contra lui Petre Ricard, care el însuși, aproape în același moment, fusese în primejdie de moarte.

Nu le venise în gând, domnului Blanchard și Leontinei, care știau o parte din istoria lui Petre, că individul arătat de Fabrice ca omorâtorul său putea fi un alt Petre Ricard. Ideea aceasta nu-i veni, deocamdată, nici chiar Luizei. Este bine să observăm apoi că, chiar din ajun, ea se afla într-o situație de spirit care nu-i îngăduia să cugete limpede și cu luare aminte. Ea nu se gândi deocamdată să se mire de ciudata coincidență care exista între crimele din strada Lille și aceea de pe Podul Artelor. De altminteri, era greu, ca să nu zicem cu neputință, a ghici că același cuget criminal plănuise hoția și condusese cursa în care Petre trebuia să afle moartea, dacă n-ar fi fost mântuit ca prin minune.

Totuși, pe drum până în strada Lille, agitația spiritului ei se liniști puțin și limpezi oarecum ideile. Era liniștită și cu totul stăpână pe sine când intră la domnul Blanchard. N-avu nevoie decât numai să-și arunce ochii asupra Leontinei și asupra orbului ca să se convingă că doamna contesă nu exagerase spunând că fata era în prada unei deznădejdi grozave.

Ea se așeză pe un scaun pe care Leontina i-l arătă și zise :

— Desigur m-ai cunoscut, domnișoară, sunt Luiza Verdier. Vin din partea doamnei contese de Lucerolle. Doamna contesă mi-a spus despre crimele ce s-au săvârșit aici astă-noapte ; ea nu mi-a ascuns că o gravă acuzație apasă asupra domnului Petre Ricard, logodnicul dumitale, și că dumneata suferi foarte mult. I-am spus atunci doamnei de Lucerolle că domnul Petre Ricard era pe nedrept și rău acuzat, și am venit să-ți repet și dumitale, domnișoară, același lucru.

Leontina sări de pe scaun și deschise niște ochi mari scânteietori.

— Cuvintele dumitale sunt ecoul tuturor gândurilor mele, zise ea cu un glas înăbușit, căci pe măsură ce îndoiala încearcă să străbată în mine, o resping cu groază ca pe o monstruozitate. Dar, vai ! dacă doamna contesă de Lucerolle ți-a spus tot, dumneata știi că toate sunt pentru întărirea acuzării domnului Petre Ricard și spre a dovedi că el e vinovat.

— Da, domnișoară, dar aparențele sunt foarte amăgitoare adesea. Eu n-am venit aici ca să-ți dau speranțe deșarte și neîntemeiate ; am venit să-ți spun. Consolează-te și fii cu desăvârșire liniștită în privința logodnicului dumitale. E acuzat, urmărit și considerat criminal, sunt dovezi împotriva lui, poate că în acest moment el este în mâna justiției, nu face nimic, fii liniștită, domnișoară, și așteaptă plină de încredere.

Leontina se uită la dânsa mirată.

— Dumneata vorbești, doamnă, cu o siguranță și cu o convingere care găsesc ușor un răsunet în inima nepoatei mele și într-a mea, răspunse orbul, căci noi nu vrem să admitem că domnul Petre Ricard ne-ar fi trădat așa de odios. Da ! orice s-a întâmplat, noi vrem să-l credem nevinovat de crima ce i se impută. Dar va putea el invoca ceea ce se cheamă în materie criminală un *alibi* ?

— Fii sigur că da, domnule Blanchard.

— Era aproape ora nouă când a plecat de aici ieri seară, și numai cu o jumătate de oră înainte, nenorocitul portar a căzut sub cuțitul ucigașului.

— Eu știu unde se afla domnul Petre la orele nouă și un sfert.

— Și ai putea spune unde și-a petrecut noaptea ? strigă Leontina ridicându-se de pe scaun.

— Da, domnișoară, pot spune și dovedi aceasta.

Fata scoase un țipăt de bucurie.

Se apropie de Luiza și, luând-o de mână, îi zise cu un glas care tremura de emoție :

— Ah ! fii binecuvântată, fii binecuvântată, dumneata care ne aduci consolarea ! Vei avea bunăvoința să spui doamnei de Lucerolle că ai făcut să intre în casa noastră tristă o rază de soare.

— Îi voi spune că vorbele mele v-au liniștit pe amândoi.

— Dar asta nu e tot, doamnă, am să te mai rog ceva și adică, să te duci la comisarul de poliție, eu te voi însoți, iar tu vei da dovada că domnul Petre e victima unei greșeli și, dacă mai este timp, el va opri urmările îndreptate împotriva lui.

Luiza dădu din cap și răspunse :

— Nici nu mă mai îndoiesc, locuința unde a stat domnul Petre a fost păzită de agenții Poliției, și el este în momentul acesta în mâinile justiției, pentru că trebuie să se fi dus acasă azi-dimineață, pe la orele zece și jumătate, neștiind absolut nimic din cele ce s-au întâmplat aici peste noapte.

— Cu atât mai mult trebuie să alergăm la comisarul de poliție ! zise repede Leontina.

— Nu, domnișoară, n-ar fi de nici un folos.

— Așadar, dumneata crezi că i s-a luat deja interogatoriul și că i-a dat drumul ?

— Cred, într-adevăr, că trebuie să i se fi luat interogatoriul, domnișoară, dar sunt aproape sigură că, timp de trei, patru zile, el nu va încerca să dovedească că nu e vinovat.

— Nu înțeleg ! strigă fata uitându-se la Luiza cu spaimă.

— Oh ! nu te speria, domnișoară, zise Luiza zâmbind cu blândețe, ai să mă înțelegi imediat : logodnicul dumitale a făgăduit, a jurat să nu spună, până ce nu i se va da voie, unde a petrecut noaptea și ce a făcut, fiindcă el este foarte loial, chiar acuzat de o crimă așa de gravă, el își va ține jurământul.

Leontina, înfiorându-se, asculta cuvintele acestea ce păreau a ieși din gura unei nebune. Fața orbului exprima cea mai vie uimire.

— Peste numai câteva zile, urmă Luiza, el va putea să vorbească, atunci și eu voi vorbi... Aceeași cauză mă obligă să tac deocamdată. Ah ! te rog, domnișoară, ai încredere în mine, pentru dânsul, pentru dumneata, lucrează spiritul meu în acest moment, amândoi îmi ocupați toate gândurile. Ceea ce simți ascultându-mă, eu o ghicesc, ești neliniștită, nerăbdătoare. Dar îți repet, ai încredere. Din marea dumitale durere de astăzi poate ieși o bucurie imensă, o fericire nesperată, așteaptă-l pe logodnicul dumitale, și această fericire, această bucurie nemărginită, eu Luiza Verdier, numai eu pot să v-o dau.

— Dar el suferă, el suferă ! strigă fata cu un glas dureros.

— Ca și dumneata, el va avea încredere în mine.

— Știu cât de mult te stimează doamna contesă de Lucerolle și afecțiunea pe care domnișoara Ernestina o are pentru dumneata, reluă Leontina, de aceea am încredere în cuvintele ce-mi spui, oricât de ciudate și de neînțelese sunt ele pentru mine. Dar nu pot să aflu...

— Nu, nu, nu poți să afli încă nimic, eu nu-ți pot spune decât două cuvinte : Așteaptă ! speră !

— Oh ! să aștept ! să aștept ! zise fata.

Un oftat adânc îi ieși din pieptu-i umflat de mâhnire și căzu pe scaun.

VII

ARESTAREA

După un moment de tăcere, Luiza reluă :

— Cu toate că nu este de mare interes pentru mine, aș dori să aflu totuși câteva amănunte asupra îndoitei crime de astă-noapte și să aflu exact cum au putut să cadă bănuielile asupra domnului Petre.

După plecarea doamnei de Lucerolle, Leontina primise vizita vecinei sale, care venise să afle cum îi era domnului Blanchard. Vecina îi istorisise Leontinei tot ce știa, adică începutul de anchetă al comisarului de poliție. Fata putu așadar să mulțumească curiozitatea Luizei relatându-i exact faptele.

Aceasta ascultă cu luare-aminte și cu o emoție ușor de înțeles.

Când Leontina descrise tabloul lui Fabrice, Luiza o ascultă cu o nerăbdare enormă. Și când fata repeta cuvintele teribile rostite de portarul muribund : Hoțule ! ucigașule !... te recunosc, Petre Ricard ! Luiza, galbenă ca o moartă, cu ochii ieșiți din orbite, gâfâind, se ridică în picioare dintr-o săritură. O lumină se făcu în capul său.

Desigur, cuvintele lui Fabrice erau hotărâtoare, și comisarul de poliție, care nu știa că portarul, ca și dânsa, cunoștea doi oameni purtând același nume de Petre Ricard, putea să ia pe unul drept altul. Dar, pentru Luiza

nu exista bănuială, ucigașul portarului era Petre Ricard, monstrul cu față omenească pe care ea fusese destul de nenorocită să-l aibă de bărbat.

Ce descoperire groaznică !

Totuși, faptele petrecute dăduse Luizei o foarte mare putere de a se stăpâni. Ea se putu domina și nu lăsă pe fată să ghicească nimic din natura suferințelor ei.

Redobândindu-și iute prezența de spirit, ea zise :

— Povestea dumitale m-a impresionat foarte mult, ce groaznică și înspăimântătoare dramă ! Nu mi-a scăpat nici una din vorbele dumitale, domnișoară, este clar că nenorocitul Fabrice a fost lovit de cel mai în vârstă dintre cei doi tâlhari, pentru că țipătul ce l-a scos sub lovitura de cuțit a mizerabilului a venit în urma fugii celuilalt scelerat. Deci, logodnicul dumitale, este pe nedrept acuzat și nu poate să fie acuzat ca ucigașul lui Fabrice. Este de ajuns să gândească cineva cum s-au petrecut faptele pentru a vedea că victima, rostind numele lui Petre Ricard, n-a vrut să numească nicidecum pe logodnicul dumitale.

— Așa e, zise fata, și mă mir că bunicul meu și cu mine nu am observat încă aceasta.

Luiza plecă, lăsând pe Leontina și pe orb aproape consolați.

— Așadar, își zicea ea mergând cu fruntea plecată pe unul din trotuarele străzii Lille, Petre Ricard n-a murit... Ah ! o dovedește într-un chip oribil ! Nu-i era de ajuns că era hoț ! Trebuia să fie și ucigaș ! Pentru ce oare Dumnezeu lasă ca să trăiască așa de mult asemenea sceleraţi !... Hoț ! ucigaș ! iată unde l-au dus patimile josnice, beția și lenea ! Ah ! o fatalitate ciudată și neîndurată apasă asupra întregii mele vieți ! Bărbatul meu, fiul meu, doi mizerabili, doi mișei !... Ah ! fiul are toate păcatele tatălui, și sângele acestuia curge în vinele fiului. Situația mea e groaznică ! groaznică ! Și nu pot ieși dintr-însa decât lovind eu în bărbatul meu, în fiul meu... Fatalitatea mă împinge din urmă, nu pot rezista forței care mă târăște înainte. Totuși nimic nu mă face să declar pe ucigașul portarului, justiția n-are decât să-l caute, să-l găsească. Oh ! nu mi-e milă de el ; nu, nu, nu mi-e milă...

Ea ridică capul și se uită primprejur.

Tocmai sosea în colțul străzii Beaune unde este o stație de trăsuri de piață. Ea se urcă într-un cupeu, zicând vizitiului :

— Du-mă la capătul străzii Saint-Sebastien.

Vizitiul urcă pe capră, biciul calul și trăsura porni pe stradă.

Luiza căzu pe gânduri.

Revenindu-i în minte crima din strada Lille, ea își explica înspăimântătoarea scenă. Ea îl vedea pe Fabrice în camera domnului Blanchard suprinzându-i pe cei doi hoți. Cel mai tânăr izbutea să fugă, și celălalt, Petre Ricard, mai puțin iute de picior, rămânea în fața lui Fabrice, foarte mirat de a-l găsi, venind să săvârșească o hoție, pe Petre Ricard pe care îl cunoscuse în trecut, după cum Luiza aflase de la mama Chèron.

Restul era ușor de ghicit : văzându-se recunoscut, Petre Ricard, atât pentru a-și deschide o trecere și a fugi, cât și pentru a nu fi denunțat de portar, nu stătuse la îndoială ca să-i dea o lovitură de moarte.

Luiza se gândi apoi la cei doi copii pe care îi hrănise și care timp de un an fuseseră îngrijiți de ea. În această grea și delicată situație, care trebuia să-i fie linia de purtare ? Ea se întreba despre acest lucru tremurând, pe când picături mari de sudoare rece îi curgeau de pe frunte.

Trăsura, oprindu-se, îi întrerupse tristele cugetări și, un moment s-a îndepărtat de la problemele ei.

Ajunsese în strada Saint-Sébastien. Se dădu jos din trăsură, plăti cursa birjarului și porni iute spre nr. 28, unde vedea vreo douăzeci de persoane adunate înaintea casei.

Grupul acela din stradă își avea însemnătatea sa. Ea înțelese că Petre fusese arestat și că cei care erau acolo, niște curioși, tălmăceau, după cum credea fiecare, întâmplarea aceasta și făceau mii de presupuneri spre a-i explica motivele.

Luiza se ducea în strada Saint-Sébastien cu o foarte mică speranță de a-l mai găsi acolo pe tânăr. Totuși, văzând că sosise prea târziu, simți că parcă i se sfâșia inima.

Ezită un moment, neștiind ce să facă, întrebându-se dacă n-ar fi fost bine să se întoarcă, dar dorința de a

afla ce se zicea și credea în mahala, o opri. Ea se apropie de grupul curioșilor și trase cu urechea, uitându-se cu luare aminte la figurile celor ce o înconjurau. În mijlocul grupului se aflau doi lucrători, care păreau foarte mâhniți. Ei întrebau și ceilalți le răspundeau. După întrebări și după răspunsuri, Luiza a înțeles repede că pricina arestării lui Petre era necunoscută încă, și descoperi că cei doi lucrători, care aveau un aer mâhnit, erau doi prieteni ai tânărului.

Într-adevăr, erau Boyer și Thibaut.

Uimitoarea veste se răspândi cu iuțeală în atelierele domnilor Corbon și cei doi lucrători își dădură întâlnire, după dejun, spre a veni să se informeze în strada Saint-Sébastien.

Să vedem acum ce se petrecuse.

Nu era încă orele zece când Petre și Luiza plecară de la hotelul din strada Senei. În afară de oboseala picioarelor, tânărul nu mai simțea nimic. Ei se despărțiră pe chei. Petre luă o trăsură și se duse acasă, Luiza se duse pe jos la casa contelui de Lucerolle. Trăsura lui Petre se opri în fața casei unde locuia. Dânsul coborî și, pe când plătea vizitiului, doi oameni se strecurară prin spatele lui, trecând pe trotuar. El nu-i observă și intră în casă, unde văzu un individ pe care nu-l cunoștea, în camera portăresei.

Individul, cu care se afla portăreasa, era un al treilea agent al poliției. El se întoarse repede spre portăreasă și o întrebă :

— El este, nu-i așa ?

— Da, domnul Petre este, răspunse dânsa. Dar toate lucrurile acestea sunt foarte ciudate, reluă ea ; ce vrei cu domnul Petre ?

Agentul se ridică.

— Acest lucru nu te privește, răspunse el scurt.

Ieși din cameră și se duse la poarta casei.

Pe dată patru agenți veniră spre el.

— S-a întors, este al nostru, le zise dânsul.

— Îl recunoaștem, zise un altul.

Primul agent reluă :

— Casa nu mai are altă ieșire, doi dintre noi să păzească la poartă, ceilalți doi vor veni cu mine.

Doi oameni îl urmară pe șeful lor și, unul după altul, ei urcă scara.

Văzându-l pe Petre intrând în cameră, mama Chéron scoase un țipăt de bucurie și, plină de lacrimi, se repezi la dânsul, îl luă în brațe și-l strânse la piept.

— În sfârșit, iacă-te, Petre, copilul meu, dragul meu copil ! De unde vii ? Ce ți s-a întâmplat ?

— Mai pe urmă îți voi spune tot, mamă, mai târziu.

— Ah ! acum, deoarece te-ai întors, și te văd, ce-mi mai pasă ?... Ce noapte tristă am petrecut ! Am fost foarte bolnavă, credeam că era să mor. A trebuit ca vecinele noastre să vină și să stea toată noaptea lângă patul meu.

— Da, trebuie să fi fost mult îngrijorată, înțeleg.

— Ah ! bine că-mi aduc aminte, peste noapte au venit să te caute trei domni.

— Aseară poate ? noaptea, nu cred.

— Nu, am zis bine, noaptea, deoarece era ceasul două dinspre ziuă.

— Iată ceva ciudat, zise el uitându-se la mama Chéron cu mirare. Mamă Chéron, probabil că ai visat lucrul acesta, zise el.

— Deloc, deloc ; doamna Budaine, vecina noastră, i-a primit și le-a zis să plece deoarece tu nu te-ai întors și eu eram foarte îngrijorată și bolnavă.

— Și erau trei ?

— Da, trei bărbați.

— Au spus ce voiau cu mine ?

— Vecina i-a întrebat ; dar ei n-au vrut să răspundă, și au plecat numaidecât.

— Ciudat, ciudat lucru, murmură tânărul.

El rămase un moment în tăcere.

— Dar, reluă el dând din cap, deoarece acei domni țineau așa de mult să mă vadă, vor reveni.

În acel moment cineva bătu la ușă.

— Mamă Chéron, zise el, bate cineva ; du-te de vezi cine este.

Bătrâna se duse și deschise. Cei trei agenți intrară. Doi rămaseră la ușă ; celălalt care părea să fie șeful, intră în casă.

— Ce vreți ? ce doriți ? întrebă mama Chéron.

Agentul era să răspundă când Petre se arătă.

— Ce dorești domnule ? întrebă acesta.

— Dumneata te numești Petre Ricard ?

— Acesta mi-e numele, domnule. Dumneata, negreșit, ai venit să mă cauți astă-noapte ? Sunt oare indiscret, neavând onoarea de a te cunoaște, să te rog a-mi spune cine ești ?

— Sunt inspector de poliție. În numele legii, Petre Ricard, te arestez.

Un fulger trecu prin ochii tânărului.

— Ei ! ce, e serios ? strigă dânsul.

— Vezi bine că da, răspunse agentul.

— În acest caz, domnule, faci o greșeală, mă iei drept altul, eu n-am nici o afacere cu justiția.

— Lucrul acesta nu mă privește pe mine. Am primit ordin să mă asigur de persoana dumitale, îmi execut mandatul.

— Încă o dată, domnule, îți spun că mă iei drept altul.

Agentul dădu din cap.

— Îl arestez pe Petre Ricard, răspunse el, locuind la nr. 28 din strada Saint-Sébastien, lucrător lăcătuș de la domnii Corbon și C-ia, strada Saint-Maur.

Tânărul se învineți la față și făcu trei pași înapoi. Era înspăimântat.

Mama Chéron, nemișcată ca o statuie, cu privirea speriată și rătăcită, căuta să înțeleagă și nu izbutea.

— Haide, reluă agentul, urmează-mă !

— Nu, nu mă voi lăsa a fi arestat astfel ! strigă Petre care începuse a se mânia.

— Petre Ricard, răspunse agentul, suntem mai puternici noi, orice împotrivire este zadarnică.

Și, scoțând un revolver din buzunar, îi puse mâna pe umăr.

Ceilalți doi agenți, văzând ce se întâmpla, se năpustiră și ei în cameră.

O tremurătură nervoasă îl cuprinse pe tânăr și aruncă împrejuru-i niște priviri disperate.

Stătu un moment, cu capul în jos, apoi ridicându-i brusc, reluă cu un glas tremurător, dar foarte liniștit :

— Deoarece e lucru serios, sunt gata să vă urmez, orice cetățean trebuie să se supună legii. Dar nu puteți să-mi spuneți, domnilor, de ce sunt acuzat ?

— Ți se va spune mai târziu. Puneți-i cătușele la mâini, adăugă agentul, adresându-se tovarășilor săi.

— Ah ! aventura e completă, reluă Petre cu un glas puțin cam luător în râs ; faceți foarte bine lucrurile, domnilor : nu cred să tratați cu mai mare delicatețe pe marii criminali.

Un zâmbet amar îi trecu pe buze și el întinse brațele agenților. Mama Chéron ieși din nemișcarea sa. Ea merse spre agenți, cu buzele tremurând, cu privirea scânteietoare, plină de amenințare, ca și cum se simțea destul de puternică spre a-l apăra pe Petre, de dânșii.

Dar, cu un semn, Petre o opri în loc.

— Petre, e o mișelie ! exclamă ea, nu s-a mai văzut așa ceva, de când oare e permis să vină cineva ca să aresteze astfel pe oamenii cinstiți ? Se duc la închisoare hoții, ucigașii, dar nu oameni buni ca Petre al meu !... Da, e o nemernicie, o mișelie.

— Mamă, liniștește-te, răspunse Petre, sunt sigur că-s luat drept altul. Nevinovații nu se osândesc și nu voi fi dus la închisoare neascultat.

— Du-te de adu o trăsură închisă, cu patru locuri, zise inspectorul de poliție unuia dintre agenți.

VIII

ÎN ATELIER

Dis-de-dimineață, înainte de deschiderea atelierelor și de sosirea lucrătorilor, un agent îl prevestise pe domnul Corbon că un mandat de arestare se dăduse împotriva lui Petre Ricard, care era în același timp căutat cu luare aminte pretutindeni.

Ca și ceilalți prieteni ai tânărului, domnul Corbon, care avea pentru dânsul o stimă particulară, a fost mirat că Petre nu dormise acasă, primi totuși acuzația cu o necredință completă.

— Îmi cunosc toți lucrătorii, zise el, nu cred că între ei să se găsească vreunul capabil de a săvârși crima hoției ; este însă unul de care aș răspunde, aș pune mâna în foc chiar, acela e tocmai Petre Ricard. Dar nu am dreptul de a vă împiedica să vă faceți datoria ; lucrătorii vor sosi în curând, așteptați aici.

Peste puțin timp atelierele se umplură : la ora șapte toți lucrătorii erau la lucru, afară de Petre. Când, peste

o oră, prietenii săi nu-l văzură sosind, începură să se îngrijoreze.

— Nu e lucru firesc, zise Boyer, acum este prima dată când i se întâmplă să nu fie la lucru.

— Trebuie să fie bolnav, zise Thibaut.

— Cu toate acestea, când s-a despărțit de noi aseară, era foarte vesel.

— Dacă nu vine până la dejun va trebui să mergem până la el acasă spre a vedea ce s-a întâmplat.

— Tovarăși, zise un alt lucrător, iată stăpânul ; dacă Petre e bolnav sau a fost reținut de vreo afacere neprevăzută, desigur că l-a înștiințat pe domnul Corbon.

— Da, așa e, răspunse Thibaut, și-l putem întreba pe stăpânul... Ei, ei, ia uită-te, e încruntat la față, nu pare mulțumit.

Domnul Corbon înaintă. El se opri în fața lui Boyer.

— Boyer, îi zise el, știi de ce n-a venit Petre azi-dimineață ?

— Zău, domnule, tocmai această întrebare ne-o puneam și noi între noi când ai venit dumneata ; se pare că Petre nu te-a vestit pe dumneata ; ciudat lucru.

— Nu, domnule : plecând aseară, el ne-a zis ca de obicei, tovarășilor și mie : Pe mâine.

— Ciudat, ciudat ! murmură domnul Corbon.

— Dacă domnul Corbon dorește mă pot duce până în strada Saint-Sébastien, voi merge repede.

— Nu, Boyer, nu, nu e de folos, răspunse stăpânul Și cu capul în jos, cu fruntea și mai încruntată, el trecu în alt atelier.

La câțiva pași de Boyer se afla Robin. Aplecat deasupra menghinei, el tot pilea o bucată de oțel fără să ridice capul. Stătea în tăcere, ca de obicei, dar nu pierdea nici o vorbă din cele schimbate de ceilalți lucrători. Ca și prietenii lui Petre, el era agitat și îngrijorat, dar, dacă Petre nu era străin de neliniștea sa, ea n-avea aceeași cauză.

Lipsa lui Petre avea pentru el o însemnare teribilă. Credea că tânărul căzuse sub loviturile ucigașilor al căror complice dânsul era. Oricât era de ticălos, cugetul nu-l lăsa liniștit și se simțea foarte agitat. Cu toate precauțiile de care se înconjurase, în extrema lui prevedere și prudență, se temea de urmările ce putea să le aibă crima pentru dânsul. Cam târziu, el înțelegea că, dacă

Petre fusese ucis, prietenii tânărului, cunoscându-i ura, vor fi cei dintâi care să-l bănuiască, să-l învinovățească pe dânsul. Degeaba pilea tot cu mai mare furie, nu izbutea să se distragă de la tristele lui gânduri. Stătea ca pe cărbuni aprinși. La ora 9 și jumătate, nemaiputându-se stăpâni, lăsă pila din mână și, fără să zică nici o vorbă, ieși din atelier.

După ce făcuse vreo câțiva pași în stradă, el se uită primprejur, ca să se asigure că nu-l observă nimeni, apoi alergă spre strada Saint-Sébastien. Tocmai sosea acolo când trăsura ce-l ducea pe Petre și pe agenți pleca. Era deja o mulțime de oameni în fața casei.

Robin se informă. El află îndată că un tânăr cu numele de Petre fusește arestat.

— Pentru că a luat parte la Comună, ziceau unii.

— Aș, nu, replicau alții, a făcut o hoție considerabilă.

Fiecare își avea părerea și-și spunea ideea, ceea ce dovedea că nimeni nu știa nimic.

Numai un fapt era sigur : arestarea lui Petre.

Robin nu mai căuta să-i dezamăgească pe cei care pretindeau că Petre luase parte la Comună, deși știa bine că nu era așa.

Îl arestase pe omul pe care el îl ura mai mult pe lume : puțin îi păsa, deocamdată, dacă afla sau nu cauza. Nu putea decât să se felicite că ura sa era satisfăcută într-un așa chip neașteptat și de a-l vedea pe dușmanul său pierdut fără ca aceasta să fie vreo primejdie pentru el. Toate temerile, toate neliniștile lui pieiră pe dată și nu-i mai rămase decât o bucurie nespusă. Nemaiavând ce afla și socotind că era destul de bine informat, el se întoarse tot fugind în strada Saint-Maur, unde lucrătorii, ocupați cu munca, nici nu luaseră seama că el lipsea. Robin se reapucă de lucru.

Se vorbea tot de Petre. El ascultă câteva minute, apoi se amestecă și dânsul în vorbă.

— Mai adineauri, zise el, m-am dus să-mi cumpăr tutun, știți ce mi-a spus un tovarăș ?

— Dacă ne vei spune, vom ști, răspunse unul din tovarășii săi de cârciumă.

— Ei bine ! Domnul Petre nu va veni astăzi și cei ce-l așteaptă îl vor mai aștepta încă mult.

Toți se opriră din lucru.

— Robin, dacă vrei să te înțelegem, vorbește lămurit.

— Dacă vreți să știți ce se petrece, o să vă spun.

— Vezi bine că toți așteptăm ca să vorbești, replică Boyer cam plictisit.

— Iată, în două cuvinte, reluă Robin adresându-se mai ales tovarășilor săi de desfrâu ; Petre a fost arestat azi-dimineață de agenții Poliției.

Aceste cuvinte au fost urmate de un murmur lung. Thibaut se întoarse repede spre Robin, cu ochii fulgerători.

— Ai mințit ! exclamă Boyer, indignat.

Robin ridică cu dispreț umerii și un zâmbet hidos îi încreți buzele.

— Pentru ca Robin să spună un asemenea lucru, zise un lucrător care nu era nici din partida lui Petre nici dintr-a lui Robin, trebuie să fie sigur de ceea ce spune.

— De ! zise Robin, vă povestesc ce mi s-a spus și mie ; eu nu știu mai mult. Dar, cum n-am de ce să văd lucrurile ca Boyer, nu mi-am permis să-l dezmit pe tovarășul care a fost martor la arestarea domnului Petre.

— Robin, reluă Boyer, toți știm aici că tu nu-l poți suferi, că-l urăști pe prietenul nostru și că nu acum prima dată ți-ai permis să-l calomniezi.

— Așa e, murmură surd Thibaut.

Robin se uită cu mândrie la ei.

— Eu nu opresc pe nimeni să-și aibă părerea, zise el cu mânie ; las pe oricine liber să deschidă ori să închidă ochii ; puteți spune orice vreți, că-l urăsc pe domnul Petre și chiar că-l calomniez, aceasta nu împiedică însă ca acum el să se afle la închisoare.

Robin vorbise cu atâta siguranță încât Boyer și Thibaut aplecară capul.

Bucuria triumfului străluci în ochii lui Robin.

— Așadar, e adevărat, Petre a fost arestat ? întrebă un lucrător.

— O dată ce Robin ne spune că e sigur, replică altul.

— De, e greu de înțeles și deci am dreptul să mă îndoiesc.

— Multe lucruri pe care nu le înțelegi există totuși, zise Robin.

— Are dreptate, aprobară prietenii lui.

— În sfârșit, pentru ce a fost arestat Petre ?

— Colegul care mi-a spus acest lucru, răspunse Robin, n-a putut să mă informeze exact ; vorbește de o hoție.

Boyer tresări.

— Mai bine spune pe dată că a și omorât pe cineva ? replică el cu mânie.

Thibaut își încrucișase brațele și râdea.

— Am să-i dau un sfat lui Boyer, zise Robin, ducă-se să vadă dacă ceea ce mi s-a spus e adevărat, pentru ca să poată dovedi dacă am mințit.

— Deoarece Robin afirmă că e așa, reluă Boyer, vreau să cred că Petre a fost arestat. De ce ? nu știu nici eu și nu știe nici Robin. Dar a admite că el este un hoț, haida de !... Ah, dar ce, oare nu-l cunoaștem cu toții ? E cu putință ?

— De ! nu știe, zise un prieten al lui Robin.

— Este absurd zise Thibaut dând din umeri.

— Ceea ce este absurd, răspunse Robin cu un glas batjocoritor, ar fi să presupunem, cum fac Boyer și Thibaut, că domnul Petre a fost arestat pentru că e om prea de treabă. Eu nu vă voi spune : A făcut cutare ori cutare lucru ; nu știu pentru ce agenții Poliției au venit să-l ia azi-dimineață de acasă. Dar sunt mai mulți aici care vor înceta să mai spună că eram invidios și că-l urăsc pe Petre, de aceea vorbeam contra lui. Vedeam limpede lucrurile și nu avem încredere într-un ipocrit, atâta tot. Acum, trebuie să vedeți că domnul Petre, cu vorbele lui frumoase și cu aerele lui mărețe, a izbutit să înșele pe toată lumea, afară de mine.

De câteva momente domnul Corbon intrase în atelier și auzise o parte din convorbirea lucrătorilor. El înaintă fără veste în mijlocul lor și le zise :

— Domnilor, vi s-a spus că Petre a fost arestat și este așa. Sunt mirat și mâhnit, când nenorocirea izbește pe unul dintre voi, de a vedea că alți câțiva se bucură și o spun. Aceasta, domnilor, nu vrea să zică spiritul de frăție ce trebuie să existe între voi. Orice ar zice Robin, eu cunosc puțin viața și am pretenția că știu să judec oamenii. Ei bine ! nu cred că tovarășul vostru Petre să fie vinovat și-i păstrez stima ce o aveam pentru dânsul. Victima unei greșeli deplorabile, sunt convins că

peste câteva zile el va reveni între voi ; în acea zi, domnilor, vi-l voi prezenta ca fiind maistru-șef. Nu mai am ce să vă spun, domnilor, reapucați-vă de lucru.

IX

ARESTATUL

Boyer și Thibaut își dăduseră întâlnire după dejun spre a se duce împreună în strada Saint-Sébastien și a se informa mai exact asupra adevăratei cauze a arestării lui Petre.

Erau în stradă de puțin timp, întrebând lumea care, ca și ei, căuta să afle adevărul, când Luiza, sosind în strada Saint-Sébastien, se apropie de grup.

Ea ascultă fără să zică nimic, și când Boyer și Thibaut se depărtară, ea porni repede după dânșii ca să-i ajungă.

— Domnilor, le zise ea oprindu-i în drum, nu vă cunosc, dar ascultându-vă mai adineauri am ghicit că sunteți prietenii domnului Petre Ricard.

— Nu te-ai înșelat, răspunse Boyer. Thibaut și cu mine îl iubim pe Petre ca pe un frate.

— Și eu îi sunt prietenă, domnilor, și sunt fericită că v-am întâlnit.

— Ah ! îl cunoști pe Petre ? zise Thibaut.

— Da, de multă vreme.

— Știi pentru ce a fost arestat ? o întrebă Boyer.

— Da, știu.

Cei doi lucrători se apropiară de dânsa.

— Este crezut complice într-o hoție și într-un omor, zise Luiza, coborând glasul.

Boyer și Thibaut schimbară o privire iute.

— Robin trebuie să fie amestecat aici, murmură Boyer.

— Robin, cine e Robin ? întrebă Luiza.

— E dușmanul îndârjit al lui Petre, răspunse Boyer.

— Robin, adăugă Thibaut, al cărui prieten am avut nenorocirea să fiu, m-a atâțat așa de mult împotriva lui Petre încât acum cincisprezece zile, era cât pe ce să-l omor. Din acea zi teribilă, pe care n-o voi uita toată viața, mi-aș da viața spre a-l mântui pe Petre.

— Robin ! trebuie să țin minte numele acesta, cugeta Luiza.

Apoi reluă cu glas tare :

— Mă grăbesc să vă spun, domnilor, că Petre e acuzat pe nedrept.

— Ah ! suntem siguri de aceasta, răspunse pe dată Boyer. El, hoț și ucigaș ! noi nu suntem din cei care să creadă o asemenea absurditate. De altminteri și domnul Corbon, patronul nostru, este și el de părerea noastră.

— Așadar, sunteți lucrători în atelierele domnilor Corbon și C-ia.

— Da, și în același atelier cu Petre.

— Dar acel Robin, de care vorbeați adineauri ?

— Este și el tot în atelierul nostru.

— Domnilor, reluă Luiza cu un ton grav, o hoție și un omor s-au săvârșit într-adevăr și, din nenorocire astă-noapte, într-o casă unde domnul Petre se duce des de o bucată de vreme încoace. De aceea bănuielile au căzut asupra lui. Dar, nevinovat, prietenul vostru va ieși biruitor din această crudă încercare.

Totuși, trebuie ca justiția să-i descopere pe adevărații vinovați ; am fost mirată adineauri de felul cum ați rostit numele lui Robin, și pare că-mi spune ceva că Robin nu este străin de îndoita crimă din strada Lille.

— Strada Lille ! exclamă Boyer. În acea stradă stau domnul Blanchard, orbul și nepoata sa.

— Da. Ei bine ! i s-a furat domnului Blanchard treizeci de mii de franci, tot ce avea dânsul, și hoții — erau doi — l-au omorât pe portarul casei.

— Fabrice, Fabrice a murit, Fabrice a fost omorât ! strigă cu durere Boyer ; el îl cunoștea pe Petre și avea mare dragoste pentru dânsul.

— Boyer, sunt de părerea ta, zise Thibaut, și ceva îmi spune și mie, că Robin nu e străin de toate acestea.

— Domnilor, reluă Luiza, care se gândea foarte serios la toate câte văzuse de câteva zile, este bine să fim prevăzători, se poate întâmpla ca să am în curând trebuință de a vă vedea, dați-mi numele vostru.

— Eu mă numesc Boyer și tovarășul meu se numește Thibaut, dacă vei avea trebuință de noi, doamnă, în folosul prietenului Petre, poți să ne chemi la orice oră din zi și din noapte.

— Mulțumim. Înainte de a ne despărți, am să vă fac o recomandare.

— Care ?

— Nu spuneți nimănui că m-ați întâlnit și păstrați numai pentru voi tot ce-am vorbit între noi.

— Poți fi sigură de tăcerea noastră.

Se despărțiră.

Luiza opri prima trăsură goală pe care o găsi și dădu ordin birjarului s-o ducă în strada Grenelle-Saint-Germain.

Dar, peste câteva minute, scoase capul pe ușcioara trăsurii și-i strigă birjarului :

— Mi-am schimbat ideea : du-mă în strada Lille nr. 62.

Ea se gândi că ar face bine, mai înainte de a se duce acasă, să treacă pe la comisarul de poliție al mahalalei.

După arestarea sa, Petre a fost dus de-a dreptul la închisoarea prefecturii de poliție. Pe drum, tânărul avusese vreme să se gândească mai liniștit și, din ce în ce mai convins că era victima unei asemănări de nume, era foarte liniștit, nu mai avea nici o grijă.

Cu toate acestea, după ce trăise o viață așa de liniștită, timp de peste douăzeci de ani, i se părea că existența lui actuală era foarte zdruncinată și se mira că a cunoscut într-o vreme așa de scurtă atâtea emoții diferite.

— Oricum, își zise el, doresc să fiu întrebat mai repede, voi fi mai liniștit știind despre ce este vorba. Ce vor fi gândind despre mine chiriașii casei mele ? Trebuie să mă socotească deja ca pe cine știe ce mare criminal. De ! cinci agenți ca să mă aresteze și legat de mâini. Pot face multe presupuneri : numai dacă mama Chéron nu s-a speriat, nu-mi pasă ce vor socoti ceilalți. Dacă măcar l-aș fi putut înștiința pe domnul Blanchard și pe domnul Corbon, stăpânul meu... Le voi istorisi eu însumi întâmplarea diseară, pentru că nădăjduiesc că n-au să mă lase să mucezesc aici.

„Cum se grupează și se înlănțuiesc lucrurile ! Câte evenimente ! de ieri, numai ! Doi oameni vor să mă înece, mă aruncă în apă... Alți doi oameni care, mulțumită domnului, nu seamănă cu cei doi dintâi, îmi scapă viața. Sunt dus într-o cameră și, când îmi revin în simțiri, în mijlocul nopții, văd lângă pat o femeie necunoscută... și femeia aceea, Luiza Verdier, a fost doica mea și-mi spune că eu nu sunt copilul lui Petre Ricard, al cărui nume l-am purtat totdeauna până acum. Ea îmi afirmă că tata și mama trăiesc, și că ea mi-i va arăta. Iată ceva destul de extraordinar ! E ca un vis, ca o feerie : zău, îmi vine să mă cred un erou de roman.

— Nu mă întreba, mi-a zis dânsa, încă nu-ți pot spune nimic ; e chiar interesul dumitale așa. Dar peste câteva zile... Peste câteva zile... Ah ! toate aceste lucruri sunt foarte ciudate !... Fără să mai socotesc apoi că dânsa m-a pus să jur că nu o să spun nimănui că am căzut noaptea trecută într-o cursă criminală. Desigur, ea-i cunoaște pe mizerabilii aceia. Sunt într-un mister ciudat...“

Cam pe aici ajunsese cu monologul când veniră să-l caute.

— În sfârșit ! zise el, ridicându-se ca să-i urmeze pe cei doi jandarmi.

Îl duseseră prin mai multe coridoare strâmte, abia luminate, unde stăteau, din loc în loc, jandarmii și gardiștii. Apoi o ușă se deschise înaintea lui, jandarmii care îl conduceau îl făcură să intre, și el se află într-o cameră în fața unei persoane cu aer grav și a secretarului său. Era comisarul de poliție însărcinat să conducă și să completeze ancheta începută în strada Lille. După ce se uitase pe o foaie de hârtie pusă înaintea lui, el se întoarse spre Petre și se uită cu luare-aminte la dânsul. Imediat mișcările fizionomiei sale exprimară uimirea. Negreșit, privirea loială a tânărului și atitudinea lui plină de demnitate îl miraseră. De aceea el îi vorbi cu mai puțină asprime decât se aștepta arestatul.

— Cum te numești ? întrebă el.

— Petre Ricard, răspunse tânărul.

— Unde locuiești ?

— În strada Saint-Sébastien nr. 28.

— Ce ești ?

— Lăcătuș.

— Unde lucrezi ?

— În strada Saint-Maur, la domnii Corbon și C-ia.

— Petre Ricard, reluă magistratul, o acuzație din cele mai grele apasă asupra ta.

— Modul în care am fost arestat azi-dimineață mă făcuse să presupun acest lucru, domnule.

— Petre Ricard, te prefaci că ai o liniște pe care n-o ai. Aici ești în fața justiției, trebuie să spui tot ce e adevărat.

— Aștept, domnule, să binevoiți să-mi luați interogatoriul.

— Știi de ce crime ești acuzat !

— Am întrebat în această privință pe agenții care m-au arestat, ei n-au găsit cu cale să-mi răspundă. Cutez să nădăjduiesc, domnule, că dumneata vei fi mai puțin discret, răspunse Petre zâmbind.

Magistratul încruntă din sprâncene.

— Petre Ricard, zise el brusc, văd de acum care îți va fi sistemul de apărare, în interesul dumitale chiar, mai este încă timp, te sfătuiesc să faci destăinuiri complete.

— Deoarece n-am săvârșit nici o crimă și nici un delict domnule, nu văd ce destăinuiri aș putea să fac. Îți voi repeta ceea ce am spus și agenților dumitale : sunt luat drept altul.

— Bine, răspunse magistratul vom vedea mai târziu dacă îți vei păstra aerul acesta măreț. Unde ai petrecut noaptea trecută ?

Tânărul tresări.

— Unde am petrecut astă-noapte ? îngână el.

— Da, spune-mi, și mai ales spune-mi cum ți-ai petrecut timpul după ora 9 seara.

— Domnule... începu Petre.

Dar, imediat, el aplecă capul. Își aducea aminte de jurământul făcut Luizei.

— A ! vezi bine, strigă magistratul, nu poți să răspunzi !

— Așa e, domnule, răspunse Petre cu mâhnire, nu pot răspunde, fiindcă am făgăduit să tac asupra unor fapte petrecute noaptea trecută și care mă privesc numai pe mine, personal. Dar dacă, cum mi-ai spus, sunt acuzat de vreo crimă, te rog să nu te grăbești să-mi interpretezi tăcerea împotriva mea. Nu știu de ce sunt acuzat, dar jur că cugetul îmi este liniștit. Așa cum mă vezi dumneata în acest moment, așa mă vei vedea și mâine și zilele următoare dacă vei considera că trebuie să mă

ții arestat. Maiestatea justiției, pe care o respect, nu mă sperie deloc : un om nu tremură când e nevinovat !

Magistratul nu răspunse nimic la aceste cuvinte. El făcu semn unuia din jandarmi să se apropie de el și îi spuse câteva cuvinte la ureche. Primul interogatoriu se sfârșise. Petre ieși din cabinet, escortat de cei doi jandarmi. Peste un ceas a fost luat și urcat într-o birjă împreună cu trei agenți ai Poliției.

Dar, imediat ce ieși din curtea prefecturii, el observă că trăsura nu lua câtuși de puțin calea închisorii. Unde-l duceau ?

X
ÎN FAȚA CADAVRULUI

Spre marea mirare a lui Petre, trăsura, o birjă de piață, se opri în strada Lille. O mulțime enormă se îngrămădea pe trotuare și împiedica circulația pe stradă. Gardiștii abia izbuteau să mențină ordinea și să mai lase pe ici colo circulația liberă. Lumea văzuse sosind și intrând în casă mai multe persoane cu aere grave, dintre care una, se zicea cel puțin, era șeful siguranței. Când Petre, alb ca o cârpă, coborî din trăsură ținut de doi agenți, un murmur surd se auzi.

— El e, ucigașul ! zicea lumea.

Dar figura lui Petre inspira atâta simpatie, încât imediat se găsiră în mulțime mai mulți neîncrezători.

— Tânărul acesta ucigaș ? ziceau ei ; haida de ! m-aș prinde o sută contra una că n-ar îndrăzni să omoare o muscă.

Ceilalți răspundeau atunci :

— Are înfățișarea și privirea blajină, dar, de, nu trebuie să te încrezi în aceasta : nimeni nu seamănă mai mult a om cinstit decât un scelerat !

Deodată, un țipăt sfâșietor răsună la una din ferestrele casei. Petre ridică ochii și o văzu pe Leontina despletită, aplecată în afară, dând cu disperare din mâini. Nenorocitul scoase un geamăt surd și i se păru că i se sfâșie inima. Capul îi recăzu greu pe piept, picioarele i se îndoiră sub povara trupului și ar fi căzut desigur dacă

agenții nu l-ar fi susținut. Dar a fost numai un moment de slăbiciune, el își redobândi repede energia.

Prima privire pe care o întâlni, ridicând capul, a fost a Luizei, care tocmai sosea. Temându-se ca el să nu-și uite jurământul, și ținând mai mult ca oricând ca el să tacă, ea îi reaminti făgăduiala, punând două degete pe buze. Tânărul îi răspunse că înțelegea, printr-o mișcare a capului ce putea fi luată ca o salutare adresată unei persoane cunoscute.

A fost introdus în casă, pe urmă în camera portarilor unde se găseau patru oameni, printre care el îl recunoscu pe comisarul de poliție care îi luase deja interogatoriul. Doamna Fabrice nu era acolo, probabil o rugaseră să plece. Fabrice încă nu fusese îngropat, dar cadavrul său era acoperit și ascuns. Petre se uita în jurul său cu o mare mirare, căuta să înțeleagă, să ghicească ceva.

— Petre Ricard, știi unde te afli aici ? îl întrebă comisarul de poliție.

— Da, domnule, mă aflu în camera portarilor casei cu nr. 62 de pe strada Lille.

— Cunoști bine casa aceasta ? Vii des pe aici ?

— Da, domnule, des.

— De cât timp vii aici ?

— De când domnul și doamna Fabrice sunt portari ai acestei case, adică de vreo zece ani. Dar pe atunci, cu toate că domnul și doamna Fabrice îmi erau buni prieteni, veneam să-i văd cam rar. Numai de câtva timp, după ce am închiriat un apartament pentru domnul și domnișoara Blanchard, am venit mai des.

— Știam aceasta. Dumneata ai știut să câștigi încrederea domnului Blanchard și a nepoatei sale, cum o aveai deja pe a portarilor. Încrederea domnului Blanchard era chiar atât de mare încât el nu-ți ascundea nimic din afacerile sale. Se pare chiar că se învoise să ți-o dea pe nepoata sa de nevastă.

— Așa e, domnule.

— Dar, dumneata n-aveai câtuși de puțin intenția să te însori cu domnișoara Blanchard, te-ai prefăcut că aveai pentru ea o dragoste pe care n-o simțeai, îți trebuia să faci aceasta pentru planurile pe care le aveai cu primejdia de a distruge pentru totdeauna odihna și fericirea unei fete nebune.

Tânărul ridică capul, cu privirea indignată.

— Domnule, zise el cu un aer măreț, cu tot respectul pe care îl datorez aici omului care reprezintă legea și justiția nu mă tem să-ți spun că ai rostit niște cuvinte odioase. Sunt unele sentimente care trebuie respectate, chiar la criminali.

— Fie, Petre Ricard, de altminteri, nici n-am de gând să stăruiesc asupra acestui punct. Veneai deci la domnul Blanchard în toate duminicile și la fiecare două zile pe săptămână. Alaltăieri ți-ai făcut vizita obișnuită, ceea ce nu te-a împiedicat să revii aseară destul de târziu, atunci când nu erai așteptat. Domnișoara Blanchard se dusese să petreacă seara la o prietenă și dumneata știai aceasta.

— Da, domnule, știam.

— Ce scop avea vizita dumitale ?

— Domnul Blanchard îmi încredințase niște cupoane ca să iau bani cu ele : îi adusesem banii.

— La ce oră ai plecat de aici ?

— Putea să fie ora nouă.

— O cunoști pe domnișoara numită Enrieta Mabire ?

— Acum e prima dată când aud rostindu-se acest nume.

— Plecând de la Blanchard, care desigur ți-a spus că era gata să se culce, ai ieșit imediat din casă ?

— Necunoscând pe nici un alt chiriaș, nu aveam de ce să mă opresc aici.

— Totuși, doamna Fabrice, care nu a plecat din camera sa, nu te-a văzut plecând.

— Ea vorbea cu o altă femeie, spre a nu o deranja nu i-am spus nimic la plecare.

— În sfârșit ai ieșit din casa aceasta pe la ora nouă seara ; unde te-ai dus pe urmă ?

— Până în strada Grenelle-Saint-Germain.

— Nu acesta era drumul pentru a te duce acasă.

— Așa e, domnule, dar domnișoara Blanchard se dusese la prietena sa, domnișoara de Lucerolle, și speram s-o întâlnesc întorcându-se acasă.

— Acest lucru e posibil. Așadar, te-ai dus în strada Grenelle, pe urmă ce ai făcut ?

— Am așteptat multă vreme, dar, nevăzând-o pe domnișoara Blanchard ieșind din casa contelui de Lucerolle, am crezut că se întorsese pe alt drum acasă. Fur-

tuna era aproape, gata să izbucnească, și m-am hotărât să mă duc acasă.

— Ce oră era atunci ?

— Nu pot spune exact pentru că nu m-am uitat la ceas, dar nu cred să fi fost mai mult de zece.

— Poți să-mi spui, acum, cum se face că, plecând din strada Grenelle, aseară la ora zece, pentru a te duce acasă în strada Saint-Sébastien, ai sosit acolo tocmai azi dimineață la nouă și jumătate ?

— Explicația ar fi ușoară de dat, domnule, dar, după cum am avut cinstea să-ți spun mai adineauri, am jurat să tac pentru niște fapte care îmi sunt cu desăvârșire personale.

— Petre Ricard, ar trebui totuși să-mi dai tocmai această explicație, și dacă ai putea, cred că nu te-ai codi să mi-o dai, fiindcă ți-am spus că ești arestat fiind acuzat de o crimă. De altfel aflarea dumitale aici ar trebui să te facă să pricepi că sistemul de apărare pe care ți l-ai ales nu e deloc solid.

— Nefiind vinovat, domnule, n-am de ce să mă apăr.

— Petre Ricard, două crime s-au săvârșit în casa aceasta noaptea trecută : o hoție și un omor !

Petre se uită cu spaimă la magistrat. Acesta continuă :

— Doi oameni, un tânăr și un bătrân, au intrat în camera domnului Blanchard și i-au furat banii și valorile pe care le poseda.

O roșeață subită apăru pe fruntea tânărului.

— Și eu, eu sunt acuzat ! exclamă el indignat.

— Cei doi hoți au fost surprinși în camera domnului Blanchard de către portarul casei, continuă comisarul de poliție, unul din ei, cel mai tânăr, cel mai bătrân — nu știm încă sigur aceasta — a dat cu cuțitul în Fabrice. El se sculă deodată în sus de pe scaun și, descoperind capul mortului, zise : Petre Ricard uită-te, privește !

Tânărul scoase un țipăt înăbușit. Apoi, cu ochii mari, cu brațele atârnându-i în jos, abia mai putând răsufla, rămase nemișcat, înmărmurit.

— Iată victima, urmă magistratul, îl vom găsi și pe ucigaș. Dar, mulțumită lui Dumnezeu, Fabrice n-a murit pe loc. A putut să vorbească : el îl recunoscuse pe unul din hoți poate pe ucigașul său și i-a spus numele Petre Ricard, el te-a arătat pe dumneata.

Tânărul tresări ca un om trezit fără de veste din somn și, încetișor, merse spre pat. Atunci cu ochii fixați pe figura mortului și cu glasul plin de lacrimi, zise :

— Fabrice, sărmane Fabrice, prietene, ai murit ! ai fost omorât !... Și mă bănuiesc pe mine că te-aș fi ucis !...

Căzu în genunchi, suspinând, și stătu un moment cu capul în mâini, rezemat de pat. Privitorii acestei scene mișcătoare se uitau unul la altul mirați, și fiecare își zicea că atitudinea tânărului nu era aceea a unui criminal. Petre se ridică, mai aruncă o dată ochii asupra trupului lui Fabrice, apoi, întorcându-se către cei patru oameni, le zise cu un glas ferm :

— Așa e, domnilor, acuzația ce apasă asupra mea este teribilă. Dumneavoastră vreți să-i descoperiți pe criminali, bine faceți. Dar, mai ales, urmă el, dând cu mâhnire din cap, să nu credeți că aveți în mine pe unul din acei mizerabili : peste cinci, șase zile, așa nădăjduiesc, îmi va fi îngăduit să vă dovedesc nevinovăția mea. Deocamdată, deci domnilor, căutați-l necontenit pe ucigașul acestui om.

— Așadar, Petre Ricard, zise comisarul de poliție, refuzi să faci vreo destăinuire.

— N-am ce să destăinui, domnule.

— Și stărui să nu spui cum ți-ai petrecut timpul noaptea trecută ?

— Aștept, domnule, peste câteva zile voi vorbi.

— Bine, vom aștepta și noi.

El făcu apoi un semn. Camera se deschise și doi agenți se arătară în pragul ușii.

— Duceți-l pe inculpat, zise magistratul.

Petre ieși afară. În spatele lui, un glas de femeie rosti cuvântul : Curaj !

Tânărul întoarse capul și o văzu pe Luiza Verdier în picioare pe prima treaptă a scării. Unul din agenți se apropie de Luiza.

— Cine ești dumneata ? o întrebă el cu un glas mânios.

— Mă numesc Luiza Verdier, zise ea destul de tare pentru ca Petre s-o poată auzi, am venit să o văd pe domnișoara Leontina Blanchard din partea stăpânei mele, doamna contesă de Lucerolle.

— Ah ! atunci e altceva, zise agentul.

Și se grăbi să se ducă după tovarășii săi care plecaseră cu Petre Ricard. Luiza nu mințise, ea o văzuse, într-adevăr, pentru a doua oară pe domnișoara Blanchard. Dânsa auzise țipătul scos de fată în momentul în care Petre se dădea jos din trăsură, și îi venise ideea generoasă de a se urca la domnul Blanchard pentru a spune noi cuvinte de speranță fetei și spre a-i întări încrederea.

XI

MAMA ȘI FIUL

Era aproape cinci când Luiza se duse acasă.

Intimidat de glasul poruncitor pe care ea îl luase vorbindu-i, fiul ei, cu toate că nu-i lipsea îndrăzneala, nu cutezase să-i calce voința. Stătuse acasă, închis în camera lui, și o aștepta cu o nerăbdare nespusă, foarte îngrijorat. Ea îl găsi umblând prin cameră cu pași mari și foarte agitat.

— În sfârșit, îi zise el venind în fața sa, ai sosit, trebuie să fii mulțumită, ți-am îndeplinit dorința.

— Ți-am dat o poruncă, domnule, ai îndeplinit-o, bine ai făcut.

— Să admitem și aceasta, dacă vrei. Acum, spune-mi ce ai să-mi vorbești, te ascult.

Luiza se așeză pe un scaun. El făcu același lucru, murmurând :

— Se vede că e lung.

Ochii lui erau ațintiți asupra mamei sale și i se părea că ea avea o privire sumbră, aproape teribilă, și un aer de o asprime sălbatică care-l făcu să se înfioare.

— Domnule, zise ea, știi că doi făcători de rele au intrat noaptea trecută la domnul Blanchard, str. Lille, și au săvârșit un omor ?

El se mulțumi să răspundă printr-o mișcare a capului.

— Dar poate că nu știi încă, reluă Luiza, că Fabrice l-a recunoscut pe unul din cei doi scelerați și că i-a spus numele înainte de a muri. El a dat comisarului numele lui Petre Ricard, și tânărul care poartă numele dumitale, adevăratul viconte de Lucerolle, a fost arestat azi-dimineață ca un criminal.

— Nu știam acest lucru, îngână el agitându-se pe scaun cu neliniște.

— Crezi fără îndoială ca și mine, că vicontele de Lucerolle e nevinovat și victima unei greșeli.

— Ba nu cred nicidecum aceasta, răspunse el, dacă l-au arestat se vede că e vinovat.

— În acest caz, domnule, am să te dezamăgesc îndată ; eu am descoperit că ucigașul portarului — pe care îl cheamă, într-adevăr, Petre Ricard — este tatăl dumitale.

Tânărul tresări și se uită la mamă-sa cu groază.

— Vicontele de Lucerolle, urmă Luiza, este prin urmare încă o dată izbit de fatalitatea care-l urmărește din copilărie și va rămâne sub acuzarea oribilă de azi până în ziua când, de voie bună, dumneata îi vei ceda locul ce-l ai aici și care este al lui.

Tânărul se ridică, o licărire lividă i se vedea în ochi și strigă :

— Niciodată ! niciodată !

— Louis Ricard, zise Luiza, redându-i adevăratul lui nume, ai să faci ceea ce-ți poruncește mama ta.

— Nu vreau să-ți recunosc dreptul de a-mi da porunci, răspunse el cu mândrie.

Luiza opri asupră-i ochii ei plini de lacrimi.

— Voi ști să ți le impun, îi zise ea cu asprime. N-ai nici în inimă, nici în suflet nimic, urma ea cu aprindere ; da mă amăgesc, ai toate sentimentele cele mai josnice, cele mai murdare. Ah ! ochii mi se deschid în cele din urmă, și inima mi se închide pentru tine. Altădată, te scuzam, nădăjduiam că te vei gândi și că văzând cum ești, vei ajunge mai bun ; ce smintită eram !... Azi, Louis Ricard, nu-mi mai ești nimic... Nu numai că nu te mai iubesc — și acest lucru mă face puternică în ceasul acesta suprem, dar nu mai cutez să-mi întreb inima sfâșiată, sângerată, fiindcă mă tem să nu găsesc într-însa ură și dispreț. Ah ! îți jur, sunt fără milă pentru tine, mă înfior gândindu-mă că sunt mama ta, că am născut, nu un om, ci un monstru spurcat !

Figura lui Louis Ricard se contractase grozav. Nemaiputând suferi fixitatea privirilor mamei sale, care-l izbeau ca niște săgeți, el plecă ochii.

— Am mai făcut o descoperire, reluă Luiza cu un glas surd : știind cine ești și cine era acela al cărui

nume îl porți încă, l-ai găsit supărător și ai vrut să-l omori !

— Nu e adevărat ! nu e adevărat ! strigă el.

— Mișelule ! mai ai curajul să-ți tăgăduiești mișelia ! Da, ai vrut să-l omori pe vicontele de Lucerolle ; n-ai stat în cumpănă ca să te adresezi la niște sceleraţi, a cărora meserie e hoția și omorul, și cu aur, cu aurul ce-i aparținea lui, ai plătit prețul crimei ! Aseară, aproape cam la aceeași oră când cei doi tâlhari, dintre care unul e tatăl tău, furau și omorau un om în strada Lille, doi alți ucigași se năpusteau ca tigrii asupra nenorocitului tânăr, care tocmai trecea pe Podul Artelor, și l-au azvârlit în Sena. Din nenorocire, eu mă aflam acolo : am chemat în ajutor, și doi pescari l-au scăpat !... Dumnezeu a îngăduit mamei, așa de crud încercată deja, să păstreze viața aceluia pe care tatăl voia să-l omoare !

Louis Ricard era zdrobit, nimicit ; trăsnetul de i-ar fi căzut la picioare nu i-ar fi pricinuit un efect așa de groaznic. El a fost cuprins de o tremurătură convulsivă, care-l zguduia cu mare violență.

După un moment de tăcere, Luiza reluă :

— Mie nu-mi este de-ajuns că vicontele de Lucerolle a scăpat de moarte ; trebuie, vreau ca vinovații să fie pedepsiți.

El se uită la dânsa cu spaimă.

— Ai să-mi spui cine sunt cei doi mizerabili pe care i-ai plătit spre a-l omorî pe vicontele de Lucerolle.

El tăcu.

— Louis Ricard, reluă ea poruncitoare, îți ordon să-mi răspunzi, m-ai auzit, îți ordon.

El tresări și răspunse :

— Nu-i cunosc.

— Minți ! strigă ea. Ai plătit acelor sceleraţi, trebuie să-i cunoști sau să știi, cel puțin, unde locuiesc ei.

— Nu, nu știu nimic ! gângăvi el.

— Ah ! ia seama, reluă Luiza cu un ton amenințător, ți-am spus că sunt fără milă, nu lăsa ca să-mi izbucnească mânia. Pentru respectul numelui ce l-ai purtat până astăzi, aș voi să nu fiu nevoită, eu, mama ta, să te dau pe mâna justiției, dar de vei refuza a-mi răspunde, dacă nu mi te supui, îți jur că nimic, nici o considerație nu mă va mai opri, mă voi duce singură să te denunț procurorului Republicii.

Ticălosul pricepu că era cu totul în puterea mamei sale și că ea nu-l amenința în zadar, spunându-i că va fi fără milă. De astă dată, frica îl apucă. Se hotărî să vorbească...

— Ei bine ! da, zise el, am dat bani unui om pentru ca...

I-a fost teamă să-și sfârșească fraza. Se opri în loc.

— Pentru ca să-l omoare pe vicontele de Lucerolle. Cum îl cheamă pe acest scelerat ?

— Ramoneau.

— Unde l-ai cunoscut ?

— L-am văzut numai o dată într-o cârciumă din Belleville unde m-a dus un lucrător.

— Un lucrător ! Cum îl cheamă ?

— Robin.

— Ah ! Robin, Robin ! strigă Luiza. Boyer și Thibaut nu s-au amăgit. Așadar, urmă dânsa, acest Robin, lucrător lăcătuș în atelierele domnilor Corbon, este prieten cu Ramoneau ?

— Nu știu dacă sunt prieteni, dar trebuie să se cunoască de multă vreme.

— În ce stradă din Belleville se află cârciuma unde l-ai văzut pe Ramoneau ?

— Strada Rigolelor nr. 15.

— Așadar, crezi că Ramoneau și Robin au încercat să-l înece pe vicontele de Lucerolle ?

— Robin nu-l iubește, dar îl cred prea prudent pentru ca să fi fost complicele lui Ramoneau.

— Ramoneau acesta se duce des în cârciuma din strada Rigolelor ?

— Da.

— Se duce ziua ?

— Nu, numai seara și probabil în fiecare seară.

— Dacă diseară ori mâine seară m-aș duce eu în cârciuma aceea din strada Rigolelor, după ce l-aș recunoaște pe acest mizerabil ?

— E un om destul de înalt, care pare să aibă vreo șaizeci de ani ; de regulă stă singur într-un colț și fumează necontenit o pipă înnegrită pe care o ține între buzele sale mari ; toată partea de sus a capului îi este pleșuvă și părul ce-i mai rămâne e cărunt. Îl poți cunoaște lesne după un tic nervos : ridică necontenit din umerii săi largi.

Luiza tresări și un nor îi trecu pe dinaintea ochilor. Ticul moșului Ramoneau, ea își aduse aminte că Petre Ricard îl avea deja când îl cunoscuse ; Petre Ricard avea umeri lați și buze mari, groase.

Ea nu se mai îndoi că acel individ, care-și zicea Ramoneau, era Petre Ricard. O nouă lumină se făcu pe dată în spiritul ei. Devenise vădit pentru dânsa că Petre Ricard, având drept complici niște sceleraţi ca și dânsul, nu era vinovat numai de hoția și omorul din strada Lille, ci și de înecăciunea de pe podul Artelor.

Ceea ce dânsa simți în timp de câteva secunde nu se poate spune. Ea încerca tot ce putea fi mai înspăimântător și groaznic !

Nu era oare o neînțeleasă și teribilă fatalitate aceea care pusese față în față pe tată și pe fiu, necunoscuți unul altuia, unul spre a plăti crima, celălalt spre a o săvârși ?

Rațiunea unor femei, a unor mame mai ales, n-ar putea să reziste unei asemenea lovituri. Dar Luiza era tare, avea minte sănătoasă, apoi mai era susținută și de conștiința sa care-i poruncea să-și îndeplinească sarcina ce-și luase.

Venindu-și în fire după emoția aceasta așa de violentă, ea reluă :

— O idee ciudată mi-a trecut prin cap, zise dânsa. Cred că Ramoneau este unul din autorii cumplitei crime din strada Lille.

— Da, se prea poate, zise Louis Ricard, vorbindu-și parcă și el însuși.

— Nenorocitule ! strigă Luiza cu un glas înfiorător, poate tot tu l-ai pus să intre la domnul Blanchard să fure !

— Nu, nu, răspunse el iute, sunt nevinovat în aceasta, îți jur ; și apoi, eu nici nu știam, până azi-dimineață, că domnul Blanchard avea bani acasă.

Luiza dădu din cap.

— Dacă nu i-ai fi vorbit lui Ramoneau de domnul Blanchard, reluă ea, cum ar fi știut dânsul de existența acestui bătrân orb, care se află în Paris numai de două luni ?

— Caut să-mi aduc aminte, răspunse Louis Ricard ; da, mi se pare că vorbind cu Ramoneau, în strada Rigo-

lelor, am rostit numele lui Blanchard. Atunci... Oh ! acum îmi aduc bine aminte, foarte bine chiar, figura lui Ramoneau se învioră și ochii îi sclipiră de bucurie. Mirat de aerul lui ciudat, l-am întrebat dacă-l cunoștea pe domnul Blanchard. „Nu," mi-a răspuns dânsul, „dar am auzit vorbindu-se despre el și fiul său pe care prusienii l-au împușcat ; el e orb și o are cu dânsul pe nepoata sa".

Luiza aflase îndeajuns pentru că, deocamdată, puțin îi păsa să știe în ce fel Petre Ricard sau Ramoneau putuse afla că domnul Blanchard avea acasă o sumă însemnată de bani.

— Bine, zise ea fiului ei, n-am ce să te mai întreb. Acum iată-mi poruncile : mâine dimineață, înainte de scularea doamnei contese și a domnului conte, vei părăsi casa aceasta spre a nu te mai întoarce niciodată !

El sări în picioare.

— Ce ! strigă el, vrei !...

Luiza se ridică și dânsa de pe scaun și, mergând spre el, rosti cu un glas încet și aspru :

— Vreau, vreau ca să dispari și să nu se mai audă nimic despre tine. Vreau ca peste trei zile, mă înțelegi, Louis Ricard ? peste trei zile să nu te mai afli în Franța. Te vei duce unde vei voi, dar cât mai departe, ar fi mai bine pentru tine. Vei încerca, dacă mai este vreme, să te pocăiești și să meriți mila celui de sus. Iată ce a hotărât să faci nenorocita femeie care te-a născut.

Ticălosul se îndoise în două parcă ar fi fost trăsnit. Dar se ridică pe dată și, măsurând-o pe mama sa cu privirea, strigă cu un glas răgușit :

— Nu, nu, nu, nu voi pleca.

Ochii i se opriră pe o magnifică panoplie compusă din armele cele mai rare și pe dată fulgerară într-un mod teribil.

Ce se gândise ? Vroia să se sinucidă ? Nu. Mai criminal încă, avusese groaznica ispită de a-și ucide mama. Din fericire, a fost numai o ispită. Dar nu atât spaima crimei cât siguranța că nu-i va folosi la nimic, îl opri. Oricum se uita la situația sa, nu vedea nici o scăpare. Era pierdut și fără întoarcere.

Făcu un gest disperat.

— Ai să alegi, îi zise rece Luiza ; vei pleca din Franța sau te vei duce în temniță !

Atunci el avu o altă cutezanță, aceea de a se preface disperat și pocăit.

El ! așa de mândru și de arogant, se umili. Se rugă, imploră, nădăjduind a reînvia iubirea mamă-sei. După ce sfârși, ea îi răspunse :

— Ți-am spus că sunt fără milă pentru tine ; nimic nu mă va face să-mi schimb hotărârea. Vei pleca pentru că așa trebuie pentru liniștea familiei de Lucerolle.

— Dar, nu pot ! strigă el ; nu pot să plec, n-am bani !

— Îți voi dărui tot ce am eu. De când ești pe lume, am fost tot servitoare ; am cheltuit puțin și am agonisit mult. Mica avere se ridică la vreo patruzeci de mii de franci. Cu suma aceasta în orice parte a lumii, vei putea să trăiești muncind. Ești instruit, dacă vei fi mai chibzuit și mai harnic, vei lua o profesie și vei putea trăi bine.

Până luni sau cel mai târziu marți vei sta unde-ți va plăcea să te duci ; luni de dimineață îmi vei spune unde te afli și-ți voi trimite sau îți voi duce chiar eu cei patruzeci de mii de franci în bilete de bancă. Dar mai ales să nu cumva să uiți că miercurea viitoare nu trebuie să te mai afli în Paris.

Acestea aveam să ți le spun, sfârși Luiza, te las să te gândești acum.

Și fără să se mai uite măcar la dânsul, ea ieși din cameră.

XII

ACASĂ LA THIBAUT

În seara aceea, când veniră să-l înștiințeze pe falsul viconte că masa era pusă, el declară că nu-i era bine și că nu va mânca. Vroia să fie singur, găsind bun sfatul dat de mamă-sa părăsindu-l, el se gândea.

Luiza nu mâncase nimic de dimineață. Ea prânzi repede. Apoi, deși foarte obosită, plecă de acasă. Se duse și luă un cupeu de la stația cea mai apropiată de trăsuri de piață și merse în strada Saint-Maur, la domnul Corbon.

Atelierele erau închise, se aștepta la acest lucru. Dar fiindcă era sâmbătă, zi de plată, ea găsi în birou pe casier și un servitor ce trecea în registre niște socoteli.

Ea vroia să-l vadă pe Boyer chiar în seara aceea, și, fiindcă intrase să-i ceară adresa, se dusese spre a o lua de acolo. Lucrul a fost foarte ușor. Ea mulțumi casierului și se duse acasă la lucrător. Nu găsi acolo decât pe mama lui.

— Fiul meu n-a mâncat acasă în seara asta, îi zise femeia. E lucru important, ceea ce ai să-i spui dumneata ?

— Da, foarte important, e vorba de un prieten al său.

— De domnul Petre poate ?

— Da, domnul Petre.

— Oh ! atunci e altceva. Vei găsi pe fiu-meu la Thibaut, un alt prieten al domnului Petre. Ei amândoi sunt foarte mâhniți și triști. Thibaut l-a luat pe Boyer să mănânce la dânsul acasă.

Ea spuse Luizei numele străzii și numărul casei unde locuia Thibaut. Cei doi lucrători, femeia și copiii erau la masă. Boyer adăugase pe lângă mâncare și o turtă caldă cu fragi și două sticle cu vin vechi. Pentru familia lui, care fusese atâta vreme lipsită de cele neapărat trebuincioase, era aproape un festin.

Dacă n-ar fi fost mâhnirea pe care le-o pricinuia arestarea lui Petre, bucuria lor, a tuturora, ar fi fost mare. Singuri copiii râdeau și băteau voioși din palme, văzând turta cumpărată mai ales pentru ei.

Din ziua teribilă când Thibaut, beat, era cât p-aci să omoare dintr-o lovitură de cuțit pe Petre, modesta locuință luase un aer de sărbătoare ; copiii și mama erau îmbrăcați bine. În dulăpior se găsea totdeauna pâine și voioșia revenise.

Thibaut, ținându-și jurământul, nu se mai ducea la cârciumă, nu se mai îmbăta. Nevastă-sa, care voia să-l iubească, îi redase dragostea iertând trecutul. Și fericirea din primele zile reapăruse repede. Mai erau apoi pe deasupra și cei trei copilași, frumoși ca niște îngerași, pe care-i adorau.

Cei care o văzuseră pe tânăra femeie, cu cincisprezece zile mai înainte, n-o mai recunoșteau, ochii ei redobândiseră strălucirea lor de mai-nainte, glasul avea un

timbru grațios, buzele-și reluaseră zâmbetul lor și pe obraji reapăruse culoarea și frăgezimea tinereții.

Și toate acestea se datorau lui Petre.

În timpul mesei, vorbiseră necontenit de dânsul și de mai multe ori băuseră în sănătatea lui și pentru reîntoarcerea lui în atelier. Tânăra mamă vărsase lacrimi aducându-și aminte ceea ce dânsul făcuse pentru ea și pentru copii.

Boyer împărțea gustoasa turtă cu fragi, cu nerăbdare așteptată de copii, când Luiza bătu în ușa camerei. Femeia se duse ca să deschidă.

Când o văzură pe vizitatoare, pe care o cunoscură pe dată, cei doi lucrători se ridicară repede și o întrebară din ochi.

— Stați, le zise ea, sfârșiți-vă în tihnă mâncarea. După aceea vom vorbi.

Apoi întorcându-se spre tânăra femeie, ea reluă :

— Frumoși copii ai, doamnă ; îmi dai voie să-i sărut ?

— Oh ! negreșit, răspunse tânăra femeie, care se întreba mirată cine să fie acea străină pe care bărbatul său și Boyer păreau a o cunoaște ; dar, adăugă ea, s-au murdărit pe față cu fragi.

— Nu face nimic, zise Luiza. Cu ce plăcere mănâncă drăguții !

Și îi sărută unul câte unul.

— Doamna este o prietenă a domnului Petre, zise Boyer Luciei.

Tânăra femeie alergă atunci la Luiza și luând-o de mână, îi zise cu un glas foarte mișcat :

— Ah ! doamnă, și dumneata îl cunoști, și îl iubești ? Este așa de bun !... Probabil că nu știi ce a făcut pentru noi. Îmi vezi copiii, mă vezi pe mine, ei bine ! fără domnul Petre am fi murit câteșipatru. Și pe dânsul, care se gândește numai cum să facă bine, îl pun la închisoare !

Și plângea cu lacrimi fierbinți.

— Consolează-te, doamnă, zise Luiza ; e pus la închisoare, ce e drept, dar nu va sta mult acolo.

— Doamnă, zise atunci Thibaut, vizita dumitale la noi ne face să înțelegem că ai nevoie de noi.

— Da, domnilor, am trebuință de voi.

— Suntem gata, zise Boyer, spune-ne ce să facem.

— Mai înainte de toate, trebuie să știu dacă în interesul prietenului vostru și ca să dați pe vinovat în mâna justiției, ați voi, și nu v-ar fi greu să jucați rolul... cum să spun ?... De ! Doamne, am să zic vorba : rolul de spion ?

Cei doi lucrători se uitară unul la altul.

— Nu e un rol tocmai plăcut, răspunse Boyer, dar e Petre la mijloc și vom face tot ce spui dumneata... nu-i așa Thibaut ?

— Da, tot.

— Sunteți doi oameni de inimă, mulțumim ! zise Luiza.

Acum ascultați-mă : cum ați bănuit voi de la început, Robin e amestecat în arestarea prietenului vostru, dar acum cel puțin, e greu de știut gradul vinovăției lui și nu ne vom ocupa deocamdată de dânsul.

După informațiile sigure pe care le-am putut căpăta eu, sunt aproape sigură că vom izbuti să descoperim, nu numai pe cei doi mișei care au săvârșit crimele din strada Lille, ci o întreagă bandă de tâlhari. Știu bine că-mi puteți răspunde. În loc să vin să vă cer să faceți o meserie care nu e a voastră, pentru ce nu mă adresez poliției ? Ar fi, ce e drept, mai simplu și mult mai ușor, dar, din mai multe motive, nu vreau să lucrez astfel.

Numele unuia din tâlharii care l-au jefuit pe domnul Blanchard mi-a fost spus. Acest mizerabil, deja bătrân, se numește Ramoneau și probabil e un nume fals. Oricum însă, acest domn se duce des într-o cârciumă din strada Rigolelor, la Belleville, și merge pe acolo aproape în fiecare seară. Sunt apoi aproape sigură că el stă în mahalaua Belleville-Menilmontant și apoi ar fi mai interesant pentru mine și pentru ceea ce vreau să fac ca să-i cunosc locuința. Iată ce vă rog să aflați deocamdată. Pe urmă voi găsi eu un mijloc de a mă întâlni cu dânsul, pentru că trebuie să vorbesc cu mizerabilul acesta, neapărat.

Cum v-am spus, Ramoneau trebuie să facă parte dintr-o bandă de răufăcători al cărora număr este fără îndoială considerabil. În orice caz, pot afirma că are cel puțin patru complici, dintre care doi, un bărbat și o femeie, au luat parte la crimele din strada Lille. Mai știu apoi și numele femeii, care probabil și el este un nume împrumutat. Pe dânsa o cheamă Enrieta Mabire.

— Enrieta Mabire ! strigă nevasta lui Thibaut, o cunosc, o cunosc eu !

— Cum, făcu Thibaut mirat, cunoşti o hoaţă !

— Este foarte ciudat, reluă Luiza, dar nu cu neputinţă.

— Oh ! nu-mi este prietenă, răspunse repede tânăra femeie, şi apoi nici nu puteam ghici că era hoaţă. Când am cunoscut-o acum şase ani, era croitoreasă. Mi s-a spus că era cam bezmetică, că umbla prin balurile publice şi avea amanţi, de altminteri nu m-am dus niciodată la dânsa şi n-a venit nici pe la mine. N-o mai văzusem de vreo trei ani până când, acum câteva zile, m-am întâlnit cu dânsa pe ulita Suburbia-Templului. N-o puteam evita. Ea mi-a spus că era încântată să mă vadă, şi cu toate că eu mă purtam foarte rece cu dânsa, îmi arătă mare prietenie. Ea mă însoţi până la poarta casei şi îmi spuse, plecând, că va veni să mă vadă. Am avut, mărturisesc, o slăbiciune de a nu-i răspunde că putea prea bine să nu se deranjeze.

— A venit pe aici ? întrebă Thibaut.

— Încă nu, dar de va avea cutezanţa să vină, îi voi face o primire care s-o hotărască să nu mai calce pe la mine acasă.

— Doamnă Thibaut, zise Luiza, te-ai purta foarte înţelept dacă, din pricina împrejurărilor n-am avea interes să ştim ce face femeia aceasta şi unde stă. Cred deci că ai face bine s-o primeşti, cu toată reţinerea dumitale, şi s-o aduci aşa încât să-ţi spună adresa ei. Femeia aceasta ne poate fi folositoare şi e bine ca să ştim unde s-o găsim de vom avea nevoie de dânsa.

Tânăra femeie întrebă din ochi pe bărbatul ei.

— E la mijloc prietenul nostru Petre, zise Thibaut, şi trebuie să slujim planurile doamnei Luiza Verdier, fără să mai întrebăm dacă ceea ce trebuie să facem ne place ori ba.

— Aşa cred şi eu, zise Boyer.

— Dacă Enrieta Mabire va veni să mă vadă, o voi primi, zise tânăra femeie.

— Şi, fiindcă nu eşti proastă, Lucico, o vei face să vorbească, reluă soţul.

— Caută-i numai adresa, zise Luiza, şi vom descoperi restul mai târziu. Dar mai important şi grabnic e să

cunoaştem locuinţa lui Ramoneau, urmă Luiza întorcându-se spre cei doi oameni, v-am spus că-l veţi găsi într-o cârciumă din strada Rigolelor, unde merge în toate serile. Îl veţi cunoaşte uşor după figura sa de beţiv bătrân şi după o mişcare deasă a umerilor şi nu-l veţi pierde din ochi, lucrând cu prudenţă, fără ca el să vă bănuiască că-l supravegheaţi, pentru că trebuie să fie foarte bănuitor, veţi izbuti să descoperiţi unde locuieşte.

— Când va trebui să pornim după el ? întrebă Boyer.

— Cât se va putea mai curând.

— Atunci chiar de mâine.

— De ce nu de astă seară ? întrebă Thibaut ; e devreme încă şi nu e aşa departe de aici până în strada Rigolelor.

— Thibaut are dreptate, reluă Boyer, şi este o zicătoare care spune : Nu lăsa pe mâine ceea ce poţi face astăzi.

Cei doi bărbaţi se ridicară şi-şi luară şepcile.

— Ne vom vedea în curând ? întrebă Boyer pe Luiza.

— O să am foarte mult de lucru zilele acestea, răspunse ea şi în toate serile, între orele şase şi şapte, unul dintre voi va putea veni să mă vadă în strada Grenelle Saint-Germain, la domnul conte de Lucerolle.

— Prea bine, zise Boyer, şi în felul acesta, dumneata vei şti tot ce vom face noi şi vei putea da şi alte sfaturi.

— Mai am să vă spun ceva, reluă Luiza. Dacă aţi fi nevoiţi a părăsi lucrul câteva ceasuri sau chiar vreo zi două, va trebui să-l înştiinţaţi pe stăpânul fabricii.

— Aşa e regula la domnul Corbon.

— De altfel, nu veţi pierde timpul degeaba, veţi primi plată pe acele ceasuri şi veţi fi despăgubiţi pentru toate cheltuielile ce le-aţi putea face.

— Vom lucra pentru Petre, răspunse Boyer cu un fel de mândrie, şi un asemenea serviciu făcut unui prieten nu se plăteşte.

— Prietenilor, sunteţi săraci şi n-ar fi drept... Apoi vă trebuie să aveţi ceva bani şi voi ?

— Astă-seară, răspunse Thibaut, am adus leafa săptămânii şi i-am dat-o Luciei.

— Banii aceia sunt ai nevestei şi ai copiilor tăi, răspunse repede Boyer, n-ai dreptul să te atingi de ei. Eu,

sunt flăcău, și voi plăti micile cheltuieli pe care s-ar putea să le facem. Să plecăm.

Luiza, mișcată până la lacrimi, se uita cu admirație la cei doi lucrători.

— Iată-i pe cei buni ! își zicea ea.

Apoi, oftând, adăugă :

— Ah ! de m-aș fi măritat cu unul dintre aceștia !

Thibaut, după ce-și sărutase copiii, își sărută și nevasta pe frunte.

Amândoi lucrătorii plecară.

— Luați seama, fiți prudenți, le strigă Lucia pe scară.

Luiza mai stătu un moment cu dânsa, apoi îi sărută pe cei trei copii, și plecă și ea acasă, obosită, având mare nevoie de odihnă.

XIII

ÎN URMĂRIRE

În dimineața zilei de duminică avu loc înmormântarea lui Fabrice. O mare mulțime urmă coșciugul până la cimitirul Montparnasse.

Doamna Fabrice n-a fost părăsită ; nenorocirea îi câștigase multe simpatii, încurajările și cuvintele de consolare nu-i lipsiră. Contesa de Lucerolle îi trimise, fără să se dea pe față, un bilet de o mie de franci.

Luiza Verdier se sculă puțin mai târziu. Cu toate că era foarte obosită fizicește și moralicește, chinuită de mii de gânduri care se ciocneau tumultuos în creierul său, ea nu putuse dormi decât abia vreo câteva ore. Totuși ea se simțea odihnită și mai hotărâtă decât oricând să-și execute planul.

După starea apăsătoare pe care o avusese timp de douăzeci și patru de ore, putea acum să-și lege ideile mai bine.

Ea coborî în apartamente, și prima sa grijă a fost să se asigure că fiu-său, urmând porunca pe care ea i-o dăduse, plecase de acasă spre a nu se mai împotrivi. Ea nu-l găsi în odaia sa și i se spuse că plecase de aproape un ceas.

— A înțeles, își zise dânsa, prea bine. Îndată ce-mi va face cunoscut unde stă, mă voi duce ca să-i dau ru-

fele și hainele împreună cu suma de bani pe care i-am făgăduit-o.

Ea dejună, răspunse la câteva întrebări ale slugilor și plecă. Se duse pe jos până la prefectura de poliție. După ce așteptă destul de mult, intră în cele din urmă în birourile comisariatului.

Primele ei cuvinte au făcut ca toți să se uite curioși la dânsa. Dar, invocând numele doamnei contese de Lucerolle, aflase că Petre Ricard fusese trimis în ajun la închisoarea de la Mazas și că dosarul cu ancheta lui era la parchet. Nu reuși să afle numele magistratului însărcinat cu instruirea afacerii criminale, de altminteri acesta probabil că nici nu era încă desemnat.

Luiza plecă.

— Astăzi nu voi găsi pe nimeni la Palatul Justiției, își zise ea, dar mă voi duce mâine.

„Bietul băiat ! zise ea, pe când două lacrimi mari i se rostogoleau pe obraji, el s-a lăsat a fi arestat, e acuzat de două crime înspăimântătoare, e pus în fața cadavrului lui Fabrice, aruncat într-o temniță ca cel din urmă făcător de rele și totuși tace, pentru a rămâne credincios făgăduielii ce mi-a dat. Ce forță, ce curaj ! Da, în vinele lui curge într-adevăr sângele Lucerollilor.

Ea se duse îngândurată acasă.

Pe la orele trei după-amiază, un comisionar aduse o scrisoare la adresa ei, care i-a fost dată numaidecât. Era o scrisoare de la fiul ei. Iată ce cuprindea :

„Ai vrut așa ; am plecat din casa contelui de Lucerolle spre a nu mă mai întoarce într-însa. Voința ta e teribilă ! Puteam să mă răzvrătesc împotriva ei, dar n-am vrut să dau lumii privelișteа admirabilă a unei mame care deschide ea însăși fiului ei poarta închisorii.

Am luat numele de Scarlat Chotel și stau pe strada Goutte-d'Or nr. 29. Acolo îmi vei putea aduce sau trimite cele ce mi-ai făgăduit. Voi aștepta luni și marți toată ziua.

Voi pleca din țară. Unde mă voi duce ? Nu știu încă, Ce-mi pasă de altfel ? Vei fi mulțumită, că nu vei mai auzi vorbindu-se de mine. Îți pare rău că m-ai născut, iar eu blestem existența pe care mi-ai dat-o !“

Luiza rămase un moment pe gânduri, cu ochii întunecați, ațintiți pe bucata de hârtie ce-i tremura în mână. Apoi, cu un glas dureros, ea murmură :

— Nimic, nimic ! Nenorocitul are o piatră în locul inimii. În sfârșit, va pleca... nu-i cer altceva.

Două lacrimi se rostogoliră pe hârtie. Ea ridică brusc capul în sus.

— Ei bine, făcu ea, pentru ce sunt emoționată ? Nu cumva tot îl mai iubesc ? Nu, nu, este cel din urmă moment de slăbiciune !

Un zâmbet îi trecu pe buze, un zâmbet amar.

— O senzație dureroasă la inimă, două lacrimi căzute din ochii mei, zise ea cu mâhnire, iată cel din urmă semn de viață al unei mari iubiri materne. Lasă, lasă, urmă ea cu fruntea sus, cu ochii scânteietori, mi-am jertfit toate iluziile și atâta tot.

Ea puse scrisoarea în buzunar și-și lăsă capul în jos. Rămase multă vreme astfel, absorbită de gândurile sale. Pentru dânsa totul se sfârșise. Ea nu mai avea nădejde în nimic, decât în fericirea celorlalți.

Zgomotul unei uși care se deschidea o făcu să iasă din vis. Feciorul domnului de Lucerolle intrase în cameră.

— Luiza, zise el, a venit un om care vrea să vorbească cu tine, ce zici, îl primești ?

— Da, da, Iosife, răspunse ea sculându-se, aștept tocmai pe cineva în astă-seară, probabil e persoana aceea.

— În cazul acesta, am să-l aduc aici, zise feciorul.

Și vru să iasă. Luiza însă îl opri.

— Domnul conte e acasă ? îl întrebă ea.

— Da, n-a ieșit astăzi deloc. E tot pe gânduri și-l socotesc nemulțumit.

— De ce ?

— Domnul viconte n-a mai prânzit acasă de ieri, și azi la amiază domnul conte a întrebat de vreo trei ori dacă se întorsese fiul său, cred că a luat o hotărâre serioasă în privința domnului viconte.

Luiza tresări.

— Ah ! crezi aceasta ? făcu ea.

— Domnul conte vrea cu orice preț ca fiul său să-și schimbe viața și să ajungă un om folositor.

— Domnul conte are dreptate, Iosife ; sunt sigură că domnul viconte de Lucerolle va aduce tatălui său, pe viitor, mari mulțumiri.

— Mă îndoiesc, Luiza, mă îndoiesc despre aceasta, făcu bătrânul fecior dând din cap cu neîncredere.

— Vei vedea, Iosife, vei vedea, făcu Luiza.

— Să te audă Dumnezeu, Luiza, dar eu tare mă tem că-ți faci numai iluzii.

— Iosife, reluă ea, probabil că voi schimba numai câteva vorbe cu persoana care vine să mă vadă, pe urmă aș dori să vorbesc cu domnul conte. Fii așa de bun și-l roagă să-mi acorde un moment-două de convorbire.

— Mă duc numaidecât să înștiințez pe domnul conte.

Iosif plecă și, aproape pe dată, Boyer intră în odaie.

— Vino, vino iute, îi zise Luiza, te așteptam.

Ea închise ușa zicându-i :

— Nu trebuie să ne audă nimeni.

Apoi, întorcându-se la Boyer, îl luă de mână, îl duse în celălalt capăt al camerei și-i zise să stea pe un fotoliu.

— Acum, reluă ea așezându-se în fața-i, te ascult, ce ai să-mi spui ?

— Thibaut și cu mine n-am pierdut vremea și am avut noroc să izbutim mai bine decât nădăjduiam.

— Așadar știi unde stă Ramoneau ?

— Da, dar am făcut încă o descoperire.

— Importantă ?

— Pentru poliție, da, așa cred.

— Care ? care ? zise Luiza, agitându-se pe scaun.

— Trebuie să-ți istorisesc, de la început cum am petrecut ieri seară ?

— Da, vreau, trebuie să știu tot.

— Ei bine ! iată : ne-am dus în strada Rigolelor, unde am găsit lesne cârciuma cu pricina. Zău ! a zice cârciumă unei încăperi infecte, e o laudă mare ! În sfârșit, intram într-însa pe când băteau orele zece. În mijlocul unui fum gros și greu, care amenința să ne înăbușe, și care învăluia lumina becurilor de gaz, parcă ar fi vrut să le împiedice de a face lumină în sală, am văzut stând împrejurul meselor vreo douăzeci de inși, bărbați și femei, pe care nu mai am de gând să-i descriu. Într-o vreme umblam des prin cârciumi și mă duceam mai pretutindeni ; dar, pe Dumnezeul meu, niciodată, nu, niciodată n-am văzut asemenea mutre. Așa că, de n-am fi avut alt motiv ca să intrăm în acea speluncă decât acela de a bea o sticlă de vin, am fi fugit speriați. Câțiva bărbați, beți deja, dormitau cu capul rezemat pe masă. Ceilalți, mai puternici negreșit, beau înainte. Toți fumau, bărbați și femei. Acestea destrăbălate, cu ochii lâncezi, având bale la gură, aveau o înfățișare dezgustătoare, scârboasă. Pe

lângă mirosul vinului și al spirtoaselor se mai adăuga și fumul de tutun al pipelor, miros tare, acru, infect, și ceva și mai grețos încă : putoarea mizeriei și a viciului nerușinat. Înainte ca eu să deschid ușa, toți aceștia țipau, râdeau, cântau. Apariția noastră a fost urmată de o tăcere aproape lugubră, și toți își întoarseră ochii asupră-ne ca niște guri de tun. Văzurăm imediat că nu eram bine primiți de acei bețivi. Fără să ne pierdem cumpătul merserăm să ne așezăm la capătul unei mese unde erau vreo patru-cinci locuri libere și eu cerui cârciumăresei să ne dea o sticlă de vin. Timp de câteva momente, cei ce se aflau în cârciumă se uitară chiorâș la noi, apoi negreșit recunoscând că nu făceam parte din poliție, ochii lor nu mai fură așa de sălbatici și în curând nici nu mai luară seama la noi. Totuși păreau că nu mai sunt în toată libertatea : veselia lor nu mai era așa de zgomotoasă și vorbele lor mai puțin expansive. Ne folosirăm de indiferența ce urmă după neîncrederea cu care fusesem primiți, spre a face din ochi inspecția localului. În fundul sălii, într-un colț unde lumina gazului abia ajungea, zărirăm un individ având înaintea sa un pahar și o sticlă cu rachiu. Singur la masă, fumându-și pipa, el nu părea a se interesa câtuși de puțin de ceea ce se petrecea în jurul său. Noi îl examinam pe ascuns, curioși, întrebându-ne dacă nu cumva era tocmai acela pe care-l căutam, când lăsându-și pipa pe masă, el își goli paharul dintr-o dată, după ce îl umpluse cu restul de rachiu din sticlă, și dând din umeri cu niște mișcări ca de epileptic. Thibaut îmi dădu pe sub masă o lovitură cu genunchiul. În același timp amândoi recunoscusem pe Ramoneau. După ce-și bău rachiul, el se uită prin sală și, cu un glas răgușit, chemă pe cârciumăreasă. Ei schimbară câteva vorbe încetișor. Apoi bătrânelul scoase din buzunar o monedă pe care o dădu femeii.

— Așa ! făcu ea cu o mișcare de uimire și destul de tare ca s-o putem auzi.

— Ei, ce ? răspunse Ramoneau cu un glas mânios, ce trebuie să te miri atâta ? Mi-am luat veniturile și atâta tot.

Cârciumăreasa desigur că n-are mare încredere în veniturile mușteriului ei. Dânsa se uita la moneda de aur și o învârtea între degete, parcă i-ar fi fost teamă și

ar fi vrut să se asigure că nu era farsă. În cele din urmă, convinsă că era un napoleon bun de aur, deveni cât se poate de cumsecade și se uită la Ramoneau cu mare stimă.

— Sunt numai orele zece și jumătate, n-ai să pleci acum, îi zise ea, am să-ți mai dau o sticlă.

— Nu, nu vreau să mai beau în astă seară.

— Nu cumva ți-e frică că te îmbeți ?

— Mie nu mi-e frică de nimic.

— Ei ! zise rânjind, îmi pare că te lauzi.

El dădu din umeri și aruncă cârciumăresei o privire care o făcu să se dea înapoi cu doi pași.

— Așa ! reluă ea, ești supărăcios azi, totuși n-ar trebui să fii mâniat pe mine dacă aceia pe care-i aștepți n-au venit, poate că vor sosi curând.

— Prea târziu, mormăi el.

— Ți-au făgăduit să vină azi aici ?

— Da, deoarece îi așteptam.

— Poate că n-au înțeles bine, vor veni mâine.

— Îi voi aștepta și mâine, și de nu vor veni...

Un fulger îngrozitor îi trecu prin privire.

— Oricum pe unul din ei știu unde să-l găsesc, mormăi el cu un glas surd.

— Zău, spune drept, nu vrei să-ți mai aduc o sticlă ? stărui cârciumăreasa.

— Nu.

— Nu te-am mai văzut niciodată așa de cumpătat.

— Ceea ce dovedește că mă fac om de treabă.

— Ei bine ! am să-ți dau restul. Dar, urmă ea apropiindu-se de el, spune drept, mai ai multe monede de acestea de aur ?

El răspunse printr-o mormăitură care avu puterea s-o sperie și s-o facă să plece mai repede la tejghea ca să-i aducă restul.

Pe când Ramoneau punea banii în buzunar, după ce-i numărase, noi ne scularăm, Thibaut și cu mine, și am chemat pe femeie bătând în masă. Ea alergă. Îi plătirăm sticla de vin și ieșirăm. Abia avurăm vreme să ne depărtăm cu câțiva pași, când Ramoneau ieși și el din cârciumă. El a stat un moment în fața ușii, uitându-se la dreapta și la stânga și mirosind aerul ca un câine care presimte o primejdie. Ascunși după o casă, el ne observă și porni în sus pe strada Rigolelor. Îl urmărirăm

lăsând între dânsul și noi o distanță destul de mare De altfel, el nu întoarse nicidecum capul înapoi, ceea ce arăta că nu se temea că-i urmărit. Nici nu mă îndoiesc, că era mai liniștit decât noi, căci în fiecare moment noi ne temeam să nu-l pierdem din vedere sau să nu observe că-l urmărim.

El ajunse pe dealul Menilmontant și porni pe o potecă dintre două garduri, care mergea printre câmpuri și grădini coborându-ne spre Charonne.

Din momentul acela, el merse mai încet și păru a lua câteva precauții. Ceea ce ne făcu să înțelegem că, având destule motive de a se ascunde, ne apropiam de locuința sa. Îi imitarăm prudența lăsându-l să meargă și mai mult înaintea noastră.

Deodată îl pierdurăm cu desăvârșire din ochi. Începeam să credem că el ne scăpase când, sosind la capătul potecii pe care mergeam, ne aflarăm înaintea unei case izolate sau mai bine a unei ruine pe care n-o observasem încă, fiindcă era ascunsă după niște copaci. Dar după ce examinarăm acea ruină tăcută și fără lumină, cu acoperișul găurit și ferestrele sparte, fără geamuri, deschisă tuturor vânturilor, ni s-a părut că n-ar putea fi locuită de altcineva decât de bufnițe.

Totuși, afară numai dacă Ramoneau nu s-ar fi culcat în iarbă sau nu s-ar fi scufundat în vreo gaură sub pământ, trebuia să fi intrat în acea ruină.

— E desigur vreo casă părăsită de multă vreme de locuitorii ei, îmi zise Thibaut, omul nostru se va fi instalat într-un colț al ei, la un loc cu șoarecii și cu păianjenii, spre a face economie de chirie.

— Sau spre a nu fi arestat într-o odaie de hotel de agenții poliției, răspunsei eu.

Ocolirăm ruina și, convinși că Ramoneau dormea acolo, cum alți indivizi de felul lui dorm pe sub poduri, în cuptoarele de cărămidă și de ipsos, ne pregăteam să ne întoarcem pe unde venisem, când un zgomot ne opri la capătul potecii. Abia avurăm vreme să sărim la o parte și să ne ascundem după un tufiș.

Un om, purtând pe umeri un pachet destul de mare, trecu pe lângă noi, se opri în fața casei, trase cu urechea și se uită primprejur cu luare-aminte, apoi liniș-

tit de tăcerea care domnea împrejuru-i, deschise o ușă și dispăru.

— Ei bine ! ce zici de asta ? mă întrebă Thibaut.

— Zău, îi răspunsei, dacă nu e aici locuința lui Ramoneau, încep să cred că ne găsim în fața unui culcuș de tâlhari.

După ce ne-am sfătuit, am hotărât să stăm toată noaptea, dacă era trebuință, de pază în fața casei părăsite. Dar fiindcă nu eram la loc bun și stăteam prea aproape de potecă, am mers și ne-am întins mai departe, după un gard, așezându-ne așa încât să avem necontenit ochii asupra ruinei.

Peste câteva minute, am auzit un nou zgomot de pași. De astă dată veneau doi oameni nu unul. Ei și-au luat aceleași precauții ca și cei dinainte și, ca și ei, au intrat pe tăcute în casă.

Ne-ai vorbit de o bandă de hoți, doamnă Luiza, noi nu ne mai puteam îndoi că acea casă ruinată și părăsită era locul unde ei se întâlneau noaptea.

— Ați putea-o recunoaște lesne casa aceasta ? întrebă Luiza.

— Izolată, la capătul unei poteci, cu acoperișul aproape căzut, fără geamuri la ferestre, cu niște litere mari negre pe jumătate șterse pe fațadă ; cu neputință să n-o recunoaștem.

— Bine. Ca și dumneata, domnule Boyer, sunt convinsă că acea casă veche părăsită servește de adăpost, de loc de întâlnire a unei bande de tâlhari, poate chiar că acolo și stau ei.

— N-am avut nici curiozitatea nici îndrăzneala de a vizita înăuntrul casei, dar sunt aproape sigur că are un beci. Acolo se adună hoții. Se poate ca unii să și stea acolo peste noapte, dar ceilalți trebuie să aibă o locuință aparte. Nu pot spune din câți inși se compune banda, totuși împreună cu Ramoneau știam că patru oameni erau în ruină ; între un ceas și două dinspre ziuă, fiind tot la postul nostru de observație, am văzut ieșind șase, între care și Ramoneau. Ei au mers de-a lungul unui gard, încet, ca niște umbre, pe urmă la vreo treizeci-patruzeci de pași departe de casă, într-un loc unde se încrucișează mai multe poteci, ei s-au despărțit luând fiecare o direcție. Ramoneau urmă singur, drumul pe care venise. Noi

După cotituri foarte lungi, el ne duse din nou pe colina Menilmontant, unde coborî repede strada Saint-Fargeau, o luă la dreapta pe strada Darcy și se opri în fața unei case cu un etaj numai, și care seamănă mai mult a coșar decât a locuință de oameni.

Când el intră, noi înaintarăm pe lângă casă. Ea are numărul opt, e un hotel mobilat din cele mai proaste și se poate lesne ghici ce soi de oameni primește, acolo stă Ramoneau, doamnă Luiza.

— Ați izbutit pe deplin, vă felicit pe amândoi, domnule Boyer, și vă mulțumesc din suflet. Mâine, da, mâine dimineață mă voi duce în strada Darcy, cum ți-am spus, vreau să-l văd pe Ramoneau. Dar, n-aș vrea să fiu singură în acea mahala așa de depărtată. Dacă ai voi să mă întovărășești dumneata, prietene, ți-aș fi foarte recunoscătoare.

— Cu mare plăcere, răspunse iute Boyer. Să-l informez pe Thibaut ?

— Nu, nu e necesar, dumneata vei fi de-ajuns, pentru că nu mă prea tem că voi fi omorâtă.

— Să vin să te iau de aici ?

— Nu, e mult mai simplu ca să mă aștepți acasă la dumneata.

— La ce oră ?

— La ora opt, răspunse ea, după ce se gândi un moment.

Boyer nemaiavând ce spune, Luiza-i întinse mâna și-l lăsă ca să plece.

XIV

CONTELE DE LUCEROLLE

Lucrătorul stătu mult cu Luiza. Ceasul prânzului sosise și tocmai venea feciorul s-o anunțe pe contesă că masa era gata. Nu era momentul potrivit de a vorbi cu contele de Lucerolle.

Dar, pe la orele nouă, contele, care fusese informat de Iosif, trimise vorbă Luizei că, dacă ea avea ceva să-i spună, el o aștepta în camera sa. Peste un moment, Luiza se afla înaintea lui.

Domnul de Lucerolle era palid și părea foarte îngrijorat. Totuși el o primi cu bunătate pe Luiza.

— Luiza, îi zise el, am aflat de la Iosif că vrei să vorbești un moment cu mine. Despre ce e vorba ? Ai să-mi ceri ceva ? Aș fi fericit să-ți pot face vreo plăcere.

— Mulțumesc domnului conte pentru bunele sale cuvinte ; am, într-adevăr să-i cer două lucruri domnului conte.

— Ei bine, Luiza, poți vorbi.

— Domnul conte a aflat ce s-a întâmplat în strada Lille ?

— Da, știu.

— Logodnicul domnișoarei Blanchard, învinuit de acea îndoită crimă, a fost arestat.

— Nevastă-mea și fiică-mea au mare afecțiune pentru domnișoara Blanchard, ele sunt foarte mâhnite. Din fericire, Ernestina știe numai o parte din adevăr ; te previn Luiza, ca să nu cumva să-ți scape vreo vorbă care ar putea să-i mărească durerea.

— Domnul conte poate să fie sigur de discreția mea. Domnul conte pare a se interesa mult de nenorocirea domnișoarei Blanchard.

— Am văzut-o pe această fată numai o singură dată, dar mi-a fost de-ajuns s-o știu iubită de ai mei pentru ca să-i împărtășesc mâhnirea.

— Văd pe figura domnului conte o mare tristețe, probabil aceasta este cauza...

— Luiza, am alte motive să fiu îngrijorat și trist, pricini care mă ating de-a dreptul.

— Ce ! domnul conte este oare nenorocit ?

— Da, Luiza, da, am o mâhnire pe care o ascund în mine, o închid în inimă spre a nu o vedea nici contesa și mai ales Ernestina ; îmi păstrez mâhnirea pentru mine și sufăr crunt.

— Domnule conte, mă sperii.

— Luiza, e vorba de fiul meu, de copilul meu pe care l-ai crescut tu.

— Ei bine, domnule conte ?

— Luiza, destrăbălarea vieții lui mă sperie și mă tem, mă auzi Luiza ? mă tem ca el să nu necinstească numele strămoșilor noștri... Nimic înalt, nimic nobil nu există într-însul. Nu are afecțiune pentru nimeni, și

cred acum că ne urăște, pe mamă-sa și pe mine. Ce respectă el ? Nimic. N-are nici măcar conștiința demnității sale. Nu de mult am vrut să scormonesc până în fundul inimii sale, nădăjduind să găsesc ceva simțire o coardă pe care s-o pot face a vibra ; el stătea înaintea mea, nemișcat, rece și nesimțitor ca o stană de piatră, îmi asculta vorbele hotărâte și aspre fără ca să tresară, fără să fie cât de puțin mișcat, fără ca nimic să palpite într-însul... Din ziua aceea, el se ferește de mine, nu l-am mai văzut. Ah ! sufletul lui e de noroi și gangrena i-a mâncat inima ! Pare că ar fi născut spre a face rău ! Cui seamănă ? Mă întreb. În zadar caut prin analele familiei mele nu găsesc nici un om în care să-l recunosc pe fiul meu... Dar ce-am făcut oare spre a merita această pedeapsă a cerului ?

Luiza aplecase capul. Ea scoase un geamăt.

— Ieri, reluă contele, m-am ocupat de dânsul, m-am hotărât să-l îndepărtez, nu vreau ca să mai stea în Paris. Cu cât va fi mai departe de Franța, cu atât va fi mai bine pentru dânsul. Cu toate acestea, el trebuie să-mi cunoască voința. Voiam să vorbesc astăzi cu el : a plecat azi-dimineață foarte devreme, mi s-a spus, și nu s-a mai arătat de atunci. De câtăva vreme, iată-i viața. Ea este un scandal pentru toată lumea ! cei care ne cunosc se indignează și prietenii noștri cei mai buni se miră.

Probabil nu se va întoarce la noapte acasă : mâine vom vedea. Cu orice preț trebuie să înceteze aceasta. Nu-l am numai pe dânsul ; trebuie să mă gândesc și la fiica mea. Se apropie vremea când va trebui măritată, și pentru orice bărbat fratele ei va fi o sperietoare, el îi va pune pe fugă pretendenții. Da, trebuie să-l îndepărtez, trebuie, și e timpul s-o fac. Dar va voi el să plece, va voi oare ?

Luiza ridică încetișor capul. Lacrimi mari îi curgeau din ochi, o mare suferință lăuntrică se vedea pe figura ei palidă.

— Dacă aș îndrăzni să-mi spun părerea înaintea domnului conte... îngână dânsa.

— De mai multă vreme, Luiza, noi te socotim ca făcând parte din familie, răspunse contele ; aceasta îți dă dreptul să vorbești cu sinceritate, spune-mi părerea ta.

— Domnule conte, timp de câteva zile, nu te mai ocupa de domnul viconte, nu mai face nici un pas pentru dânsul.

— Totuși, Luiza...

— Te rog, domnule conte. Ah ! crede-mă, dacă-ți vorbesc dumitale astfel, e că o fac în chiar interesul familiei dumitale. Nu căuta să-l vezi pe domnul viconte ; de altfel ai face-o în zadar ! el nu va veni acasă nici mâine, nici poimâine. Dar dumneata nu te îngrijora deloc de acest lucru.

— Luiza, răspunse contele mirat, vorbele tale sunt foarte ciudate ; ca să-mi vorbești astfel, trebuie să ai un motiv ?

— Da, domnule conte, un motiv pe care-l vei afla în curând.

— De ce nu te explici chiar acum ?...

— Încă nu pot spune nimic, domnule conte.

Da, urmă ea, ridicându-se cu privirea aprinsă, când peste trei, patru zile domnul viconte de Lucerolle se va înfățișa înaintea dumitale, brațele ți se vor deschide și vei îmbrățișa un fiu vrednic de dumneata și de numele pe care-l poartă.

Contele se uită speriat la dânsa, întrebându-se dacă nu cumva ea înnebunise.

Luiza îi ghici gândul.

— Liniștește-te, domnule conte, reluă ea repede, nu sunt nebună.

— Luiza, ceea ce-mi spui este așa de ciudat...

— Ai răbdare numai câteva zile, domnule conte, așteaptă.

El dădu cu mâhnire din cap.

— Fie ! zise el, voi aștepta minunea pe care mi-o vestești.

— Vei vedea, domnule conte, vei vedea.

Domnul de Lucerolle se sili să zâmbească.

— Bine, reluă el, să lăsăm acest subiect dureros. Eu nu uit că ai să-mi ceri ceva, Luiza. Spune-mi ce pot să fac pentru tine ?

— Domnul conte știe că am agonisit ceva în serviciul doamnei contese, de mai multe ori, domnul conte a avut bunătatea să mă povățuiască cum să-mi păstrez banii. Am izbutit să strâng mai mult de patruzeci de

mii de franci. Suma aceasta e reprezentată prin titluri la purtător depuse la banca Franței, iată recipisa.

Și Luiza scoase din buzunar o hârtie pe care o puse pe biroul domnului de Lucerolle.

— Domnule conte, urmă ea, acum aș dori să vând aceste titluri și să le schimb în bani.

— De obicei, Luiza, când cineva nu joacă la Bursă și are niște valori așa de bune ca ale tale, le păstrează.

— Așa e, domnule conte, dar îmi lipsesc banii.

— N-am ce zice la aceasta, Luiza. Mica ta avere îți aparține și ai dreptul s-o întrebuințezi cum îți place.

— Am socotit că pentru a vinde titlurile mele și a lua banii îmi vor trebui vreo trei, patru zile.

— Așa este.

— Și mâine, domnule conte, mâine îmi trebuie cei patruzeci de mii de franci.

— Atunci ?

— Mi-am zis, domnule conte că dumneata vei binevoi să-mi dai acești bani în schimbul titlurilor sau până în ziua când, după ce le voi vinde, voi avea prețul lor.

— Dragă Luiza, zise domnul de Lucerolle, patruzeci de mii de franci sunt o sumă importantă pentru tine, dar am atâta încredere în tine că nici nu vreau să te întreb cum ai să-i întrebuințezi. Îți trebuie patruzeci de mii de franci mâine, îi vei avea.

El se apropie de birou, luă o coală de hârtie de scrisori pe care scrise repede câteva rânduri. Apoi puse hârtia într-un plic pe care scrise o adresă.

— Mâine, reluă el întinzând plicul închis Luizei, prezentând aceasta bancherului meu, el îți va da îndată suma de care ai nevoie.

— Domnul conte nu-mi spune când va trebui să i-o înapoiez ?

— Vom vorbi despre aceasta în altă zi.

— Deocamdată, domnul conte va binevoi să păstreze recipisa băncii.

— Dacă îți face plăcere lucrul acesta, Luiza, mi-o poți lăsa. Altceva nu mai ai să-mi ceri ?

— Da, domnule conte.

— Ce ?

— Domnul conte cunoaște multă lume în Paris și mai ales e foarte cunoscut.

— Nu atâta cât crezi, Luiza, imediat ce cineva nu mai ocupă funcții publice și nu mai este sus, este uitat repede. Contele de Lucerolle nu mai este nimic, nimeni nu-l mai cunoaște. Cu aceasta nu vreau să zic, totuși, că serviciile pe care le-am făcut țării mele au fost uitate. De regulă, lumea e mai mult uitucă decât ingrată.

— Domnul conte mai are și astăzi legături cu persoanele cele mai influente.

— Da, am fericirea de a fi păstrat câteva prietenii vechi și bune.

— Ceea ce doresc să-i cer domnului conte, este o scrisoare care să mă recomande unuia din magistrații principali ai parchetului din Paris, procurorului republicii de pildă.

— Nu te prea înțeleg, Luiza, nu văd pentru care motiv...

— Domnule conte, este vorba de logodnicul domnișoarei Leontina Blanchard.

— Ah !

— Am aflat azi dimineață că prima anchetă s-a sfârșit și că parchetul o să se ocupe acum de această gravă afacere. Logodnicul domnișoarei Blanchard este acuzat pe nedrept, domnule conte, și e de trebuință, este grabnic chiar ca eu să-l văd pe judecătorul de instrucție și să vorbesc cu dânsul.

— Îmi aduc aminte, zise contele, nu i-ai spus oare doamnei contese că puteai da dovada că acest tânăr e nevinovat de groaznica crimă de care este învinuit ?

— Da, domnule conte, am spus acest lucru doamnei contese.

— Atunci, Luiza, nu mai ai nevoie de o scrisoare de recomandare pentru ca să te primească judecătorul de instrucție și pentru ca să-i comunici un lucru de o așa de mare însemnătate.

— E adevărat, domnule conte, dar nu pot dovedi imediat nevinovăția tânărului acuzat. Dacă, necunoscută, nesprijinită de nimeni, m-aș duce înaintea judecătorului de instrucție, ori va refuza să mă asculte ori va avea o mică încredere în cuvintele mele. Scrisoarea pe care te rog să mi-o dai dumneata, domnule conte, îi va spune că sunt în slujba dumitale de mai bine de douăzeci de ani, că dumneata răspunzi de mine și că nu sunt în stare să înșel justiția.

— Bine, zise domnul de Lucerolle după ce se gândi un moment, am avut într-o vreme relații de prietenie cu actualul prefect de poliție, la dânsul de-a dreptul am să te trimit. Voi face scrisoarea pe care mi-o ceri în sensul pe care mi l-ai arătat tu. Mâine ți-o va da Iosif.

— Mulțumesc de mii de ori, domnule conte, zise Luiza.

Ea se înclină cu respect și ieși din cameră.

XV

CASA MOBILATĂ

Luni dimineață, cu puțin înainte de ora opt, Boyer pentru a o feri pe Luiza de oboseala de a se urca până la etajul al patrulea, coborâse în stradă și o aștepta pe trotuar, în fața casei sale. Ea sosi la ora opt punct. De câteva zile ea desfășura o activitate și o energie extraordinară. După ce-și stabilise linia de urmat, după ce-și hotărâse planul, se grăbea să-și atingă scopul. Momentele erau prețioase, ea nu vroia să piardă nici unul. Ea știa cât sunt de lungi orele pentru cei care suferă. De altminteri, ea nu mai avea vreme să gândească și să vadă dacă trebuia să lucreze așa cum lucra ori altminteri. Ea avea numai o idee, un gând : aceea a reparației. O putere căreia nu i se putea împotrivi o împingea înainte ; ea se supunea și se lăsa a fi dusă de ea. Boyer se repezi spre trăsura care tocmai se oprise.

— Iată-mă, îi zise el Luizei.

— Ah ! mă așteptai, zise dânsa, am întârziat oare.

— Nu, abia este ora opt.

— Ești gata ?

— Da.

— Atunci, haide, vino mai repede zise ea strângându-se în fundul trăsurii.

— Birjarul știe unde trebuie să ne ducă ?

— Nu, spune-i, dar ne vom da jos înainte de a intra în strada Darcy.

Boyer, dând ordin birjarului de a-i duce la Ménilmontant, în strada Saint-Fargeau, și de a se opri la colțul străzii Hasco, deschise ușa birjei și se așeză lângă

Luiza. Drumul a fost parcurs într-o jumătate de oră. Trăsura s-a oprit acolo unde începe strada Darcy și unde strada Saint-Fargeau taie străzile Hasco și Dhuys. Această parte din al douăzecilea arondisment din Paris este puțin locuită. Străzile sunt goale, casele rare. Fortificațiile sunt la doi pași. Te-ai putea crede în mijlocul câmpului. Luiza și Boyer coborâră din birjă.

— Să ne aștepți aici, îi zise Boyer birjarului.

Și se îndepărtară.

— Doamnă Luiza, ești palidă și tremuri, zise Boyer.

— Așa este, tremur, răspunse ea.

— Am sosit, dar, dacă tremuri și ți-e frică, nu intra.

Luiza era, într-adevăr, foarte agitată ; dar lucrătorul nu putea să ghicească cauza reală a emoției sale. Ea se opri un moment spre a răsufla și pentru a-și redobândi puterile.

— Nu, nu, murmură ea, vreau să-l văd.

Ea își șterse fața cu o basma și îi zise lui Boyer :

— Am să intru singură, dumneata, prietene, așteaptă-mă în fața casei.

— Doamnă Luiza, dacă ți se va întâmpla vreun rău ?...

Luiza zâmbi într-un mod ciudat.

— Liniștește-te, răspunse ea, n-ai grijă, în orice caz, voi ști să mă apăr.

Ea îi făcu un semn cu mâna, aruncă o privire spre casă, a cărei înfățișare destăinuia mizeria celor care locuiau în ea. Împinse o poartă întredeschisă și pătrunse cu hotărâre într-o alee întunecoasă, strâmtă și umedă, între două uluci de scânduri, prost încheiate, în care se vedeau din loc în loc câte o ușă însemnată cu un număr. Una dintre aceste uși era deschisă, Luiza înaintă pe prag. Pe dată, o femeie cam în vârstă se arătă în fața ei.

— Vă rog, doamnă, să mă iertați, îi zise Luiza. Îl caut pe portarul sau pe proprietarul acestei case.

— N-avem portar aici, răspunse femeia cu un glas mânios, cât despre proprietar, eu țin casa aceasta mobilată. Ce vrei dumneata cu mine ?

— Atunci, nu mă puteam adresa mai bine, răspunse Luiza cu un glas foarte blajin. Ai te rog, bunăvoința să-mi spui...

— Ce ? o întrerupse repede stăpâna casei.

— Cum nu prea ai răbdare, doamnă, răspunse Luiza cu un ton liniștit și foarte demn, mi s-a spus că o voi găsi în strada Darcy nr. 8 la dumneata, doamnă, pe o persoană căreia am să-i spun ceva foarte important.

— În acest caz, e altceva, cum o cheamă, pe acea persoană ?

— Ramoneau.

— Ah ! Într-adevăr, domnul Ramoneau locuiește aici. Și dumneata vrei să vorbești cu dânsul ? ciudat lucru.

— Pentru ce motiv, doamnă ? Este oare așa de extraordinar ca cineva să vină să-l vadă pe chiriașul dumitale ?

— Da, foarte extraordinar, deoarece acum este prima dată când vine cineva să-l vadă, de un an de când Ramoneau locuiește aici.

— Orice lucru are un început, zise Luiza. E acasă ?

— Da, bietul om nu se scoală niciodată dimineața ; trăiește destul de binișor din niște mici venituri. Tocmai trebuie să-și ia dejunul.

— Fii așa de bună să-mi arăți camera lui.

— În capătul aleii, vei urca scara și în coridorul din stânga, ușa a treia, nr. 77. Dar, adăugă ea ieșind din cameră, am să-ți arăt scara.

Ea trecu înainte și Luiza o urmă până la acea scară. Două frânghii roase, legate de niște cuie, slujeau ca rampe acelei scări, cu treptele roase și murdare.

— Domnule Ramoneau, strigă stăpâna casei cu un glas spart, ți-a venit cineva în vizită.

Apoi, adresându-se către Luiza, ea adăugă :

— Ține-te de frânghie și nu-ți fie frică că nu cazi : scara e solidă.

Luiza îi mulțumi cu o mișcare din cap și urcă scara. Ivirea ei la începutul coridorului a fost salutată de o mormăitură a lui Ramoneau, care speriat de glasul stăpânei casei ce-i vestea o vizită, își arăta mirarea văzând o femeie. El socotise că locuința lui fusese împresurată și cuprinsă de agenții poliției. Scelerații sunt întotdeauna temători, chiar când nu-i amenință nimic, n-au nici un moment de liniște. Dar o femeie nepărându-i lui Ramoneau un dușman înspăimântător, el se liniști imediat ce o văzu pe Luiza pe care deocamdată nu o recunoscu. El stătea în pragul ușii sale deschise. Luiza înaintă încetișor spre el. Deodată, lumina ce venea pe o fereastră din fundul coridorului o lovi în față pe femeie. Mizerabilului i se păru că vedea un spectru ce îi ieșise înainte și întinse mâinile în față, de parcă ar fi vrut să-l gonească, apoi, speriat, se dădu înapoi până în fundul camerei rostind cu un glas răgușit :

— Luiza ! Luiza !

Aceasta intră și, cu mare liniște, închise ușa la loc.

Un pat de lemn alb și stricat cu un mindir aproape putred și o saltea proastă, o măsuță, două scaune șchioape cu spătarele rupte, un fel de dulăpior și câteva instrumente de bucătărie ruginite compuneau mobila cămărutei. Niște imense pânze de păianjen decorau tavanul și pereții. Friptura pe care chiriașul camerei o frigea pentru dejun se ardea pe un grătar pus pe foc. Pe masă, erau trei sticle, două cu vin și una cu rachiu pe jumătate golită, o farfurie de tinichea, un cuțit mare, bun de tăiat orice și de omorât chiar un om, și un pahar de argint, care părea foarte mirat de-a se afla acolo.

Luiza nu văzu nimic din toate acestea. Cu fruntea sus, cu niște lumini sumbre în privire, ea merse spre nemernicul Ramoneau. La doi pași de dânsul, ea se opri și își încrucișă brațele pe piept. El o privi cu spaimă și cu uimire, ca și cum s-ar fi îndoit încă de realitate.

— Petre Ricard, îi zise Luiza, vin să-ți înapoiez vizita pe care mi-ai făcut-o în căsuța mea din Jouarra, acum vreo douăzeci și patru de ani.

— Nu-l cunosc pe Petre Ricard, îngână el, eu mă numesc Ramoneau.

— Ah ! da, Ramoneau, zise ea izbucnind în râs, probabil acesta e numele pe care ți l-ai luat ieșind din pușcărie. Pentru cei care nu-ți cunosc grozavul tău trecut, te poți numi Ramoneau, dar pentru mine, Luiza Verdier, tu ești tot Petre Ricard, hoțul de copii, ucigașul.

El se uită cu sălbăticie în jurul său. Apoi, făcând un pas spre Luiza, zise cu furie :

— Cum ai descoperit că eram aici, spune ? Eu te credeam moartă, e mult de când nu mă mai gândesc la tine, iadul mi te scoate în cale ? Ce cauți aici ? Spune ce vrei cu mine ?

— Îți voi spune îndată, Petre Ricard. Așadar tu mă credeai moartă, și, ascuns în umbră ca toți mișeii care nu cutează să înfrunte lumina zilei, tu mă așteptai să mă vezi ieșindu-ți înainte. Petre Ricard, Dumnezeu a vrut

ca eu să trăiesc pentru a repara unele din crimele pe care tu le-ai săvârșit. Ah ! te-am căutat multă vreme... Și eu te-am socotit mort, speram că cerul în dreptatea sa, pusese capăt vieții tale ticăloase. Ah ! acum douăzeci și cinci de ani aș fi vrut să te trăznească Dumnezeu !... Dar nu, leneșul, bețivul, stricatul, omul fără inimă și fără suflet trebuia să se coboare până în fundul prăpastiei, acoperit de rușinea tuturor mișeliilor !...

— Ei ! ei ! zise el rânjind, doamna vorbește ca o carte, frumoase lucruri îmi spui... Dar, urmă el schimbând tonul, dacă ai venit aici pentru ca să mă faci să-ți admir elocința, te-ai ostenit în zadar. Nu-s simțitor la farmecul cuvântului, și discursurile cele mai frumoase mă plictisesc fără greș. Puțin îmi pasă dacă am trăit rău ori bine, am făcut ce mi-a plăcut și n-am să dau socoteală nimănui. Tu te-ai dus într-o parte, eu în alta, reluându-ne fiecare libertatea. Oare eu mă ocup de tine ? Te-am întrebat eu câți amanți ai avut de douăzeci și cinci de ani încoace ?

— Oh ! mișelule, crezi că mă insulți ? strigă Luiza cu un ton plin de mânie.

— Ca și mine, ai făcut tot ce-ai vrut, urmă el, pe mine nu mă privește aceasta. Dar mie nu-mi place să vorbesc mult, vreau să știu mai repede pentru ce m-ai căutat, pentru ce ai venit aici.

„Tot așa de îndrăzneț este, gândea Luiza, remușcarea nu-l atinge niciodată. Parcă nici n-ar crede în dreptatea oamenilor, în pedeapsa ce-i izbește pe criminali."

— Ei, ei, reluă Ricard examinându-și nevasta din cap până la picioare, îmbrăcămintea ta, pe care n-o observasem încă, nu vestește că ai fi în mizerie. Ce toaletă ! De mătase încă !... și doamna poartă pălărie ! Măi ! măi ! se vede că ai știut să-ți faci treburile. În Paris, e mai lesnicioasă viața pentru femei decât pentru bărbați. Mii de femei au rochii de mătase, dantele și giuvaierurile care nu le costă nimic, vorba cântecului. Ai și tu giuvaieruri ? Ah ! înțeleg pentru ce nu te-ai împodobit cu ele când ai venit să mă vezi, urmă el batjocoritor, ți-a fost frică să nu mă ispitești. Ai fost prudentă și poate bună pentru mine. Așadar, norocul îți zâmbește și îți face ochi dulci, ești bogată... Oh ! nu te întreb ce negoț te-a îmbogățit, nu sunt curios. Eu n-am avut noroc, am

rămas tot calic, și la bătrânețe, acum, chiar de-aș voi, nu mai pot munci. Uită-te în jurul tău, la palatul meu, trăiesc cu șoarecii, păianjenii și mușteie. Dacă ținei să vezi aceasta, draga mea nevastă, trebuie să fii mulțumită.

El se opri, nădăjduind că Luiza va pleca. Dar ea rămase tăcută. Nepăsătoare, ea îl asculta, întrebându-se până unde îi putea ajunge nerușinarea. Ricard începu să ridice din umeri o dată la fiecare minut. Trăsăturile feței lui se aprinseră și ochii lui mici aruncau scântei.

— Ce idee ! strigă el, da, așa este, numai aceasta poate fi : Luiza Verdier e bogată, și eu sărac ca Iov ; ea a aflat, nu știu cum, că era dât pe ce să crăp de mizerie, atunci inima i s-a înduioșat, și scumpa mea nevastă, care n-a uitat frumosul timp al dragostei noastre, vine să-și împartă averea cu mine. Primesc Luiza, primesc. Un bărbat poate primi fără rușine daruri de la nevastă-sa. De altminteri, Luiza, continuă el cu un glas batjocoritor, cu toate că am dreptul să-ți cer jumătate din ce ai, pentru că suntem căsătoriți sub regimul comunității, totuși voi lua numai ce-mi vei da tu.

Și întinse mâinile de parcă ar fi vrut să se asigure că ea avea bani asupra ei.

— Înapoi, ticălosule, înapoi ! strigă Luiza cu un ton amenințător.

Ea se ridicase, roșie de indignare, cu ochii fulgerători. Un râs nervos ieși din buzele ei ca un zgomot de oală spartă.

Ricard, aproape îndobitocit, se uita speriat la dânsa. Ea se opri din râs și-l apostrofă cu violență :

— Petre Ricard, îi zise ea, deoarece vorbești de mizerie, ia spune-mi ce ai făcut cu banii furați din strada Lille, din camera bătrânului orb ?

XVI

RĂZBUNAREA LUIZEI

Efectul produs de aceste cuvinte a fost groaznic. Petre Ricard, galben ca ceara, sări înapoi îngrozit. Dar, redobândindu-și repede îndrăzneala, el murmură :

— Nu știu ce vrei să zici.

Luiza îl fulgeră cu privirea aruncându-i aceste cuvinte :

— Hoțule ! ucigașule !

— Nenorocito ! taci ! taci ! urlă el.

El se strânse gata să se năpustească asupra nevestei sale. Ea era lângă masă, întinse mâna și apucă cuțitul.

— Dacă mai faci un pas, îi zise ea cu un ton hotărât, te ucid ca pe un câine turbat.

Expresia figurii sale arăta o energie și o hotărâre extraordinare. Ricard pricepu că ea nu-l amenința numai. Atitudinea ei îl sperie. El rămase pe loc.

— Ei, zise Luiza cu un dispreț suprem, dacă aș fi numai eu în joc nici nu m-aș obosi să mă apăr împotriva sălbăticiei tale. Viața pe care mi-ai făcut-o tu nu e destul de frumoasă ca să doresc așa de mult să o păstrez. Dar ea este folositoare încă și pentru alții, trebuie ca eu să trăiesc ! Ascultă-mă mișelule, și nu mai crede că nu voi avea putere să mă apăr contra furiei tale, dacă ți-ar veni cumva ideea de a mă sfâșia ori strânge de gât. Ah ! te credeai ascuns bine, aici, nu credeai că se va putea smulge masca de pe obrazul lui Ramoneau și recunoaște fața hidoasă a lui Petre Ricard. Negreșit îți ziceai : Nu mă tem de justiție, voi scăpa de pedeapsă ! Justiția întotdeauna îi ajunge pe scelerați. Cel care scapă de dreptatea oamenilor nu poate fugi de a lui Dumnezeu ! Nu, nu-i așa ? tu nu te așteptai să mă vezi deodată apărând înaintea ta spre a-ți striga : Hoțule ! ucigașule ! Ah ! ah ! ah ! mă socoteai moartă... Petre Ricard, după haina de ocnaș pe care ai purtat-o, te așteaptă acum omul roșu !

Mizerabilul se înfioră. Dar, vrând să se arate neînfricoșat, se ridică în sus, cu un zâmbet groaznic pe buze.

— L-ai jefuit pe orbul din strada Lille, urmă Luiza.

— Nu e adevărat ! strigă el, nu știu ce vrei să zici !

— L-ai jefuit pe bătrânul orb, după ce l-ai adormit, răspunse ea cu violență, și încă nu e tot, l-ai ucis și pe portarul casei ! Ticălosule ! mișelule !

— Tu ești ticăloasă, urlă el îngrozit, pentru că minți, minți !

— Petre Ricard, decât să-ți tăgăduiești crimele, mai bine ți-ai apleca fruntea.

— Înaintea ta, niciodată !

— Înaintea lui Dumnezeu, Petre Ricard, înaintea lui Dumnezeu !

— Nu-l cunosc pe Dumnezeu, zise el cu un glas înfricoșător, dar cred în dracul care te-a adus aici. Tu-mi zici hoț și ucigaș, oare ca să mă sperii ? Îți pierzi vremea Luiza Verdier, eu nu mă tem de nimic, nu mă tem de nimic... Înainte de a mă acuza, spune-mi cine mă acuză ?

— Eu.

— Tu, tu singură ?

— Da.

El dădu cu putere din umeri și începu să râdă.

— Spune-mi, reluă el prefăcându-se că era liniștit, m-ai văzut ?

— Nu, dar am ghicit.

El reîncepu să râdă.

„Nu știe însă, crede că un altul a fost luat drept el și arestat în locul lui" își zise Luiza.

— Se poate ca un portar să fi fost ucis și un orb jefuit, zise Ricard dând din cap, lucrul acesta se vede în fiecare zi, și mie unuia nu-mi pasă cătuși de puțin, dar să mă ia dracul dacă pricep pentru ce nevasta mea și-a închipuit că eram cât de puțin amestecat în această afacere. Ea va avea, așa cred, bunătatea de a mi-o spune. Negreșit acesta este scopul vizitei sale. Sunt totuși măgulit de buna părere pe care ea o are despre mine : Trebuie să te aștepți întotdeauna la lucrurile cele mai de necrezut. Spune, vorbește, Luiza Verdier, ai născocit tu curioasa istorie pe care mi-ai spus-o, pentru ca eu să fiu arestat ! E bun și mijlocul acesta ca să scapi de un bărbat care trăiește prea mult. Cu toate acestea până acum, nu te-am supărat. Dar zău nu cred nici aceasta, dacă ai fi vrut acum, tu ai o altă idee. Care ? Ei ! continuă el cu furie, lucrul acesta mă plictisește la urma urmelor, ai de gând să-mi spui ce vrei !... Eu doresc să știu !...

Cu un gest poruncitor, Luiza îi tăie cuvântul.

— Petre Ricard, nu te amăgești, răspunse ea, dacă aș fi avut de gând să te denunț, ai fi fost de trei zile în mâna justiției. Tu vrei să știi ce caut aici, am să-ți spun. Ascultă-mă, Petre Ricard, ascultă-mă și răspunde-mi : Ce ai făcut cu copilul pe care mi l-ai furat ?

— Ce ! pentru aceasta ai venit ? zise el rânjind.

— Da, da, pentru aceasta.

— Tot te mai gândești la dânsul ?

— Îmi reclam copilul, mișelule : răspunde-mi deci ! strigă ea cu nerăbdare.

— Trebuie să-ți spun, doamnă, că fiul tău era al meu cât și al tău.

— Ce ai făcut cu el ? ce ai făcut ?

— Ei bine !... nu știu nimc, nu știu ce s-a întâmplat ?

— Mizerabile ! Așadar, ai venit să mi-l furi ca să-l părăsești !

— Am făcut-o, acum la ce te mai plângi degeaba.

— Și numai aceasta îmi răspunzi ? Dar oare n-ai inimă deloc !... Oh ! ce monstru, ce monstru !

— N-am altceva ce să-ți spun, mormăi el printre dinți.

— E adevărat, nu-i așa, că nu știi ce a ajuns copilul ? reluă ea, în timp ce ochii ei înflăcărați, ațintiți asupra lui Ricard, căutau să-i citească în gând.

— Da.

— Ei bine ! Petre Ricard, ceea ce tu nu știi eu am aflat și-ți voi spune și ție. Ah ! poți să te fi afundat în crime, ai să tremuri totuși ! Ascultă, ascultă. Tu l-ai dat pe bietul copil uneia din ființele acelea înjosite, acoperite cu tot felul de murdării, care își târăsc noroiul pe străzi. Femeia aceea îți era amantă. Într-o zi, peste puțină vreme, tu ai dispărut, lăsând-o pe femeie, părăsind copilul, fără să-ți pese de ce va ajunge sărmanul nevinovat ! Petre Ricard e adevărat acest lucru, spune ?

— Da, e adevărat.

— Ea n-avea poate ce să mănânce în toate zilele și a găsit că îi era o grea povară să hrănească și să crească un copil care nu era al ei. Și apoi el o supăra în grozava ei meserie. Ea putea să scape de el, pierzându-l noaptea în vreo ulicioară întunecoasă. N-a făcut-o însă, se temea, negreșit, ca tu să nu te întorci să i-l ceri. Dar, pentru a se despăgubi, ea îl maltrata, îl bătea... Nu cutez să spun că voia să-l omoare, dar am dreptul să presupun acest lucru. Însă, într-o zi, în timp ce el îl bătea în stradă, și îl lovea cu picioarele, niște oameni de treabă din mahala, scena se petrecea la Villetta, au alergat în ajutorul nenorocitului copil. L-au dus la comisarul de poliție, unde au târât-o și pe acea femeie. Ce i-au făcut acelei nenorocite, nu știu. Dar un om cumsecade, un cizmar pe nume Chéron, l-a adoptat pe copil. Ah ! el nu a mai fost bătut, a fost iubit chiar și Chéron și nevasta sa l-au crescut, a devenit instruit, puternic și frumos, era

bun și cinstit ! El a aflat într-o zi că tatăl său fusese osândit la muncă silnică. Nu a rostit nici o vorbă amară, și-a ascuns durerea și s-a mulțumit să aplece capul. În timpul războiului teribil care a izbit Franța în inimă, el era soldat. A luptat minunat pe câmpul de luptă, căci sângele lui a curs ! Voiau să-l facă ofițer dar a refuzat. Voiau să-i dea crucea de onoare, crucea vitejilor și a refuzat. Știi de ce, Petre Ricard, știi de ce ? Pentru că purta un nume necinstit ! Deși ar fi putut, folosindu-se de instrucția pe care o avea, să ajungă inginer, a vrut să rămână un simplu muncitor. El a învățat meșteșugul lăcătușeriei. Dar era un muncitor serios, el lucra ! Era stimat, iubit de stăpânul său domnul Corbon, din strada Saint-Maur, care avea mare încredere în el.

Ricard tresări. Luiza observă această mișcare.

— Da, urmă ea uitându-se țintă la mizerabil, era lucrător lăcătuș și era gata să ajungă maistru-șef, el lucra în strada Saint-Maur și locuia...

Ea se opri cu intenție.

— Sfârșește ! sfârșește ! zise Ricard cu un glas înăbușit, locuia ?...

— În strada Saint-Sebastien nr. 28.

Ricard scoase un țipăt teribil, se clătină pe picioare și părul i se zbârli pe cap. Privirea Luizei era fulgerătoare. Neîndurătoare, ea urmă :

— El îți purta numele, ca și pe tine îl chema Petre Ricard. Era gata să se însoare în curând cu domnișoara Leontina Blanchard. Și cei treizeci de mii de franci furați de la orbul din strada Lille erau zestrea logodnicei sale. De ieri el nu mai este : alaltăieri, i s-a găsit cadavrul în Sena !

— Destul, taci, taci ! strigă el cu un glas înăbușit, gâfâind, dându-se înapoi, până la perete, de care se rezemă cu spatele. Ochii lui sticloși aveau o privire de nebun. O tremurătură convulsivă îi zguduia membrele și dinții îi clănțăneau.

— Ah ! ah ! reluă Luiza cu un glas răsunător, de această dată tremuri, tremuri !

— Da, tremur, mă tem !

— Nu știai ce s-a întâmplat cu copilul pe care mi l-ai furat, ți-am spus-o. El a murit ! Dar încă n-am sfârșit : mai este ceva și mai îngrozitor, și mai înspăimântător încă. Ascultă-mă, ascultă-mă bine.

— Nu, nu exclamă el cu un glas ce nu părea omenesc ; destul, nu mai vreau să aflu nimic !...

— Ah ! mă vei asculta până la capăt ?

Și, încet, teribilă și neîndurată ca și răzbunarea, ea merse spre dânsul, cu brațul întins. El scoase un muget și își acoperi fața cu mâinile. Luiza reluă :

— Într-o cârciumă de pe strada Rigolelor, Ramoneau a primit prețul sângelui său... Ramoneau este Petre Ricard, fostul ocnaș ! Monstrule, iată ce-ai făcut cu copilul pe care mi l-ai furat ! Ucigașule ! ucigașule !...

Degetele lui Ricard se crispară pe figura sa și se urcară până în creștetul capului, zgâriind pielea și făcând să țâșnească sângele.

— Acum, urmă Luiza cu energie, apleacă-te și recunoaște dreptatea lui Dumnezeu !

Un horcăit ieși din gâtlejul mizerabilului. El era zdrobit, trăsnit. Nemaiputându-se ține pe picioare, el căzu și rămase pe podeaua camerei. Întinse spre Luiza mâinile tremurătoare și murmură :

— Iertare ! Iertare !

Cu brațele încrucișate pe piept, ea se uita la dânsul cu scârbă și cu groază. Monstrul era biruit, trântit jos !

XVII

PREFECTURA DE POLIȚIE

Luiza se răzbunase, după douăzeci și patru de ani trecuți de la grozava scenă petrecută în căsuța din Jouarra. Bărbatul ei o bătuse și o trântise fără cunoștință pe podele. Acum, Petre Ricard, la picioarele ei, se zbuciuma în groaznice chinuri, implorându-i milă. Era oare cazul să-i fie milă de un asemenea scelerat ? Da. Fatalitatea așa voia și poate tot așa cerea și dreptatea dumnezeiască, de care ea vorbise.

„L-am lovit bine, își zise dânsa : pedepsirea începe. Dar va suferi el oare de-ajuns pentru a-și ispăși crimele ?“

După câteva momente de tăcere lugubră, ea reluă cu un glas trist :

— Petre Ricard, cu toată scârba, spaima și groaza ce mi-o inspiri, nu am ezitat să vin spre a-ți spune ceea ce ai auzit. Voiam să-ți fac cunoscut că știu de crimele

tale. Dacă mi-aș asculta numai durerea și mânia, peste un moment tu ai ieși de aici târât ca a fiară sălbatică de agenții Poliției. Da, ar trebui să te denunț, să te dau justiției, să te pornesc spre eșafod... Inima îmi spune că mi-aș face datoria, că aș face un serviciu societății. Totuși n-o voi face. Nu mă întreba de ce, nu știu nici eu și mă tem, purtându-mă astfel, că motivele pe care mi le dau mie însămi sunt rele. Totuși, nu cred că a intrat în inima mea milă pentru tine !... Petre Ricard, tu nu mai ales, am venit aici. Du-te Petre Ricard, du-te, și ți-o să te faci nevăzut. Pleacă chiar mâine, chiar astă-seară, peste un ceas chiar, grăbește-te pleacă și ascunde-te bine ! Ascunde-te bine dacă nu vrei să-ți părăsești toate crimele dintr-o dată sub securea călăului ! Pentru aceasta, mai ales, am venit aici. Du-te, Petre Ricard, du-te, și ți-o repet, grăbește-te, căci peste trei zile va fi prea târziu ! Iată ce aveam să-ți spun. Nădăjduiesc să nu te mai văd și să nu mai aud vorbindu-se despre tine. Îți las libertatea, te vei folosi de dânsa pentru a te pocăi ?

Ea aruncă pe masă cuțitul pe care îl ținuse în mână și se repezi spre ușă.

Peste o clipă era lângă Boyer, care fiind foarte îngrijorat că n-o vedea revenind, se pregătea să intre în casă.

— În sfârșit, zise el, ai venit, acum pot să respir. Vezi dumneata, începuse să-mi fie frică.

— Ești nerăbdător ! ce ! am stat așa de mult ! ?

— Cunoscându-l pe acel individ, nu eram liniștit câtuși de puțin, nu știam ce să cred. L-ai văzut ?

— Da. Dar să plecăm de aici, nu doresc să fim văzuți vorbind.

Ei porniră repede spre locul unde se afla trăsura.

— În strada Celor-Trei-Coroane, zise Luiza birjarului.

Ei se urcară în trăsură. Birjarul dădu cu biciul în cal, care începu să urce în tropot mic strada Saint-Fargeau.

— Mergem la Thibaut ? întrebă Boyer.

— Da, răspunse Luiza.

— Nu-l vom găsi acasă, i-am spus ieri că se poate duce la lucru. El nu va veni acasă decât la dejun, la amiază.

— Acum este ora 10 nu-l vei putea aștepta. Iată de ce te duc în strada Celor-Trei-Coroane : te vei urca la

prietenul tău și o vei ruga pe nevastă-sa să-i spună să te întâlnească la capătul străzii Darcy imediat după ce va dejuna, căci ai să te întorci acolo. Nu veți pierde din ochi poarta casei mobilate. Dacă Ramoneau va ieși din casă peste zi, îl veți urmări și veți însemna în ce locuri a fost. Va trebui, de se va putea, să știți ceas cu ceas tot ce a făcut ziua până la miezul nopții. Dacă se duce la vreo gară și ia bilet de drum, nu ziceți nimic, lăsați-l să plece. Atunci vă veți putea întoarce în liniște acasă. Dar dacă nu va pleca din Paris peste zi sau diseară, va trebui să reîncepeți să-l urmăriți pas cu pas și mâine. Deoarece este folositor să știu și eu tot ce va face el, mâine dimineață, în timp ce Thibaut va sta de pază în strada Saint-Fargeau, vei veni să mă vezi în strada Grenelle.

— La ce oră ?

— De la ora șase încolo, te voi aștepta.

— Atunci, nu voi veni diseară ?

— Am mult de lucru astăzi, și desigur că nu mă vei găsi acasă. De altminteri, vei avea foarte mult de lucru. Ai înțeles bine, prietene ?

— Da, doamnă Luiza, am înțeles.

— Așadar, ne-am înțeles, te vei duce să o vestești pe doamna Thibaut și te vei întoarce imediat în strada Darcy. Nu vă scumpiți, nici tu și nici prietenul Thibaut, să luați trăsura.

Ea îi dădu în mână doi napoleoni.

— Îi vei împărți cu Thibaut, zise dânsa, trebuie să aveți bani.

— Dar, doamnă Luiza, încă mai am.

— Nu vreau să cheltuiești dintr-ai tăi.

— După toate probabilitățile, reluă Luiza, Ramoneau nu va pleca de acasă până după amiază, dar nu trebuie să-l supravegheați mai cu puțină luare-aminte, de aceea te vei și întoarce imediat în strada Darcy. Totuși până atunci vei dejuna acasă ori la vreun birt.

— Sunt destule birturi în Paris, zise Boyer.

Trăsura, sosind în capătul străzii Saint-Fargeau, coborî repede șoseaua Ménilmontant. Peste puțin timp, ea se opri la capătul străzii Celor-Trei-Coroane.

— Pe mâine, doamnă Luiza, zise Boyer, deschizând ușa trăsurii.

Ea îi întinse mâna și îi răspunse :

— Da, pe mâine. Spune-i prietenului Thibaut că voi conta pe dânsul ca și pe dumneata.

Lucrătorul sări pe trotuar și se îndepărtă în fugă.

— Unde mergem, acum ? întrebă birjarul, întorcându-se spre Luiza.

— La prefectura poliției, răspunse aceasta.

Birjarul își repezi din nou calul în galop.

Bătea ora unsprezece la ceasornicul palatului de justiție, când Luiza coborî pe cheiul Argintarilor.

Întrebând unde erau apartamentele particulare ale prefectului, fu dusă printr-un coridor foarte lung și urcată pe o scară lungă, prin care ajunse într-o sală mare destul de slab luminată, unde stăteau serioși mai mulți ușieri. Ea intră apoi într-o cameră foarte mică, mobilată numai cu o laviță și cu câteva scaune. Se afla în sala de așteptare a cabinetului înaltului funcționar.

— Vrei să-l vezi pe domnul prefect ? o întrebă un ușier care stătea în picioare în fața ușii cabinetului, ca și cum ar fi oprit intrarea.

— Da, domnule răspunse ea.

— Am să te anunț, spune-mi cum te cheamă.

Ea scoase din corsaj scrisoarea scrisă în ajun de domnul de Lucerolle.

— N-am onoarea să fiu cunoscută de domnul prefect, zise ea întinzând ușierului plicul, dar fii bun și roagă-l să citească scrisoarea aceasta.

Ușierul intră în cabinetul prefectului și se întoarse peste un moment, zicând Luizei cu mare respect :

— Poftim, doamnă, domnul prefect vă așteaptă. Și deschise ușa larg spre a-i face loc să treacă.

Prefectul era singur, așezat în fața unui birou mare încărcat cu hârtii, care ocupa tot mijlocul camerei. În mâna dreaptă el ținea scrisoarea contelui de Lucerolle.

Prefectul se uită la Luiza, o salută cu o mișcare din cap și îi arătă un fotoliu pe care ea se așeză. Luiza părea foarte mișcată.

— Dumneata ești doamna Luiza Verdier ? o întrebă el.

— Da, domnule.

— După scrisoarea aceasta a domnului conte de Lucerolle, dumneata ai avea de făcut parchetului o comunicare foarte importantă cu privire la crima ce s-a săvârșit în strada Lille, acum trei zile ?

— Da, domnule.

— Orice comunicare care poate ajuta justiția este întotdeauna primită cu grăbire, și n-aveai deci de ce să te temi că ți se va refuza cererea de a fi ascultată. Eu nu cunosc încă amănuntele acestei afaceri care se înfățișează, pare-se, ca fiind foarte misterioasă. De altfel, dacă magistratul însărcinat s-o instrumenteze este numit deja, instrumentarea n-a început încă. Domnul de Lucerolle îmi cere să te recomand judecătorului de instrucție, nu îi voi refuza aceasta, dovadă de înalta mea stimă și de prietenia mea ; dar scrisoarea aceasta care conține laude pentru dumneata, semnată de un nume foarte cunoscut, respectat și onorat, este o recomadare la care nu voi adăuga nimic spre a o sprijini.

El scrise câteva rânduri la începutul scrisorii și sună clopoțelul. O ușă se deschise. Un secretar apăru.

— Domnule, îi zise prefectul dându-i scrisoarea domnului de Lucerolle, însoțește pe doamna la parchet. Ți se va spune numele judecătorului căruia i s-a încredințat instrumentarea afacerii din strada Lille, îi vei da scrisoarea aceasta și-l vei ruga din partea mea să o primească îndată pe doamna.

Secretarul se înclină. Luiza se ridică de pe fotoliu.

— Vă mulțumesc, domnule prefect, zise ea salutându-l cu respect.

Prefectul îi înapoie salutul, și ea ieși pe o ușă pe care secretarul o deschise înaintea ei. Peste cel mult zece minute, ea se afla în cabinetul judecătorului de instrucție.

Magistratul acesta era singur, ocupat cu examinarea mai multor dosare deschise în fața sa pe birou. Grefierul său scria într-o cameră de alături.

El o rugase pe Luiza să stea jos și citise cu luare-aminte scrisoarea contelui de Lucerolle și cele câteva rânduri ale prefectului de poliție. Apoi, dând într-o parte mai multe dosare, deschise un plic mare în care se aflau vreo trei, patru coli de hârtie scrise și-și aruncă ochii pe ele.

Magistratul acesta putea avea aproape cincizeci de ani. Fruntea lui lată lăsa să se întrevadă o mare inteligență. Ochii îi erau vii, strălucitori, și privirea îi era limpede și adâncă. Se cunoștea repede omul observator, obișnuit să sondeze gândirea altora. Figura sa era liniștită, rece și austeră cum se potrivește unui reprezentant al legii ; dar sub înfățișarea aceasta severă se ascundea o mare bunătate. De vreo douăzeci de ani omul acesta

exercita funcția, adesea grea, de judecător de instrucție ; el văzuse mulți criminali și cunoscuse îndeaproape multe plăgi sociale ; totuși, inima nu i se înăsprise, simțea adesea necesitatea de a se arăta nepărtinitor. Era dintre cei care socotesc că asprimile legii trebuie îndulcite în multe împrejurări și că nu trebuie, lovind pe cel vinovat, să i se închidă calea pocăinței, luându-i-se orice speranță de reabilitare.

După ce se uită la hârtiile de care am vorbit, judecătorul de instrucție se întoarse spre Luiza.

— Scuză-mă, doamnă, zise el, dacă te-am făcut să aștepți. Scrisoarea aceasta îmi vestește că ai să-mi comunici ceva cu privire la groaznica crimă din strada Lille, de vinerea trecută, am socotit că, mai înainte de a-ți lua depoziția dumitale, trebuia să iau cunoștință de faptele culese de prima anchetă. Acum cunosc tot, poți vorbi, te ascult.

— Îmi dați voie, domnule, să vă întreb dacă instrucția acestei dureroase afaceri a început ?

— Începe acum, doamnă, deoarece dumneata vii să îmi faci o dezvăluire cu privire la ea. El își chemă grefierul.

— Oh ! iartă-mă domnule, zise repede Luiza ; dar ceea ce am să îți spun e strict confidențial.

— Ah ! zise magistratul uimit.

Și, întorcându-se spre grefier care intrase în cabinet, îi zise :

— Te voi chema mai târziu dacă voi avea nevoie.

Grefierul ieși.

— Trebuie să-ți par foarte îndrăzneață, domnule, zise Luiza, și de n-aș avea în acest moment sprijinul domnului conte de Lucerolle, n-aș îndrăzni...

Magistratul zâmbi.

— De obicei, zise el, nu la parchet vine cineva ca să vorbească confidențial cu un judecător de instrucție, dar în sfârșit, voi face o excepție de la regulă în favoarea dumitale.

— Încă nu ți-ai început ancheta domnule, ei bine ! vin să te rog, să te implor să n-o începi până peste vreo două-trei zile.

Magistratul tresări și se îndreptă în fotoliu.

— Ah ! zise el cu un ton sever, cine ți-a spus dumitale că se poate opri atât de ușor acțiunea justiției ? Negreșit, nu stăpânul dumitale, domnul conte de Lucerolle.

— Domnul conte nu știe ce am să îți spun dumitale.

— Ceea ce îmi ceri e cu neputință.

— Domnule judecător de instrucție, reluă ea cu glasul tremurând și cu lacrimi în ochi, e la mijloc onoarea unei familii mari.

— A unei familii mari ! repetă magistratul uitându-se cu luare-aminte la Luiza.

— Da, domnule.

— Cum se numește această familie ?

— De Lucerolle, domnule.

XVIII

Judecătorul de instrucție se dădu repede înapoi. Era înmărmurit. Dar privirea sa întreba necontenit fizionomia Luizei, care își păstra atitudinea ei rugătoare.

„Femeia aceasta deține vreo taină grozavă" gândi el.

Își trase fotoliul mai aproape și, aplecându-se spre Luiza, îi zise :

— Spune-mi ceea ce ai să-mi spui. Explică-te lămurit. Vorbește, doamnă, vorbește și spune-mi tot adevărul. E la mijloc cinstea familei de Lucerolle ? urmă el cu tulburare : cunosc această nobilă familie, doamnă, și-i sunt legat prin recunoștință, tatălui contelui Eduard îi datorez poziția mea.

Privirea Luizei se lumină.

— Spune-mi, reluă magistratul, ce legătură poate fi între crima din strada Lille și familia de Lucerolle.

Încurcată de întrebarea aceasta, Luiza lăsase capul în jos.

— Ei bine ! nu-mi răspunzi ? întrebă judecătorul de instrucție.

Luiza tresări, apoi, ridicând capul, zise cu un glas animat.

— Domnule, cunoști familia de Lucerolle, nu mai trebuie să-ți vorbesc de nobletea, de generozitatea, de mărinimia ei, nu mai trebuie să-ți spun că doamna contesă de Lucerolle este cea mai virtuoasă femeie și domnul conte este cel mai bun bărbat !... și liniștea, tihna lor ar putea fi tulburată !... Nu, nu se poate, nu vreau, domnule, nu vreau !

— Nu înțeleg, explică-te !

— Domnule judecător de instrucție, am venit să-ți vorbesc despre furtul și despre omorul săvârșit în strada Lille. A fost acuzat ca fiind unul din autorii acestor două crime un tânăr care poartă numele de Petre Ricard. Sâmbătă dimineață, pe când tânărul acesta se ducea acasă, a fost arestat. Ei bine, domnule, a fost acuzat și a fost arestat un nevinovat !

— Așa pretinde și el. Cei mai mulți criminali încep prin a tăgădui crimele pe care le-au comis, până când sunt zdrobiți sub povara probelor adunate împotriva lor. Numai atunci încep să mărturisească. Petre Ricard...

— Tânărul acesta e nevinovat, îl întrerupse ea, o jur înaintea justiției, înaintea lui Dumnezeu !

— Dacă ar fi așa, zise el, ar fi răspuns la întrebările ce i s-au pus. Neputând justifica întrebuințarea timpului său din noaptea crimei, el a socotit mai bine să tacă.

El luă din nou actele anchetei și-și aruncă ochii pe ele.

— Da, iată, reluă dânsul, a fost întrebat ce a făcut de la nouă seara până la nouă și jumătate a doua zi dimineață. El răspunde că nu poate spune fiindcă a jurat să tacă.

— Așa este, domnule, a jurat să tacă.

— Este un punct de vedere cu totul de neînțeles și neverosimil.

— Și, totuși așa este, domnule judecător de instrucție, eu Luiza Verdier, l-am pus să-mi făgăduiască, să-mi jure că nu va spune din ce motive n-a petrecut noaptea de vineri spre sâmbătă acasă la dânsul.

— Dumneata, dumneata ! exclamă magistratul.

— Oare aș îndrăzni eu să afirm, domnule judecător de instrucție, înaintea dumitale că el este nevinovat, dacă n-aș putea să îți dovedesc ?

Magistratul se agită pe scaun.

— În cazul acesta, zise el, dumneata știi unde a petrecut el noaptea ?

— Da, domnule, știu.

— Poți să-mi spui și mie ?

— Da, domnule, îți pot spune, pentru că eram cu dânsul.

— Ah ! zise magistratul uitându-se din nou cu luare-aminte la Luiza.

— Ascultă-mă, domnule, ascultă-mă : vineri seara el s-a dus la domnul Blanchard, în strada Lille, pentru a-i da o sumă de bani pe care o primise pentru aceasta în acea zi.

Orbul era singur, nepoata sa, domnișoara Leontina Blanchard, se dusese să petreacă seara la prietena sa, domnișoara de Lucerolle...

— Știu aceasta. Continuă.

— El a plecat de la domnul Blanchard pe la ora nouă. Știi poate că e logodnicul domnișoarei Leontina, că ei se iubesc și că erau să se căsătorească în curând.

— Dacă iubirea lui Petre ar fi reală ar fi o dovadă a nevinovăției sale, zise judecătorul de instrucție.

— Iubirea lui pentru domnișoara Leontina este tot așa de mare pe cât de sinceră, domnule, răspunse Luiza, dar dacă n-aș avea alt argument decât această iubire, n-aș putea să te conving că el este nevinovat.

— Continuă, doamnă, continuă.

— Plecând din casa unde locuiește domnul Blanchard, i-a venit ideea de a merge să o aștepte pe domnișoara Leontina la ieșirea ei din casa contelui de Lucerolle.

— Așa a spus și el.

— La nouă și jumătate, domnule, tocmai la ora când au fost săvârșite crimele din strada Lille, eu soseam în strada Grenelle-Saint-Germain, întorcându-mă de la o sărmană familie de lucrători căreia-i dusesem, din partea stăpânei mele, un ajutor bănesc, și eram gata să intru în casă când m-am aflat deodată în fața logodnicului domnișoarei Blanchard, care se plimba pe trotuar fumând o țigară.

— Și ești sigură că era nouă și jumătate ?

— Cât se poate de sigură, domnule.

— Ai vorbit cu el ?

— Nu, el nu mă cunoștea, eu însămi îl vedeam atunci prima dată.

— Iar te întrerup. Cum se face că, văzându-l atunci întâia dată, l-ai cunoscut ?

— O asemănare extraordinară pe care o are cu altă persoană m-a făcut să presupun că era el. Cu toate acestea, domnule, dacă aș fi intrat în casă și dacă n-aș avea să-ți spun nimic în afară de aceasta, n-aș putea afirma că logodnicul domnișoarei Blanchard era acela care se plimba la nouă și jumătate pe trotuarul străzii Grenelle-Saint-Germain. Dar, vrând să mă asigur că nu mă amăgeam, și știind că domnișoara Blanchard era la noi acasă, mi-a venit ideea să aștept ca ea să plece acasă. Ai să vezi, domnule, că ideea aceasta mi-a fost inspirată de Dumnezeu. Ah ! continuă ea cu un glas plângător, providența veghează asupra bietului tânăr ! Ploaia începu să cadă, am trecut strada și m-am dus să mă adăpostesc sub niște schele de la o casă din față, care e în reparație. Aproape imediat, doi oameni veniră să se adăpostească și ei acolo numai la câțiva pași de mine. Ei nu mă văzură și, crezându-se singuri, schimbară câteva cuvinte pe care am avut norocul să le aud. Ei stăteau acolo, pândindu-l pe tânăr, așteptând momentul potrivit ca să sară asupra sa și să-l omoare !

— Oh ! zise judecătorul de instrucție.

— Am vrut să alerg la dânsul și să-l previn de primejdia ce-l amenința, continuă Luiza. Dar ploaia căzând mai tare, și, renunțând să-și mai aștepte logodnica, el tocmai pleca în grabă. Cei doi oameni se repeziră în urma sa. La rândul meu, am început să-i urmăresc în fugă. Am sosit un moment după ei pe cheiul Alachez, eram sleită de puteri, nu mai puteam vorbi, inima îmi era gata să se rupă în piept, sângele îmi vâjâia în urechi. În acel moment, vijelia izbucnea în toată furia sa. Ca și străzile, cheiul era pustiu. Deodată, domnule, la lumina unui fulger înspăimântător, i-am văzut, pe podul arterelor, pe cei doi mizerabili sărind asupra tânărului, înhățându-l, ridicându-l în sus și aruncându-l în fluviu.

— Atunci, atunci ?... strigă magistratul nerăbdător.

— Atunci disperarea mă făcu să-mi redobândesc puterile, glasul îmi revine și scosei țipete chemând în ajutor. Nimeni nu alergă. Ucigașii se făcuseră nevăzuți. Am crezut că era să înnebunesc. M-am repezit pe pod. Eram gata să mă arunc în Sena, când, la lumina fulgerelor, am văzut o barcă în care se aflau doi pescari alergând în ajutorul înecatului.

— Cum ! strigă magistratul, crima aceasta oribilă s-a săvârșit și justiția nu o știe ! ?

— Domnule judecător de instrucție, crima aceasta n-a avut alți martori decât pe mine și pe cei doi pescari care au scăpat victima. Nu era acolo nici un gardist, nimeni. Am mulțumit pescarilor, tatăl și fiul, i-am răsplătit pe cât puteam și i-am rugat, le-am cerut să tacă. Ah ! dacă n-ar trebui să apăr un nevinovat, de n-ar trebui să-ți dau dovezi, nu ți-aș fi spus aceasta, domnule, nu ți-aș fi spus-o !

— Cum, martoră la o asemenea crimă, n-ai fi denunțat-o justiției ? !

— Voiam să rămână în secret și de aceea am pus-o pe victimă să jure că nu va vorbi de ea.

— Dar pedepsirea vinovaților, doamnă ! strigă magistratul cu un ton sever.

Luiza se ridică, cu privirea aprinsă.

— Unul din ei este pedepsit deja, zise ea, pedepsit de mine, și pentru aceasta n-am avut nevoie de amestecul justiției !

„Femeia aceasta e foarte ciudată, își zise magistratul."

— Dar fii fără grijă, domnule, continuă Luiza, ei vor fi pedepsiți cu toții. Când îi vei reda libertatea nevinovatului pe nedrept acuzat, îți voi da, în mână pe hoții și ucigașii din strada Lille și de pe podul Artelor.

— De ! doamnă, te ascult, mă, silesc să înțeleg și mărturisesc că nu pot. Unul dintre vinovați a fost pedepsit de dumneata, și îi vei da pe ceilalți justiției : Ce vrea să spună lucrul acesta ? Dacă îi cunoști pe criminali, de ce n-ai vorbit ? Ce pedeapsă i-ai dat unuia dintre vinovați ? Cu ce drept ai luat rolul de pedepsitoare ?

Luiza recăzu pe fotoliu. Ea era foarte palidă.

— Ah ! strigă ea cu un glas dureros, nu prevăzusem că îmi vei pune aceste întrebări.

— Aici ești înaintea unui judecător de instrucție, doamnă, și trebuie să-i spui adevărul, tot adevărul.

— Dar nu mint, domnule, ceea ce îți spun este adevărat.

— Da, dar eu văd, bănuiesc că-mi ascunzi ceva.

Ea își trecu repede mâna pe frunte.

— Nu ! nu pot ! murmură. Din ochi începură să-i curgă lacrimi. Oh ! e groaznic, e groaznic ! strigă dânsa. Apoi, împreunându-și mâinile, reluă cu un ton rugător :

Domnule judecător de instrucție, nu mă mai întreba nimic... Ah ! dacă ai ști ! dacă ai ști !... De ce am venit aici ? Ca să-ți dovedesc nevinovăția aceluia căruia i se zice Petre Ricard. Nu vreau altceva. Mă întrebi de ce nu i-am denunțat pe vinovați. Nu-i cunosc. Cu ajutorul a doi prieteni i-am căutat, acum știu unde să-i găsesc, și mâine, înainte de miezul nopții, vor fi în mâna dumitale, ți-o făgăduiesc. Ei sunt cinci, șase, șapte, poate și mai mulți nu știu ! în sfârșit, o bandă întreagă de scelerați. Acela pe care l-am pedepsit nu era dintre aceștia. Oh ! nu vreau să-l scuz, domnule, nu. Căci și el este un mizerabil !... El i-a plătit pe ucigașii de pe podul Artelor. El mi-a mărturisit tot și mulțumită lui, am descoperit că tâlharii din strada Lille și ucigașii de pe Podul Artelor făceau parte din aceeași bandă. L-am mustrat pentru crima sa, l-am osândit și l-am pedepsit după cum merită : era dreptul meu, domnule. Nu-ți-l voi da pe dânsul, este cu neputință, ar fi ceva odios... Dumneata reprezinți justiția, domnule, și trebuie să fii sever și neîndurat ca și ea ; dar dumneata ești om, ai inimă, fără îndoială ai copii... Ei bine domnule, spune-mi, i se poate cere unei mame să-și trimită fiul în ocnă ?

— Fiul dumitale ! strigă judecătorul de instrucție înmărmurit.

— Ah ! vezi, reluă ea cu un glas sfâșietor, vorbesc prea mult, nu mai știu ce spun... Oh ! justiția ! un judecător de instrucție !... Fie-ți milă de mine, domnule, fie-ți milă de mine !

Ea își ascunse fața în mâini și suspinele îi ridicară pieptul. O emoție extraordinară îl mișca pe magistrat. Acum el se uita la Luiza și cu compătimire și cu curiozitate. Într-un târziu, ea ridică capul și zise :

— Ei bine ! da, fiul meu este un mizerabil. Totuși, sfaturile și dragostea mea nu i-au lipsit niciodată. L-am iubit cum numai o mamă își poate iubi copilul. Acum inima mi-a murit pentru dânsul. Ieri, l-am respins, l-am blestemat și l-am gonit, l-am gonit pentru totdeauna. Aceasta îi e pedeapsa și e teribilă, da teribilă ! Dar nu atât pentru dânsul și pentru mine am vrut și vreau să-l scap de justiție, pentru familia Lucerolle am făcut-o. Pentru a îndepărta scandalul, rușinea ce poate ar stropi-o, pentru domnul conte, doamna contesă, fiica și fiul lor, pentru a nu-i da pradă curiozității lumii.

— Ceea ce îmi spui este așa de curios și de fără legătură încât nu pricep nimic, răspunse magistratul, de ce amesteci în toate acestea familia de Lucerolle ? Zău doamnă, de n-aș avea înaintea ochilor scrisoarea domnului conte de Lucerolle, aș crede că stau de vorbă cu o sărmană nebună. Nu înțeleg, nu, nu înțeleg.

— Ah ! știu bine că nu poți înțelege, deoarece este un secret...

— Un secret ?

— Da, domnule, un secret teribil.

Judecătorul de instrucție dădu din cap cu neîncredere.

— Hotărât lucru, zise el, îmi vine să cred că-mi pierd vremea în zadar ascultându-te, căci, în cele din urmă, doamnă, nimic nu-mi dovedește până acum că această poveste a lui Petre Ricard, azvârlit în Sena, nu e o poveste născocită de dumneata.

— Ce, domnule, nu mă crezi ?

— Mă îndoiesc, doamnă.

— Oare domnul conte de Lucerolle nu-ți scrie că poți avea încredere în mine ?

— Domnul conte de Lucerolle se poate amăgi.

— Dar peste o oră, domnule, peste o jumătate de oră, dacă vei voi, vei avea dovada că ți-am spus adevărul. N-ai decât să mergi sau să trimiți în strada Senei, la hotelul unde a fost dus tânărul de pescari. Să o întrebați pe stăpâna hotelului, ea vă va spune că el a petrecut noaptea acolo, că un student în medicină, care stă în casa aceea, l-a îngrijit și l-a readus la viață. Ea vă va spune că eu l-am vegheat toată noaptea și că el a plecat de la hotel sâmbătă dimineața pe la ora nouă. El se întorcea acasă, în strada Saint-Sébastien, unde agenții Poliției îl așteptau să-l aresteze.

— Bine, zise judecătorul de instrucție, mai târziu voi trimite pe cineva în strada Senei.

— Atunci nu te vei mai îndoi, domnule, vei avea dovada că ți-am spus adevărul și că el este nevinovat. Nu-ți cer să-l pui imediat în libertate, pentru că viața îi este primejduită și, atât timp cât dușmanii săi nu vor fi puși în neputință să-l lovească mă voi teme să nu cadă din nou în vreo cursă. El a fost dus la Mazas, așa am aflat ieri. Ce îngrijorat, ce nenorocit trebuie să fie ! Cât suferă ! El știe că mă gândesc la dânsul, că mă ocup de fe-

ricirea sa, și mi-a spus că era plin de încredere, dar oamenii cei mai tari pot fi cuprinși de descurajare. Aș vrea ca el să n-aibă durerea, rușinea de a fi adus aici, înaintea dumitale, între doi jandarmi, ca un criminal.

De câteva clipe magistratul părea că se gândește adânc.

— Mă voi duce eu însumi la Mazas, zise el, îl voi întreba pe Petre Ricard în închisoare.

— E o idee bună, când el va afla că dumneata m-ai văzut, nu va mai refuza să vorbească. Ah ! dacă-ți este milă de nevinovat, spune-i, domnule, spune-i că Luiza Verdier se va ține de făgăduiala pe care i-a dat-o.

— Acum, Luiza Verdier, reluă magistratul, ai vorbit de două ori de familia de Lucerolle, fără să te explici. Ce poate fi comun între această familie din cele mai onorabile și niște criminali ? Vorbele dumitale prea puțin precise m-au impresionat foarte mult. Sunt îngrijorat, tulburat. E la mijloc un secret, un secret teribil, ai spus, trebuie ca eu să știu tot, am nevoie să știu tot spre a putea aprecia faptele. Completează-ți mărturisirea, ce secret e acesta ? Luiza Verdier, aici nu trebuie să ascunzi nimic, te conjur să vorbești.

— Nu, nu pot ! strigă ea speriată. Dumneata ești judecător de instrucție, reprezinți justiția, mă tem, mi-e frică !

— Luiza Verdier, ia seama ! zise magistratul aproape cu violență.

Ea scoase un geamăt înăbușit.

— Ah ! reluă ea cu un glas dureros, dacă mi-ai ști chinurile, dacă ai ști cât sufăr, ți-ar fi milă de mine. Îmi poruncești să vorbesc, vrei ca să-ți spun... Ei bine, dar, vei ști tot, vei afla tot secretul acesta fatal pe care-l țin ascuns de douăzeci și patru de ani, secretul acesta care mă înăbușă, care mă arde de parcă aș avea cărbuni aprinși în piept, dar nu azi, mi-ar lipsi puterile. Așteaptă până mâine, la amiază voi fi aici, îți făgăduiesc.

Ceea ce nenorocita femeie simțea în acel moment era o adevărată tortură. Magistratul nu mai socoti că e necesar să stăruiască.

— Bine, zise el, te voi aștepta aici mâine, la amiază.

— Oh ! ce bun ești, mulțumesc ! strigă ea.

El îi făcu semn că putea să plece. Ea se ridică și ieși din cabinet, ștergându-și obrajii uzi de lacrimi. Rămâ-

nând singur, judecătorul de instrucție se rezemă cu coatele pe birou și-și luă capul în mâini. Peste un moment, el murmură :

— Toate acestea sunt foarte ciudate, foarte misterioase. De ce natură e secretul acestei femei ? Deseori m-am găsit în fața unor afaceri judecătorești foarte întunecoase, dar n-am avut niciodată o asemenea temere. Parcă m-aș îndoi de mine, de puterile mele, de inteligența mea. Mi se pare că umblu noaptea printr-un loc întunecos.

El își scutură capul ca să scape parcă de ideea prea supărătoare, și adăugă :

— Ea va reveni mâine la amiază, să aștept până atunci.

XIX

CUM POȚI PETRECE ÎN ÎNCHISOARE

Peste o jumătate de oră, după plecarea Luizei, stăpâna hotelului din strada Senei intra în cabinetul judecătorului de instrucție.

Ea răspunse fără ezitare la toate întrebările acestuia și confirmă exactitatea mărturisirii Luizei Verdier. Dar, prietena sa, ascunzându-i cu intenție ceea ce se petrecuse pe pod, ea îi spuse magistratului că tânărul voise să se sinucidă din pricina unei mari mâhniri de dragoste. Însă magistratul era prevenit, el știa că Luiza Verdier, pentru un scop pe care el nu-l cunoștea încă, avusese interes ca să nu vorbească despre crimă. El văzu, ceea ce era și adevărat, în toate acestea numai calculul unei voințe foarte tari. Ca urmare a acestui calcul, Luiza Verdier îl pusese pe Petre Ricard să jure că va tăcea. Evident lucru, acesta se referea la secretul ei, la acel secret teribil pe care dânsa îl ascundea de douăzeci și patru de ani.

Negreșit, mai înainte de a trimite după stăpâna hotelului și de a o asculta, judecătorul de instrucție era convins că Luiza Verdier îi spusese adevărul denunțându-i crima de pe Podul Artelor. El avea de mult obiceiul de a studia fizionomiile și de a scruta gândurile spre a fi amăgit de o minciună. Dar, scrupulos în toate, conștiința lui de magistrat îi impunea datoria să nu neglijeze nici un amănunt și să adune toate informațiile în favoarea adevărului.

El îi dădu drumul prietenei Luizei, hotărându-se să-l cheme mai târziu pe studentul în medicină, și, vrând să adauge la declarațiile Luizei Verdier și ale hotelierei pe cele ale lui Petre Ricard. Se duse la închisoare unde, cum am spus, tânărul fusese dus sâmbătă seara. Încrezător în cuvântul Luizei Verdier, considerând că ea găsise mijlocul de a o liniști pe Leontina spunându-i cuvinte de speranță, Petre era destul de liniștit. Totuși, i se părea că lucrurile luau o întorsătură ciudată și se întreba cam îngrijorat când va vedea sfârșitul acelei greșeli deplorabile a cărei victimă era.

— Ce gândesc oare despre mine prietenii mei ? își zicea el, dar Leontina ?... Dar nu, nu se poate, cu toate aparențele ce mă împovărează, ei mă cunosc prea bine ca să admită un singur moment că sunt un hoț și un ucigaș.

Gândul lui era necontenit ocupat de fată pe care și-o închipuia dezolată, cu ochii roșii de lacrimi, și pe care o revedea tot la fereastră, plânsă, cu trupul aplecat în afară, agitându-și brațele cu disperare. Dacă i-ar fi putut scrie măcar ! Ar fi fost pentru dânsul o mângâiere și o bucurie. Dar multe lucruri nu sunt îngăduite arestaților : nu i se dădu voie să scrie. Se învoiră însă, în urma cererii lui, să-i dea cărți.

Cele două zile pe care el le petrecuse într-o desăvârșită izolare, nevăzându-și nici chiar temnicerul care îi trecea mâncarea printr-o gaură făcută în zidul celulei, acele două zile i se părură lungi ca niște veacuri.

— Ce ar fi oare, își zicea el cu o groază pe care nu și-o putea stăpâni, dacă ar trebui să stau aici mai multe luni ?

Și se înfioră gândindu-se că niște nevinovați, acuzați pe nedrept ca și dânsul, puteau fi osândiți la închisoare pe viață. Atunci își aduse aminte de mandatele din timpul regalității, în fața cărora, spre a mulțumi ura vreunui mare senior sau capriciile unei favorite, se deschideau porțile Bastiliei și ale celorlalte închisori de Stat.

— Nu mai suntem în perioada aceea, din fericire, tot se mai pot închide nevinovați, deoarece eu mă aflu aici, dar cel puțin nu mai sunt acele mandate făcute pentru gustul bogaților și al celor puternici ! Justiția este pentru toți, ea judecă, și, dacă ea se poate amăgi câteodată, niciodată nu osândește un om fără să-l fi ascultat !

El încercase mult să descopere cum se putuse întâmpla greșeala de pe urma căreia dânsul suferea, cum se putuseră îndrepta asupra lui bănuielile. Dar în zadar își chinuia mintea, nu putu să explice nimic. El nu se mai gândea la aceasta zicându-și ca nici alții mai dibaci decât el n-ar izbuti să dezlege enigma.

Luiza îi zisese : „Nu ești fiul lui Petre Ricard. Erai de unsprezece luni când ai fost victima unei crime mârșave, părinții dumitale există, ți-i voi arăta și te voi duce în brațele lor.“ Ea îi mai spusese apoi : „În numele logodnicei dumitale, în numele celorlalte persoane la care ții, în numele propriului dumitale interes, trebuie să nu vorbești despre întâmplările din noaptea aceasta. Dar peste câteva zile, când nu va mai fi nici un folos ca să păstrezi secretul acesta, te voi dezlega de jurământul dumitale.“

Ah ! el nu uitase aceste cuvinte ale Luizei Verdier ; i se întipăriseră în minte și i se părea că le vedea scrise cu litere de foc pe zidurile închisorii. El le tălmăcise în toate felurile, le repeta necontenit și, dacă nu izbutea să le afle misterul, totuși ele îi dădeau speranță ; speranță, care e singura mângâiere a celor ce suferă și pe care nenorocirea îi lovește pe nedrept. Nici nu-i trecu prin minte ideea că Luiza Verdier putuse să-l amăgească. Văzând-o tremurând, plângând, îngenuncheată lângă patul lui, nu se putuse îndoi de sinceritatea vorbelor ei. Și apoi comedia durerii nu se poate juca într-un asemenea grad.

Dar ce destăinuire ciudată ! El nu era fiul lui Petre Ricard ! Numele acesta, al unui scelerat pe care el îl purta din copilărie din ziua nașterii poate, numele acesta nu era al său. Tatăl său și mama sa existau, și Luiza Verdier, femeia aceasta care-i fusese doică, era să-l ia de mână ca să-l ducă la ei. Cine erau ei ? După atâția ani mai vor ei să-l recunoască ? Pentru ce nu fusese crescut de ei ? Să fi fost oare lepădat de dânșii ? Și dacă așa era, precum lui i se părea probabil, aceasta putea fi crima de care vorbise Luiza, mai trebuia el să nădăjduiască că ei îi vor da iubirea lor așa de târziu ? Toate gândurile acestea se ciocneau tumultuos în creierul său. Se înțelege ușor cât era de nerăbdător de a se vedea pus în libertate, ca să se afle în fața necunoscutului viitor ce-l aștepta.

Din partea Leontinei și a domnului Blanchard n-avea nici o grijă, se știa iubit.

Oricât îi era de crudă situația, oricât de enormă era acuzația ce apăsa asupra lui, el nu se prea sinchisea de ea. De altminteri, n-avea vreme să se gândească la dânsa prea mult, lucruri prea interesante îi ocupau gândurile.

Dragostea ei era pentru dânsul ca și farul luminos care se arată marinarilor într-o noapte de furtună și-i cheamă în portul unde vor găsi mântuirea de primejdie.

Oh ! dragostea sa, ea îi era toată bucuria, cea mai dulce speranță, cel mai delicios lucru care-l făcea să-i placă viața și să creadă în fericire ! Ea îi umplea inima cu raze cerești ! N-avea decât s-o evoce, această dragoste așa de plină cu farmece, și pe loc închisoarea i se lumina, pereții se dărâmau și el vedea deschizându-se cerul crezând că umblă pe un covor de flori parfumate.

Atunci, în mijlocul acelor flori și acelor lumini, Leontina i se arăta gingașă, zâmbitoare și radioasă. Ea se apropia de dânsul, cu privirea plină de duioșie și de dragoste, și cu glasul ei cel mai dulce ca un ciripit de păsărică, cu glasul ei iubit, ea îi zicea plecând spre dânsul capul ei blond :

— Te iubesc ! te iubesc !

Era o iluzie, da, dar o iluzie plăcută, adorabilă, care făcea să pătrundă în inima bietului arestat o beție nespusă.

Întins pe pat, Petre era într-unul din momentele acestea de halucinație, când scârțâitul unei chei în broasca ușii goni naiva arătare și îl aruncă brusc în trista realitate. El se sculă. Ușa se deschise și văzu intrând un om îmbrăcat în haine negre, a cărui figură fără barbă i se păru foarte severă.

Ușa închisorii se închisese la loc, cei doi bărbați rămaseră singuri, unul în fața celuilalt.

XX

ÎN TEMNIȚĂ

Vizitatorul stătu un moment în loc, cu ochii ațintiți asupra tânărului, a cărui fizionomie deschisă, privire limpede și sigură, frunte inteligentă și aer distins îl ui-

miseră puțin. Cu toate că știa că Petre era lucrător, el înțelesese pe dată că nu se afla în fața unui om de rând. Dar ceea ce-i mărea mirarea, e că i se părea că tânărul nu-i era cu desăvârșire necunoscut.

— Unde l-am mai întâlnit eu ? se întreba el.

În zadar își întrebă amintirile, nu-și putu aduce aminte nimic.

Petre, într-o atitudine respectoasă, aștepta ca persoana care intrase să-i adreseze cuvântul.

— Petre Ricard, zise în cele din urmă vizitatorul, eu sunt judecătorul de instrucție.

Tânărul se înclină.

— Domnule, zise el, nu mă așteptam la cinstea vizitei dumitale ; fără îndoială vii ca să-mi iei interogatoriul ; din nenorocire îmi este cu neputință ca să răspund cum aș voi ; nu voi putea decât să repet numai ceea ce am mai spus. Mă poți crede, domnule, nu sunt criminal, și numai în urma unei greșeli neînțelese am fost arestat. Știu bine că voi fi socotit vinovat până ce nu-mi voi dovedi nevinovăția, dar sigur voi fi eliberat îndată ce voi vorbi, nici nu mă tem, nici nu mă îngrozesc, și n-am decât o grijă, aceea că prietenii mei, aceia pe care îi iubesc, nu cred să se îndoiască de mine, de aceasta nu mă tem, dar pot suferi știindu-mă acuzat pe nedrept.

În această afacere misterioasă este ceva fatal care pare că se înverșunează împotrivă-mi. Oh ! nu-mi fac iluzii, domnule judecător de instrucție, dumneata trebuie să crezi că sunt un mare scelerat.

— Poate că am o altă idee, zise magistratul care căuta necontenit să-și aducă aminte unde-l mai văzuse el pe arestat ; căci, cu cât se uita mai mult la dânsul, cu atât se convingea mai mult că figura aceea nu-i era necunoscută.

— Oricare ți-ar fi ideea, răspunse tânărul zâmbind ușor, știu bine că ea nu-mi poate fi favorabilă.

Apoi, jenat de privirea magistratului, el își zise :

— De ce se va fi uitând așa la mine ? Dar, reluă cu un glas tare, dumneata vrei să-mi iei interogatoriul, domnule judecător de instrucție ; sunt gata să-ți răspund.

Cuvintele acestea amintiră magistratului scopul vizitei sale. După ce se gândi puțin, îl întrebă pe tânăr :

— Unde te-ai născut ?

— Nu știu, domnule.

— Cum, nu știi...

— Încă nu eram nici de doi ani când am fost încredințat de un comisar de poliție unor muncitori cumsecade, bărbatul și soția, care m-au adoptat. Doamna Chéron, mama mea adoptivă, trăiește încă, domnule ; noi stăm împreună pe strada Saint-Sébastien. Nu l-am cunoscut nici pe tatăl meu nici pe mama. Mi s-a spus că tatăl meu se numea Petre Ricard ; așa am fost numit și eu din copilărie, altceva nu mai știu. Totuși, deoarece totul pare a arăta că tata stă în Paris, îmi vine să cred că aici sunt născut și eu.

— Ce vârstă ai ?

— Între douăzeci și patru și douăzeci și cinci de ani, sigur nu știu.

— Ai tras sorții ?

— Da, domnule, sorții mi-au dat un număr bun. Dar, ca toți francezii care-și iubesc țara, am fost soldat pe timpul războiului ; am fost și rănit greu în lupta de la Champigny.

— N-ai părăsit niciodată Parisul ?

— Niciodată.

— Ești lucrător ?

— Lucrător lăcătuș, domnule.

— Așadar, n-ai familie ? Părinții ți-au murit ?

— Acum câteva zile, așa credeam și eu, dar o femeie, pe care întâmplarea mi-a scos-o în cale, mi-a spus că tata și mama trăiesc încă.

— Ah !... Cum o cheamă pe acea femeie ?

El se codea să răspundă.

— Nu cumva e doamna Luiza Verdier ? zise magistratul.

Tânărul nu încercă a-și ascunde mirarea.

— Dumneata o cunoști așadar pe Luiza Verdier ? îngâna el.

— Am văzut-o azi, și ea a crezut de cuviință să-mi spună că-i făgăduiseși ceva...

— Ce ! strigă el foarte tulburat, dumneata știi ?...

— Trebuie să-ți spun apoi că doamna Luiza Verdier nu te uită și că lucrează pentru dumneata.

Fruntea tânărului se lumină, privirea i se înflăcără.

— Oh ! strigă el cu un ton plin de recunoștință, nu ești judecător de instrucție, dumneata care-mi vorbești

cu atâta bunătate și blândețe ești un aducător de vești fericite !

— Petre Ricard, răspunse cu seriozitate magistratul, un judecător de instrucție n-are drept să fie aspru decât când vinovăția acuzatului e bine dovedită. Dumneata ai refuzat să răspunzi la întrebările ce ți s-au făcut ; n-ai vrut să spui cum ți-ai petrecut timpul de la ora nouă vineri seara până la ora nouă sâmbătă dimineață. Vin să te întreb eu însumi despre aceasta.

Tânărul aplecă cu mâhnire capul.

— Am făcut o făgăduială, domnule, dumneata o știi ; până la un nou ordin, am jurat să tac.

— Ai jurat Luizei Verdier. Deoarece ea a vorbit, nu mai ești legat să-ți ții jurământul.

— E oare adevărat, domnule, ea ți-a spus ?

— Luiza Verdier mi-a spus tot, și cele ce mi-a istorisit ea au fost confirmate de prietena sa, care deține un hotel în strada Senei.

— Dar, atunci, domnule, dumneata știi că sunt nevinovat ! exclamă tânărul.

— Sper că nu ești vinovat. Acest lucru îți explică pentru ce nu te întreb ca pe un criminal, dar mai înainte de a mă hotărî, trebuie să te ascult. După declarațiile Luizei Verdier și ale hotelierei, o aștept pe a dumitale spre a căpăta o desăvârșită siguranță.

Petre stătu un moment în tăcere, apoi, făcând un pas spre magistrat, îi zise :

— Te cred, domnule, te cred, nici nu vreau să bănuiesc că mi-ai putea întinde o cursă.

Judecătorul de instrucție răspunse printr-o protestare energică.

— Oh ! n-am nici cea mai mică neîncredere în dumneata, reluă iute tânărul, dar cu toată liniștea cugetului meu, am oarecare nedumeriri și temeri de care nu mă pot scuti. Punându-mă să făgăduiesc că nu voi vorbi, Luiza mi-a spus că era în chiar interesul meu și că trebuia să apărăm liniștea și fericirea mai multor alte persoane. N-am dreptul să mă îndoiesc de sinceritatea ei, și cred că dânsa avea cuvinte puternice pentru ca să-mi vorbească astfel. Ce a vrut ea să spună ? Nu știu deloc. Se pare că aș avea dușmani, eu, un simplu lucrător, dușmani pe care-i supăr, deoarece-mi vor moartea.

Toate acestea nu-s tocmai liniștitoare domnule și pot fi îngrijorat și tulburat. Dacă aș mai fi încă amenințat ! Dar mai sunt și alte persoane a căror tihnă ar putea să fie amenințată o dată cu a mea, și a căror fericire o pot distruge, fără să vreau. Cine sunt persoanele acelea ? Luiza Verdier nu mi le-a spus, cum nu mi-a spus nici cine îmi sunt dușmanii. Totuși, amintindu-mi cuvintele ei, mă gândesc la tata, la mama, despre care ea mi-a vorbit și pare-se că pentru liniștea și fericirea lor m-a pus să jur că voi tăcea.

Oh ! da ! nu ți-aș putea spune ce se petrece cu mine, nu-mi pot da bine socoteală nici eu ! De trei zile, vezi, sunt într-o stare de supraexcitare extraordinară, se pare că sunt târât de un fel de vârtej. Lucrul acesta e ușor de înțeles : situația mea este ciudată, și atâtea lucruri curioase și neprevăzute au venit să se amestece în existența mea, așa de pașnică și de fericită până acum.

Dar dumneata ai văzut-o pe Luiza Verdier, domnule, ai văzut-o și ea ți-a destăinuit ceea ce avea interes să țină ascuns acum trei zile. Dacă ea a vorbit, se vede că temerile ei nu mai există și că urmările de care se temea nu mai pot fi funeste. Prin urmare pot chiar de acum să mă socotesc dezlegat de jurământul meu și să vorbesc și eu.

Atunci, simplu, lămurit și fără să lase la o parte nici un amănunt, el istorisi pe scurt faptele judecătorului de instrucție. Îi spuse cât fusese de mirat, de speriat, când cei doi oameni, pe care el nu-i putuse vedea, săriră asupră-i pe pod și-l azvârliră în apă.

— Nu-mi aduc aminte, urmă el, dacă am avut vreme să țip înainte ca apa să se reînchidă deasupră-mi. M-am crezut pierdut. Întâiul meu gând, în acel moment suprem, a fost, o mărturisesc, pentru domnișoara Blanchard, logodnica mea, apoi m-am gândit la Dumnezeu. Dar, pe dată, părându-mi rău după viață și văzând spectrul groaznic al morții, mi-am pierdut simțirea.

Când mi-am revenit în fire, într-o cameră de hotel unde fusesem dus, și mulțumită îngrijirilor unui student la medicină, am văzut confuz un bărbat, o femeie și alte lucruri care păreau că joacă împrejuru-mi. Dar această vedenie trecu ca un fulger, pentru că am recăzut pe dată într-un somn greu, care trebuie să fi fost un alt leșin, deoarece nu simțeam nimic.

Mai târziu, când am ieșit din această letargie și mi-am redobândit putința de a cugeta, am înțeles că fusesem scos din apă, că mai trăiam. În același timp mi-am recăpătat toate simțirile. M-am pipăit ca să mă asigur că nu murisem ; vedeam și auzeam.

M-am văzut culcat într-un pat. O lampă și un foc mare luminau camera. Lângă pat, aplecată deasupră-mi, era o femeie palidă, n-o mai cunoșteam, n-o mai văzusem niciodată. Era Luiza Verdier. Ea îmi spuse cum fusesem scăpat de niște pescari și cum ea mă adusese în camera în care mă aflam, la o prietenă a ei.

Ghicești restul, domnule. A doua zi, sănătos pe deplin, am luat la ora nouă o trăsură ca să mă duc acasă, în str. Saint-Sébastien. Abia avusesem vreme ca să-mi schimb hainele, când agenții au intrat și m-au arestat. M-am lăsat să fiu dus de ei, zicându-mi că eram victima unei greșeli și că îndată ce mi se va lua interogatoriul mi se va da drumul. De aceea, gândește-te la mirarea, la uimirea mea când am aflat că eram acuzat de hoție și de omor. Oh ! aveam de ce să înnebunesc ! Binecuvântez cerul care mi-a dat tăria de a îndura această grea încercare.

Iubesc și ador o fată frumoasă, mai blândă și mai virtuoasă încă decât frumoasă ; am fericirea de a-i fi plăcut bunicului ei, singura-i rudă, un bătrân orb pe care-l respect și-l venerez ; sunt în ajun de a ajunge bărbatul fetei, bătrânul îmi zice fiul său ; mă așteaptă fericirea și toate lucrurile vieții și eu, eu sunt acuzat de a fi furat zestrea logodnicei mele !... Dar, nu e absurd ?

Și încă nu s-a sfârșit : portarul Fabrice e lovit cu un cuțit de hoț, și eu, eu prietenul său, sunt acuzat că l-am omorât !... Ah ! aceasta, vezi dumneata, nu e numai absurd, e monstruos !

El rosti aceste din urmă cuvinte cu un glas sugrumat ; se înăbușea.

— Sărmanul Fabrice ! sărmanul Fabrice ! murmură el.

Și începu să plângă.

Negreșit, față de o durere așa de adevărată și de adâncă, chiar de n-ar fi avut deja dovezi materiale, ju-

decătorul de instrucție nu s-ar mai fi putut îndoi de nevinovăția tânărului.

Nu era prima oară când vedea înaintea sa un om pe nedrept acuzat, dar niciodată nu simțise o mai mare mulțumire recunoscând nevinovăția unui parvenit. Căci fără voie și fără să-și poată da seama de ceea ce simțea, el se interesa de tânărul lucrător al cărui glas simpatic, a cărui vorbire corectă, al cărui aer distins erau pentru el o cauză de uimire.

Peste un moment, Petre reluă :

— Scuză-mă, domnule, scuză-mă ; n-ar trebui să plâng, înaintea dumitale.

— Lacrimile ușurează, zise judecătorul de instrucție.

— Ți-am arătat slăbiciunea mea, urmă tânărul, nu mi-am putut stăpâni emoția. Vai ! Fabrice era un om din cei mai buni, îl iubeam și nu-l voi mai vedea. Dar trebuie ca eu să rămân liniștit și tare, îmi trebuie tot curajul și vreau să-mi gonesc din minte asemenea lucruri dureroase. Ți-am spus adevărul, domnule, mi-am deschis chiar și inima înaintea dumitale ; acum trebuie să fii convins că sunt nevinovat.

— Oh ! nu mai am nici o îndoială, ești nevinovat.

— Ah ! mulțumesc, domnule, mulțumesc.

— Spune-mi, Petre Ricard, Luiza Verdier ți-a spus pentru ce ai un dușman ori mai mulți ? În sfârșit, ți-a spus ea pentru care motiv voiau ei să te omoare ?

— Ea mi-a vorbit, într-adevăr, de un dușman necunoscut, dar nu mi-a dat nici o deslușire. Nu știu nimic.

— Totuși, ai întrebat-o ?

— Da, domnule, dar ea a refuzat să-mi răspundă.

— Înțeleg de ce ; n-a vrut să-ți spună secretul său.

— Un secret teribil, îmi zicea ea.

— Ca și mie, cugetă magistratul.

El reluă apoi tare :

— Bine, vom afla acest secret ; lumină se va face.

El se îndreptă spre ușă, în care bătu. Apoi întorcându-se spre arestat, îi făcu un semn de adio.

Ușa celulei se deschise. Petre se repezi spre magistrat.

— Ce, pe mine nu mă iei, domnule ? întrebă el cu un glas îngrijorat, oare nu sunt liber ? ușa aceasta tot se va închide asupră-mi ?

— Nu poți fi pus în libertate decât cu un ordin venit de la parchet, răspunse magistratul ; ai răbdare, ordinul acesta se va iscăli mâine, și până mâine seară vei fi liber.

Tânărul scoase un oftat adânc.

— Voi aștepta, zise el cu tristețe, dar am prieteni care sunt îngrijorați domnule, aș voi să-i liniștesc ; spune un cuvânt domnule și mi se va da voie să le scriu.

Judecătorul de instrucție păru că se gândește un moment ; apoi răspunse :

— Nu, nu, e mai bine să nu scrii nimănui.

El își adusese aminte de cuvintele Luizei Verdier : „Pe câtă vreme dușmanii săi nu vor fi puși în neputință de a-i face vreun rău, mă voi teme pentru zilele lui."

Petre nu îndrăzni să stăruiască, el scoase un alt oftat și aplecă capul.

Judecătorul de instrucție ieși și greoaia ușă se închise deasupra prizonierului.

— Cu toate acestea am o bună ținere de minte, își zicea magistratul trecând prin curtea închisorii ; dacă nu l-am mai întâlnit pe acest tânăr, trebuie ca dânsul să semene mult cu cineva pe care eu îl cunosc. Ciudat lucru. Cu cine să semene oare ?

XXI

GRIJILE

Ieșind de la Palatul de Justiție, într-o agitație și o tulburare ușoară, de înțeles, Luiza se dusese la bancherul domnului de Lucerolle. Ea îi dădu scrisoarea contelui și i se înmână pe dată, în schimbul unei chitanțe, suma de patruzeci de mii de franci, în bilete de bancă.

Cu toate că era deja cam târziu, ea avea vreme să se ducă în strada Goutte-d'Or până ce nu se înnopta. Totuși, după un moment de ezitare, se hotărî se amâne pe a doua zi cea din urmă întrevedere cu fiul său.

Întrebările judecătorului de instrucție o impresionaseră ciudat ; ea putuse scăpa de dânsul și-și păstra încă secretul, dar făgăduise că va vorbi, și nu mai era mult până a doua zi. Ea se vedea pornită pe o pantă în josul căreia îi era teamă că va găsi o prăpastie. Începuse să-i fie frică. Crezuse că făcea bine lucrând după conștiința

sa și acum se temea să nu se fi amăgit. Simțea că inima îi era plină de amărăciune, chinuită de un fel de obidă. Avea presimțiri negre.

Se întoarse acasă.

Fără știrea servitorilor, dânsa intră în camera aceluia care se numise viconte de Lucerolle și se închisese înăuntru spre a nu fi surprinsă. Apoi, adună rufăria, hainele și celelalte lucruri ale fiului său, cu care umplu un cufăr. Lucrul acesta îi ocupă două ore. Cu puțin înainte de a se înnopta, folosindu-se de un moment când stăpânii erau la masă și servitorii adunați în bucătărie, se duse de chemă un comisionar, care luă lada pe umeri. Portarul îl lăsă ca să plece fără să-i treacă prin minte ca să se mire : el socoti că femeia de încredere îndeplinea o poruncă a contesei.

De câteva zile, toți erau triști în casa contelui de Lucerolle, servitorii ca și stăpânii. Contele era îngrijorat și neliniștit, contesa își avea grijile ei. Ei se fereau de a-și împărtăși gândurile, ca și cum s-ar fi temut să nu se ciocnească între ele. Ernestina nu era liniștită nici ea ; ea îl vedea pe tatăl său îngrijorat, pe mama sa neliniștită, instinctiv, ghicea că i se ascunde ceva.

Cât despre servitori, pare că le-ar fi fost frică să vorbească tare ; ei șopteau, întrebau încetișor. Fără a ști nimic, fără a bănui măcar ceva, ei presimțeau un lucru grav, o catastrofă.

În seara aceea, când Ernestina intră în sufragerie și văzu, ca în ajun și ca la dejun, patru tacâmuri pe masă și pe fratele său absent, două lacrimi mari îi veniră în ochi. Ea se așeză cu mâhnire la locul ei, între tatăl său și mama sa. Ori de câte ori se deschidea ușa, ea tresărea și ridica iute ochii, crezând că-l va vedea pe viconte intrând.

Deodată, pe la sfârșitul prânzului, ea începu să plângă cu lacrimi fierbinți.

— Fata mea, fata mea, copila mea ! strigă contesa.

Ea se ridică repede, luă capul Ernestinei în mâini și acoperi de sărutări fruntea și părul copilei.

— De ce plângi ? o întrebă ea ; ce ai, drăguța mea, ce ai ?

— Nu știu, răspunse fata ștergându-și frumoșii ei ochii ; mă gândeam la fratele meu, la sărmana Leontina, și nu mi-am putut opri lacrimile.

Dar nu e nimic, mi-a și trecut. Oh ! iartă-mă, mamă dragă, iartă-mă că te-am speriat !

Contele părea foarte mișcat.

— Tată dragă, reluă fata întorcându-se spre el, de ce n-a dejunat nici n-a prânzit fratele meu cu noi, nici ieri, nici azi ?

— Ernestina, ai plâns pentru că fratele tău nu e aici ? întrebă contele.

— Poate puțin și pentru aceasta, dar și pentru că voi doi sunteți îngrijorați și abia vorbiți ; pare că ați avea ceva să vă spuneți și sunteți încurcați, jenați de prezența mea. Îmi închipui fără dreptate negreșit, că-mi ascundeți lucruri grave. De vreo trei zile sunt tot singură, și fără să știu de ce, sunt tulburată, da, foarte tulburată.

— Dragă Ernestina, zise contele cu blândețe, trebuie să te ferești de imaginația ta care-ți arată fantome ce nu există. Când ești sigură de iubirea noastră, mă întreb ce te poate tulbura ? Ce-ți lipsește ? Spune, nu ești fericită ?

— Oh ! da, sunt foarte fericită să vă iubesc, răspunse ea întinzând o mână tatălui său și alta mamei sale.

— Dacă sunt îngrijorat, reluă contele, dacă nu-s liniștit, nu trebuie să te tulburi tu : nimic nu-ți poate atinge fericirea și bucuriile tale care sunt sub ocrotirea mamei tale. Cerul nu e totdeauna senin, fata mea, deseori se văd nori pe el. Așa este și viața. Dar, ți-o repet, grijile mele vor dispărea ca și acelea ale mamei tale, care sunt aceleași, dar nu ne mai mări durerea și tu plângând degeaba.

— Știu pricina grijilor tale, răspunse fata ; da, îți înțeleg mâhnirea și de multă vreme o împărtășesc. Fratele meu îți dă multe motive de supărare, dar el e un rătăcit pe care poate îl vei putea readuce pe calea dreaptă cu vorbe bune și blajine. Ah ! nu vreau să-l scuz, știu că merită toată asprimea ta, dar e fiul tău, mi-e frate !... Și, spune nu l-ai cam lăsat în voia sa ? Vezi, însă cer iertare că vă spun aceasta, dar mi se pare că nici unul din voi nu-l iubește !

Contesa tresări !

— Ernestina, zise contele cu mâhnire, nu pot blama sentimentul care te face să-i iei apărarea fratelui tău, dar n-ai dreptate să ne vorbești de el. Mama ta și eu l-am iubit cât te iubim pe tine și numai Dumnezeu știe

ce speranțe aveam într-însul. De el depindea ca să-l iubim totdeauna și ca să ne fie spre bucurie și spre mândrie. Ce a făcut el pentru aceasta ? Nimic. A rămas surd la mustrările noastre. Nu s-a arătat nici supus, nici bun, nici recunoscător, nici respectuos. Noi nu l-am lăsat în voia lui, fata mea, el a fugit de noi, arătând o nerecunoștință revoltătoare, spre a se lăsa să fie condus de instinctele și patimile sale. Nu, fratele tău nu e un rătăcit, e o natură rea și deznădăjduiesc de viitorul său.

Contesa scoase un geamăt.

— Ernestina, urmă contele, o poți întreba pe mama ta, a cărei inimă e numai dragoste, dacă vorbele mele nu-s un răsunet al gândurilor sale. Iubește-o copila mea, iubește-o, iubește-ne căci acum numai în tine ne este toată nădejdea. Și, crede-mă, dacă iubirea noastră pentru fratele-tău a scăzut, nu zic că s-a stins cu totul — oricum ar fi ei, părinții își iubesc totdeauna copiii — pricina este că el a ajuns nevrednic de dragostea noastră, că el singur n-a mai vrut să ne iubească. Mai adineauri mă întrebai de ce nu l-am văzut nici ieri, nici azi. Nu știu. El aleargă după ceea ce numește plăcerile vârstei sale. Ieri seară, am aflat de la Luiza că a plecat pentru câteva zile. Unde s-a dus ? De multă vreme, el nu-mi cere voie ca să lipsească și nu mai știu ce face zilele și nopțile.

— Oh ! da, aceasta e foarte rău ! zise gingașa fată cu mare mâhnire ; ei bine ! la întoarcere, îi voi vorbi eu, îl voi certa... Sunt fată mică, nu cunosc viața ; dar voi găsi în inimă accente care să vorbească inimii sale care să-l miște. El nu este rău nu poate să fie, mi-e frate ! Veți vedea, el mă va asculta ; îi voi vorbi cu mare blândețe ! Trebuie ca el să redevină vrednic de a fi iubit de voi, care meritați așa de mult să fiți iubiți, adorați !

Contesa o învălui pe fiica sa într-o privire în care se citea iubirea cea mai nesfârșită.

Tot preocupat, contele se gândea.

— Aseară, reluă el după o mică tăcere, adresându-se către nevastă-sa, am vorbit mult cu Luiza, ea mi-a părut agitată, aproape exaltată. N-ai observat tu ceva extraordinar la ea ?

— Nu. Ce e drept n-am văzut-o de acum trei zile ; ea mi-a cerut câteva zile de libertate și i le-am dat.

— Totuși stă tot aici, în casă !

— Pleacă de dimineață și se întoarce tocmai seara, zise Ernestina.

— Ți-a spus ea pentru ce voia să fie liberă câteva zile ? întrebă contele.

— Da, și nădăjduiesc că va izbuti, răspunse contesa. Și privirea ei îi aminti domnului de Lucerolle că nu trebuiau să vorbească de Petre Ricard de față cu Ernestina.

— Eram sigură, cugetă fata, care surprinse privirea mamei sale, mi se ascunde ceva. Oh ! voi afla ce se petrece, o voi întreba pe Luiza !

— Așadar, reluă domnul de Lucerolle, Luiza ți-a spus ca și mie că Petre Ricard, logodnicul domnișoarei Blanchard, arestat sub îndoita acuzare de furt și de omor, era nevinovat ?

— Da.

— Crezi tu aceasta ?

— Da, dragă, cred.

— Trebuie ca ea să aducă dovezi.

— Negreșit, dacă nu le are încă, trebuie să fie sigură că le găsește. Luiza e prea serioasă ca să lucreze cu ușurință.

— Așadar ea nu ți-a spus pe ce își întemeia convingerea ?

— Am întrebat-o despre aceasta. Ea mi-a răspuns : „Așteaptă."

— Hotărât lucru, femeia aceasta e ciudată !

— Da, ciudată ! murmură contesa.

— Sunt mai bine de douăzeci de ani de când trăiește la noi, și încă n-o cunoaștem.

— În orice caz nu ne putem îndoi de devotamentul ei. Dânsa știe că domnișoara Blanchard e prietena Ernestinei și că eu însămi am o mare dragoste pentru această drăguță fată. Desigur din afecțiune pentru noi se interesează așa de mult ea de logodnicul domnișoarei Leontina. Ce știe ea ? Ce a aflat ? E secretul ei. Am crezut cu cale să-l respect. Luiza Verdier e foarte înțeleaptă și am o foarte bună părere despre dânsa și despre judecata ei. Ea a început un lucru foarte greu, după aparență, dar nu a intrat pe calea aceasta fără o chibzuință matură. Ea merge spre un țel pe care-l va ajunge, sunt convins.

— Bine, dar totuși afacerea e misterioasă.

— Așa e. Cu toate astea am deplină încredere în Luiza și aștept rezultatul demersurilor sale.

— Matilda, îl cunoști tu pe domnul Petre Ricard ?

Contesa roși puțin.

— De ce-mi pui această întrebare ? zise ea.

— Pentru că interesul tău pentru acest tânăr nu mi se pare nelalocul său.

— Ne interesăm totdeauna de cei nenorociți, răspunse dânsa încercând să-și ascundă tulburarea lăuntrică. L-am văzut numai o dată : l-am întâlnit din întâmplare în dumbrava Boloniei, însoțit de domnișoara Leontina și de bătrânul orb. Mi s-a părut foarte cumsecade, acest tânăr lucrător, are o figură frumoasă, un port nobil, privirea dulce și cinstită și un aer foarte distins.

— Doamne, cum te-ai aprins ! zise contele zâmbind.

Contesa rămase un moment zăpăcită. Dacă aș îndrăzni să-i spun ? se gândea dânsa, dar nu, mai târziu, altă dată !

— Domnișoara Blanchard trebuia să-l aducă aici ieri, continuă dânsa, aș fi fost foarte bucuroasă să ți-l prezint.

Era adevărat, doamna de Lucerolle avusese ideea ca să-l pună pe tânăr în fața bărbatului ei, pentru a le constata asemănarea, observând totodată atitudinea contelui. Ea își propusese să provoace o explicație sinceră. Să spunem că, tot căutând, doamna de Lucerolle ajunsese să presupună că contele avusese o intrigă amoroasă înaintea căsătoriei lor și că tânărul lucrător era fiul lui natural. De aceea era și încurcată ori de câte ori rămânea singură cu bărbatul său și o teamă ce o oprea ori de câte ori inima îi era gata să se deschidă pentru a da ieșire unor avânturi intime. Crezând că ghicise adevărul, doamna de Lucerolle se pusese singură în neputință de a-l afla.

Ea își explica simpatia ce o avea pentru lucrător prin dragostea pentru bărbatul său, din ce în ce mai mare. Nici ura, nici un alt sentiment rău nu putea găsi loc în inima acestei femei admirabile, excepțional de bună și de generoasă.

— Să revenim la Luiza, zise domnul de Lucerolle, știi tu dacă mai are rude ?

— Nu știu, ea nu mi-a spus niciodată nimic care să-mi poată da prilej de a presupune așa ceva, în orice caz, rudele i-ar fi foarte îndepărtate. Luizei nu-i place

să vorbească de dânsa, de trecutul ei mai cu seamă, ea are acest lucru comun cu toate femeile care au câte ceva de ascuns ori de făcut să se uite. Știu că ea era încă mică atunci când a murit tatăl său, mama sa a murit la câțiva ani după aceea. Ea avea atunci șaisprezece sau șaptesprezece ani. A venit la Paris și a intrat la doctorul Gervais, al cărui nume nu ajunsese celebru pe vremea aceea.

— Bun om și de treabă, zise contele, zău ! suntem îngrați față de dânsul. În zilele acestea mă voi duce să-l văd.

— Eu nu l-am uitat niciodată, zise contesa coborând glasul, și dacă n-am dorit să-l văd, motivul e că mi-a fost teamă să nu tremur și să nu roșesc de față cu dânsul.

— Contesa de Lucerolle nu trebuie să roșească în fața nimănui, răspunse contele aruncându-i o privire plină de dragoste.

— Să-ți spun tot ce știu din viața Luizei Verdier, zise contesa — și am aflat-o chiar de la dânsa — ea a făcut o greșeală și a devenit mamă. Atunci doctorul Gervais, care avea o mare încredere în ea i l-a încredințat pe fiul nostru.

— Dar copilul ei ? întrebă contele.

— A murit peste câteva luni.

— Ciudat lucru, își zise domnul de Lucerolle, pentru ce mi-a cerut ea patruzeci de mii de franci ?

XXII

INIMĂ DE FATĂ MARE

Feciorul contelui aprindea lămpile în salon, când domnișoara de Lucerolle, ieșind din sufragerie, trecu pe acolo spre a se duce în camera sa. Ea se opri brusc în fața vechiului și bătrânului servitor.

— Iosif, ce, așteptăm vreo vizită astă-seară ? îl întrebă ea.

— Nu știu, domnișoară. Aprind lămpile în salon ca de obicei, până la ora 10 poate să vină cineva pentru doamna contesă.

— Ai dreptate, zise fata, care îi pusese întrebarea aceasta numai pentru ca să-și pregătească drumul pentru

o altă întrebare. Iosif, reluă ea, știi cumva dacă Luiza a venit acasă ?

— De mult timp, domnișoară : acum trebuie să fie în camera sa.

— Ei bine ! Iosif, fii așa de bun și spune-i că am să-i cer un mic serviciu.

— Prea bine, domnișoară, prea bine. Lămpile sunt aprinse și merg bine, mă duc chiar acum.

— Mulțumesc, Iosif, o aștept la mine în cameră.

După puțin timp, Luiza intra în camera fetei.

— În sfârșit, te văd ! zise Ernestina, apropie-te și stai aici, pe fotoliul acesta.

— Domnișoară, zise Luiza, Iosif a venit să-mi spună că vrei să-mi ceri ceva și, precum vezi, m-am grăbit să mă pun la ordinele dumitale.

— Oh ! știu bine că n-ai fi venit dacă n-aș fi trimis să te cheme ! Eu trăiesc aici ca într-o mănăstire, nimeni nu-mi vorbește, sunt lăsată singură, toți mă părăsesc.

— Oh ! domnișoară !

— Da, toți mă părăsesc, tu ca și ceilalți. Doică, nu sunt mulțumită, nu sunt deloc mulțumită !

— Spune-mi, domnișoară, ce ai ? îmi faci cumva o mustrare ? Atunci spune-mi cu ce te-am supărat ?

— Nu, nu-i aceasta, răspunse fata, care nu-și mai putu ține lacrimile.

— Doamne, plângi ! zise Luiza.

— Ei bine ! da, plâng, plânsul îmi face bine.

— Draga mea copilă, reluă Luiza foarte mișcată, dar cine a cutezat să te supere, pe dumneata care ar trebui să ai întotdeauna zâmbetul pe buze ?... Ah ! nu cumva ai trimis după mine, ca să te consolez ?

— Da, doică, da, cred că tu mă poți consola.

— În orice caz, voi încerca, zise Luiza. Spune-mi ce te mâhnește.

— Doică, se petrece aici ceva extraordinar care mi se ascunde, le surprind pe slugi vorbind încetișor între ele, și cum mă zăresc, au un aer sperios. Mama și tata, Iosif și ceilalți, toți au ajuns misterioși, chiar tu, Luiza, chiar tu ești cea mai misterioasă ; nu te mai văd, lipsești de dimineață până seara.

— Domnișoara trebuie să știe că doamna contesă mi-a dat câteva zile de concediu.

— Da, știu, dar văd de asemenea că ești tristă, preocupată, îngrijorată. Doică, acest lucru nu e firesc. Da, da, se petrece aici ceva extraordinar. Mi se pare că o furtună e deasupra capetelor noastre și că o să ne izbească o mare nenorocire.

— Oh ! să nu crezi aceasta domnișoară, dimpotrivă, o să vină timpul unei mari fericiri.

Fata dădu din cap.

— Dacă ar fi așa nu mi-ar veni necontenit să plâng. Doică, fratele meu nu s-a arătat pe acasă nici ieri, nici azi. I-ai spus tatei că el a plecat pentru câteva zile, unde s-a dus ? Luiza, buna mea Luiza, dacă e adevărat că mă iubești, spune-mi unde e fratele meu ?

— Nu știu, domnișoară, răspunse Luiza cam încurcată, dar te pot asigura că el va fi aici poimâine.

— Ești tulburată, Luiza, mi se pare că nu-mi spui adevărul.

— N-am nici un interes să te amăgesc, domnișoară, ți-o jur. Ah ! mă poți crede, nu te amenință nici o nenorocire și nimic nu trebuie să-ți tulbure pacea inimii

— Așadar, nu i s-a întâmplat nimic supărător fratelui meu ?

— O rog pe domnișoara să nu se îngrijoreze degeaba, răspunse Luiza, căutând să nu mintă.

— Atunci, zise fata, este altceva.

— Nu înțeleg, zise Luiza, a cărei încurcătură devenise penibilă, ce vrei să zici, domnișoară ?

— Doică, mai adineauri, în timpul mesei, s-a vorbit de tine. Tata a întrebat-o pe mama dacă știa pentru ce motiv i-ai cerut câteva zile de deplină libertate. Mama a răspuns prin aceste cuvinte : „Da, și nădăjduiesc că va izbuti.“ În același timp ea a avut o privire care zicea : „Nu trebuie să vorbim în fața Ernestinei“. Poate că n-aș fi băgat în seamă răspunsul mamei, urmă fata, dacă privirea ei, pe a cărei însemnare am înțeles-o imediat, nu mi-ar fi întărit și mai mult ideea că mi se ascunde ceva. Dar ce e ? Să fie oare așa de teribil încât se tem să vorbească de față cu mine ? Luiza, ce este ? Spune-mi.

— Dar, nu știu, domnișoară, eu...

— Nu sfârși, o întrerupse fata cu necaz. Doică, de ce îți întorci ochii de la mine ? uită-te drept în ochii mei. Da, așa. Ah ! Luiza nu astfel te uitai altă dată la mine, îmi ascunzi gândurile tale.

— Domnișoară, te asigur...

— Nu e nevoie să protestezi, Luiza, eu îți citesc în ochi. De ce pleci în toate zilele de acasă ? iată ceea ce vreau să știu.

— Domnișoara îmi va da voie să observ că este puțin cam indiscretă. Totuși ca să-ți fac plăcerea, îți voi răspunde că mă ocup de niște afaceri cu totul personale.

Ernestina rămase un moment tăcută, apoi zise :

— Ai găsit mijlocul de a-mi tăia întrebările, indiscrete poate, dar mă lași tot îngrijorată, ba chiar mai mult decât eram. M-ai liniștit în ceea ce îl privește pe fratele meu și îți mulțumesc. Mă temeam să nu fi făcut vreo nouă nebunie și ca tata într-un moment de aprindere și de furie să nu-l fi gonit din casă. Da, am avut această temere și sunt fericită că m-am amăgit. Dar am ochi și inimă, Luiza, și nu sunt așa de copilă pe cât s-ar crede. În fine, ți-o repet, se petrece aici, în jurul meu, ceva extraordinar care mi se ascunde. Tata e posac și îngrijorat, stă toată ziua închis în camera sa de lucru și nu mai vorbește cu nimeni, nici chiar cu mama, Luiza. Și mâhnirile mamei n-au oare o cauză și ele ? Nici nu mai este aceeași din trecut, pare că ar fi absorbită de o idee unică. Intimitatea dulce care domnea între noi nu mai există. Mi se pare chiar că ar fi dispărut pentru totdeauna orice încredere. Văd aceasta, Luiza, și sufăr crud. Dacă aș cunoaște cauza sau cauzele acestei schimbări, aș putea încerca să-i consolez, dar, neștiind nimic, nu pot să fac nimic. Dragostea mea e neputincioasă. Altă dată, sărutările mele îi făceau fericiți, acum, mai că-mi vine să cred că-i supără. Vezi, Luiza, vezi că am motive să fiu îngrijorată și chinuită. Câteva vorbe rostite de față cu mine m-au făcut să ghicesc că cunoști adevărata cauză a preocupărilor și mâhnirilor mamei. Bizuindu-mă pe afecțiunea pe care mi-ai arătat-o totdeauna, am trimis să te cheme, nădăjduind că mă vei scăpa de amărăciunea care-mi chinuiește inima. Luiza, dragă doică, te rog, spune-mi adevărul.

Un geamăt scăpă din pieptul Luizei.

— Ah ! ești o copilă răutăcioasă, răspunse ea cu un glas plângător : totuși, ar trebui să vezi bine că nu pot să vorbesc.

— Ei, vezi, e ceva grozav ! zise fata cu o mare nerăbdare, mă prigoniți toți, nu vreți să-mi spuneți, eu nu pot să aflu nimic !

Ea își apucă capul în mâini și începu să ofteze. Era un fel de criză nervoasă, dar durerea ei era mai mare.

— Te rog, domnișoară, liniștește-te ! zise Luiza.

— Nu, nu, lasă-mă să plâng !

— Dar, ți-am mai spus, ți-o jur iarăși, nu există nimic care să te poată dezola astfel.

— Nu te mai cred, nu vreau să te mai cred. Ah ! acum am siguranța că nenorocirea de care mă tem e aproape de noi.

— Încă o dată, domnișoară, îți spun că faci rău să te sperii astfel, degeaba.

Luiza îngenunche înaintea fetei și vru s-o înconjoare cu brațele sale. Ernestina o respinse cu asprime.

— Este o nouă și crudă încercare, murmură Luiza. Totuși nu o pot lăsa așa, plângând. Nu, e mai bine să-i spun... Domnișoară Ernestina, reluă ea cu un glas dezmierdător, deoarece vrei așa, fie, am să-ți spun ceea ce am socotit bine să-ți ascund de trei zile, de teamă să nu te mâhnesc prea mult. Dar îmi făgăduiești că nu vei mai plânge ? îmi făgăduiești, nu-i așa ?

Fata își ridică în sus capul și își arătă fața umedă de lacrimi.

— Ei bine ! zise Luiza, e vorba de prietena dumitale Leontina.

— Leontina ! zise fata uimită, știu că i s-a furat zestrea, dar o pagubă bănească, nu e mare lucru. Știu de asemenea că portarul casei sale a fost omorât, e o nenorocire mai mare. Totuși nu înțeleg, Luiza, ce i s-a întâmplat Leontinei ? Ah ! e bolnavă poate ? în primejdie de moarte.

— Nu, nu-i aceasta. Prietena dumitale e foarte nenorocită în acest moment, dar mulțumită Domnului nu e bolnavă.

— Este foarte nenorocită, zici ! Pentru ce, pentru ce ?

— Logodnicul său a fost arestat, e închis acum.

— Domnul Petre Ricard e închis ! strigă Ernestina.

— Da, dar este nevinovat. Pentru dânsul ies eu toate zilele, cu voia doamnei contese. Mama dumitale e foarte îngrijorată în privința rezultatului demersurilor mele, pentru că, la fel ca și dumneata domnișoară, ea ține mult la

domnișoara Blanchard.

— Așa este, zise Ernestina, ea se interesează mult și de domnul Petre Ricard. Pentru ce a fost arestat el ?

— În urma unei greșeli de necrezut, domnișoară, el e bănuit că ar fi unul din făptuitorii hoției și ai omorului.

— Oh ! dar acest lucru e groaznic !

— Da. Din fericire, nevinovăția lui va fi recunoscută și în curând va fi pus în libertate.

— Sărmana Leontina ! sărmana Leontina ! rosti fata cu un glas mișcat. Ai dreptate, Luiza, ea e foarte nenorocită. Ah ! înțeleg de ce n-a venit ieri cum ne făgăduise. Dacă aș fi știut acest lucru mai devreme m-aș fi dus s-o văd, aș fi plâns cu dânsa.

— Am văzut-o domnișoară, i-am spus să spere și am consolat-o.

— Oricum, mă voi duce s-o văd mâine. Doică, mă vei întovărăși.

— Nu pot să-ți făgăduiesc, mâine voi avea mult de lucru.

— În acest caz o voi ruga pe mama să vină cu mine, dacă nu mă va putea duce ea în strada Lille, ei bine, mă voi duce singură. Vezi Luiza, o iubesc pe Leontina ca și cum mi-ar fi soră. Ea începea să uite, să fie fericită... Oh ! e groaznic !

Lacrimile începură din nou să-i curgă din ochi. Luiza mai răspunse încă la câteva din întrebările ei și, peste câteva momente, văzând-o mai liniștită, se retrase.

Domnișoara de Lucerolle nu era așa de liniștită pe cât socotea Luiza, totuși, spunându-i o parte din adevăr, ea izbutise din fericire să schimbe cursul ideilor fetei.

XXIII

SĂRMANA MAMĂ

A doua zi, Luiza se sculă de dimineață. Ea nu dormise prea mult, dar avusese vreme să se gândească și să se întărească în hotărârile sale. Cu spiritul mai liniștit și sigură de altminteri că judecătorul de instrucție era un om cu inimă, ea era mai puțin speriată de noua în-

trevedere ce urma să o aibă cu dânsul. Ea își zicea că suferințele trecute urmau să pledeze în favoarea sa, urmau s-o facă vrednică de compătimire și să-i atragă puțina indulgență.

La ora opt ea era îmbrăcată, gata să iasă. Dar îl aștepta pe Boyer, căruia îi dăduse întâlnire. Voia să afle mai repede dacă, ținând seama de ceea ce-i spusese dânsa, Petre Ricard plecase din Paris.

Ea ieși la fereastra care dădea în grădină și stătu multă vreme pe gânduri, pierdută în nemărginit. Un soare splendid lumina acoperișul caselor și arunca o ploaie de aur peste copaci. Frunzișul tremura ușor la suflarea unui vântuleț, o mierlă cânta în grădină. Dar Luiza nu vedea și nu auzea nimic ; ea nu căuta nici să se distreze, nici să se înveselească, ci stătea cufundată în tristele mâhniri ale inimii sale. În fine, Boyer sosi.

— Ei bine ? îl întrebă ea cu grijă.

— Thibaut e de pază la colțul străzii Darcy, răspunse el.

— Așadar, reluă ea cu un glas care tremura fără voia ei, Ramoneau este tot în Paris ?

— Da, și nimic nu ne face să presupunem că ar avea de gând să plece.

— Nu mi-a auzit oare cuvintele ? Nu le-a înțeles ? se întrebă dânsa.

— Boyer îi ghici necazul.

— Așadar, nădăjduiai că bătrânul va pleca în călătorie ? o întrebă el.

— Credeam, nădăjduiam lucrul acesta. A ieșit el din casă peste zi ?

— Peste zi, nu. Am păzit mult și tocmai pe la ora nouă bătrânul s-a arătat în stradă.

— L-ați urmărit ?

— Firește.

— Și unde s-a dus ?

— În strada Rigolelor, e locul său de predilecție. Noi n-am crezut că e bine să intrăm în cârciumă, mai mult ne-a plăcut să ne plimbăm pe stradă. Totuși, pe geamurile ferestrei l-am văzut pe Ramoneau stând la locul său obișnuit cu o sticlă mare de rachiu și cu un pahar înaintea sa, fumându-și pipa. Când peste două ore a ieșit din cârciumă, el părea foarte mâniat, căci mormăia vorbe

de amenințare printre dinți. Am fost nevoiți să stăm cam departe și n-am putut auzi ce spunea, dar am socotit că era furios pentru că nu-i văzuse pe indivizii pe care îi așteptase deja de sâmbătă seară. Ne așteptam să-l urmărim, ca și atunci, până la casa izolată din mijlocul câmpului, dar el s-a dus direct acasă. Noi ne-am mai plimbat o oră pe strada Darcy, apoi, aproape siguri că bătrânului nu-i va mai veni gust să facă o nouă plimbare la lună, ne-am dus amândoi acasă. Azi-dimineață, cum ți-am spus, Thibaut s-a dus la ora cinci ca să-și reia postul de observație.

Luiza începu să se plimbe prin cameră cu pași agitați.

— Ah ! nemernicul, strigă ea, nu va pleca ! Dar l-am prevenit, i-am spus, cred că mi-am făcut datoria, cu atât mai rău pentru dânsul !

Boyer se uita cu mirare la dânsa și încerca în zadar să ghicească ce voia să spună dânsa. Luiza se apropie de dânsul.

— Așadar, prietenul Thibaut e acolo ? întrebă ea.

— Da, mă așteaptă, dar, înainte de a pleca, n-ai să-mi dai alte instrucțiuni ?

— Desigur că voi avea nevoie să te văd diseară, la noapte. La ce oră ? Încă nu știu.

Ea își strânse fruntea în mâini și păru că se gândește cu încordare.

— Boyer, reluă ea după un moment, va trebui să te afli acasă diseară la ora șapte. Voi veni la tine. În caz contrar vei găsi un bilet din partea mea care îți va spune ce trebuie să faci. Deocamdată te vei duce la prietenul tău și veți sta și azi de pază. Ramoneau nu trebuie pierdut din ochi un singur moment. Ah ! vă dau mult de lucru ! Dar suntem aproape de rezultat și vom rămâne cu mulțumirea de a fi făcut un imens serviciu prietenului nostru Petre Ricard. Așadar ne-am înțeles, te vei afla acasă pe la ora șapte seara.

— Nu voi uita, doamnă Luiza, voi fi acasă. Ah ! urmă el lovindu-se peste frunte, unde îmi era capul ? Era cât p-aci să uit să-ți spun că domnișoara Enrieta Mabire a venit ieri să-i facă o vizită nevestei lui Thibaut.

— Ah ! zise Luiza, ai cărei ochi scânteiară.

— Ea era așteptată, și după cum i-ați recomandat, nevasta lui Thibaut, făcându-i-se milă, a primit-o aproape prietenește.

— I-a spus unde locuiește ?

— Da, și-a dat adresa. Nu departe de Prés-Saint-Gervais, în strada Bois-des-Ormes nr. 6.

— Nr. 6, strada Bois-des-Ormes, repetă Luiza, nu voi uita adresa aceasta.

Ea întinse mâna lucrătorului.

— Mulțumesc, prietene, mulțumesc, repetă ea, această nouă informație pe care mi-o dai e tot așa de prețioasă ca și cele din trecut. În sfârșit, toți ticăloșii aceștia sunt în puterea mea, îi ținem pe toți, nu ne mai pot scăpa !

— Doamna Luiza, nu mai ai altceva de spus ?

— Nu.

— Atunci, mă duc să-l găsesc pe Thibaut, care trebuie să fi început a fi nerăbdător.

— Pe diseară, Boyer, pe diseară, zise Luiza.

— Da, pe diseară.

Lucrătorul plecă. Luiza rămase un moment nemișcată, cu capul aplecat pe piept.

— Mâine va fi prea târziu, șopti ea, dar el poate să plece astăzi.

Apoi, ridicându-se repede, cu ochii fulgerători, ea zise cu un glas surd :

— Nu pot opri nimic, trăsnetul nu poate fi împiedicat să nu cadă. Lasă, Luiza nu fi slabă, adăugă ea cu energie. Pentru a-mi îndeplini sarcina până la capăt, îmi trebuie tot curajul.

Ea coborî repede pe scara de serviciu și plecă de acasă. În colțul străzii Bac, ea îl găsi pe comisionarul care, în ajun, plecase cu lada.

— Ești gata ? îl întrebă ea.

— Cum vezi, te așteptam pe dumneata. Unde trebuie să merg ?

— Merg și eu cu tine, dar e cam departe, să luăm o trăsură.

— E ușor, iată una.

O trăsură goală cobora strada. Comisionarul îi făcu un semn birjarului, care se opri lângă trotuar. Lada fusese depusă deocamdată la un cârciumar, ea a fost așezată repede în trăsură.

— Să ne duci până la capătul străzii Goutte-d'Or, zise Luiza birjarului.

Ea se urcă în trăsură, comisionarul se urcă pe capră, și caii porniră în trap. Peste o jumătate de ceas, trăsura se opri. Comisionarul luă lada pe umeri, Luiza plăti birjarului cursa și, urmată de comisionar, porni spre numărul 29 al străzii Goutte-d'Or.

— Aici stă domnul Scarlat Cholet ? o întrebă dânsa pe portăreasă, deschizând ușa camerei acestuia.

Portăreasa mai întâi se uită lung și curios la vizitatoare, pe care o examină cu minuțiozitate.

— Da, domnul Scarlat Cholet stă aici, răspunse ea întovărășindu-și vorbele cu un zâmbet ciudat.

— E acasă ?

— Nu cred să fi ieșit în oraș, mi-ar fi lăsat cheia camerei. Dacă vrei să-l vezi, e la etajul al doilea, ușa din față.

Femeia aceasta, pe care Luiza n-o cunoștea, pe care o vedea prima dată, îi pricinui o impresie neplăcută.

— Ei ! ei ! își zise portăreasa, pe când Luiza și comisionarul urcau scara, mi se pare că femeia asta se mută aici. Chiriașul meu nu mi-a spus însă ieri că așteaptă o femeie. Zău, hotărât lucru, e oarecare întuneric în existența acestui tânăr, care mi se pare așa de cumsecade, e ceva cam bănuitor. Femeia aceasta probabil îi este... Curios ar fi. Zău, ea încă nu-i tocmai urâtă, se vede că trebuie să fi fost frumoasă, dar de, îmi seamănă mie, e departe de tinerețe. Dacă vine să stea cu dânsul, am să pierd multe din micile mele foloase.

Ajungând la etajul al doilea, Luiza bătu în ușa pe care i-o indicase portăreasa. Se auzi un zgomot de pași și ușa se deschise. Luiza se afla în fața fiului său. El era foarte palid, ochii îi scânteiau de friguri. Dânsul se dădu înapoi până în mijlocul camerei, dar fără a se arăta câtuși de puțin emoționat.

Luiza intră, ea mai întâi, fără a spune o vorbă, făcu apoi un semn comisionarului, care așeză lada într-un colț al camerei și plecă imediat.

Atunci Luiza se apropie de fiul său și îi zise :

— Ești mirat poate văzându-mă, dar am socotit că era mai preferabil să vin eu, e mai bine să-ți faci totdeauna treburile singur, e și mai sigur. În lada aceasta vei găsi haine și rufe ; am vrut să te cruț de pierdere de

timp și de faptul de a-ți cumpăra singur toate cele ce-ți sunt necesare. De două zile ai avut vreme să cugeți : nimic nu-ți poate schimba situația, trebuie să fi înțeles acest lucru, și cu cât vei pleca mai repede cu atât va fi mai bine. Ești gata de plecare ?

— Da.

— Pleacă prin urmare chiar azi, peste o oră, dacă se poate, voi fi liniștită numai când te voi ști departe de Paris.

Un zâmbet amar încreți buzele tânărului.

— Ce drum ai să iei ? îl întrebă Luiza.

— Nu știu, răspunse el scurt.

— Atunci degeaba te-aș mai întreba ce ai de gând să faci, nu știi nici asta. Și cu toate acestea ar fi vremea să cugeți.

Ea scoase din buzunar un pachețel, pe care îl întinse fiului său, zicându-i :

— Iată suma pe care ți-am făgăduit-o, patruzeci mii de franci.

El întinse mâna, luă biletele de bancă și rosti cuvântul mulțumesc din vârful buzelor.

Figura lui avea aceeași expresie.

— Suma aceasta e tot ce posed, reluă Luiza, ți-o dau, îți urez să știi a întrebuința bine banii aceștia ; pentru alții ei ar fi o avere ; pentru dumneata sunt puțini de tot, o știu ; dar cu ei și cu un puțin curaj, vei putea, de vei voi, să ieși la capăt. Dar, trebuie să vrei. Nu ești nimic acum, ajungi ceva. Oricât de jos ar cădea un om, se poate ridica totdeauna. Dacă vei căuta să meriți propria dumitale stimă, vei dobândi pe a celorlalți. Încă nu-mi ești așa de indiferent pentru ca să nu mă intereseze de viitorul dumitale. Am să plec, vom fi despărțiți pentru mult timp, pentru totdeauna poate. Totuși, dacă într-o zi, după câțiva ani de muncă și de bună purtare, vei fi reabilitat în proprii dumitale ochi, scrie-mi. Atunci, poate voi putea uita trecutul, tot ce am suferit pentru și prin dumneata și te voi ierta.

Vorbind, brațele i se deschise ... ea nădăjduia negreșit că el o va lua de gât. Dar el rămase nemișcat și mut.

— Ah ! strigă ea cu un ton dureros, dacă ai avea inimă n-aș dispera, dar n-ai !... Adio, adăugă ea cu un glas înăbușit, adio !

Ea merse încet spre ușă și o deschise. Pe prag întoarse capul. Fiul său nu făcuse o singură mișcare, parc că împietrise în loc.

Sărmana mamă aștepta în zadar un strigăt sau o vorbă care să fi fost ca un balsam turnat pe rănile sângerânde ale inimii sale.

— Ah ! totul s-a sfârșit ! murmură ea ; nu mai am nici o nădejde, el e pierdut !

Ea scoase un geamăt surd și se repezi ca o nebună pe scară, coborând-o repede.

În uliță răsuflă cu putere. Dar după ce făcuse vreo douăzeci de pași a fost voită să se oprească. Se sufoca.

— Doamne ! cât sufăr ! cât sufăr ! murmură ea apăsându-și inima cu amândouă mâinile.

Un suspin îi veni în gât. Dar înțepenindu-se contra durerii, ea-l împinse la loc în piept.

— Ah ! strigă ea cu disperare, tot îl mai iubesc !

Luiza sări apoi în prima trăsură care-i ieși în cale și porni la Palatul Justiției. La amiază, ea intra în cabinetul judecătorului de instrucție.

XXIV

CUNOȘTINȚĂ VECHE

După ce se despărțise de Luiza, Boyer se grăbise a merge la locul unde păzea tovarășul său, Thibaut.

— Este ceva nou ? întrebă acesta.

— Nu.

— Atunci iar o să stăm aici toată ziua ?

— Așa ceva.

— Lumea din cartier desigur că ne-a observat mișcările.

— Ce ? te îngrijorează aceasta ?

— Nu, tocmai. Dar avem să fim luați drept oameni din poliție.

— Ce ne pasă ?

— Tu ești totdeauna mulțumit.

— Pentru că nefiind n-aș câștiga nimic.

— Oricum, încep a socoti că agenții Poliției muncesc pentru banii ce li se dau.

Boyer începu să râdă.

— Dragă Thibaut, zise el, tu n-ai fi bun pentru această meserie.

— Aș fi dat-o repede dracului.

— Nici că mă îndoiesc. Dar să nu ne apropiem de strada Darcy ; mă tem ca bătrânul ticălos să nu ne zărească și să nu ghicească cumva că stăm aici pentru el.

— Dacă acea cameră a lui dă în stradă, ceea ce nu știm, apoi nu e curios, omul, încă nu i-am văzut mutra la fereastră.

— Are el destule motive să se teamă ca să se arate.

— Mi-e foame, zise Thibaut peste un moment : dacă am dejuna ?

Mă învoiesc și eu cu ideea aceasta.

Ei intrară într-o cârciumă, unde mai mâncase și în ajun, și se așezară la o masă de lângă fereastră. Dând puțin perdelele la o parte, ei vedeau strada Darcy în toată lungimea ei.

Cerură o supă și câte o bucată de carne.

Tocmai începeau a gusta din aceasta când Boyer se ridică repede.

— Uită-te ! zise el lui Thibaut.

— Da, el este.

Ramoneau cotise colțul uliței.

— Ar fi putut să ne lase să ne sfârșim dejunul, reluă Thibaut ridicându-se și el. Și se uită cu oarecare părere de rău la bucata de carne, abia începută, din farfuria sa.

— Vom mânca mai cu poftă diseară, răspunse Boyer. Dar cred că putem să ne golim paharele. În sănătatea ta, Thibaut !

— Într-a ta, Boyer !

— Când eu voi plăti cârciumarului, reluă Boyer, tu ieși în stradă ! nu pierde din ochi vânatul, poate fugi pe dreapta ori pe stânga.

Peste un moment, cei doi lucrători, ținându-se de braț și având aerul că dejunase mult afară din barieră, urcau strada Saint-Fargeau, la treizeci de pași în urma lui Ramoneau.

Ieșind din casă, Ramoneau se uitase cu temere împrejur, dar nevăzând nimic, care să-l fi putut face a bănui vreo primejdie, se hotărâse a se arăta la soare, ceea ce i se întâmpla foarte rar. Acum el umbla iute, cu mâinile în buzunare și cu capul înainte, puțin aplecat spre piept.

Coborî strada Puebla și merse pe bulevardele Villette și Charpelle.

— Ah ! aș vrea să știu unde are să ne ducă, zise Thibaut.

— Vom ști fără ca să trebuiască a-l mai întreba, răspunse Boyer.

— Dar, nu vezi, prea are aerul că se va opri. Bune picioare are bătrânul tâlhar ; cam umblă, cum umblă !...

— Se va opri el o dată.

— Pare că ar avea de gând să ne facă să ocolim Parisul. Măcar de ne-ar fi lăsat să dejunăm în tihnă !

— Înghite-ți părerile de rău și te vei sătura, răspunse Boyer râzând. Ia seama ! nu-l mai văd, a luat-o pe ulița la dreapta.

Ei alergară până la locul unde îl pierduseră din vedere pe Ramoneau.

— Iată-l, zise Thibaut, iată-l.

Dar abia rostise aceste cuvinte și Ramoneau, părăsind strada aceea și luând alta, dispăru din nou.

Cei doi lucrători începură să alerge. Ei ajunseră la vreme la colțul străzii ca să-l vadă pe Ramoneau intrând într-o casă.

— Ah, zise Boyer, bine că l-am ajuns ; nițel, nițel și alergasem degeaba, o secundă a lipsit. Ia să vedem, în ce stradă ne aflăm aici ?

— Uită-te aici și citește ca mine : strada Goutte-d'Or.

— Ah ! strada Goutte-d'Or ! Urâtă e. Ce caută aici Ramoneau ?

— Dracul știe.

— Desigur că vine să vadă pe vreunul din confrații săi. Încă o bună informație pentru doamna Luiza. Ai observat tu bine casa unde a intrat el ?

— Da, să mergem până acolo.

Ei înaintară, mergând încetișor. Peste un moment Thibaut îi zise încetișor lui Boyer :

— Aici e.

— Ești sigur ?

— Știi că am ochi buni, fii pe pace.

— Nr. 29, zise Boyer ; bun.

— Acum, ce-o să facem ? întrebă Thibaut.

— O să așteptăm, răspunse Boyer.

Thibaut nu se amăgise ; Ramoneau intrase în casa unde, de-ar fi voit, cu o oră mai înainte și-ar fi întâlnit nevasta. Dar o altă surprindere îl aștepta.

Deschizând ușa camerei portăresei, aceasta, care citea foiletonul unei gazete, ridică repede capul dispusă a-l primi foarte rău pe cel care cuteza s-o tulbure într-un asemenea moment solemn.

Ramoneau intrase în cameră.

— Doamnă, începu el, te rog să-mi spui...

A fost întrerupt însă de un strigăt al portăresei care sări in picioare.

— Ei, dar ce ai ? zise Ramoneau, nu cumva eu te înspăimânt ?

Într-adevăr, portăreasa era îngrozită ; figura-i era grozav de palidă, tot trupul îi tremura și ochii căscați peste măsură aveau fixitatea ochilor unei nebune.

— Petre Ricard, Petre Ricard... murmură ea cu un glas sugrumat.

Auzindu-și numele, mizerabilul sări instinctiv înapoi. Dar, regăsindu-și pe dată prezența de spirit, el își zise că acea babă nu putea fi un dușman înfricoșător pentru el. Închise cu luare-aminte ușa camerei și se așează în fața portăresei.

Pe dată, un râs nervos îi ieși dintre buze.

Portăreasa tremura necontenit. În loc să se liniștească, spaima ei creștea.

— Bun ! zise Ramoneau încetând din râs, ciudat lucru, și să mă ia dracul de mă așteptam să găsesc aici o veche cunoștință, o fostă amantă. Ei bine ! îmi face plăcere oricum, îmi reamintește de vremea cea bună. Ah ! e departe acea vreme, departe... Oricum tot ne recunoaștem, când ne-am iubit. Ei ! pe vremea aceea, erai frumușică de tot ! Ah ! dar ce te uiți așa de sperioasă la mine ! N-ai teamă, nu-s nici stafie, nici strigoi, nu ies din groapă. Ce, nu ești bucuroasă să revezi un prieten ? Mă găsești schimbat, nu-i așa ? De ! am îmbătrânit. De altfel, și tu ai făcut același lucru, totuși tot mai ai ochii tăi albaștri, gura rumenă și aerul șiret, după care mă înnebuneam odinioară. Pe cinstea mea, ești tot superbă !

Deoarece întâmplarea a făcut să ne întâlnim, putem vorbi un moment împreună.

— Așadar, nu știai că eram aici ? îngână ea.

— Nici idee n-aveam.

— Atunci nu înțeleg...

— Totuși e simplu de tot ; vin să văd pe cineva care stă aici.

— Îl cunoști ?

— Negreșit. Dar vom vorbi mai pe urmă de aceasta. Deocamdată, cu sau fără voia ta, mă voi așeza jos ; nu văd necesitatea de a sta în picioare când se poate face altfel. Scaunele sunt fabricate pentru ca să stăm pe ele, nu-i așa. Oh ! poți face ca și mine, nu te jena.

Vorbind, el luase un scaun și se așezase pe el.

Portăreasa aruncă înspre ușă o privire îngrijorată și se lăsă pe scaun.

Petre Ricard ghicise repede că vechea sa cunoștință nu era deloc încântată să-l vadă și să stea singură cu dânsul. Dar, măcar pentru a avea mulțumirea s-o vadă suferind, îi plăcea să stea un moment cu dânsa.

— Știi, îi zise el încruntând din sprâncene, să nu faci prostii, dacă va intra cineva mă poți scuti de prezentare, treburile noastre ne privesc numai pe noi.

Așadar, ziceam că ești portăreasă, urmă el cu un ton batjocoritor ; ceea ce dovedește că soarta ți-a întors spatele, ca și mie. Ce vrei ? când n-ai noroc nu faci nimic ! Și apoi, sărmana mea Ortensia, — vezi, nu ți-am uitat numele — când te-am cunoscut, începuseși deja a cădea. Ei, ei, dragostele dispar la începutul iernii. Dar, de ! mângâie-te.

Ah, reluă el schimbând glasul, zilele acestea mi-a vorbit cineva de tine.

— De mine, de mine ! zise ea.

— Da, și de copilul pe care ți l-am încredințat.

Portăreasa se agită pe scaun, nu tocmai liniștită.

— Nădăjduiesc că-mi vei putea spune ce face, zise Ricard cu un glas mânios.

— Vii ca să mi-l ceri ? strigă ea cu spaimă.

— E copilul meu, vreau să știu ce a ajuns.

— Nu știu, gemu ea, copilul acela nu era al meu ; tu l-ai părăsit.

— Înțeleg, l-ai dat la „Copii Găsiți !“

— Nu.

— Atunci, ce-ai făcut cu el ? spune-mi.

— Mi l-a luat un comisar de poliție.

— Așa e, într-o zi pe când te apucaseși să-l bați de moarte în stradă ; mi s-a povestit această istorie. În acea vreme, frumoasa Ortensia era ușoară la mână ; de nu mergea după pofta ei, pit, paf, dădea palme. Așadar, comisarul de poliție s-a amestecat și ți-a luat copilul.

— Da.

— Și pe urmă, ce a făcut cu el ?

— Nu știu.

— Bucuroasă că scăpaseși de dânsul, nici nu te-ai mai gândit la el.

— Da, m-am gândit, chiar am umblat să-l descopăr unde era, dar n-am izbutit. Nu eram fericită pe atunci ; mă părăsiseși luându-mi toți banii ce-mi mai rămăsese și aveam pe lângă alte datorii, două luni de chirie de plătit ; îmi puseseși rufele și hainele la Muntele-de-Pietate și-mi vânduseși giuvaierurile, nu aveam nimic. Da, nu-l puteam păstra la mine pe copilul tău, dar socotind că vei reveni aș fi vrut să-ți pot da putința de a-l găsi. Nu mint, spun adevărul.

— Bine, te cred, zise el. Îmi explic acum pentru ce erai așa de înspăimântată văzându-mă. Dar te poți liniști și poți să nu mai ai temeri. Vroiam numai să te fac a vorbi ; mi-ai spus tot ce doream să știu. Nu vin să-ți cer copilul meu ; eu știu ce a ajuns, eu o știu.

Un fulger înfricoșat îi trecu prin privire.

— Zău ! strigă portăreasa, l-ai găsit ?

— Da.

Ea scoase un suspin de ușurare.

— Ah ! sunt foarte bucuroasă. Ce face ? E în Paris ? Aș voi...

— Destul am vorbit despre dânsul ! o întrerupse brusc Ricard.

— Bine. Să vorbim despre tine. Plecaseși într-adevăr din Paris ?

— Da.

— Te-ai întors de multă vreme ?

— De câteva luni.

— Ai fost departe ?

— Foarte departe.

— Pentru ce-ai plecat fără să mă înștiințezi, fără să știi nimic, părăsindu-ți copilul ?

— Nu-mi mai aduc aminte de aceasta, așa îmi trecuse prin cap... Mă plictisisem în Paris, asta e. Nădăjduiam să-mi meargă mai bine în străinătate. M-am amăgit. Nenorocul a călătorit cu mine. Degeaba am făcut totul, se ține de mine morțiș.

— Așadar, nu ești fericit ?

— Fericit ! răspunse el ridicând din umeri cu furie, îi las pe dobitoci să alerge după ceea ce ei numesc fericirea ; eu n-o cunosc deloc. Nu mai țin la nimic, nu mai cred în nimic și-mi bat joc de tot, chiar de viață, cel mai prost lucru din câte cunosc.

Dar, urmă el ridicându-se, n-am venit aici ca să-ți povestesc istoria mea, am altceva mai interesant de făcut. Caut acum pe un tânăr, anume Scarlat Cholet ; în casa aceasta stă el ?

— Da, stă aici. Vrei să-l vezi ?

— Să-l văd și să vorbesc cu dânsul.

— Îl cunoști ?

— Așa se vede, deoarece vin să-l vizitez.

— Atunci, să știi că va pleca.

— Nu, aceasta n-o știam. Ah ! are să plece ; când ?

— Diseară.

— Oh ! oh ! sosesc tocmai la vreme.

— Că să-i strângi mâna și să-i urezi drum bun ?

— Firește, zise el cu un zâmbet urât. Pentru multă vreme pleacă ?

— Nu mi-a spus.

— Unde se duce ?

— Cred că în America.

— E acasă ?

— Da.

— Singur ?

— Singur.

— Minunat, avem de rezolvat o socoteală împreună și sunt unele lucruri pe care nu le poți spune de față cu oamenii pe care nu-i cunoști. Acum nu-mi mai rămâne decât să te rog a-mi indica ușa camerei sale.

Îndată ce afla aceasta, el ieși din camera portăresei și urcă repede scara.

XXV

TATĂL ȘI FIUL

Tânărul stătea pe un scaun, cu spatele spre ușă. Cu coatele rezemate pe o masă și strângându-și în mâini fruntea arzătoare, el cugeta cu amărăciune la viața sa. În față-i, pe masă, stăteau risipite biletele de bancă pe care i le dăduse mamă-sa. Probabil tocmai le numărase. Lângă bilete se afla portofelul în care erau să fie puse, și ironie crudă, pe acel portofel erau două litere de aur L.L., având deasupra o coroană de conte.

Din fundul prăpastiei, Louis Ricard măsurase înălțimea de la care căzuse. Ce cădere grbaznică ! Fusese sărbătorit lingușit, admirat, invidiat, avusese avere, titlu, nume glorios, speranțele cele mai frumoase și totul dispăruse fără de veste, ca un nor de fum dus de vârtej ! El stăpânise, fusese viconte de Lucerolle și acum nu mai era nimic decât fiul unui hoț și al unui ucigaș !... Negreșit, zdrobirea nu putea fi mai completă, umilința mai teribilă. Și imensa lui îngâmfare nimicită ; el nici nu mai putea înfrunta soarta măcar.

Ei bine ! față de această catastrofă, cu această năruire formidabilă care-l zdrobise, el nu găsea nici o mustrare pentru sine, nimic bun nu-i vorbea inimii ; el acuza tot, afară de dânsul. Suferea umilirea, nu se umilea.

Se hotărâse să plece din Paris, nu spre a se supune ordinelor mamei sale, dar pentru că simțea că nu va mai putea trăi în Paris. Nu se va mai putea arăta în lume. Se întreba dacă va găsi o țară destul de îndepărtată, o ascunzătoare destul de adâncă pentru ca să-și îngroape acolo necazul și rușinea. Da, voia să fugă departe de Paris, care-l văzuse strălucitor, măreț în triumf ; de Paris, pe care-l iubise în ceasurile de plăcere și pe care, acum, îl cuprindea în ura sa.

Ah ! putea să plece fără părere de rău din Paris : nu mai avea ce să ceară Parisului și Parisul nu mai avea ce să-i dea.

Avea prieteni, dar prietenii vicontelui de Lucerolle nu mai puteau fi ai lui Louis Ricard, tovarășii săi de petreceri și de chefuri nocturne, cei care se arătau mai mult grăbiți a strânge mâna elegantului viconte, cele care se prefăceau a-l iubi și îi cereau plată pentru favo-

rurile sale, toți se vor întoarce cu dispreț de la Louis Ricard, îl vor urmări cu privirile lor batjocoritoare, cu zâmbete ironice și-l vor arăta cu degetul, cum va fugi de sarcasme și de zgomotul hohotelor de râs.

Nu, nu, n-avea ce să mai ceară Parisului. Deja ar fi vrut să se afle la celălalt capăt al lumii.

Ce era să facă ? Nu știa. Și dacă încerca să se uite înainte și să sondeze viitorul, gândurile-i fugeau repede înapoi, și el începea să se înfioreze, așa i se păreau de lugubre lucrurile, se vedea în mijlocul unui cerc fără ieșire și ori încotro se întorcea, piedici care îi păreau cu neputință de doborât se ridicau înainte-i.

— Nici o nădejde, nici un viitor ! își zicea el. Oh ! sunt pierdut... Sunt gonit, fugărit ca un paria. Dar pentru ce oare femeia aceasta, care-mi este mamă, m-a lovit astfel, fără milă ? Pentru ce m-a născut ? ceream eu oare să trăiesc... Ah ! mai bine făcea să mă lase în neantul din care m-a scos spre a mă face să reintru !

Mi-a dat patruzeci de mii de franci... După ce mi-a luat tot, ea își închipuie negreșit că a făcut mare lucru pentru mine. Patruzeci de mii de franci ! aceasta îmi reprezintă acum toată existența, și cel din urmă bilet de o mie de franci va fi sfârșitul ei. Da, zise el foarte posomorât, luând un bilet pe care-l mototoli în mână, după aceasta sinuciderea !

Sinuciderea ! el nu vedea altceva. Nu înțelegea că mamă-sa îi dădea mijlocul de a-și reface existența și-i deschidea ușa unei vieți noi. El vedea sinuciderea, nenorocitul, și nu se gândea la muncă. Era deștept, instruit, tânăr și nu simțea că omul care are aceste calități nu e niciodată dezmoștenit.

Așa era de înfundat în gânduri, încât n-auzi zgomotul ce-l făcu Petre Ricard deschizând ușa camerei.

Acesta, găsind cheia afară, în broască, nu găsise cu cale să mai bată la ușă. Intrând, ochii lui căzură asupra tânărului, care nu făcuse nici o mișcare.

— Bun, își zise el, nu m-a auzit.

Scoase cheia din broască și o puse în buzunar, ceea ce era o bună precauție de luat spre a nu fi surprins fără de veste, apoi închise ușa încetișor.

— Acum, zise el încetișor, să ne răfuim, domnule Scarlat Cholet.

El merse apoi spre tânăr, în vârful degetelor.

Ajungând lângă dânsul, atingându-l aproape, el ridică mâna spre a i-o pune pe umăr, când zări biletele de bancă. Pe dată ochii lui străluciră ca doi cărbuni aprinși și rămase nemișcat, cu brațul întins. Un zâmbet ciudat îi trecu pe buze.

— Superb ! exclamă el.

Tânărul scoase un țipăt de mirare și sări în picioare. El îl recunoscu pe Ramoneau și se dădu brusc înapoi. De-ar fi văzut o fiară sălbatică nu s-ar fi speriat mai mult.

— Prezint salutările mele domnului Scarlat Cholet, zise Ramoneau cu un ton luător în râs.

Tânărul se uita speriat împrejuru-i.

— Domnul meu, reluă Ramoneau, văd după mirarea dumitale că nu-mi așteptai vizita.

— Nu te cunosc, strigă tânărul zăpăcit ; ce vrei ?

— Oh ! oamenii sunt totdeauna ingrați. Dar nu te cred, domnul meu, actul dumitale nemulțumit și consternat îmi spune îndeajuns că l-ai recunoscut pe moș Ramoneau, complicele dumitale, pentru că între noi ne-o putem spune, suntem doi faimoși scelerați. Când niște oameni s-au unit ca să săvârșească o crimă, scumpul meu domn, ei trebuie să rămână prieteni.

Picături mari de sudoare rece curgeau de pe fruntea tânărului. O tremurătură convulsivă îi zguduia membrele.

— Încă o dată, ce vrei ? întrebă el cu un glas sugrumat.

— Hotărât lucru, ești slab de minte, răspunse Ramoneau înaintând spre el.

— Oh ! nu te apropia de mine, nu te apropia de mine ! strigă tânărul cu groază, făcând câțiva pași înapoi.

— Atunci, scumpul meu domn, vom vorbi de la distanță și dacă vecinii ne vor auzi, numai dumneata vei fi de vină. Dă-mi voie să-ți spun mai întâi, urmă el pe același ton batjocoritor, că dacă cineva dorește să fie singur acasă și să nu fie tulburat de vizitatori neplăcuți, ceea ce sunt eu acum pentru dumneata, o văd prea lămurit, acel cineva se închide pe dinăuntru și nu-și lasă cheia în ușă. Cu chipul acesta el îngăduie supărătorilor să bată în ușă. Nu ești prudent, domnule Cholet, dar n-ai grijă, nu vom fi tulburați fără voia noastră ; am luat cheia și putem să vorbim în tihnă de treburile noastre.

Dar poftim, stai jos domnule. Abia te ții pe picioare. Nu vrei ? Cum îți place. Eu m-așez pe un scaun. Nu-mi place să vorbesc în picioare.

El se așează pe scaunul de pe care tânărul se ridicase și-și rezemă brațul pe masă. Mâna mai că atingea biletele de bancă.

— În loc să-mi strângi mâna, reluă el, să mă întrebi ce mai fac și să-mi mulțumești de treaba ce-am făcut-o spre a-ți fi plăcut, mă primești pare că aș fi dracul ; se poate ca să-i semăn, dar totuși ar trebui să fii mai gingaș cu moș Ramoneau, care ți-a făcut serviciul. Mărturisesc, domnule Cholet, și cu toate că am picioarele bune, nu-mi place să umblu așa de mult cât am umblat spre a veni aici. Îmi făgăduiseși să vii dumneata și te-am așteptat în zadar. Nu prea sunt răbdător, vezi, plictisit, așteptându-te, m-am hotărât azi-dimineață să-ți fac o vizită.

Și-s bucuros de a fi venit : da, bucuros, încântat, adăugă el aruncând asupra biletelor de bancă o privire piezișă, pe care o însoți de un zâmbet grozav.

Tânărul îi ghici gândul. Un fulger îi trecu prin ochi și sări spre masă ca să ia biletele. Dar Ramoneau se ridică în față-i și-l respinse cu putere.

— Ah ! dar ce te apucă ? zise el. Stai la loc, scumpul meu domn, încă n-am terminat de vorbit. Ah ! ah ! urmă el cu un ton luător în râs, credeam că erai să-mi sari în gât ca să mă săruți. Liniștește-te tinere și nu te înduioșa.

Da, reluă el, sunt încântat că am avut minunata idee de a veni să te văd azi, pentru că se pare că ești aproape de a pleca într-o lungă călătorie. Dacă îmi amânam vizita pe mâine nu mai găseam pe nimeni. În sfârșit, din întâmplare am avut noroc. Nu te întreb nici unde te duci, nici de ce pleci, te privește pe dumneata acest lucru. Dar plecarea dumitale îmi pare că seamănă a fugă. Înțeleg, trebuie să aibă trebuință de alt aer. După înecul de deunăzi nu mai respiri în tihnă aici.

El rosti aceste din urmă cuvinte cu un glas oarecum amenințător, apăsând asupra tânărului cu toată puterea privirii sale sălbatice.

Acesta se înfioră.

— Acum, reluă Ramoneau, să vorbim serios. Am făcut amândoi o tocmeală ; sunt datornicul dumitale : să ne aranjăm socotelile.

— Ah ! vrei bani ?

— Admirabilă naivitate ! Nu cumva îți închipui, scumpul meu domn, că am venit pentru dragostea ochilor dumitale ? Cred că n-ai de gând să-ți tăgăduiești datoria ?

— O dată ce voiai bani, trebuia să mi-o spui de la început, răspunse tânărul.

Iată, urmă el scoțând o pungă din buzunar, în punga aceasta este mai mult decât ceri, n-am vreme să socotesc ; ia aurul acesta și pleacă, du-te.

Și învăluindu-l într-o căutătură plină de dispreț, îi aruncă punga.

Ramoneau o primise din zbor, și cântărind-o din mână, socoti suma după greutate.

Ridicând din umeri și încruntând din sprâncene, el își puse punga în buzunar. Dar stătea nemișcat și n-avea aerul de a se pregăti să plece.

— Ei bine ! reluă tânărul foarte nerăbdător, ești plătit, nu mai ai ce-mi spune ; pentru ce nu pleci ?

— Oh ! eu nu-s grăbit.

— Dar eu, eu sunt.

— Așa e, ai să pleci. Dacă iei drumul de fier de Nord, ești aproape de gară ; și apoi tremuri mult la fiecare ceas. Vezi, dragă domnule, eu stau bine aici și-mi place să prelungesc puțin vizita. Nu ne vom mai revedea probabil niciodată și-mi pare rău, pentru că mă interesez de viitorul dumitale.

Tânărul își mușcă buzele cu ciudă.

— Încă o dată îți spun, reluă el, pleacă ; vreau să rămân singur.

— Ah ! ah ! mă gonești ; ei bine fie, voi pleca. Dar, mai înainte, trebuie să-ți pun o întrebare : cât ai primit pentru ca să faci să dispară logodnicul frumoasei domnișoare din strada Lille ?

Tânărul tresări.

— Ah ! te ascunzi, nu vrei să răspunzi ; rău, rău faci ; n-ai încredere într-un prieten. Ei ! ei ! ai primit o sumă bună sunt sigur. Ia spune, urmă el punând mâna pe biletele de bancă, aceste frumoase hârtii de câte o mie nu fac oare parte din sumă ?

— Mizerabile ! strigă tânărul asupra lui Ramoneau, nu le atinge, nu le atinge !

Ramoneau a fost aruncat departe de masă, să n-aibă vreme a-și închide mâna deasupra biletelor de bancă. Dar el reveni pe dată asupra tânărului, cu ochii plini de fulgere.

— Ieși, ieși la moment ! strigă Louis Ricard, cu ochii fulgerători — ori strig ajutor !

— Haida de ! făcu Ramoneau rânjind, nu vei cuteza. Totuși dacă vrei s-o faci, poftim ești slobod. Cu chipul acesta îmi vei da prilej să povestesc o mică istorioară pe care o știi, și voi avea mulțumirea de a sta mai multă vreme cu dumneata ; de a te revedea mai târziu la curtea cu juranți și probabil în temniță.

Tânărul simți că-i îngheață sângele în vine. Era îngrozit.

Ramoneau începu să râdă.

— Ei, domnule Cholet, reluă el cu glasul său batjocoritor, parcă ți-ar fi frică. De, nu e veselă curtea cu juranți, iar temnița nici atât !... Și apoi n-am sfârșit : am lucrat pentru dumneata și nu mă socotesc răsplătit îndeajuns. Dumneata ești bogat și eu sărac, ceea ce nu-mi pare drept. Apoi, dumneata ești tânăr, poți munci ; eu sunt bătrân și nu mai pot face nimic. Socotesc zău că n-ai trebuință de aceste frumoase bilete de bancă și că trebuie să mi le dai mie. Da, zău, ai să mi le dai sau mai bine am să le iau. Câte sunt ? Cel puțin treizeci. Și toate de câte o mie de franci. Ce sunt ele pentru dumneata ? O mizerie, nimic. Pentru mine, care sunt bătrân și n-am gusturi costisitoare, e o avere întreagă, liniștea celor din urmă ani care-mi mai rămân de supraviețuit.

Și apoi, urmă el cu un ton lugubru, nu-mi faci un dar ; ah ! nu știi ce aș avea drept să-ți cer, nu știi !

El înaintă spre masă, întinzând brațul ca să ia biletele.

— Înapoi, mizerabile, înapoi ! strigă tânărul, așezându-se în fața-i, spre a-și apăra cu energie averea.

Ramoneau era vânăt, trăsăturile i se contractară și ochii lui aruncară fulgere.

— Ia seama, Cholet, ia seama, zise el surd ; vreau aceste bilete de bancă, le vreau... Lasă-mă să trec !

El vru să treacă. Dar tânărul sări asupră-i, strigând :

— Hoțul ! Săriți ! hoțul !

Ramoneau îl apucă de gât.

— Vrei oare să te omor ! urlă el, lăsând în fine să izbucnească furia ce colcăia într-însul.

Atunci, între cei doi oameni, tatăl și fiul, pe care o fatalitate teribilă îi apropiase, începu o luptă grozavă. Agățați unul de altul, piept la piept, gâfâind, cu suflarea înfocată, cu ochii scânteietori, cu dinții încleștați, ei se zguduiau și se răsuceau cu furie.

Demonul urii îl însufleția pe Ramoneau ; tânărul se apăra ca un disperat.

Ei căzură, ținându-se însă, și se rostogoliră pe podeaua camerei, un moment Ramoneau păru biruit, Louis Ricard îl ținea la respect cu genunchiul pe piept. Dar zmucindu-se deodată, el izbuti să-l apuce de gât pe tânăr cu amândouă mâinile. Acesta se simți strâns ca într-un clește. Răsuflarea îi lipsea, un horcăit îi ieși din piept, în același timp, împins de Ramoneau, el căzu pe spate. Înțelese atunci că era pierdut. Vru să strige din nou ajutor ; dar țipătul îi fu înăbușit de mâna lui Ramoneau care se așeză pe gura lui și i-o astupă. El o mușcă cu furie, și dinții săi făcură să țâșnească sângele, care curse cu putere și-i roși buzele.

Durerea îl făcu pe Ramoneau să scoată un țipăt răgușit.

Tânărul făcea sforțări ca să se zmucească din gheara dușmanului său.

— Oh ! prea ține mult, murmură Ramoneau.

Ochii lui avură o expresie mai sălbatică.

Lăsându-și mâna stângă în gura tânărului pentru ca să-l împiedice de a țipa, cu o mișcare iute își înarmă mâna cu un cuțit pe care-l avea în sân.

— Scarlat Cholet, zise el cu un glas teribil, ai să mori... Dar nu te ucid pentru ca să te jefuiesc, îl răzbun pe tânărul din strada Saint-Sébastien pe care m-ai făcut să-l asasinez. Nu mă numesc Ramoneau, pe mine mă cheamă Petre Ricard. Scarlat Cholet, îmi răzbun fiul !

Ochii tânărului se căscară mari de tot. El făcu o mișcare convulsivă și privirea sa abia avu timpul să exprime spaima și groaza ce o simțea recunoscându-l pe tatăl său.

Cuțitul i se afundă în piept.

XXVI

PORTOFELUL

Ramoneau se sculă, cu ochii roșii de sânge, cu părul zburlit, cu gura strâmbă și cu figura acoperită de o sudoare ce semăna a sânge sub o piele violetă : era hidos.

După ce se șterse cu un prosop, pe care-l găsi în cameră, el luă biletele de bancă, aruncă o căutătură fioroasă asupra victimei sale care trăgea de moarte și sări spre ușă.

Când să iasă, se află față în față cu doi oameni, care se dădură repede înapoi. Ei erau acolo de un moment trăgând cu urechea și căutând să ghicească ce se petrecea în cameră.

Ramoneau se sperie. El crezu că cei doi oameni fusese martori ai crimei și își pierdu sângele rece. Uitând să închidă ușa, el trecu printre cei doi coborând câte două-trei trepte o dată.

Dar, revenindu-și în fire, oamenii se uitară în cameră. Ei îl văzură pe tânăr întins în mijlocul unei bălțoace de sânge, îl auziră cum horcăia.

Pe dată, se năpustiră și ei pe scară strigând din toate puterile :

— Omorâtorul ! Prindeți-l pe omorâtor !

Țipetele lor răsunară în toată casa.

Ramoneau ajunsese în uliță și fugea cât putea mai iute, împins de frică.

În curând, țipetele celor doi oameni, la care se amestecară acelea ale altor persoane, se auziră în urmă-i. Ferestrele casei se deschideau la toate etajele și de pretutindeni se striga :

— Omorâtorul ! Prindeți-l !

În mijlocul spaimei și zăpăcelii generale, Ramoneau poate că ar fi izbutit să scape pierzându-se în labirintul străzilor și ulicioarelor laterale, dacă Boyer și Thibaut n-ar fi fost acolo, plimbându-se pe un trotuar. Ei auziră primele țipete și se întoarseră repede. Un om, venind înspre ei, alerga prin mijlocul uliței. Ei îl recunoscură pe Ramoneau. Nu avură vreme să-și schimbe vreo vorbă, dar dintr-o privire se înțeleseseră. Amândoi se năpustiră asupra lui Ramoneau și-l opriră în drum.

Văzându-se prins, sceleratul scoase un răget de fiară sălbatică și se zmuci furios ca să scape. Dar Boyer și Thibaut nu erau de o vigoare și de o forță comună. Ei primiră fiecare, câte doi, trei ghionți ; dar înainte de a li se da ajutor, izbutiseră a-l trânti jos pe ucigaș.

Vreo cincizeci de persoane îi înconjurară, bătând din palme și strigând :

— Bravo ! bravo !

Atrași de țipete, mai mulți gardiști alergară. Femeile și copiii speriați strigară necontenit :

— Omorâtorul ! omorâtorul !

Gardiștii puseră mâna pe mizerabil și, cu toată împotrivirea sa, îl duseră la secție, în mijlocul huiduielilor și exclamațiilor furioase ale mulțimii.

— Vezi, Boyer, șopti Thibaut la urechea prietenului său, de n-am fi fost noi aici, bătrânul tâlhar ar fi alergat încă, dar, poate că am făcut rău.

— Rău, de ce ?

— Dacă am împiedicat, fără să vrem, vreun plan al doamnei Luiza ?

— Dragă Thibaut, răspunse Boyer, Ramoneau a săvârșit o crimă nouă, prinzându-l ne-am făcut datoria. În loc să ne facem mustrări, ar trebui să ne felicităm. Diseară doamna Luiza va afla ce s-a petrecut și va lucra în consecință. Deocamdată, să încercăm să dobândim alte informații.

Mulțimea se îngrămădise în fața casei unde se săvârșise omorul. Unii vorbeau, alții, mai liniștiți, ascultau numai.

Doi gardiști se așezase în fața porții spre a-i respinge pe curioși și a nu-i lăsa să intre în casă.

În camera portăresei, mai multe femei o îngrijorase pe aceasta, care făcuse un atac de nervi și se rostogolea pe jos.

Boyer și Thibaut, pe care mulțimea îi arăta ca pe cei ce-l prinseseră pe omorâtor, fură din numărul puținilor privilegiați pe care gardiști îi lăsară să intre în casă. Doi alți gardiști urcau scara cu cinci, șase persoane. Ce doi lucrători îi urmară. Deja se aflau în camera victimei, trei femei și un bărbat, probabil chiriași ai casei. Ei îl ridicase pe nenorocitul tânăr și-l întinsese în pat. El răsufla încă. Ochii îi rămăsese mari, deschiși, și mâinile sale roșii de sânge se crispaseră pe pieptu-i.

În picioare, lângă pat, femeile plângeau.

Ramoneau lăsase cuțitul, în pieptul victimei sale, care-l smulsese desigur într-una din convulsii. O femeie îl ridicase de jos și-l pusese pe masă.

— A murit ? întrebă un gardist apropiindu-se de pat.

— Încă nu, uită-te.

— Așa e. Rana nu e mortală poate ; trebuie să se cheame iute un doctor.

— Cunosc pe unul care stă pe aproape, zise unul din oamenii ce tocmai intrau ; mă duc să văd dacă este acasă ; de-l voi găsi, îl aduc.

— Da, du-te iute la medic, zise gardistul.

— Dar comisarul ? zise un glas.

— S-a dus cineva să-l cheme ; va sosi în curând.

Celălalt gardist se apropiase de masă.

— Un adevărat cuțit de măcelar, murmură el uitându-se la instrumentul crimei.

El zări portofelul cu inițialele de aur ; îl luă, îl întoarse un moment în mâini, apoi îl deschise. Dintr-una din despărțituri el găsi mai multe cărți de vizită.

— Ei, ei, zise el, ciudat lucru.

— Ce e ? întrebă tovarășul său apropiindu-se.

— Acest nenorocit tânăr se numește Scarlat Cholet, ni s-a spus.

— Da, Scarlat Cholet.

— Așa-l cheamă, afirmă o femeie.

— Atunci, portofelul acesta nu e al lui. Iată, uită-te, urmă el punând una din cărți sub ochii colegului său.

Acesta citi cu glas tare :

— Vicontele Leon de Lucerolle.

Boyer și Thibaut tresăriră, pe urmă se uitară unul la altul cu mirare.

— Portofelul acesta a fost furat desigur, reluă un gardist.

— De cine ? de ucigaș ?

— E probabil. El îl pusese negreșit pe masă și a uitat să-l ia înainte de a fugi.

— Va fi una din piesele de convingere.

Boyer trecu la spatele gardiștilor. El a putut vedea portofelul și citi numele de pe cartea de vizită.

El reveni lângă Thibaut, îl duse în fundul camerei și-i zise :

— Toate acestea sunt foarte ciudate : nu mai știu ce să cred. Dar pare că-mi spune ceva că trebuie neapărat să o anunț pe doamna Luiza. Tu rămâi aici și ascultă tot ce se va spune ; eu voi lua o trăsură și voi alerga la contele de Lucerolle.

— Te vei întoarce ?

— Da, de o voi găsi ori nu pe doamna Luiza.

Pe când cei doi lucrători vorbeau încetișor, gardiștii făceau o altă descoperire : într-altă despărțitură a portofelului ei găseau un portret și constatau, cu toată paloarea feții victimei și contracția trăsăturilor, asemănarea sa cu fotografia.

— E el, ziceau ei, asemănarea e perfectă.

Boyer se apropie și, după ce se uită la tânăr și la portret, repetă după agenți :

— Asemănarea e perfectă.

În același moment, doi alți agenți intrară în cameră.

— Ucigașul n-a zis până acum nici un cuvânt, zise unul. Spre a-l domoli, am fost nevoiți să-l legăm cu frânghii. Nu e om, e o fiară sălbatică. Scrâșnește din dinți și scoate răcnete ca leii. Trebuie să fie un om care a mai avut afaceri cu justiția și probabil un ocnaș fugit. În orice caz e un făcător de rele de speța cea mai rea. E lucru sigur că furtul a fost mobilul omorului : a fost căutat prin buzunare și s-au găsit asupră-i patruzeci de mii de franci și o pungă cu patru sute de franci în aur.

— Lucrul acesta e bun de știut, își zise Boyer.

El făcu un semn lui Thibaut și ieși din cameră.

Alergă până în bulevardul exterior, unde găsi o trăsură și peste o jumătate de oră se afla în strada Grenelle.

— Ah ! vii să o vezi pe doamna Luiza Verdier ? îi zise bătrânul Iosif care îl recunoscu.

— Da, trebuie să vorbesc chiar acum cu dânsa.

— A plecat de acasă de azi-dimineață.

— Oh ! n-am noroc ! zise Boyer care nu-și putu ascunde ciuda.

— Așadar e foarte important ceea ce ai să-i spui ?

— Da, foarte important.

— Nu știu la ce oră se va întoarce doamna Luiza, dar dacă nu poți veni disearâ, m-aș însărcina bucuros să-i spun...

— Nu, nu, aș fi vrut s-o anunț chiar acum de ceea ce se petrece.

— De ceea ce se petrece ?

— Da. Dar o voi vedea diseară ; mi-a dat întâlnire pentru ora 7. Oricum, sunt dezolat că n-am găsit-o.

Deodată îi veni o idee.

— Pot să-l văd pe domnul viconte de Lucerolle ? întrebă el.

— Domnul viconte lipsește de câteva zile, răspunse bătrânul fecior, dar poți vorbi cu domnul conte.

Boyer stătu un moment pe gânduri.

— Nu, zise el, mai bine voi aștepta ora întâlnirii mele cu doamna Luiza.

Era să plece, când o ușă se deschise brusc. Contele intră.

— Domnul conte de Lucerolle, zise feciorul.

Apoi, adresându-se către stăpânul său, arătându-i-l pe Boyer, zise :

— Domnul caută pe doamna Luiza Verdier.

— Am auzit, zise contele.

Și, apropiindu-se de lucrător, îl întrebă :

— De multă vreme o cunoști pe doamna Luiza Verdier ?

— De câteva zile numai, răspunse Boyer.

— Ah ! zise domnul conte de Lucerolle. Cum te numești ?

— Iuliu Boyer, domnule conte.

— Ești lucrător ?

— Lucrător lăcătuș la domnul Corbon, în strada Saint-Maur.

— Prin urmare îl cunoști pe Petre Ricard ?

— Pot zice că el n-are prieten mai sincer și mai devotat decât mine.

— Învinuit de o crimă îngrozitoare, acest tânăr e arestat.

— Da, dar e nevinovat.

— Aceasta e și convingerea Luizei Verdier, dânsa îi caută pe vinovați, îi va găsi oare ?

— Sunt găsiți, domnule conte.

— Ah ! mulțumescu-ți Doamne ! strigă domnul de Lucerolle foarte mișcat. Desigur aceasta veneai să-i spui Luizei Verdier ?

— Doamna Luiza o știe, răspunse Boyer.

— Ia spune-mi, prietene, reluă contele, nu-ți arătai adineauri dorința de a-l vedea pe vicontele de Lucerolle ?

— Da, domnule conte.

— Pot să știu ce vrăjiai cu fiul meu ?

— Vroiam numai să-l întreb pe domnul viconte de Lucerolle dacă de curând, acum, nu i s-a furat un portofel.

— Ciudată întrebare ! zise contele. Nu-mi poți explica de ce ?

— E greu, domnule conte, pentru că nici eu nu pricep nimic.

— După cât mi-ai spus, un portofel aparținând vicontelui de Lucerolle a fost furat.

— Dacă cumva nu l-a pierdut domnul viconte.

— În sfârșit, unde ai văzut acest portofel ?

— Într-o cameră unde s-a săvârșit un omor, acum o oră.

— Un omor ! exclamă contele, devenind foarte palid.

— Dacă domnul conte dorește, reluă Boyer, pot să-i istorisesc totul ; aceasta veneam să-i spun doamnei Luizei.

— Da, da, răspunse contele foarte tulburat și agitat : vorbește, prietene, vorbește, te ascult.

Boyer aplecă puțin capul, își puse mâna pe frunte și rămase un moment nemișcat în atitudinea cuiva care își adună ideile și le pune în ordine.

XXVII

PORTRETUL

Tăcerea nu ținu două minute, totuși ea îi păru lungă domnului de Lucerolle. Neliniștea sa era vădită.

— Domnule conte, zise Boyer ridicând capul, trebuie să-ți spun, mai întâi, că de trei zile, tovarășul meu Thibaut și cu mine, din ordinul doamnei Luiza, supraveghem și urmărim pretutindeni pe un individ pe nume Ramoneau și care e cel mai mare scelerat din lume. Doamna Luiza ne-a pus să facem o ciudată meserie, dar ea ne-a spus : „Acest ticălos de Ramoneau i-a furat banii bătrânului orb și l-a ucis pe Fabrice în interesul prietenului vostru Petre, și pentru ca să pot dovedi că el e nevinovat, trebuie să faceți aceasta.“ Și fiindcă Petre ne este prieten și ne-am arunca în foc pentru dânsul, nu

ne-am codit un singur moment. Am răspuns doamnei Luiza : „Vom face tot ce veți voi.“ Și pe dată am început urmărirea.

Mai întâi, descoperim că o bandă de făcători de rele se adună noaptea într-o casă părăsită, în mijlocul câmpului, la spatele cimitirului Père-Lachaise. Dar nu de asta e vorba.

Azi, la orele unsprezece îl vedem pe Ramoneau ieșind din casa unde locuiește. Îl urmărim până în strada Goutte-d'Or. El intră într-o casă. Îl așteptăm plimbându-ne pe stradă : așa ni s-a poruncit. Trece o oră. Începeam să găsim vremea lungă. Deodată auzim strigându-se : „Omorâtorul ! Prindeți-l pe omorâtor !

Ne întoarcem și-l vedem pe Ramoneau fugind ca și cum l-ar fi alergat patruzeci de câini turbați. Ghicim că el a săvârșit o nouă crimă. Sărim la el, îl prindem. Vin gardiștii, îl iau și pe când ei îl duc la secție, noi ne ducem să vedem ce s-a întâmplat pentru ca să-i spunem doamnei Luiza. Ni se spune că bătrânul scelerat omorâse, în casa sa, pe un tânăr numit Scarlat Cholet.

— E groaznic ! murmură contele.

Feciorul ascultă înfiorându-se de groază.

— Tovarășul meu și cu mine, reluă Boyer, izbutisem să intrăm în casă. Urcăm la etajul al doilea și intrăm în camera victimei. Vedem acolo mai multe persoane care umblau peste sângele ce se închegă pe scânduri. Nenorocitul a fost lovit cu cuțitul în piept, ca și Fabrice. Cuțitul e pe masă, roșu de sânge. E o priveliște înspăimântătoare.

— Dar portofelul ? întrebă contele cu un glas nerăbdător.

— Ajung acum la el, domnule conte. Portofelul era pe masă. Un polițist îl ia, se uită la el, îl deschide și strigă : Ciudat lucru ! Văd că ține o carte de vizită în mână și aud aceste cuvinte : Vicontele Leon de Lucerolle.

— Oh ! zise contele clătinându-se ca un om beat.

— Nu trebuie să-ți mai spun, domnule conte, cât am fost de mirat, urmă Boyer ; m-am apropiat de polițist și am putut citi pe cartea de vizită : Viconte Leon de Lucerolle.

— Da, e ciudat ! murmură contele. Continuă, prietene, continuă.

— Se crezu deocamdată, reluă Boyer, că portofelul fusese uitat de ucigaș ; se putea admite ușor că el îl furase. Dar se mai găsi pe urmă în el un portret, care combate aceste două presupuneri.

— Ei bine ! acel portret ?... întrebă domnul de Lucerolle înfiorat.

— Portretul acela, domnule conte, e al victimei.

— Doamne, ce vrea să zică aceasta ? gângăvi domnul de Lucerolle strângându-și capul în mâini.

Bătrânul servitor era consternat.

— Ca și domnul conte, reluă Boyer, nici eu n-am putut pricepe cum acel portofel, care aparține evident domnului de Lucerolle, se află acolo. Dar am socotit că era folositor s-o anunț îndată pe doamna Luiza.

— Oh ! e ceva înspăimântător pentru noi în această situație ! strigă contele.

Și el începu să umble cu pași agitați prin cameră. Peste un moment se opri în fața lucrătorului și zise.

— Dar trebuie aflat misterul acesta. Știi cumva pentru ce a săvârșit Ramoneau această nouă crimă ?

— Ca să-l jefuiască pe tânăr, domnule conte.

— Așadar el avea giuvaieruri, bani ?

— Când, după ce a fost dus la secție, au căutat prin buzunarele ucigașului s-au găsit în ele o pungă plină cu aur și patruzeci de mii de franci în bilete de bancă.

— Patruzeci de mii de franci ! strigă contele izbit ca de o lumină fără de veste.

Cei patruzeci de mii de franci pe care Luiza i-a cerut fără a-i spune cum voia să-i întrebuințeze, ciudatele cuvinte ale doicei, ale căror înțeles el nu-l putuse pătrunde, erau încă în amintirea sa. O bănuială teribilă îi trecu prin minte.

— Domnule Boyer, zise el cu un glas tremurător, ai văzut figura tânărului care poartă numele de Scarlat Cholet ?

— Da, domnule conte.

— Trebuie să fi văzut de asemenea și fotografia găsită în portofel cu cărțile de vizită.

— Da, domnule conte.

— Ești sigur că portretul e al victimei ?

— Cât se poate de sigur, domnule conte. De altminteri, nu am constatat numai eu asemănarea.

— Ah ! voi putea deci ieși din această crudă nesiguranță ! strigă contele. Iosif, noi trebuie să avem o fotografie de-a fiului meu sau mai multe.

— Domnule conte, este una în camera domnișoarei.

— Du-te și adu-mi-o Iosif, du-te iute.

Feciorul ieși și se întoarse peste puțin timp, aducând portretul pus într-o ramă de aur. El îl dădu stăpânului său.

— Uită-te, zise contele arătându-l lucrătorului.

Boyer scoase o exclamație de mirare.

Figura contelui se schimbă.

— Domnule conte, zise Boyer portretul acesta e același cu acela din portofel.

— Fiul meu, fiul meu a fost ucis ! strigă domnul de Lucerolle cu un ton dureros. Iosif, aleargă iute și adu-mi o trăsură. Oh ! Doamne, Dumnezeule !

— N-am dat drumul trăsurii cu care am venit, zise Boyer, dacă domnul conte vrea s-o ia...

— Da, da, mulțumesc.

El se repezi afară din cameră, cu capul gol și străbătu curtea în fugă, urmat de aproape de lucrător și de bătrânul fecior speriat rău.

Contele urcă în trăsură.

— În strada Goutte-d'Or ! strigă Boyer vizitiului.

Calul era bun. El porni ca săgeata simțind lovitura biciului.

Încet, agitația contelui se liniști, cu sufletul mai puțin tulburat, putu gândi. El nu voia să-și facă iluzii. Lucrătorul recunoscuse portretul fiului său, nu mai putea exista nici o îndoială. O nenorocire înspăimântătoare îi lovea familia. Dar cum apăruse oare vicontele de Lucerolle, pe care el îl credea absent din Paris, într-o cameră din strada Goutte-d'Or ? Pentru ce luase numele de Scarlat Cholet ? El făcea mii de presupuneri, pe care apoi le respingea, știind bine că ele îl îndepărtau de adevăr, tot soiul de idei contradictorii se ciocneau și se încrucișau în capul său, degeaba căuta lumina, ea nu se făcea în gândul său.

— Nu, își spunea el, nu înțeleg, nu-mi pot explica nimic. Ah ! Luiza Verdier, ea ține cheia acestui groaznic mister !

Trăsura intrase în strada Richelieu. Contele se gândi la doctorul Gervais, care locuia pe acea stradă. Lucră-

torul îi spusese că victima încă mai respira ; el se gândi să ia în drum pe celebrul medic. O rază de speranță-i intrase în inimă.

— Dacă orice ajutor nu e zadarnic, își spuse el, doctorul Gervais îl va salva.

El scoase capul pe fereastra trăsurii și, ajungând în fața casei unde stătea doctorul, zise birjarului să oprească.

Domnul Gervais se afla din fericire acasă, lucra în camera sa. Când servitorul veni să-l vestească că domnul conte de Lucerolle voia să-i vorbească, el se ridică repede și-i deschise ușa camerei, zicând :

— Poftim, domnule conte, poftim.

Apoi, observând paloarea domnului de Lucerolle și dezordinea îmbrăcăminții sale, strigă îngrijorat :

— Ce e domnule conte ? Ce ai ?

— Domnule doctor, aseară, contesa de Lucerolle și cu mine am vorbit mult de dumneata, răspunse contele, amintindu-ne ce ai făcut pentru noi, și îmi propusesem să-ți fac o vizită. Ieri, domnule doctor, nu știam că azi va trebui să-ți cer un nou serviciu.

— Vorbește, domnule conte, vorbește, sunt la ordinele dumitale.

— Vin să te iau cu mine, pentru că fiul nostru, vicontele de Lucerolle, a fost lovit adineauri de un ucigaș, poate că vei sosi la timp ca să-l salvezi.

Într-o clipă, doctorul își scoase halatul în care lucra, își puse redingota, își luă pălăria, trusa și fu gata de plecare.

— Să plecăm, domnule conte, să plecăm ! strigă el.

Pe drum, domnul de Lucerolle istorisi doctorului ceea ce îi spusese Boyer.

— Domnule conte, zise doctorul, te-am ascultat cu multă luare-aminte și cu interes ; Boyer a putut să se înșele spunând că portretul din portofel și acela al domnului viconte, pe care i l-ai arătat, seamănă cu tânărul numit Scarlat Cholet. Negreșit, ca și dumneata, găsesc foarte ciudată prezența portofelului în acea cameră unde s-a înfăptuit un omor, și trebuie să renunțăm, deocamdată, a ne-o explica, dar cred că ne putem încă îndoi dacă victima este ori nu domnul vicote de Lucerolle.

— Ah ! aș voi, aș voi să mă pot îndoi !...

— Să sperăm, domnule conte, să sperăm că ne vom afla în curând în fața unui necunoscut.

Ei sosiră în strada Goutte-d'Or. În fața casei era încă o mare mulțime de oameni. Polițiștii păzeau poarta casei, dar ei se dădură la o parte în fața contelui și a doctorului care purtau la butonieră rozeta legiunii de onoare.

La ușa camerei erau alți doi polițiști. În camera crimei se afla comisarul de poliție, împreună cu secretarul său, cu medicul adus de un chiriaș și cu alți doi polițiști. El îl aștepta pe ucigaș, pe care trimisese să-l aducă acolo. După ce întrebase persoanele pe care le găsise în cameră, el le trimise afară. Era foarte preocupat și îngrijorat, nu adunase decât informații neînsemnate.

Thibaut, întrebat ca și ceilalți, și temându-se să nu spună prea multe, răspunse foarte simplu că nu știa nimic.

Portofelul, cărțile de vizită, portretul, iată ce îl intriga mult pe comisarul de poliție și era obiectul preocupării sale. El simțea că era o taină la mijloc și se hotărâse să facă totul spre a o descoperi. Totuși, nu-i venea sau mai degrabă se temea să pună numele de Lucerolle în ancheta sa.

De două ori deja îi răspunse secretarului, care-i atrăgea atenția asupra portofelului.

— Mai pe urmă, mai pe urmă, vom vedea.

O tăcere adâncă domnea în cameră când domnul de Lucerolle și doctorul Gervais intrară.

XXVIII

AMINTIREA DOCTORULUI

Comisarul de poliție se ridicase, cu privirea întrebătoare.

Contele merse spre dânsul.

— Domnule comisar de poliție, zise dânsul, sunt contele de Lucerolle, domnul care a binevoit să mă însoțească aici e doctorul Gervais.

Magistratul se înclină.

— Domnule comisar, reluă contele, am fost înștiințat și am venit imediat.

— Domnule conte, răspunse magistratul, a cărui figură se luminase, nu eu am trimis după dumneata, dar

nu pot decât să-i mulțumesc mesagerului care s-a dus să te înștiințeze. Nu vreau să-ți ascund că simt o mare mulțumire din această cauză, dumneata mă vei scoate poate dintr-o grea încurcătură.

Și, arătându-i lucrurile întinse pe masă, adăugă :

— Poftim, uită-te, domnule conte, uită-te !

— Da, zise contele cu un glas înăbușit, toate acestea aparțin fiului meu.

— Și portretul ?

— Îți voi răspunde îndată.

El se întoarse spre pat unde doctorul Gervais se dusese de la început.

După ce-l salutase respectuos pe celebrul medic, al cărui elev fusese, și pe care-l venera, doctorul care se găsea acolo deja îi zise :

— Scumpul meu fost profesor, sosești din nenorocire prea târziu, a murit !

Contele auzi aceste sinistre cuvinte.

— A murit ! repetă el, a murit !

Înaintă încetișor spre pat, ochii săi căzură pe figura victimei. Pe dată un geamăt surd îi ieși din piept.

Doctorul Gervais îl apucă de mână și-l întrebă, foarte mișcat :

— Așadar, el este, îl recunoști ?

— Da, răspunse contele cu un ton plângător, el este, fiul meu !

Cuvintele acestea fură urmate de o tăcere lugubră. Toți cei de față erau îngroziți. Contele, rezemat de perete, își strângea capul în mâini. Doctorul Gervais se aplecă deasupra victimei.

— Ești sigur că a murit ? întrebă el pe tânărul medic.

— Da, de altfel te poți asigura și dumneata.

Mâna doctorului controlă pieptul tânărului cu desăvârșire gol și de o albeață de zăpadă. Sângele fusese luat cu un burete ud.

— Da, a murit, murmură domnul Gervais. De cât timp ?

— De un sfert de oră.

— A vorbit ceva ?

— Nu. Agonia a fost lungă, dar el n-a suferit deloc. Paralizia principalelor organe a fost instantanee.

Un savant nu pierde niciodată prilejul de a face observații interesante pentru știință. Doctorul Gervais uită un moment prezența domnului de Lucerolle și ce dureroasă, ce teribilă era situația, el nu mai văzu în corpul nemișcat, fără viață, întins înainte-i, decât un obiect de studiu.

Vrând să-și dea o exactă părere asupra cauzelor înaintea morții, el începu să examineze curios rana, întredeschizându-i buzele însângerate încă, pe când cu mintea el urma linia trasă de cuțit prin organele ce le atinsese.

Deodată, el se ridică cu ochii scânteietori.

— Domnule conte, domnule conte ! strigă el cu un glas răsunător.

Domnul de Lucerolle tresări ca un om deșteptat fără de veste din somn, ridică capul și se uită mirat la domnul Gervais.

— Domnule conte, reluă doctorul foarte agitat, acest tânăr omorât, cadavrul acesta nu este acela al fiului dumitale...

Domnul de Lucerolle oftă.

— Vai ! zise el cu durere, îl recunosc.

— Domnule conte, o asemănare ciudată îți amăgește ochii ; ți-o repet, nu e fiul dumitale.

Contele dădu cu mâhnire din cap.

— Nu, nu, murmură doctorul vorbind singur, îmi aduc bine aminte, nu mă pot amăgi. Domnule conte, reluă el, ai un singur băiat, nu e așa ?

— Iată-l, domnule Gervais, iată-l.

— Ei bine ! nu, răspunse doctorul cu violență, nu ; cu toată afirmația dumitale, domnule conte, cu toate aparențele, nu admit ca să se poată face o asemenea greșeală.

Comisarul de poliție și secretarul său se apropiaseră foarte curioși.

— Nu, urmă domnul Gervais, sunt sigur... Acesta nu e vicontele de Lucerolle, copilul pe care l-am ținut în brațe în momentul nașterii sale.

Domnul de Lucerolle se întreba dacă nu cumva doctorul nu-și pierduse mintea sau dacă nu era el însuși prada unui vis urât.

— Nu, strigă el zăpăcit, trecându-și mâna pe frunte ; aud, văd... vai ! da, văd ! Domnule Gervais, nu-ți înțe-

leg cuvintele, ai milă de mine, explică-te, în numele Domnului, explică-te !

— Ascultă-mă atunci, domnule conte, ascultă-mă :

Am consacrat o parte din viața mea ca să studiez îndelung și cu răbdare toate bolile de piele, așa de numeroase și adesea așa de ciudate. A trebuit, firește, să mă ocup de unele schimbări ale culorii tegumentelor, pe care noi le numim pete. Adaug chiar că am făcut un studiu special al petelor sângeroase, al decolorațiilor și al *nervilor materni,* pete care se spune în genere că ar proveni din poftele femeii însărcinate. Petele acestea, de formă adesea neregulată și de diferite mărimi, au în toată firea lor, un caracter particular, cauza sau originea lor. Unele dintre aceste pete pot să dispară cu vremea sau prin spălături excitante, dacă nu cu desăvârșire, în parte cel puțin. Altele însă nu dispar, orice tratament e zadarnic, ele nu sunt simptome ale nici unei boli. Am descoperit sau am crezut a descoperi că acestea din urmă, pe care le pun între *nervii materni,* puteau fi ereditare.

Când s-a născut fiul dumitale, domnule conte, urmă doctorul Gervais, scriam o carte asupra originii petelor, și o pată de un roșu viu, acoperită cu păr, care am observat-o sub tâța noului născut, a fost pentru mine obiectul unui studiu special.

Pata era aici, domnule conte, aici, unde pun degetul, și sunt sigur că ea n-a putut fi ștearsă.

— Pata Lucerollilor ! exclamă contele.

Cu o mișcare rapidă, el își desfăcu haina și cămașa și, arătându-și tâța dreaptă, zise :

— Uită-te, doctore, uită-te.

Domnul Gervais scoase o exclamație de bucurie. Figura lui era parcă veselă.

— Domnule conte, strigă el, ai aceeași pată !

— Ca și tata, ca și bunicul meu ; e pata roșie a Lucerollilor !

În acest moment Luiza Verdier, despletită, gâfâind, galbenă ca ceara și cu o căutătură sperioasă, se arătă pe pragul camerei.

Nimeni n-o observă.

— Ei bine ! domnule conte, zise doctorul, ești convins acum ? Ah ! crede-mă, cadavrul acesta nu e al fiului dumitale, nu e acesta vicontele de Lucerolle.

— Doctore, doctore, răspunse contele, nu mai știu ce zici, parcă sunt nebun.

Luiza înaintase până în mijlocul camerei.

— Domnul doctor Gervais nu se înșală, zise ea, acesta nu e cadavrul domnului viconte de Lucerolle.

Contele scoase un țipăt și, repezindu-se spre Luiza, strigă :

— Ah ! Luiza, ai să-mi spui...

—Domnule conte, îl întrerupse ea, diseară, acasă la dumneata, de față cu doamna contesă, voi spune tot. Nenorocita Luiza, în genunchi, vă va cere iertare. Ah ! te rog nu mă întreba nimic în acest moment... Lasă-mă să plâng, domnule conte, lasă-mă să plâng !

Și, nemaiputându-se stăpâni, ea începu să suspine.

Doctorul Gervais ghicise tot.

— Luiza, zise el luând-o de mână, o vorbă, numai una.

Ea ridică asupra-i privirea sa dezolată.

— Luiza, reluă doctorul întinzând brațul spre mort, spune-mi cine e omul acesta.

— E fiul meu ! strigă ea cu un glas sfâșietor. Ah ! acum când a murit, când a murit, când nu mă mai vede, îl pot îmbrățișa !

Ea se repezi la cadavru, îl luă în brațe și-l acoperi cu sărutări, udându-l în lacrimi. Ea suspina și scotea niște gemete de-ți rupea inima. Era trist, oribil de văzut și de auzit.

— Domnule conte, zise doctorul, dacă este vinovată, iată-i pedeapsa : dar, crede-mă pe mine, nu te grăbi a o acuza. Așteaptă ca ea să vorbească.

— Oh ! ticăloaso ! murmură contele. Înțeleg acum.

— Dar ce a făcut cu copilul nostru ? Ce a făcut cu el ?

— Nu în momentul acesta o vei putea întreba : diseară, ea îți va spune. Nu mai avem ce face aici, domnule conte, vino, vino.

Și, aproape cu sila, îl târî spre ușă.

Dar, înainte de a ieși, doctorul întoarse capul.

— Domnule comisar de poliție, zise el, nu știu care sunt cerințele mandatului dumitale ; dar, dacă se poate, în numele contelui de Lucerolle, îți cer să păstrezi secretul asupra celor ce s-au petrecut aici, de față cu dumneata. Femeia aceasta e mama victimei ; cred că este inutil să menționezi în raportul dumitale că domnul de Lu-

cerolle, a venit aici de bună voie, a crezut că-l recunoaște pe fiul său.

— Domnule doctor, răspunse magistratul, știu că sunt dureri și secrete de familie care trebuie respectate. Ceea ce caută justiția este adevărul. Spre a-l descoperi, n-am trebuință să mă ocup de fapte și amănunte care sunt în afară de afacere.

— Mulțumesc domnule, zise contele ; îți mulțumesc pentru familia mea și pentru mine.

Comisarul de poliție luă portofelul, portretul și cărțile de vizită ce erau pe masă și le dădu contelui zicându-i :

— Poți lua aceste lucruri, domnule conte ; ele nu-mi mai sunt de nici un folos.

Doctorul Gervais își trecuse brațul pe sub al contelui, ale cărui picioare tremurau, și trecură amândoi pragul camerei. Domnul de Lucerolle era zdrobit, nimicit. Nu mai avea voință, nu mai putea cugeta. Se lăsa dus fără să facă nici o împotrivire.

Luiza gemea necontenit, lipindu-și capul de trupul înghețat al fiului ei.

XXIX

O LOVITURĂ DE TRĂSNET

Să spunem acum în ce fel Luiza aflase teribila dramă, în momentul când se simțea mai liniștită.

Ea a stat aproape un ceas în cabinetul judecătorului de instrucție, căruia îi istorisise în parte dureroasa istorie, care era totodată și istoria contelui de Lucerolle și a fiului său.

Negreșit, judecătorul de instrucție nu se aștepta la o destăinuire așa de extraordinară, de gravă. El o judecă cu asprime pe Luiza și o mustră, arătându-i ceea ce ea știa de altminteri, urmările funeste ale tăcerii vinovate pe care ea o păstrase. Totuși, față de căința și de lacrimile ei, el găsi în inima sa argumente dacă nu ca s-o ierte, cel puțin ca s-o înțeleagă.

În cele din urmă, Luiza îi spuse cum, după indicațiile date de fiul ei, Boyer și Thibaut porniră în urmărire și descoperiră casa părăsită unde se adunaseră hoții.

Atunci se învoise ca, în acea noapte chiar, niște agenți de poliție sub ordinele unui șef, conduși de Boyer,

să înconjoare ruina și să pună mâna pe toată banda, ca în același timp alți agenți să-i aresteze pe Enrieta Mabire și pe Robin, care aveau partea lor de vinovăție

Ieșind din Palatul Justiției, Luiza își spuse că ar face bine să-l înștiințeze imediat pe Boyer, și, aproape sigură că îl va găsi la postul de observație împreună cu Thibaut, luase o trăsură și merse în strada Saint-Fargeau. Dar în zadar se uită în toate părțile, ea nu văzu nici pe Boyer, nici pe Thibaut. Știm pentru ce. Atunci, în loc să-i pară rău că umblase în zadar, se bucură foarte mult. Socoti că bărbatul ei, speriat de amenințările ce-i făcuse, se decise să plece din Paris.

Cu toate acestea, ea se putea amăgi. Vrând să fie sigură, intră în casa mobilată și se adresă către stăpână, care o recunoscu. O întrebă dacă putea să-l vadă pe Ramoneau.

— Nu, răspunse femeia, a plecat de acasă.

— Ah ! a plecat ? întrebă Luiza.

— Da. Și dacă nu îl vei aștepta aici, nu îl vei putea vedea. El mi-a plătit azi-dimineață ce îmi datora și m-a înștiințat că la întoarcere își va lua lada care e gata.

— Se mută în altă parte ? întrebă Luiza.

— Nu, el nu mi-a spus ce va face, dar mi-a spus totuși că pleacă într-o călătorie lungă.

Luiza se simți mai liniștită.

— Nu pot să-ți spun mai mult, urmă stăpâna casei. Dacă vrei așteaptă-l.

Ea își dădea silința să fie gingașă, ceea ce nu-i intra în obiceiuri.

— Nu, răspunse Luiza, nu-l voi aștepta.

— Dacă e ceva care să-i pot spune eu...

— Îți mulțumesc, doamnă ; știu că el trebuia să facă, într-adevăr, o călătorie și venisem numai ca să aflu când pleacă. Mi-ai spus-o, îți mulțumesc.

Luiza plecă.

— A vrut să vadă pe cineva înainte de plecare, își zise ea ducându-se la trăsură, Boyer și Thibaut l-au urmărit, diseară, voi ști unde s-a dus. Numai să nu-i fi venit ideea de a-și preveni tovarășii ca să se păzească ! Tot ce se poate. Dar el nu știe că eu cunosc locurile adunărilor secrete. Nu, nu, această bandă de tâlhari nu va scăpa justiției.

Ea merse acasă la Boyer unde scrise un bilet pe care-l lăsă pe masă rugând-o pe văduvă să-l dea fiului ei îndată ce se va întoarce acasă. În acel bilet ea spunea lui Boyer să se afle la orele nouă în biroul comisarului de poliție din strada Popincourt. De acolo aveau să plece agenții însărcinați cu arestarea din ruină.

Încă nu era târziu. Nemaiavând deocamdată decât să cugete și să-și strângă toate puterile spre a se arăta seara înaintea contelui și contesei, spre a le mărturisi greșeala sa, ea se duse acasă.

Femeia din casă îi ieși în cale.

— Doamna contesă e aici ? o întrebă Luiza.

— Nu, a ieșit îndată după dejun ca să facă niște vizite, a luat-o și pe domnișoara, pe care trebuie s-o fi dus în strada Lille la prietena ei, domnișoara Blanchard.

— Așa e, zise Luiza, domnișoara Ernestina trebuia să se ducă să-și vadă prietena azi.

— Domnul conte a plecat și dânsul, acum vreo zece minute, reluă servitoarea, l-am văzut trecând prin curte în fugă, era palid și foarte tulburat, era cu capul gol și a plecat fără pălărie.

— Fără pălărie ! zise Luiza mirată.

— Da, și am crezut că s-a întâmplat vreo nenorocire..

— Doamnei contese ! strigă Luiza speriată.

— Oh ! nu cred... Dar eu nu știu ; întreabă-l pe Iosif.

— Unde este el ?

— În sală, acolo.

Luiza deschise depede ușa sălii și intră. Iosif era într-adevăr acolo. Stând pe o canapea, cu capul în mâini, bătrânul servitor plângea. Văzând-o pe Luiza, el se ridică.

— Ah ! tu ești, Luiza ? zise el trist.

— Iosif, mi s-a spus că s-ar fi întâmplat o nenorocire. Știi tu ceva ?

— Da, Luiza, știu că jalea a intrat în casa aceasta.

— Doamne, ce înseamnă vorbele acestea ? Iosif, explică-te !

— Luiza, e o nenorocire înspăimântătoare.

— Ce nenorocire ? Ah ! mă faci să mor ! Vorbește, spune !

— Luiza, domnul viconte a fost omorât !

Luiza sări înapoi îngrozită și strigă :

— Ce spui tu, e cu neputință ! Ești nebun, Iosif, ești nebun !

— Vai ! e prea adevărat, gemu bătrânul servitor, de multă vreme aveam presimțirea unei asemenea catastrofe.

— Nu înțeleg, nu înțeleg murmură Luiza în prada unei groaznice amărăciuni.

Ea se apropie de bătrânul fecior și apucându-l de braț, îi zise cu un glas înăbușit :

— Te înșeli, nu-i așa ? N-ai știut ce mi-ai spus !...

— Nu, nu mă înșel, răspunse Iosif ; eram acolo când a venit cineva să-l vestească pe domnul conte.

— Nu se poate, îți spun ! replică ea cu violență ; nimeni în afară de mine nu știe unde se află în acest moment domnul viconte de Lucerolle. Dar cine a venit să-l vestească pe domnul conte ?

— Cine ? lucrătorul acela cre a venit de câteva ori să te vadă.

— Boyer ! exclamă ea.

— Da, Boyer. El și-a spus numele domnului conte ; îl uitasem. Venise ca să te vadă pe tine, Luiza ; i-am spus că nu erai aici și tocmai vroia să plece când domnul conte a intrat aici, unde noi ne aflam. Atunci domnul conte l-a întrebat.

Luiza era palidă de tot, ochii îi străluceau într-un mod ciudat și fruntea i se acoperea cu o sudoare rece.

— Ah ! zise ea, domnul conte l-a întrebat ?

— Da. Lucrătorul i-a spus că de câteva zile, din ordinul tău, urmărea pe un individ anume Ramoneau și că mizerabilul acesta a omorât pe un nenorocit tânăr.

— Doamne ! ce vrea să zică aceasta ? strigă Luiza care începuse să întrevadă groaznicul adevăr.

— Ucigașul e arestat.

— Ucigașul e arestat ? repetă Luiza, cam zăpăcită.

— S-a găsit asupră-i o pungă cu aur și patruzeci de mii de franci în bilete de bancă.

Un nor trecu pe dinaintea ochilor Luizei, sângele i se suise în cap și tâmplele îi zvâcneau cu putere, i se păru că era să cadă și se rezemă de o mobilă.

— Înțelegi, Luiza, urmă bătrânul servitor, după ce a ucis, sceleratul a și jefuit.

Nenorocita stătea nemișcată, fără glas, cu privirea fixă, parcă era de piatră.

Bătrânul îi putu repeta, fără să fie întrerupt, tot ce Boyer spusese contelui de Lucerolle.

— În fine, adăugă el, când lucrătorul recunoscu portretul domnului viconte pe care m-am dus să-l iau din camera domnișoarei, și care e tot aici pe cămin, domnul conte n-a mai avut nici o îndoială și a alergat pe dată în strada Goutte-d'Or.

Nemișcarea Luizei deveni înspăimântătoare. Nenorocita parcă fusese trăsnită. Iosif se îndoia că ea îl ascultase și auzise. Totuși, nici una din vorbele lui nu-i scăpase. Nimicirea ei momentană era efectul unei groaznice și imense dureri.

Bătrânul fecior se apropie de ea cu îngrijorare.

— Nu spui nimic, Luiza, zise el, ca și mine, ești consternată.

El o apucă de mână. Simțea că era rece ca mâna unei moarte.

— Da, nu-i așa ? reluă el, e groaznic !

Un sunet de neînțeles ieși din gâtul Luizei. Lui Iosif îi fu frică. El lăsă mâna și se dădu înapoi. Deodată, Luiza se îndreptă și privirea îi străluci. Ea scoase un țipăt teribil, asemenea unui răget și sări afară din sală, strigând :

— Nenorocire ! nenorocire !

Când ea ajunse în strada Goutte-d'Or, Thibaut, care stătea în primul șir al curioșilor și care o văzu dându-se jos din trăsură, înaintă cu grabă spre dânsa.

— Ah ! iată-te, doamnă Luiza, zise el, știi ce s-a întâmplat.

— Da.

— Boyer îmi zisese să stau sus, dar comisarul de poliție a venit și ne-a scos pe toți afară.

— Unde îți este prietenul ?

— Îl aștept.

— Îndată ce va sosi, te vei putea duce acasă ; nu mai e nevoie să stai aici.

— Va putea merge și Boyer ?

— Da. Un bilet al meu, pe care-l va găsi acasă la dânsul, îi va spune ce să facă disearâ.

— Dar mâine ?

— Mâine, vă veți duce la lucru, dacă domnul Corbon și tovarășii noștri nu știu încă, le veți spune că s-a re-

cunoscut nevinovăția lui Petre și că el nu mai este închis.

— Ce fericire ! strigă lucrătorul.

— Ia spune-mi, Thibaut, a venit vreun doctor ?

— Da, doamna Luiza, dar era de prisos, a murit !

— A murit ! repetă Luiza cu un glas răgușit.

Ea se repezi spre poarta casei. Polițiștii o opriră zicându-i :

— Nu se intră.

— Cunosc victima, răspunse ea.

Agenții o lăsară să treacă.

XXX

ANCHETA

Știm cum intrase Luiza în cameră și am văzut izbucnirea durerii sale în fața cadavrului fiului ei.

— Ah ! zicea ea printre suspine și gemete, n-a știut niciodată cât îl iubeam și ce comoară de dragoste ar fi găsit în inima mea de-ar fi vrut !... Vai ! el nu mi-a dat niciodată acel nume așa de dulce care m-ar fi făcut fericită ! nu mi-a zis niciodată mamă ! Era rău și n-avea inimă, așa e ; dar era tânăr, avea viitorul înainte și o întreagă viață spre a-i fi groază de greșelile sale și a se pocăi. Da, nenorocirea l-ar fi făcut mai bun, ar fi simțit și el nevoia de a avea lângă sine o dragoste sigură și devotată, iubirea unei mame... Într-o zi brațele i s-ar fi întins spre mine, aș fi alergat să-l mângâi și el m-ar fi iubit... Acum nu mai am speranță, nu, totul s-a sfârșit, s-a sfârșit ! Ochii lui s-au închis pentru totdeauna, el nu mă mai poate auzi, buzele lui reci nu mai simt căldura sărutărilor mele... El a murit !... Ucis... de mine ? Oh ! câte lucruri îngrozitoare sunt pe pământ ! Dar pentru ce trăsnetul cerului n-a lovit pe ucigaș înainte ca el să săvârșească această crimă fără nume ! Ce ? Dumnezeu a permis aceasta ? Ce e acest Dumnezeu ? Dacă așa îi este dreptatea, Dumnezeu e spaima lumii !

În amărăciunea durerii sale, ea ar mai fi putut vorbi multă vreme încă, dacă comisarul n-ar fi crezut că sosise momentul de a-i lua interogatoriul.

— Doamnă, îi zise el, înțeleg durerea dumitale, așa de legitimă, și vreau s-o respect. Dar te rog să te liniș-

teşti pe cât se va putea, spre a fi în stare să răspunzi la întrebările ce sunt nevoit să-ţi pun.

Luiza se întoarse spre dânsul ştergându-şi lacrimile :

— Te ascult, domnule, zise ea.

— Te rog, apropie-te. Iată un scaun, stai pe el.

Luiza răspunse întrebărilor puse de comisar ; acesta îşi limpezi ideile privind ancheta şi îi spuse că în concluzie nu crede să se fi înşelat zicând că Petre Ricard ucigaşul portarului Fabrice, e bărbatul Luizei.

Ea răspunse printr-un geamăt.

Sărmană femeie ! murmură magistratul.

După un moment de tăcere el zise :

— Mi-ai dat o informaţie care îşi va avea locul ei în anchetă ; dar trebuie să mă ocup mai întâi de crima ce s-a înfăptuit aici. Îmi poţi spune pentru ce fiul dumitale închiriase camera aceasta ?

— Trebuia să stea undeva, deoarece îi poruncisem să plece pentru totdeauna din casa contelui de Lucerolle.

— Ştia el numele tatălui său ?

— Da, şi nu îi ascunsesem că Petre Ricard, fost ocnaş, era un hoţ şi un ucigaş.

— Acum îmi explic de ce, fiindu-i ruşine să îşi reia numele, şi-a dat pe acela de Scarlat Cholet. Ştiai dumneata că el locuia aici ?

— Ştiam. De altminteri, el trebuia să plece chiar azi.

— Unde ?

— Cât mai departe de Franţa.

— Avea bani ?

— Nu ştiu suma exactă ; dar azi-dimineaţă am venit aici şi i-am dat, în bilete de bancă, patruzeci de mii de franci.

— S-a găsit suma aceasta asupra ucigaşului, împreună cu o pungă cu aur. Acum e pe deplin dovedit că omorul a avut ca motiv furtul. Ne rămâne să aflăm numele ucigaşului, care refuză de a răspunde la întrebările ce i se pun, şi de a spune cum a putut şti că-i dăduseşi azi dimineaţă fiului dumitale o sumă de patruzeci de mii de franci. Îmi poţi da ceva lămuriri în această privinţă ?

Luiza tresări.

— Nu, răspunse ea foarte încurcată, nu, nu ştiu nimic.

— Minte, îşi zise comisarul, ştie ceva. Pentru ce nu spune ?

El se uită cu asprime la dânsa. Ea coborî ochii.

— Luiza Verdier, zise el cu un ton grav, tulburarea dumitale nu e firească ; până acum ai răspuns cum trebuie să faci la toate întrebările mele ; de ce ţi-ai schimbat purtarea ? Datoria dumitale e să nu îmi ascunzi nimic, să-mi spui tot ce ştii. În faţa mea, care îţi vorbesc în numele legii şi al justiţiei, în faţa cadavrului copilului dumitale, îţi poruncesc să vorbeşti şi să spui adevărul.

— Dar ce vrei să îţi mai spun ? strigă ea cu un glas tremurător.

— Tot ce ştii.

— Am spus tot domnului judecător de instrucţie.

— Nu mă îndoiesc că îi vei fi făcut domnului judecător de instrucţie destăinuiri importante ; dar ele nu se pot referi la omorul ce s-a înfăptuit aici după-amiază, la un ceas. Luiza Verdier, urmă el sculându-se şi punându-i mâna pe umăr, cunoşti pe ucigaşul fiului dumitale !

Ea se ridică repede, parcă ar fi fost împinsă de un resort.

— Ei bine ! da, strigă ea, da, îl cunosc !

Comisarul de poliţie nu îşi putu stăpâni un ţipăt de bucurie.

— Numele, numele lui ? întrebă el.

— Îl cheamă Ramoneau, răspunse ea cu un glas aproape stins, căzând pe scaun.

Magistratul se grăbi ai pune alte întrebări. Deodată se auziră strigăte în stradă şi aproape în acelaşi timp nişte paşi grei răsunară pe scară.

Un poliţist intra în cameră.

— Domnule comisar, zise el, îl aduce pe ucigaş.

Auzind aceste cuvinte, Luiza sări din nou în picioare ; ea făcu câţiva paşi înainte şi se opri în mijlocul camerei, în faţa uşii. Un fel de tremurătură nervoasă îi zguduia membrele. Fizionomia ei luase o expresie teribilă. Cu fruntea în sus, cu buzele încreţite, cu privirea fulgerătoare, ea aşteptă.

Comisarul de poliţie se uita la dânsa cu mirare şi plin de curiozitate. Era parcă o transformare întâmplată sub ochii săi. Agenţii care păzeau uşa se dădură la o parte şi Ramoneau, vânăt-verde la faţă, apăru între doi agenţi care îl ţineau fiecare de câte un braţ.

Văzându-şi nevasta, el făcu o mişcare bruscă înapoi.

Agenții presupuseră că vroia să fugă și îl împinseră cu violență înainte și ajunse la doi pași de Luiza, sub flacăra ochilor ei. Agenții tot îl mai țineau.

— Lăsați-l, zise comisarul de poliție.

Agenții se dădură la o parte, păzindu-l din ochi pe ucigaș. Ramoneau nu se mai gândea la fugă. El stătea nemișcat. Era îngrozit.

XXXI

CUȚITUL LUI RAMONEAU

Este un moment de sumbră tăcere. Ce avea să se petreacă ? Comisarul de poliție aștepta, el se simțea îngrijorat, presimțea ceva groaznic.

În fine, cu un glas șuierător, Luiza aruncă aceste cuvinte în obrazul bărbatului ei :

— Ucigașule ! ucigașule !

Ramoneau plimbă împrejuru-i căutătura sa sălbatică.

— Pentru ce m-ați adus aici ? întrebă el cu un glas necăjit adresându-se comisarului de poliție. Am omorât, mărturisesc. M-am lăsat să fiu prins, atât mai rău pentru mine. Știu ce mă așteaptă...

— Ghilotina, rosti Luiza.

— Nu vreau să stau aici, reluă Ramoneau înfiorându-se ; duceți-mă. Nu trebuie să mi se mai ia interogatoriul, nu voi spune nimic, nu voi răspunde la nimic.

— Ticălosule, voi vorbi eu pentru tine ! strigă Luiza.

Ea îl apucă de haină și îl zgudui cu furie.

— Ah ! nu te așteptai să mă găsești aici, reluă ea, tremuri, ți-e frică ! Lasă, nu crede că-s mulțumită de a mă găsi în fața ta. Alaltăieri, când am fost la tine, într-un moment de nebunie și de mișelească slăbiciune, nădăjduiam să te văd pentru cea din urmă dată. Eram o ticăloasă, aproape tot așa de nemernică, fiindcă, nu mă tem s-o spun, nădăjduiam să te scap de eșafod. Atunci, numai eu îți știam crimele și tăcerea mea era vinovată ; dar mă supuneam unui simțământ care făcea să îmi tacă țipetele cugetului meu indignat și revoltat. Acum acest simțământ nu mai există ; coarda care-l făcea să vibreze în inimă mi s-a rupt. Îți zisesem : Pleacă din Paris azi,

mâine cel mai târzu. De ce n-ai plecat ? De ce ? Pentru că, spre a servi de pildă lumii, trebuia să săvârșești încă o crimă mai oribilă, mai groaznică decât toate celelalte. Tu nu poți să scapi de dreptatea oamenilor, dar pedeapsa ce te așteaptă va fi prea dulce pentru câte ai făcut. Însă mai este și dreptatea lui Dumnezeu, mai teribilă decât a oamenilor. Drace ! drace ! vei reintra în iadul care te-a zvârlit pe pământ într-un moment de furie contra omenirii.

Ramoneau se întoarse spre agenți.

— Ei ! Dar femeia aceasta e nebună, zise el, căutând să-și redobândească sângele rece, n-aveți să-i porunciți ca să iasă afară ori să tacă ?

— Domnule comisar de poliție, strigă Luiza, lasă-mă să vorbesc, n-am spus tot. Ascultați toți. Ah ! aveți să vă înfiorați de spaimă și de groază !

Vedeți pe mizerabilul acesta, vreți să-l cunoașteți ? bine, să vă spun cine este și cine a fost. Nu e un om, e un monstru cu față omenească. Este dezolarea, ura, nenorocirea, crima ! Are cruzimea tigrului și el singur e mai sălbatic decât toate fiarele sălbatice laolaltă. În tinerețe, bețiv, brutal, leneș, desfrânat, s-a târât în toate noroaiele ; toate viciile rușinoase s-au întrupat într-însul. Într-o zi s-a însurat. Nevastă-sa a fost cea mai nenorocită ființă, a fost o martiră !

El a fost ceea ce trebuia să fie. Povârnișul e fatal : trebuie să îl cobori și să te rostogolești în fundul prăpastiei. Din nenorocire beția și patimele josnice nu l-au dus la îndobitocire, la nebunie, au făcut din el fiara pe care o vedeți. El a ajuns hoț și a fost în temniță. E un ocnaș !... După ce a fost hoț, a ajuns ucigaș și capul său va cădea sub cuțitul călăului.

Își zice Ramoneau, nu îl cheamă așa, numele său e Petre Ricard ! El a jefuit pe orbul din strada Lille, el a ucis pe portar.

Petre Ricard scoase un mormăit surd. Comisarul de poliție era înmărmurit. Polițiștii se uitau îngroziți unul la altul.

— Petre Ricard, reluă Luiza cu un glas răsunător, pe patul acela, acolo, uită-te, vezi cadavrul celei din urmă victime a ta !

El întoarse capul într-altă parte.

— Uite-te, o voiesc ! strigă Luiza cu un ton poruncitor.

— Nu, nu, murmură ticălosul pe când un fior îi trecea prin trup și-i îngheța sângele, luați-mă de aici și faceți cu mine ce veți voi !

Ochii Luizei fulgerară. Ea sări asupra bărbatului său ca o panteră și-l împinse cu furie până lângă pat. Din nou ea îi strigă gâfâind, cu un glas răgușit, sugrumat :

— Uite-te, uite-te !

Privirea asasinului căzu asupra victimei sale ; dar pe dată el își întoarse ochii cu spaimă.

— Nu e de ajuns, reluă Luiza cu o furie crescândă care o făcea neîndurată, mai uită-te, dar mai uită-te !...

Și ea îl sili pe Petre Ricard să-și arunce din nou ochii asupra cadavrului.

— Ei bine, da, îngână el, l-am omorât...

— Ca să-i furi biletele de bancă ?

— Nu, ca să-mi răzbun fiul.

— Ah ! înțeleg, înțeleg ! strigă ea. Când Scarlat Cholet s-a dus să te întâlnească în strada Rigolelor, ți-a dat adresa sa aici ?

— Da.

— După ce l-ai așteptat în zadar în strada Rigolelor te-ai hotărât să vii după dânsul !

— Da.

— Aveai tu, venind aici, gândul să-l omori ?

El nu vroia să răspundă.

— Dar răspunde odată ! exclamă ea bătând din picior cu nerăbdare.

— Nu, dar vroiam să știu...

— Ce ?

— Numele omului care a plătit omorârea fiului meu.

— Ți l-a spus dânsul ?

— Nu l-am întrebat.

— Ai preferat să-i furi banii. Cum ai aflat că avea bilete de bancă ?

— Erau puse acolo, pe masă.

— Așa e ; văzându-le n-ai mai avut alt gând decât să le iei tu.

Și, întorcându-se spre magistrat, ea zise :

— Domnule comisar de poliție, ești luminat, ah ! știam bine că-l voi sili să vorbească și fără voie !

Petre Ricard nu stătea bine lângă victima sa. El vru să se depărteze.

— Stai acolo, îi zise Luiza, însoțind aceste cuvinte de un gest plin de autoritate.

El se opri. Se simțea dominat.

— Ucigașule, reluă Luiza, privește-ți groaznica faptă, ți-e frică oare de acest nenorocit copil din care ai făcut un cadavru ?... Ți-a tremurat mâna când i-ai băgat cuțitul în piept, spune, ți-a tremurat mâna când l-ai ucis ?... Hoțule ! ucigașule !... Ah ! tu nu știi încă ce groaznică e crima cea din urmă ; dar ai s-o afli de la mine !

Petre Ricard, urmă ea cu un glas teribil pe când ochii ei aruncau fulgere, cadavrul acesta nu e al lui Scarlat Cholet, ai să afli numele victimei tale ! Ascultă, monstrule, ascultă ! Ah ! ah ! ai vrut să-ți răzbuni fiul ?... Ah ! ah ! ai izbutit bine !... Felicită-te și admiră-ți răzbunarea !

La Jouarra, unde mă retrăsesem nădăjduind să pot trăi liniștită, departe de tine, creșteam doi copii ; pe al meu și pe altul de aceeași vârstă, pe care fostul meu stăpân, doctorul Gervais, mi-l încredințase. Acești doi copii, pe care-i țineam împreună în brațe și care adormeau în fiecare zi la sânul meu, acei doi copii îmi erau toată fericirea și toată bucuria, ei mă ajutau să port povara tristei mele existențe fatalmente osândită ; ei mă făceau să uit amărăciunile și suferințele tinereții mele veștejite. Mulțumită lor, mai simțeam puțină speranță în sufletul meu zdrobit, și spre a-i iubi, mă agățam de viață. Îi iubeam deopotrivă pe amândoi și niciodată buzele mele nu sau pus pe fruntea copilului meu fără să se pună apoi și pe a celuilalt copil. Afecțiunea mea, duioșia și iubirea se împărtășeau deopotrivă. Ei mă consolau, mititeii erau totul pentru mine, le eram mamă la amândoi.

Dar era scris în cartea soartei, urmă Luiza, ca să nu fiu fericită niciodată. Tu ai venit la Jouarra, Petre Ricard... Oh ! n-am uitat niciodată noaptea aceea înspăimântătoare ! Tu voiai să mă silești a reveni la Paris, voiai să-ți înhați din nou victima spre a face să-ți împărtășească mizeria, rușinea și toate viciile și crimele tale. Am răspuns : Nu ! Atunci îți veni oribila idee de a-mi lua copilul. Mă văd încă luptându-mă cu tine spre a te împiedica să săvârșești această crimă mârșavă. Tu dădeai cu pumnii în mine, ca un mișel, mă trânteai jos. Atunci am

intrat în camera unde dormeau copii. Erau două leagăne, ai văzut numai pe unul. Ai luat copilul și ai plecat..

Ei bine ! Petre Ricard, copilul acela pe care l-ai luat, nu era al meu, era celălalt !

Mizerabilul se uita la ea buimăcit.

Luiza urmă cu un glas puternic.

— A doua zi, seara, părinții copilului veniră să-l ia. Aș fi avut vreme să denunț crima ta. Pentru ce n-am făcut-o ? Nu știu. Când tatăl și mama copilului îmi ziseră : Venim să-l luăm cu noi am crezut că era să mor... Le puteam spune adevărul, n-am îndrăznit, mi-a fost teamă... Ah ! de ce mi-a fost teamă... Copilul meu îmi stătea în poală, ei mi l-au luat din brațe, crezând că era al lor. Mama îl acoperea cu sărutări... Oh ! ceea ce se petrecea atunci era teribil pentru mine, amintindu-mi numai, mă înfior.

Ea întrerupse un moment ca să răsufle, apoi urmă :

Am vrut atunci să strig : „Stați ! copilul acesta nu este al vostru, este al meu !... Cu neputință, gâtul îmi era uscat, limba paralizată, nu am putut rosti nici o vorbă... Capul îmi era zăpăcit, eram nebună... Ei îmi luară copilul și rămăsesem singură în fața înspăimântătoarei realități ; îmi dădusem copilul !...

Ai auzit, Petre Ricard, ai auzit ? Ascultă înainte : copilul pe care mi l-ai furat la Jouarra era fiul contelui și contesei de Lucerolle, și timp de douăzeci și patru de ani fiul meu, al tău, ticălosule, a purtat numele vicontelui de Lucerolle. Și în tot acest timp am tăcut, am făcut greșeala, urmare a crimei tale, de a nu fi dat pe față adevărul. Vai ! neputându-le da înapoi fiul lor ce puteam să spun contelui și contesei ? Te căutasem pretutindeni... Vroiam să regăsesc copilul furat și să-l înapoiez familiei sale. Căutările mi-au fost zadarnice ; tu dispăruseși și am crezut că bietul copil murise.

Petre Ricard aplecase capul în jos cu ochii rătăciți el asculta, făcând mișcări dezordonate din umeri.

— Acum în urmă, reluă Luiza, când pierdusem de mult speranța de a regăsi copilul, am descoperit că un tânăr, lucrător lăcătuș, care stătea în strada Saint-Sebastien sub numele de Petre Ricard, și pe care niște bieți lucrători îl adoptaseră și-l crescuseră, era copilul furat de tine părăsit de tine, vicontele Leon de Lucerolle.

Atunci am avut numai un dor : să repar crima ta redând părinților copilul și copilului numele și averea sa.

Petre Ricard tresări și ochii lui buimăciți rătăceau împrejur. Totuși, el nu înțelesese nimic.

— Ah ! toate durerile mele, ca și toate suferințele trebuiau să-mi fie de la tine, urmă Luiza ; până la sfârșit trebuia să aduci nenorociri vicontelui de Lucerolle.

O crimă s-a petrecut în strada Lille. Mai înainte de a muri, Fabrice, care și-a recunoscut omorâtorul, îl numește. Buzele sale abia au șoptit numele lui Petre Ricard ; el n-a avut vreme să-și indice altfel ucigașul. Se acuza logodnicul domnișoarei Blanchard și nenorocitul care poartă un nume pătat de mișelie, numele unui hoț și al unui ucigaș, care nu e al său, e arestat și închis ca și cum ar fi un hoț și un ucigaș.

Petre Ricard, când ți-am spus că complicii tăi aruncaseră pe nenorocit în Sena și că a doua zi dimineața cadavrul lui fusese scos din apă, te înșelam ; voiam să te îngrozesc. Vicontele de Lucerolle n-a murit, a fost scăpat !

I s-a recunoscut nevinovăția și acum e liber ; justiția e lămurită, tu ai să fii aruncat în temniță de unde ies sceleraților spre a urca la eșafod !

Acum, Petre Ricard reluă ea cu un glas sălbatic, mai uită-te la cadavrul acesta, pentru cea din urmă oară, privește-l bine.

Mizerabilul n-avu puterea să ridice ochii, Luiza urmă :

— Azi-dimineață, acum câteva ceasuri numai, el era plin de viață. Nemaiputând să stea în Franța, unde purtase un nume care nu era al lui, era să plece. Mi se supunea mie. Dar tu ai venit, și iată ce ai făcut dintr-însul ! Ah ! fără această din urmă crimă, nu ți-ai fi îndeplinit bine mârșava-ți viață !... Îl recunoști acum, Petre Ricard ? îl recunoști ? El s-a numit viconte de Lucerolle, era o minciună... S-a numit Scarlat Cholet, altă minciună... Acest cadavru este al lui Louis Ricard !...

— Oh ! oh ! oh ! zise ticălosul pe trei tonuri diferite.

Ochii lui se căscară mari, figura sa luă o expresie înspăimântătoare ; o tremurătură convulsivă îl zguduia ca pe un copac ce este gata să cadă tăiat din rădăcină, dinții îi clănțăneau. Vru să vorbească, buzele i se mișcară, dar îi ieși din gât numai un țipăt răgușit, groaznic. Atunci

el se aplecă în două ca și cum ar fi văzut căzându-i în cap o bucată de stâncă.

Luiza își redobândise furia.

— Monstrule, monstrule ! exclamă ea cu un accent imposibil de tradus, ți-ai omorât copilul ! Ah, urmă ea, nu poți fi comparat nici cu fiarele sălbatice : leul și tigrul își apără puii, pe câtă vreme tu îți arunci copilul și îl omori ! Setea ta de sânge s-a stins acum ? Nu, nu, tot îți mai trebuie o victimă, un cadavru !...

Cu o mișcare bruscă, ea puse mâna pe cuțit care rămăsese pe masă și îl dădu ticălosului.

— Na, îi strigă ea întinzând pieptul, mi-a venit rândul, omoară-mă ! omoară-mă !

Petre Ricard se îndreptase, cu ochii aprinși, cu un zâmbet răutăcios pe buze.

— Da, încă un cadavru ! zise el cu un glas surd.

El strânse în mână mânerul cuțitului și întinse brațul.

Comisarul de poliție, polițiștii se năpustiră spre el. Era prea târziu. Petre Ricard avusese vreme să-și dea o lovitură de cuțit în piept, în dreptul inimii.

El dădu din mâini și căzu pe spate mort. Capul lui săltă pe scânduri.

Din toate piepturile ieșiră țipete de spaimă și de groază.

Luiza închisese ochii și căzuse în genunchi în fața cadavrului fiului ei.

Medicul se apropiase. El se aplecă asupra lui Petre Ricard și scoase cuțitul din rană. Sângele țâșni ca dintr-un izvor.

— Ei bine ! întrebă comisarul de poliție ?

— Cuțitul a străpuns inima, răspunse el, a murit !

— A murit ! repetară mai multe glasuri.

— Un cap mai puțin pentru ghilotină, zise un agent.

Luiza se ridică și înaintă încetinel.

— Petre Ricard s-a executat singur, zise ea, o dată în viață a arătat și el un adevărat curaj.

O tăcere adâncă urmă după aceste cuvinte.

XXXII

LIBER

Cum am spus, vrând să-i arate Leontinei Blanchard o dovadă de prietenie, Ernestina de Lucerolle îi ceruse voie mamei sale de a se duce să-și vadă prietena și pe bătrânul orb.

Contesa refuzase deocamdată. Dar după ce Ernestina îi spuse că, în ajun, Luiza o informase de arestarea lui Petre Ricard, nu mai găsi de cuviință să se împotrivească la dorința fiice sale.

Ea o duse în strada Lille și după ce o sărută pe Leontina, plecă, spunându-i fiicei sale că se va întoarce pe la orele patru, îndată ce-și va sfârși vizitele.

Între cele două fete a avut loc o dulce convorbire intimă, în care cele mai simple lucruri aveau un farmec nespus. Primind dezmierdările domnișoarei de Lucerolle, ascultând cuvintele ei de speranță, Leontina uită pentru un moment durerea și necazul ei. Ea își simțea inima mai ușoară. Oricât îi era de dureroasă situația față de interesul ce i se arăta, nu putea, fără a părea ingrată, să fie cu totul disperată. Ele vorbiră mult de Petre Ricard.

La fiecare moment, fără voie, Leontina plângea.

— Așadar, îl iubești mult ? întrebă domnișoara de Lucerolle.

— Ah ! da, îl iubesc !

— Prin urmare, pe lângă iubirea ce o avem pentru părinții noștri, mai există și un alt simțământ care are puterea de a ne face fericite sau nenorocite ?

— Da, Ernestina, acest simțământ există.

— El e dragostea. Încă nu o cunosc, dar mă sperie.

— Vei iubi, Ernestina, și vei fi foarte fericită.

— Când te văd așa de schimbată, plângând, mă întreb dacă nu e o nenorocire să iubești !

— Oh ! eu, zise cu mâhnire Leontina, sunt o excepție. Toate destinele nu seamănă cu al meu.

— Așa este, ai fost crud încercată ; Dumnezeu, care e bun, îți va da mari bucurii spre a te face să uiți cât ai suferit.

Leontina scoase un oftat adânc.

— Speri, nu e așa ?

— Ernestino, totdeauna speram. Ah ! de nu m-ar fi susținut speranța, muream demult !

— Oh ! ce spui ! Să mori tu, așa de tânără și frumoasă ! De altminteri tu nu poți fi disperată, logodnicul tău e nevinovat, vă iubiți unul pe altul, vă căsătoriți și veți fi fericiți !

— Da, Petre Ricard e nevinovat, o cred, dar va putea el s-o dovedească ?

— Luiza Verdier afirmă că da ; noi avem mare încredere în dânsa.

— Da, ea mi-a spus-o și mie ; totuși, am momente de îndoială. Ea a venit să mă vadă de două ori în aceeași zi, pentru ce n-a mai venit pe urmă ?

— Ea iese în toate zilele din casă, se ocupă de logodnicul tău, așa mi-a spus.

— Dar eu nu știu nimic, nu știu nimic.

— Luiza nu e în stare să te amăgească, să ne amăgească pe toți. Mama e sigură că dânsa va izbuti. Așadar, poți fi liniștită. Ascultă : diseară, dacă se va întoarce devreme acasă, îi voi spune că trebuie neapărat să vină pe la tine. Și ea va face aceasta pentru mine, va veni.

La orele patru și jumătate, trăsura contesei se opri în fața casei. Feciorul urca la domnul Blanchard ca s-o înștiințeze pe domnișoara de Lucerolle că mama sa o aștepta.

Convorbirea celor două fete a fost brusc întreruptă. Ele se îmbrățișară și domnișoara de Lucerolle se despărți de prietena sa, făgăduindu-i să i-o trimită pe Luiza Verdier chiar în seara aceea și să se mai ducă într-o zi după-amiază ca să stea cu ea.

La aceeași oră, după un ordin trimis de la parchet, porțile de la Mazas se deschideau înaintea lui Petre Ricard sau mai bine zis înaintea vicontelui de Lucerolle.

— Liber, sunt liber ! strigă el.

Respiră cât putu mai tare, cu beție, și ridică mâinile spre cer cu ochii plini de o recunoștință nemărginită.

După ce-și aruncă ochii pe ceasornicul gării de la Lyon el porni în fugă spre piața Bastiliei.

Ce ușor se simțea ! I se părea că avea aripi și că picioarele nici nu atingeau pământul, o imensă bucurie îi umplea inima.

În mai puțin de un sfert de oră ajunse acasă. Când și-l văzu pe scumpul ei copil, mama Chéron era gata să cadă pe spate.

Renunțăm a-i mai descrie bucuria, nu mai era fericire, era delir. Ea râdea și plângea totodată, nu se mai putea sătura să se uite la dânsul, să-l sărute. La fiece moment îi sărea de gât, parcă era nebună.

— Când mă gândesc, zise ea, că unii oameni din casă au îndrăznit să spună că tu comiți crime, simt că mânia mă înnebunește. Ah ! te-am apărat cu energie împotriva celor răutăcioși, le-aș fi scos ochii ! A-l crede pe Petre capabil de o faptă rea, le strigam, e o mârșăvie ! Căci te credeau capabil, netoții ! Niciodată nu-i voi ierta că sau îndoit de Petre, de fiul meu ! Și când ieșeam, ca să nu văd pe nimeni din ai casei, coboram și urcam scara cu privirea în jos. Acum am să mă răzbun. Voi merge cu fruntea sus și le voi spune tuturor că au fost proști și răi !

— Nu le vei spune nimic, mamă Chéron, nimic. Ce-ți pasă de ce au putut crede și spune ei despre mine și arestarea mea, îndreptățea pe cei care nu mă cunosc să creadă că sunt vinovat. Nu trebuie să fim supărați pe nimeni. Ești fericită că mă revezi, nu-i așa ?

— Mă mai întrebi ?

— Să-ți fie de-ajuns, aceasta să-ți fie răzbunarea. E târziu și merg să mă îmbrac.

— Te duci undeva ?

— Da.

— Ce ! abia ai sosit și mă părăsești.

— M-ai văzut, ești liniștită, dar am prieteni care sunt îngrijorați cum ai fost și tu și trebuie să mă duc pe la ei.

— Domnul Corbon ?

— Desigur că îi voi face o vizită, dar tocmai mâine.

— Ai dreptate, la ce să te întreb ? tu știi ce trebuie să faci mai bine decât mine. Dar, înainte să pleci, voi pune masa să mâncăm ceva. Trebuie să-ți fie foame.

— Nu, nu îmi este foame, răspunse el zâmbind. Se mai gândește cineva la mâncare când iese din închisoare ? Mai are vreme ? Nu, nu mi-e foame, în momentul acesta îmi trebuie, și vreau să mă satur de aer curat, acela al libertății !

El intră în camera sa și se îmbrăcă repede.

Cu puțin înainte de orele șase sosea în strada Lille.

Dorind să intre în camera portăresei să-i spună bună seara doamnei Fabrice și să-i adreseze câteva cuvinte de mângâiere, găsi ușa încuiată. Atunci urcă la etajul al doilea și sună clopoțelul. Portăreasa, care se afla în acel moment la domnul Blanchard, veni ca să-i deschidă.

Ea scoase un țipăt de uimire și de bucurie.

Dintr-o săritură, Leontina se ridică în picioare. Ea își văzu logodnicul. Uimirea îi tăie răsuflarea, ochii i se închiseră și căzu pe scaun pe jumătate leșinată.

Tânărul se repezi în cameră și îngenunche înaintea Leontinei. Îi luă mâinile pe care le acoperi cu sărutări.

Aproape imediat fata deschise ochii. Trăsăturile i se însuflețiră, fruntea se lumină și ochii radiau de fericire. Ea își retrase încetișor mâinile, din ale tânărului și se aruncă cu brațele după gâtul lui.

Două suspinuri ieșiră din pieptul ei. În același timp ea se aplecă puțin. Capetele lor se atinseră. Și orbul, care căuta să ghicească ce se petrece lângă el, auzi sunetul a două sărutări.

Cei doi amanți nu vorbeau, dar ce înțelesuri are uneori tăcerea ! Câte lucruri nu spun ochii ! Erau în culmea fericirii !

Portăreasa rămăsese în pragul ușii, neîndrăznind să intre sau să plece.

— Dar ce este ? întrebă domnul Blanchard.

— Bunicule, este Petre ! răspunse Leontina cu glas vesel.

— Petre ! strigă bătrânul ridicându-se repede, Petre e aici, e liber ?...

— Da, domnule Blanchard, liber și fericit, foarte fericit de a vă revedea.

Bătrânul înainta cu brațele deschise.

Tinerii se ridicaseră și merseră înspre dânsul. Brațele bătrânului îi strânse pe amândoi cu dragoste la piept.

— Copiii mei, iubiții mei copii ! murmură el.

Emoția îi tăie respirația, el începu să plângă.

Leontina îl luă de braț și-l duse la fotoliul său.

În acest timp, tânărul întinse în tăcere mâna doamnei Fabrice.

— Domnule Petre, îi zise ea cu un glas aproape rugător, nu blestema amintirea sărmanului meu bărbat, știi ce mult te iubea, cât îți era de devotat și murind

s-a gândit la d-ta... Vai ! aceasta a fost cauza că te-au arestat și dus la închisoare !

— Doamnă Fabrice, răspunse tânărul foarte mișcat, voi păstra totdeauna amintirea bătrânului meu prieten, victimă a devotamentului său, pentru că nu trebuie să uit niciodată că el a fost unul dintre cei care m-au apărat și iubit în copilăria mea.

— Acum sunt liniștită și bucuroasă, mulțumesc domnule Petre.

Ea plecă. Tânărul veni lângă Leontina și luă loc între ea și orb.

— Ce fericit sunt în acest moment, zise domnul Blanchard. S-au sfârșit zilele rele !

— Dragă bunicule, să te audă Dumnezeu ! răspunse Leontina.

— Petre, reluă orbul, ai aflat că mica avere a nepoatei mele a fost furată ?

— Da, domnule Blanchard, știu, dar de ce să mai pomenim de aceasta ? Nu cred că te îndoiești de simțămintele mele ?

— Nu, prietene.

— Știi că n-am iubit-o pe domnișoara Leontina pentru că avea o zestre. Să nu-ți pară rău de nimic, domnule Blanchard. Sunt sigur de mine, și-ți mai făgăduiesc încă o dată că o voi face fericită pe domnișoara Leontina. Cu purtare bună și dragoste de muncă nu mă tem de mizerie și viață grea. Nu vom fi bogați, dar ne vom iubi. Fericirea nu se cumpără ca o marfă, ea se dă celor ce o merită.

Orbul îl luă de mână și i-o strânse cu putere.

— Ai dreptate, zise dânsul.

Leontina se aplecase și capul i se sprijini ușurel pe umărul tânărului.

— Petre, îi zise ea, trebuie să fi suferit mult ?

— Da, răspunse el, am suferit groaznic în ziua când, neștiind unde mă duc eram adus în casa aceasta spre a-mi arăta cadavrul sărmanului Fabrice, și văzându-te la fereastră, mi se păru că mor de durere. Când mi s-a spus de ce crimă eram învinuit și am înțeles că pot cu adevărat să mă socotească vinovat, inima mea a fost pusă la un chin cu care nimic nu se poate asemăna. Mă

gândeam la tine, care puteai fi amăgită la fel ca toți ceilalți și te puteai îndoi de mine !

— Un moment mintea mi-a fost tulburată, răspunse iute fata, când am aflat, a doua zi după crimă, că nu ai dormit acasă să știi că tot nu m-am îndoit de tine, Petre, ți-o jur. Nu, încrederea în tine nu am pierdut-o.

— Dragă Leontina, cuvintele acestea mă fac să uit tot.

Plecând din camera portarilor, am văzut-o pe Luiza Verdier, care tocmai vorbise cu dumneavoastră, și am ghicit pentru ce venise să vă facă vizita. Liniștea îmi reveni și mă înarmai cu curaj pentru depășirea suferinței.

— Da, Luiza Verdier a venit să ne consoleze, mulțumită ei n-am fost disperată.

— A spus ea că eram acuzat pe nedrept ?

— Da. Dar deoarece ea avea dovada nevinovăției tale, pentru ce n-a dat-o imediat ? Și chiar tu, Petre, dacă erai nevinovat, pentru ce te-ai lăsat arestat ?

— Nu puteam îndepărta acuzația nedreaptă ce mi se aducea decât spunând unde și cum petrecusem noaptea. Jurasem însă Luizei Verdier să nu spun nimic despre aceasta.

— Ce rost avea jurământul acesta ?

— E secretul Luizei Verdier și nu îl cunosc nici eu. Așadar, ea nu ți-a spus ce am întâmpinat în noaptea crimei ?

— Nu știm nimic.

— Și cu toate aparențele, care mă acuzau, ai respins ideea că puteam fi vinovat.

— Petre, dacă m-aș fi îndoit de tine, nu te-aș fi iubit niciodată.

— Leontina dragă ! strigă el cu patimă, nu știi ce fericit și mândru sunt că am știut să-ți inspir o asemenea încredere ! Ah ! iubirea și devotamentul întregii mele vieți nu-mi vor fi de ajuns ca să-ți dovedesc recunoștința mea ! Nu numai că ești cea mai bună, cea mai virtuoasă și cea mai frumoasă din toate ființele, dar ești și cea mai vrednică de a fi iubită și adorată.

Vorbind, el o apucase cu brațul de mijloc și o strângea la piept.

— Îmbrățișați-vă, zise orbul... Oh ! îmbrățișați-vă, iubiți-vă, copiii mei ! Am o singură părere de rău numai,

aceea de a nu avea ochi ca să vă văd și să vă admir.

După un moment de tăcere, tânărul reluă :

— Mai înainte vă spuneam că Luiza Verdier are secrete. Ea posedă unul care este de cea mai mare însemnătate pentru mine. Ea mi-a spus că tata și mama trăiesc încă.

— Mama ta, strigă Leontina, O ! ce bucurie pentru noi !

— Și nu e tot, reluă el, Luiza Verdier mi-a mai spus că nu sunt fiul lui Petre Ricard.

Fata și orbul scoaseră în același timp o exclamație de mirare.

— Încă nu știu cine îmi sunt părinții, urmă tânărul, nici pentru ce și cum am fost răpit de la ei, probabil de Petre Ricard, care pe urmă m-a părăsit precum știți. Eram de unsprezece luni, mi-a spus Luiza Verdier, când ai fost victima unei crime. Am deplină încredere în această femeie care a făcut precum știi totul ca eu să fiu pus în libertate. Ea mi-a făgăduit să-mi facă cunoscuți părinții, și nu mă îndoiesc că-mi va lămuri în curând misterul nașterii mele.

— Lucrul acesta e extraordinar, murmură orbul.

— Da, extraordinar ! repetă Leontina.

— Cine îmi sunt părinții ? M-am întrebat foarte des lucrul acesta. Muncitori, negreșit. Poate că sunt săraci, nenorociți... Oricum ar fi, dacă le va părea bine să mă găsească, îi voi iubi și venera !

— Petre, de ce nu zici că-i vom iubi ?

— Dacă vorba nu mi-a fost pe buze, ea este în cuget, Leontina, știu că nu-i vom putea iubi decât împreună acum.

O privire caldă de iubire îi mulțumi.

— Acum reluă el, când nu mai am obligația de a păstra tăcerea pe care mi-o impusese Luiza Verdier, am să istorisesc în ce împrejurare ne-am întâlnit, și m-a sfătuit să nu mă duc acasă în noaptea crimei și primejdia înspăimântătoare din care am scăpat ca prin minune.

— O primejdie ! strigă fata speriată.

— Da. Pe când treceam peste Sena, pe Podul Artelor, doi inși au sărit asupra mea și m-au aruncat în fluviu.

— Oh ! zise domnul Blanchard.

Leontina îngălbeni.

Tânărul era să-și înceapă istoria, când se auzi clopoțelul sunând. Toți trei tresăriră. Totuși Leontina se ridică și alergă să deschidă.

— Doamna Luiza Verdier ! strigă dânsa.

Luiza trecu prin hol, făcu trei pași în sufragerie și se opri.

Tânărul scoase un strigăt de bucurie, se ridică repede de pe scaun și merse spre ea, cu mâinile întinse.

Brațele Luizei rămaseră nemișcate, de-a lungul trupului.

— Doamne, ce ai ? strigă tânărul observându-i trăsăturile schimbate, ochii uscați și lucind ca și cum ea ar fi avut friguri.

— Nimic care să te poată îngrijora, domnule, răspunse ea cu mâhnire ; am văzut semnele teribile ale dreptății dumnezeiești !

Ea se întoarse spre fată.

— Domnișoară, reluă ea, îți cer iertare că am venit să te tulbur în acest moment când ești plină de fericire că ți-ai revăzut logodnicul, dar o necesitate imperioasă mă îndreptățește s-o fac.

— Doamne, pentru ce-mi vorbești astfel ? răspunse fata mirată, nu ne ești oare prietenă ?

— Nu, nu, nu pot să vă fiu prietenă. Dar nu e vorba de mine. Știam că logodnicul dumitale era să iasă în astă seară din închisoare și am venit cu siguranță că-l voi găsi aici.

Domnule, urmă ea cu un ton respectuos adresându-se tânărului, ți-am spus că te voi duce la tatăl și mama dumitale, a sosit momentul ca să mă țin de făgăduială, vin să te iau spre a te duce la familia dumitale ; vino, domnule, vino !...

XXXIII

IERTAREA

Contele de Lucerolle se dusese acasă, însoțit de doctorul Gervais. Acesta nu dorea să-l lase singur pe conte în starea de agitație în care se găsea ieșind din casa de pe strada Goutte-d'Or.

Cu vorbe bune și meșteșugite pe care o inimă bună le poate găsi într-o asemenea împrejurare, doctorul izbutise, nu fără muncă, să liniștească puțin agitarea domnului de Lucerolle.

Ei se aflau în fața unui fapt nemaiauzit. Sub numele de Scarlat Cholet, fusese omorât un tânăr care de douăzeci și patru de ani purta numele de Lucerolle, fiul Luizei Verdier. Care era atunci soarta fiul contelui și al contesei ?

Domnul de Lucerolle, aducându-și aminte că nevastă-sa îi spusese în ajun că fiul Luizei murise după câteva luni de la naștere, răspundea la întrebarea aceasta prin cuvintele acestea :

— Nu copilul ei murise, ci al nostru și în urma unui act odios și mârșav, l-a înlocuit cu fiul ei !

Evident, înlocuirea existase, dar doctorul Gervais nu voia să admită că ea fusese plănuită și îndeplinită de Luiza cu scopul de a da fiului ei o avere și un nume mare.

— Nu, zicea el, nu, Luiza n-a săvârșit crima aceasta.

Pe de altă parte, el nu credea că fiul contelui să fi murit.

În cazul acesta, Luiza m-ar fi recunoscut. De altminteri, adăugă el, chiar acceptând moartea fiului dumitale, domnule conte, Luiza nu putea să se gândească a se folosi de dânsa pentru al ei, deoarece nu cunoștea taina nașterii sale. Negreșit, purtarea Luizei e inexplicabilă și avem dreptul și unul și altul să-i cerem lămuriri pe care ea, de altfel, a făgăduit să le dea.

Am trecut prin toate ipotezele ; să așteptăm ca Luiza să vină a ne dezvălui misterul acesta.

— Veni-va, nenorocita ?

— Nici nu mă îndoiesc măcar. În orice caz, ne va fi ușor s-o găsim.

Ei vorbeau de vreo jumătate de oră deja, când contesa se întoarse cu fiică-sa. Ele, încă nu știau nimic. Doctorul se ridică și le salută cu respect.

— Domnul doctor Gervais, strigă contesa întinzându-i mâna ; ah ! nu mă așteptam la plăcerea de a te vedea !

În acest timp, Ernestina înaintase spre conte ca să-l sărute. Când se apropie ea scoase un strigăt de spaimă.

— Doamne, ce galben eşti ! îi zise ea cu un glas tremurător ; tată, ce ai ?

Contele o luă în braţe şi o strânse la inimă. Contesa se apropiase repede.

— Aşa e, zise ea agitată, figura ta posomorâtă, domnule Gervais pare consternat ; ce e ? ce nenorocire ni s-a întâmplat ? Eduard, te rog, răspunde-mi ?

— Trebuie să-ţi răspund, zise contele ; în momentul acesta ori mai târziu, tot trebuie să afli. Matilda, Ernestina, ceea ce veţi auzi e teribil !

— Ah ! ştiam eu că o mare nenorocire ne aşteaptă ! strigă fata.

Şi se aruncă de gâtul mamei sale plângând.

Contesa o duse la o canapea pe care se lăsară amândouă îmbrăţişate.

Atunci, contele istorisi repede cum aflase de la un lucrător care venea s-o înştiinţeze pe Luiza Verdier, că se săvârşise un omor în strada Goutte-d'Or, cum, neîndoindu-se că victima era vicontele de Lucerolle, se dusese în strada Goutte-d'Or, însoţit de doctor şi în sfârşit ce se petrecuse în faţa cadavrului.

Contesa ascultase înfiorându-se, fără ca să-l întrerupă o singură dată pe bărbatul său. În momentul istorisirii când doctorul Gervais, constatând lipsa petei roşii, declarase că victima nu era copilul încredinţat de dânsul Luizei Verdier, ea se ridicase, făcuse câţiva paşi în salon şi se rezemase de cămin.

Contele încetase de a mai vorbi. Cu capul aplecat pe piept, ţinându-se de sân cu o mână, cu cealaltă de-a lungul corpului, contesa se gândea.

Ernestina îngenunchiase şi plângea cu faţa ascunsă în mâini.

Peste un moment, domnul de Lucerolle se îngrijoră de tăcerea şi nemişcarea nevestei sale.

— Matilda, zise el îngrijorat, ai auzit şi nu zici nimic ! Ah ! ca şi mine, tu trebuie să cugeţi că Luiza Verdier e o ticăloasă, o mârşavă ! Când ţi-a spus că fiul ei a murit, ea mintea cu nerusinare ! Al nostru a murit, al nostru !...

Contesa ridică uşor capul.

— Dacă ceea ce cugetă contele de Lucerolle ar fi adevărat, zise ea cu un glas grav, Luiza Verdier ar fi, într-adevăr, o mizerabilă şi o mârşavă. Dar, oricât de ciudată şi de neînţeleasă ne-ar părea purtarea ei, aud un glas lăuntric care-mi strigă : „N-o osândi până ce n-o vei auzi !" Tu te uiţi la mine şi te miri poate că nu mă vezi dezolată şi disperată... Cauza e că acelaşi glas lăuntric îmi mai strigă : „Speră, speră !"

— În locul fiului nostru, Luiza Verdier ne-a dat pe al său, iată faptul ! exclamă contele.

— Aşa este.

— Ah !... vrei s-o scuteşti !

— Nu ştiu. Dar nu trebuie să uit serviciile ce ne-a făcut şi voiesc să ţin socoteală de devotamentul ei.

— Rolul pe care Luiza Verdier l-a jucat se explică prea uşor, ea ne-a înşelat mişeleşte pe toţi. Matilda, îţi admir generozitatea, dar ar trebui să nu te prea încrezi în inima ta.

— Unde e Luiza ? strigă contesa, unde e ?

— Am lăsat-o lângă cadavrul fiului ei.

Contesa se repezi spre domnul Gervais.

— Doctore, îi zise ea, dumneata ai cunoscut-o pe Luiza Verdier pe când era tânără ?

— Da, la sosirea ei în Paris ; abia era de şaptesprezece ani.

— Aveai încredere în ea, deoarece ai ales-o ca doică a copilului meu ?

— O deplină încredere, doamnă contesă.

— Biata fată făcuse o greşeală.

— De care s-a căit amar, cu toate sfaturile mele şi ale nevestei mele, ea s-a măritat.

— S-a măritat ! zise contesa mirată ; Luiza e măritată ?

— Cum, nu ştiai ?

— Nu mi-a spus niciodată nimic despre aceasta.

— Ei bine ! Matilda, zise contele te-a mintit oare de ajuns ?

— Aşteaptă, dragă aşteaptă, răspunse contesa, foarte tulburată. Ah ! cred că înţeleg... Doctore, reluă ea cu un glas puternic, apucându-l de braţ, dumneata l-ai văzut pe bărbatul Luizei Verdier ?

— L-am văzut de vreo două ori ; era, pe cât îmi aduc aminte, un băiat destul de frumos, era puţin cam instruit şi vorbea bine. Luiza se lăsă a fi înşelată de aceste aparenţe seducătoare. Dar în curând ea descoperi că bărbatul ei era un stricat, un rău de cea mai rea

speță. Peste un an și câteva luni de căsnicie, fiind însărcinată, ea a fost nevoită să-l părăsească.

— Doctore, cum îl chema pe omul acela ?...

— Petre Ricard.

— Petre Ricard ! strigă contele ridicându-se în picioare.

— Petre Ricard ! repetă glasul Ernestinei.

Figura contesei se ilumină și păru a străluci. Ea se repezi în brațele bărbatului ei strigând :

— Fiul nostru există !

— Matilda, ce vrei să spui, explică-te !

— Da, răspunse ea cu exaltare, fiul nostru există, îl cunosc, l-am văzut, tânărul care iubește pe domnișoara Blanchard, care a fost arestat ca vinovat de o crimă groaznică... Oh ! dar e nevinovat, e victima unei greșeli monstruoase, sunt sigură...

— Ei bine ? ei bine ? întrebă contele nerăbdător.

— Ei bine ! tânărul acela nu se numește Petre Ricard, el e fiul nostru, e vicontele de Lucerolle !

— Doamne, e oare cu putință ?

— Îți seamănă foarte mult. Ah ! acum îmi explic adevărata cauză a uimirii, a tulburării mele când l-am întâlnit... Pe urmă, la ce m-am gândit ? La nebunii... Și după bătăile inimii mele n-am ghicit că tânărul acela era fiul meu !

— Matilda, ia seama, dacă te vei fi amăgind !...

— Lasă, n-ai teamă, mintea mi se limpezește și simt renăscând în inimă-mi dragostea și duioșia !

Dar, urmă ea pornind spre cordonul clopoțelului, să trimitem după Luiza, momentele sunt prețioase, trebuie ca ea să vină și să ne spună...

O ușă a salonului, care se deschise deodată în fața ei, o împiedică de-a sfârși fraza.

Iosif intră și zise :

— Luiza Verdier întreabă pe domnul conte și pe doamna contesă dacă voiesc s-o primească.

Doamna de Lucerolle se repezi spre ușă strigând :

— Luiza, Luiza, vino !

Văduva lui Petre Ricard intră, cu capul în jos.

Ea înaintă până în mijlocul salonului. Apoi, cu mâinile împreunate, ea căzu în genunchi, zicând cu un glas rugător :

— Domnule conte, doamnă contesă, iertați-mă !...

— Înainte de a-ți da iertarea pe care ne-o ceri, zise contele cu asprime, trebuie să știm dacă o meriți.

— Domnule conte, răspunse ea cu un glas dureros, nu voiesc să-ți ascund nimic. Când vei afla cât am suferit, cât am fost de nenorocită, mă vei judeca... Oh ! am meritat necazul dumitale, disprețul dumitale poate, dar nu mă respinge fără să mă asculți. După ce voi vorbi, dacă-ți voi părea nevrednică de iertarea dumitale, mă vei goni ca pe o ticăloasă.

— Vorbește, zise contele.

— Luiza, ridică-te, adăugă contesa.

— Mulțumesc, doamnă contesă, dar în genunchi voiesc să vorbesc. Domnule conte, doamnă contesă, amintiți-vă ceea ce s-a întâmplat la Jouarra, în căsuța mea, în momentul când ați venit să vă cereți copilul.

— N-am uitat nimic.

— Necunoscându-vă, m-am uitat mai întâi cu mirare la dumneavoastră, și când mi-ați spus că erați tatăl și mama copilului pe care doctorul Gervais mi-l încredințase, că veneați să-l luați, am simțit că totul se sfâșia în mine. Era o durere groaznică, din cele care izbește trupul, sufletul, inima și mintea.

Aveam un copil în brațe, doamna contesă mi l-a luat aproape cu sila și a început să-l acopere cu sărutări.

Atunci mi-am pierdut cu desăvârșire capul. Copilul acela era al meu.

— Unde era al nostru ?

— În noaptea precedentă, Petre Ricard, bărbatul meu pe care nu-l mai văzusem de vreo lună, venise în Jouarra. Spre a-mi completa nenorocirea, spre a mă lovi în inimă, el avu necugetata idee de a-mi lua copilul... Ah ! mai bine m-ar fi ucis, mișelul ! Amândoi copiii dormeau fiecare în leagănul său, el văzu numai pe unul, pe care îl luă... Era copilul dumneavoastră, pe dânsul îl furase ! Iată ceea ce puteam să vă spun, vroiam chiar să v-o spun, dar n-am putut vorbi, mi-a lipsit curajul...

— Ah ! înțeleg, strigă contesa, acum înțeleg tot. Luiza, reluă ea, știi ce a făcut Petre Ricard cu copilul nostru ?

— L-a părăsit, mișelul... Dar dumneata, doamnă contesă, cunoști istoria fiului dumitale, zilele trecute, în camera dumitale, ți-a povestit-o domnișoara Leontina Blanchard.

Contesa se ridică în sus cu ochii scânteietori.

— El este ! exclamă ea ; ah ! Slavă Domnului !

— Da, doamnă contesă, reluă Luiza, acela ce purta numele blestemat al lui Petre Ricard e vicontele de Lucerolle. Nu știam ce ajunsese fiul dumneavoastră, îl căutasem ani întregi în zadar spre a vi-l înapoia. Bărbatul meu dispăruse, nu puteam afla nimic. Istoria pe care va spus-o domnișoara Blanchard și pe care am auzit-o, fără să vreau, mi-a îngăduit să-l regăsesc, atunci când nu mai aveam nici o speranță.

— Luiza, ridică-te, zise contesa, ne vei spune într-alt moment pentru ce ai tăcut atâta vreme. Oricare ți-a fost motivul purtării tale, Luiza, din acest moment contesa de Lucerolle te iartă !

— Oh ! doamnă contesă !...

— Dar avem acum alte subiecte de preocupare, inima îmi este plină de grijă, Luiza, vorbește-ne de fiul nostru, de patru zile, ce-ai făcut pentru dânsul ?

— Ucigașul lui Fabrice se cheamă Petre Ricard, răspunse Luiza ridicându-se, am dat judecătorului de instrucție dovada că se arestase un nevinovat și fiul domnului conte și al doamnei contese a fost pus în libertate.

— Luiza, unde e fiul meu ? strigă contesa.

Luiza se repezi afară din salon și reveni aproape pe dată, ținând de mână pe vicontele de Lucerolle.

— Domnule conte, doamnă contesă, zise ea cu un ton solemn, iată domnul viconte de Lucerolle.

Tânărul tresări și aruncă împrejuru-i priviri speriloase...

— Fiul nostru ! strigară în același timp domnul și doamna de Lucerolle.

Tânărul se îngălbenise, picioarele i se îndoiră sub greutatea corpului, el se clătină ca un om care era să cadă. Susținându-l, Luiza îl împinse încetișor spre contesă.

Imediat, trăsăturile figurii lui se însuflețiră, o bucurie nespusă îi licări în ochi, un țipăt ieși din pieptul lui și căzu în brațele doamnei de Lucerolle care îl strânse cu putere.

— Mamă, mamă ! murmură el cu un glas stins.

Contesa suspina. Contele se apropiase. El se uita la dânșii cu fericire.

La rându-i contele îl sărută pe fiul său.

— Da, fratele meu este ! își zicea Ernestina.

— Dragă Eduard, vezi cum îți seamănă ! strigă contesa nebună de fericire.

— Îmi recunosc sângele, răspunse contele.

Luiza, care rămăsese lângă ușa salonului, merse spre tânăr.

— Domnule conte, zise ea desfăcând de la piept pe viconte, privește... Privește și dumneata, domnule Gervais... *Iată pata Lucerollilor !*

— Da, zise contele, e pata roșie a Lucerollilor. Fiul meu, urmă el foarte mișcat, semnul acesta pe care-l porți pe piept se transmite în familia noastră o dată cu curajul, cu cinstea, cu dragostea binelui și cu toate virtuțile, sunt dinainte sigur că vei fi vrednic de numele care ai să-l porți.

— Voi ruga pe nobilul meu tată să-mi arate drumul ce trebuie să urmez, și, călăuzit de sfaturile sale, având sub ochi pilda vieții sale, voi umbla fără codire. Ah ! pentru dumneata, tată, pentru dumneata, mamă, inima îmi este deja plină de respect și de dragoste. Voi ști să vă merit dragostea, jur, inspirat de dumneavoastră voi putea, nădăjduiesc, să răspund la ceea ce așteptați de la mine.

— Ah ! deja vorbește ca un Lucerolle ! strigă contesa cu entuziasm.

— Mamă, răspunse tânărul cu oarecare mândrie, am semnul Lucerollilor pe piept, inima pe care mi-ai dat-o îmi bate în piept, sângele tatălui meu îmi curge prin vine !

— Luiza, zise domnul de Lucerolle întorcându-se spre dânsa, îmi amintesc vorbele tale de deunăzi. Mi-ai zis :

— Când fiul dumitale se va întoarce, brațele ți se vor deschide și vei îmbrățișa un fiu vrednic de dumneata, vrednic de numele ce poartă.

Atunci nu-ți puteam înțelege cuvintele, acum le înțeleg însemnătatea, mi-ai spus adevărul.

Și, deschizându-și brațele, zise :

— Vino, fiul meu, vino ca să te mai sărut o dată !

Apoi întorcându-se din nou spre Luiza zise :

— Nu mai vreau să-mi amintesc trecutul, doamna contesă te-a iertat : ca și dânsa, Luiza, contele de Lucerolle te iartă.

— Ah ! mulțumesc, domnule conte, mulțumesc ! zise dânsa cu un glas plin de recunoștință.

— Tată, nu știu ce ai putea să ai contra Luizei Verdier, dar nu voi uita niciodată ceea ce dânsa a făcut pentru mine, am pentru ea o datorie sfântă, și Luiza...

— Nu spune nimic de față cu mine, domnule viconte, îl întrerupse ea. Domnule conte, doamnă contesă, vă cer voie să mă duc...

— Luiza, răspunse iute doamna de Lucerolle, ce înseamnă vorbele acestea ? Nu rămâi oare aici ? Unde vrei să te duci ?

— Unde mă cheamă datoria, doamnă contesă, și eu sunt mamă !... mă întorc în strada Goutte-d'Or, unde acum se află două cadavre.

— Două cadavre !

— Da, al fiului meu și al bărbatului meu. Gonit de mine din casa dumneavoastră, fiul meu era să plece din Franța. Îi dădusem cei patruzeci de mii de franci, pe care domnul conte a binevoit să-mi împrumute. Spre a fura acești bani, Petre Ricard, fără să-l cunoască, și-a ucis copilul și s-a omorât și dânsul, acum un ceas, în fața cadavrului victimei sale.

— Oh ! sărmana femeie ! strigă contesa.

În urma ei, glasul doctorului Gervais repetă :

— Sărmana femeie !

XXXIV

CRAVATELE ALBASTRE

Luiza plecase, lăsând în salon pe stăpânii săi și pe doctorul Gervais înfiorându-se de groază.

— Oricât îi este greșeala de mare, zise doctorul, o ispășește crud astăzi.

— Trebuia ca toate acestea să se întâmple, răspunse domnul de Lucerolle.

— Ești fatalist, domnule conte ?

— Așa cred. Dar să ne depărtăm gândurile de aceste lucruri jalnice. Doctore, te ținem aici toată seara.

— Da, da, zise contesa, îl oprim aici pe domnul Gervais.

În acest moment, Ernestina, care stătu la o parte, se apropie de mamă-sa și-i zise cu un glas adorabil :

— Pe mine mă uitați toți, dar nu pot fi geloasă, sunt așa de fericită !

— Ah ! fiica mea ! strigă contesa, așa e, te uitam, scumpa mea... Fiul meu, e Ernestina, sora ta, ah ! scumpii mei copii, sărutați-vă.

Fata întinse obrajii fratelui său.

— N-avem să mai cerem și să mai dorim nimic, zise contesa bărbatului său.

— Nimic decât fericirea copiilor noștri.

— Dragă tată răspunse Ernestina, copiii voștri vor fi fericiți, pentru că vă vor iubi totdeauna. Bucuria și fericirea ieșise din casa noastră, ele au revenit. Frate, urmă ea, te voi iubi ca o soră bună, îmi vei da un loc în inima ta, nu e așa ? Leontina Blanchard trebuie să-ți fi vorbit de mine și să-ți fi spus că-i sunt prietenă. Voi doi vă iubiți, sunt foarte fericită de aceasta și fericirea îmi va fi și mai mare când Leontina îmi va fi soră.

Cuvintele acestea îl tulburară pe tânăr. El se uită la conte și la contesă, și plecă ochii.

— Fiul meu, zise domnul de Lucerolle, o iubești serios pe domnișoara Blanchard ?

— Da, tată, răspunse dânsul.

— I-ai cerut mâna ?

— Și bunicul ei mi-a dat-o.

— În sfârșit, sunteți logodiți. Dar pe atunci erai Petre Ricard, un lucrător sărac, astăzi ești vicontele Leon de Lucerolle. Tatăl tău are el dreptul să te întrebe ce ai de gând să faci ?

— Da.

— Ei bine ?

— Vicontele de Lucerolle nu reneagă simțămintele lucrătorului Petre Ricard, tată, inima îmi va rămâne aceeași. Iubesc pe domnișoara Blanchard și aș prefera să renunț la averea și la numele ce îmi dai, de aș avea dreptul, decât să nu țin o făgăduială pe care o socotesc ca un angajament de cinste, chiar când n-ar fi la mijloc fericirea vieții mele întregi.

Contele îi întinse mâna.

— Bine, zise el, sunt mulțumit.

El se duse de deschise ușa salonului și chemă pe fecior.

— Iosif, ordonă contele, să pună caii la cupeu.

Contesa se întoarse spre bărbatul său, întrebându-l din ochi.

— Dragă Matilda, răspunse el zâmbind, vreau ca toți să fie fericiți astăzi împrejurul meu, mă duc să iau pe domnul Blanchard și pe domnișoara Leontina.

— Ah ! tată ce bun ești ! strigă Ernestina sărindu-i de gât.

Luiza petrecu noaptea și o parte din ziua următoare în camera din strada Goutte-d'Or. Ea nu dorise să se depărteze de trupul fiului ei.

Louis Ricard și Petre Ricard au fost puși fiecare în câte un coșciug și duși în același timp la cimitir. Luiza și-a împlinit până la capăt datoria cu un adevărat curaj. Ea și-a însoțit fiul și bărbatul la mormânt, și când pământul a acoperit cele două coșciuge, puse unul lângă altul în aceeași groapă, ea a îngenunchiat și s-a rugat.

Ziarele au publicat a doua zi în douăzeci de feluri diferite de drama din strada Goutte-d'Or. Era un interes mare ca adevărul să nu se știe și poliția a refuzat să comunice faptele culese de anchetă, și nu s-a știut niciodată că Scarlat Cholet, a cărui moarte tragică se povestea pretutindeni, fusese, sub numele de Leon de Lucerolle, un elegant din Paris.

De altminteri, toate presupunerile au fost primite lesne, și misterul a devenit cu neputință de pătruns. Ziarele au fost nevoite să se mulțumească cu ce puteră afla de la vecinii casei. Fiecare a publicat versiunea sa, mai mult sau mai puțin fantezistă.

De altminteri tot ce scriseseră ziarele se poate rezuma astfel :

Un fost ocnaș, pe nume Ramoneau, făcător de rele, din cei mai primejdioși, a omorât pe un tânăr lucrător ceasornicar numit Scarlat Cholet, spre ai fura patruzeci de mii de franci, pe care tânărul îi moștenise tocmai, și cu care se pregătea să plece spre a-și căuta norocul în America.

Peste noapte, la ceasul obișnuit al întâlnirilor hoților, vreo douăzeci de agenți de poliție, conduși de Boyer, înconjurară casa izolată. Toate ieșirile erau păzite, comisarul de poliție intră în casă, însoțit de șase agenți înarmați cu pistoale. Ei se coborâră pe scară și se aflară în fața ușii beciului, de unde ieșeau strigăte și hohote

de râs. Ușa a fost spartă. Hoții, prinși fără de veste, arătară că ar fi vrut să se apere, ei puseră mâna pe scaunele grele de lemn și amenințară cu ele capetele agenților, dar țevile pistoalelor îi ținură la respect. Pricepând că era zadarnică orice împotrivire, ei se lăsară prinși.

Erau șapte : Griffard, capul bandei, Șopârlă, Moulinet și alți patru.

O percheziție făcută în toată casa duse la descoperirea multor mărfuri și lucruri furate.

Acasă la Griffard, unde alți agenți o arestau pe Friguroasa, cam la același ceas, se găsiră multe giuvaieruri, argintărie și chitanțe de la Muntele-de-Pietate.

Robin a fost arestat într-o cârciumă în momentul când îi sfătuia pe niște tâlhari de desfrâuri să omoare pe Boyer și pe Thibaut, de care se temea de când ei se declarase pe față dușmanii lui.

Chiar a doua zi după arestarea lui Griffard și a bandei sale, Moulinet și Friguroasa făcură destăinuiri importante, care puse la treabă pe toți agenții poliției de siguranță. Timp de trei zile, cincizeci și șapte de inși, printre care se aflau mulți tăinuitori de obiecte furate, căzură în mâinile justiției. Era banda întreagă, din care Griffard și ai lui formau un detașament. Cei mai mulți din acești ticăloși erau recidiviști.

Se observă că mai toți purtau o cravată albastră pe care era fixat un ac de piept cu căpățâna roșie. Moulinet care vroia evident să scape ușor și să merite indulgența judecătorilor, trăgând pe ceilalți, spuse judecătorului de instrucție că cravata albastră și acul erau un semn de recunoaștere. Tot prin Moulinet s-a aflat cum era organizată banda și cum proceda în operațiile lor în Paris, în toate cartierele și prin împrejurimi.

Condusă de o singură căpetenie, supranumit de hoți Minunatul, banda se împărțea în cinci detașamente având-și fiecare căpitanul ei. Aceste cinci împărțiri ale bandei ocupau cartierele Belleville, Montmartre, Batignolles, Grenelle și Vaugirard.

Fiecare căpetenie subalternă lucra separat cu oamenii lui. Numai Minunatul avea drept să strângă mai multe detașamente pentru o expediție importantă pe care o comanda el singur. Aceasta se întâmpla ori de câte ori

se descoperea prin împrejurimile Parisului o casă de țară bună de prădat.

Hoțiile săvârșite de întreaga bandă, de la organizarea ei, fură evaluate la vreo două milioane.

Dând justiției această bandă de tâlhari, Luiza Verdier făcuse un serviciu imens Parisului.

Vrură să-i dea înapoi suma găsită asupra lui Ramoneau, dar, sfătuită de domnul de Lucerolle, ea refuză s-o primească și ceru ca să se împartă societăților de ajutorare și săracilor.

Domnul Blanchard făcu același lucru pentru titlurile sale de rente, care fură găsite.

În cursul instrucției, se află că Ramoneau, — Griffard nu-l cunoștea sub alt nume, — fusese în timpul războiului cu Germania, spion al acesteia. El se afla la Lours în ziua când tatăl Leontinei luase pușca spre a lupta împotriva Prusacilor. În urma denunțării sale fusese împușcat nenorocitul Filip Blanchard în piața satului.

Sărbătorit de nemți, cărora le făcea desigur multe servicii murdare, Ramoneau era vinovat de arderea casei, de ruina unei familii care îi datora lui nenorocirea ei. Mai târziu, întâmplarea îl duse iarăși la Lours, află că domnul Blanchard vrând să plece din ținutul acela care nu mai era al Franței, se pregătea să-și vândă moșia pentru treizeci de mii de franci.

Mizerabilul era deci bine informat, când, aflând că orbul și nepoată-sa sosiseră în Paris, făcu planul să săvârșească hoția care fu urmată de uciderea lui Fabrice.

Procesul bandei cravatelor albastre făcu mult zgomot. Tot Parisul se ocupă de el timp de câteva zile, cincisprezece la număr. Este mult, dacă ne gândim la evenimentele multe ce vin unu după altul și cad pe rând în uitare.

Robin n-a fost cuprins între cravatele albastre. Ramoneau fiind mort, cu toate cele ce Luiza Verdier spuse judecătorului de instrucție, era greu, de nu cu neputință, să i se stabilească vinovăția. Era să fie pus în libertate, ca nefiind loc de urmărire împotrivă-i, când se află că, în timpul războiului, încorporat ca rezervist într-un regiment de linie, dezertase. Fu trimis, înaintea unui consiliu de război și osândit la douăzeci de ani de muncă silnică.

Peste două luni de la arestarea lor, cravatele albastre trecură la juratți.

Toți fură osândiți, cincisprezece la muncă silnică pe viață, ceilalți, la douăzeci, cincispreze, doisprezece și zece ani cu aceeași pedeapsă.

Griffard și Șopârlă erau dintre cei osândiți pe viață. Se ținu lui Moulinet seama de destăinuirile făcute, el fu osândit numai la zece ani ca și Enrieta Mabire, supranumită Friguroasa.

EPILOG

Au trecut șase luni.

Drama din strada Lille, cea din strada Goutte-d'Or au căzut, ca atâtea alte lucruri, în prăpastia uitării care primește tot, unde tot se stinge, se sparge, se șterge.

Câteva persoane numai își mai aduc aminte de dânsele. Acelea nu le vor uita niciodată.

Familia de Lucerolle e în Lorena. Lumea s-a mirat aflând că contele plecase din Paris. Se căuta cauza acestei plecări. Nimeni n-o află. Prietenii intimi ai familiei o cunosc și tac.

Contele le-a zis :

— Plec pentru trei ani, cu nevastă-mea și cu copiii mei, voi vizita orașele principale ale Europei unde nădăjduiesc să regăsesc prieteni vechi. La întoarcerea mea în Paris, vicontele de Lucerolle se va arăta în lume. Se va crede că el s-a schimbat, nu vreau însă ca să se știe adevărul.

Domnișoara Leontina Blanchard este vicontesă de Lucerolle. Căsătoria s-a făcut la Lucerolle.

Unul din martorii vicontelui era domnul Corbon. Boyer și Thibaut asistară la căsătoria fostului lor camarad de atelier. Cei pe care i-a iubit lucrătorul Petre Ricard trebuiau să rămână prietenii vicontelui de Lucerolle.

În ziua când Boyer și Thibaut plecară de la castel, după căsătorie, frumoasa vicontesă le dărui la fiecare câte un frumos portofel de marochin verde. În fiecare portofel se aflau câte zece mii de franci.

O altă răsplată îl aștepta pe Boyer la Paris. Domnul Corbon îi dădu locul de maistru-șef, pe care îl destinase mai înainte lui Petre Ricard. Toți lucrătorii aprobară alegerea patronului.

— Acum, îi zise Boyer lui Thibaut, sunt sigur că pot face fericită o femeie. Doresc o fericire care să semene cu a ta. Să ai, când te întorci acasă seara, o femeie care să te sărute și trei copilași care să se urce pe tine, e tot ce poate fi mai bun pe lume. Peste trei luni voi fi însurat.

— Și peste un an ?... întrebă Thibaut râzând.

— Îl vom boteza pe primul, am să fac ca și tine...

— Bravo ! Franței îi trebuie soldați !

Mama Chéron l-a urmat pe fiul ei adoptiv, ea este în castelul de Lucerolle. Biata femeie nu se prea obișnuiește cu noua ei poziție. Foarte des i se întâmplă să-l numească pe vicónte : dragă Petre al meu, ca altădată. Mama Chéron îi ține acum de urât orbului, ea nu pleacă aproape niciodată de lângă dânsul. Îi dă brațul spre a face când e frumos timpul, câte o lungă plimbare în parcul castelului. Ea i-a povestit deja de douăzeci de ori viața fiului ei adoptiv, totuși domnul Blanchard o ascultă totdeauna cu plăcere.

Au fost să facă un pelerinaj la Lours și cu toții au îngenunchiat pe crucile morților și le-au acoperit cu flori.

Luiza Verdier s-a retras la Jouarra. Trăsnită de douăzeci și patru de ani, căsuța ei nu mai putea fi locuită. Ea a pus niște zidari s-o repare. Cu zidurile ei văruite, cu jaluzelele ei verzi și cu acoperișul ei de olane roșii, căsuța pare acum nou-nouță.

Copacii bătrâni din grădină parcă au întinerit și ei. Ai crede că ramurile lor tresar de bucurie când aceea pe care au văzut-o copilă se uită la ei în treacăt.

Domnul de Lucerolle n-a primit înapoierea banilor pe care-i dăduse. Titlurile care reprezintă mica ei avere au rămas tot depuse la Banca Franței.

Ea are mai mult decât îi trebuie ca să trăiască. Dar pretutindeni sunt săraci de ajutat, mizerii de ușurat.

Luiza Verdier caută uitarea durerilor și mâhnirilor sale într-o viață de caritate.

Dar ori de câte ori vede vreo femeie ținând de mână doi copii, ea își aduce aminte. Ochii i se împăienjenează, ea întoarce capul și pleacă mai departe plângând.

SFÂRȘIT

Mama uitându-se cu mare dragoste la ei, şopti:

— Ce frumoşi sunt! Încă nu cugetă, sunt fericiţi şi nu cer decât ca să trăiască. Care le va fi soarta?

Ah! Dumnezeule doresc ca ei să nu ştie ce este nenorocirea.

Editura ALISA

ISBN 973-96246-3-4

Lei 2800